

ROMOS PRIEŠAI

Arba

Germanai juos vadino gotais

ŽODIS SKAITYTOJUI

Jūsų teismui atiduodama knyga, kurios žanras geriausiai apibūdinamas žodžiais: „istorinis romanas“. Žodis „istorinis“ pats savaime įpareigojo mane remtis kokiais nors istoriniais šaltiniais arba profesionalių istorikų, archeologų ar lyginamosios kalbotyros atstovų mintimis. Šis įpareigojimas nebuvo pamirštas rašant knygą. Joje dėstomos istorijos pagrindas, tai tikras lietuvių tautos priešistorei priskirtinas istorinis įvykis: pirmasis „gotų“ karas, vykęs 250-251 mūsų eros metais, kai vado Knyvos vedami kariai pirmą kartą sukrėtė visą Romos imperiją. Romane rasite metraščiuose minimus vardus: Knyva, Amalų dinastija, Baltonių dinastija. Kai kurie veikėjų vardai yra pasiskolinti iš lietuviškų padavimų ir legendų: Vaidevutis, Brutenis, Kaunas, Kernius ir t.t. Tačiau svarbiausia, kad pati knygos idėja rėmėsi tokių lietuvių kilmės mokslininkų kaip Jūratė Statkutė De Rosales¹, Romualdas Grigas, Marija Gimbutienė, Česlovas Gedgaudas, Romas Batūra, Eugenijus Jovaiša, rusų istorikų (tokių kaip A.V. Šišov), rusų archeologų (tokių kaip V.V.Sedov) mintimis ir visa eile vokiečių kalba rašytų archeologų straipsnių, kuriuose aprašomi paskutiniai archeologiniai tyrinėjimai Vyslos žemupyje. Deja, Lietuvos istorikai iš esmės netyrinėjo sarmatų ir gotų klausimo bei jų ryšio su baltų gentimis², todėl Lietuvoje šiuo metu, turbūt, nėra nei vieno specialisto, kuris galėtų motyvuotai bei argumentuotai teigti, kad skaitytojams pateikiamo romano pagrindinė idėja yra klaidinga. Ironiška, kad net patys vokiečiai nebeteigia, jog Vyskupo Ulfilos (Wulfilos) Biblija yra „gotų“ kalbos paminklas³ ar, kad „gotai“ atsikraustė iš pietų Skandinavijos⁴.

¹ Esu labai dėkingas Jūratei Statkutei de Rosales už pastabas bei patarimus labai padėjusius knygos rašymo metu.

² Baltų gentys persų, graikų ar romėnų įvairiais istorijos etapais buvo vadinamos Karališkaisiais skitais, Europiniais sarmatais ar gutonais (gotais), tačiau pačios savęs niekada taip nevadino. Pažymėtina, kad jos nevadino savęs ir aiščiais ar baltais.

³ Vyskupas Bibliją parašė grupei kartu su juo buvusių pasekėjų, kuriuos sudarė įvairių tautų atstovai (tame tarpe baltų genčių), tačiau daugumą sudarė germanai. Šie vyskupo pasekėjai kalbėjo įvairių kalbų mišiniu ir būtent toks mišinys ir buvo panaudotas rašant minėtą Bibliją. Istoriniuose šaltiniuose jie minimi kaip „mažieji gotai“ ir ne kartą pabrėžiama, kad jie neturėjo nieko bendro su tikraisiais gotais.

⁴ Dabar tarp Vokietijos archeologų vyrauja priešinga nuomonė, kad gotai ekspansiją pradėjo nuo Vyslos žemupio, o pietų Skandinavijoje jie kūrė savo kolonijas.

Dalis Lietuvos istorikų, gal to nežinodami, o gal skaitydami tik lenkiškus šaltinius⁵, ir toliau šneka apie „gotus“ kaip apie iš pietų Skandinavijos kilusią germanų tautą ir bet kokią kitą nuomonę reiškiančius tyrėjus vadina „pseudoistorikais“, o norą pažvelgti į Lietuvos istoriją kiek kitaip nurašo siekiui išsivaduoti iš mažos tautos kompleksų.

Kaip ten bebūtų, prašau skaitytojų nepamiršti ir antro knygos žanrą apibūdinančio žodžio - „romanas“. O šis žodis reiškia, kad, nepaisant istoriniais faktais paremtos pagrindinės knygos idėjos, veikėjų asmenybės, jų nuotykių ir jausmai bei kalba tėra autoriaus fantazijos vaisius⁶.

Jausiuosi nuoširdžiai laimingas, jei atsiras bent vienas skaitytojas, kuris užvertęs paskutinį knygos puslapį, vėl atgaus (jei prarado) arba sustiprins tikėjimą savo tauta ir jaus išdidumą būdamas lietuviu.

Gero ir malonaus skaitymo.

Romualdas Drakšas

Vilnius, 2012 metai

---

⁵ Kažkodėl tie lenkiškus šaltinius skaitantys istorikai visiškai neužsimena, kad tie patys lenkai, kai kada net oficialiame lygmenyje, kildina save iš sarmatų, o sarmatizmo (tautos kilmės iš sarmatų) teorija buvo vyraujanti LDK ištisus tris šimtmečius.

⁶ Rašydamas knygą, stengiausi nenaudoti akivaizdžių naujadarų lietuvių kalboje arba tarptautinių žodžių, tačiau kai kuriose vietose be jų nesigavo išsisukti. Be to, galvodamas apie skaitytojų patogumą, pasakojimo metu naudoju dabartinius laikus paplitusius laiko ir erdvės matavimo vienetus.

I dalis. JAUNUOLIS

240 mūsų eros metai rugsėjo mėnuo. Sarmatų vandenynas⁷ prie Kuršių nerijos pakrančių

- Knyva, velniūkšti tu, suk vairą! Suk vairą greičiau! Apvirsim per tave!- sodrus stambaus ūsuoto žvejo balsas trumpam nustelbė net baltomis bangų keteromis pasipuošusios jūros ošimą. O jūra ošė... Ošė ir pyko, taškėsi purslais ir grasino palaidoti nediduką žvejų laivelį po putojančio vandens masėmis. Nelaukta buvo audra... Nelaukta ir netikėta.
- Tikriausiai Praamžis ant mūsų supyko,- pajutęs pirmuosius staigiai atlėkusio vėjo šuorus, tada sumurmėjo Gintis. Jis buvo patyręs žvejys bei jūrininkas. Vienu metu, kartu su savo gentainiais kuršiais šauniai piratavo, nuplaukdami net iki tolimosios Bretvaldos⁸ salų ir keldami didžiulę baimę pakeliui sutiktiems germanų ar romėnų pirklių laivams. Ką ten baimę... Ne vienas sutiktas laivas nugrimzdo į dugną, o jo vežamos prekės tapo šauniųjų kuršių komandos grobiu. Tačiau tai buvo seniau, jaunystėje. Dabar Gintis jau dešimt metų buvo paprastas žvejys. Na gal ir ne visai paprastas... Jis buvo geriausias visos Nerijos žvejys. Bet ką tai reiškė žmogui, kuriame vis dar gyveno nerami jūrų klajūno siela. „Kaip norėčiau dar pabarškinti savo karda į kokio romėno šalną“, - dažnai sakydavo Gintis sesers Uršulės vaikams Knyvai ir Sauliui, baigdamas kokį nors pasakojimą apie savo neramios jaunystės laikus. O vaikai... Vaikai klausydavosi jo net išsižioję. Klausėsi ir užsikrėtė. Užsikrėtė tuo pačiu nerimu, nuotykių troškimu, azartu. O gal neužsikrėtė? Gal tai buvo jų kraujuje? Šiaip ar taip, jų tėvas Artorius kurį laiką buvo samdiniu pas romėnus ir tarnavo aštuonioliktam legionui priskirtoje sarmatų kavalerijoje. Daug istorijų jis grįžęs papasakojo savo vaikams. Apie Romos galybę ir turtus, apie karus su persais ir frankais, apie kario šlovę. Gaila, kad tas stiprus ir brolių tiesiog dievinamas tėvas prieš penkerius metus taip netikėtai žuvo menkame konflikte su į Neriją atvykusiais fryzų pirkliais. Fryzams žinoma buvo atkeršyta. Nei vienas iš atvykėlių tada namo nesugrįžo. Tačiau Artoriaus, paties šauniausio Juodojo kranto kaimo kario, šis kerštas jau nebesugražino. Tik jo kraujas, jo kūnas liko gyvas vaikuose. Ypatingai į tėvą buvo panašus Knyva. Pavadintas pelkių pempės vardu dėl tų garsų, kuriuos leido tik gimęs, jis užaugęs visiškai nebebuvo panašus į menką pempioką. Pasiekęs savo dvidešimtmetį, Knyva buvo aukštas, stiprus, šviesių plaukų vaikinys, žavintis visas Nerijos merginas savo jėga, vikrumu, drąsa ir protu. Gal net daugiausiai protu... Knyva buvo geriausias vaidilos Brutenio mokinys. Stulbinančiai imlus, jis visuomet labai atidžiai klausydavosi apie tolimes šalį ir svetimas tautas,

⁷ Dabartinis, nuo 16-17 amžiaus įsigalėjęs, pavadinimas: Baltijos jūra

⁸ Dabar vadinama Britanija

apie žemės ir oro paslaptis, apie žolių ir akmenų galias. Brutenis net kalbino jį tapti vaidila ir Knyva kurį laiką dvejojo. Dvejojo, bet galiausiai širdis nugalėjo. Širdis, kuri jam kuždėjo eiti keliu, kuriuo ėjo jo tėvas. Tuo tarpu Saulius... Saulius buvo panašesnis į motinos giminę. Jame tiesiog degė jūrų klajūno aistra. Tik sulaukęs penkiolikos, jis jau žinojo viską apie vėjus, jūros sroves, audrų tipus. Jei dar ir ne viską, tai pakankamai, kad, kaip ir dėdė Gintis, iš karto atpažintų klastingąjį škvalą. – Knyva, pakeisk brolių prie vairo. Sauliau, nuimk burę ir padėk man ištraukti tinklus!- sušuko Gintis, per akimirksnį supratęs, kad tik labai greitai veiksmai gali juos išgelbėti nuo pražūties šaltose jūros gelmėse. Vaikinai veikė tiksliai ir užtikrintai. Ypač Saulius. Nebodamas stiprėjančio vėjo bei sulig kiekviena minute didėjančių bangų, jis kaip katė užsliugė į stiebą ir atrišo lynus, laikančius burės viršų. Tuo tarpu Knyvai sekėsi sunkiau. Jis niekuomet nebuvo geras jūrininkas ir nesugebėjo jausti jūros. Būtent jausti jūrą jam dabar ir reikėjo. Negelbės stiprios rankos, nepadės žvitrūs akys, jei nejausi iš kurios pusės kyla nerimstanti vandens banga. Tik jausdamas jūrą, gali apsaugoti laivelio šoną nuo netikėto ir triuškinančio bangos smūgio. Kurį laiką Knyvai sekėsi... Gal kelias minutes... Jis vis pataikydavo pasukti laivelio nosį reikiamą kryptimi. Kaip menkutė skiedrelė beribėje vėjo ir oro stichijoje, skriejo kuršių žvejybinis laivas nuo bangos ant bangos. Skriejo, kol sodriai ir skardžiai nuskambėjo pilnas susirūpinimo Ginčio šūksnis.

- Knyva, velniūkšti tu, suk vairą! Suk vairą greičiau! Apvirsim per tave!

.....

Bailiai prie žemės glaudėsi žemaūgiai krūmeliai. Tirtėjo iš siaubo mažesnės pušaitės. Net didžiosios pušys, išdidžiai išskleidusios plačias šakas ant galingų kamienų... Net jos sunerimo, pajutusios siautulingą vėjo jėgą. Jėgą, kuri papuošė jūrą didžiulėmis, baltomis pusrūgų kepurėmis pasidabinusiomis, bangomis. Kuri lenkė prie žemės stipriausius medžius. Kuri privertė sudrebėti net nepaslankias ir amžinai prisnūdusias kopas. Tačiau, nepaisydamas tokio mielo savo „širdžiai“ paveikslo, vėjas nesidžiaugė. Kažkas jį neramino, erzino ir vertė jaustis nejaukiai. Tas kažkas buvo pusamžė moteris, stovinti pačioje didžiausios kopos viršūnėje ir įsmeigusi kupiną didžiulės baimės ir beribio laukimo žvilgsnį į jūrą. Veltui draskėsi aplinkui vėjas, teįstengdamas blaškyti pražilusius moters plaukus bei jos pečius apgobusią skarą. Veltui jam bandė pagalbėti liūtis, merkdama moters drabužius. Jiems taip ir nepavyko atkreipti jos dėmesio. Dėmesio, kuris buvo nukreiptas tik į jūrą. Moteris nejautė vėjo šuorų ar vandens čiurkšlių plakimo, nejautė seniai ją kamuojančio nugaros bei dešinės kojos skausmo. Visa savo esybe ji buvo jūroje. Buvo ten, kur už savo gyvybes grūmėsi abu jos sūnus ir brolis. Visa apimanti motinos meilė, šiam, jau senstančiam, moters kūnui suteikė jėgų,

prieš kurias buvo bejėgės didžiausios vėtros ar audros. Suteikė jėgų ir vilties... Vilties, kad pranašystė neišsipildys. Visa savo siela ji buvo jūroje... Jei galėtų, moteris pakiltų į dangų kaip didžiulė paukštė ir nulėktų ieškoti savo vaikų. Tačiau ji negalėjo. Negalėjo ir todėl tiesiog stovėjo įsmeigusi akis į banguojančias vandens platybes.

- Ir kodėl aš juos išleidau?!- šaukė moteris, kai neviltis trumpam užgoždavo jausmus. – Negi pamiršau vaidilos žodžius, negi pamiršau jo liūdesio kupinas akis, kuriomis jis į mane pažiūrėjo, kai suprato dangaus siunčiamus ženklus. Koks skausmas skambėjo jo balse, kai jis pasakė, kad nei vienas mano vaikas nesulauks dvidešimt vienerių metų ir juos abu kartu pasiglemš šaltos jūros bangos. Paskiau jis suteikė man viltį.

Moteris aiškiai, lyg tai būtų įvykę vakar, prisiminė, kaip ilgai žiūrėjęs į žvaigždes, vaidila dar kartą įsmeigė savo žvilgsnį į ją. Nustebusį ir truputį nepasitikintį žvilgsnį. „Yra dar vieni ženklai,“ - tada pratarė vaidila. „Keisti ženklai susiję su Knyva. Praamžis stebi tavo sūnų ir numatęs jam du gyvenimo kelius. Kuris iš jų bus tikras priklausys tik nuo tavo sūnaus. Vieną kelią aš tau pasakiau. Jis liūdnas, trumpas ir baigiasi šaltose jūros gelmėse. Tačiau kitas... Kitas tiesiog neįtikėtinas. Kaip ryški žvaigždė šviečia tamsią naktį, taip ir Knyva sužibės mūsų tautos padangėje. Ne tik mūsų. Jam lenksis visi: sėliai, sūduviai, galindai, žemaičiai ir žemgaliai. Net išdidūs sembai ir klastingi germanai prašysis į jo kariauną. Darbai jo bus tokie, kad juos atsimins ir po tūkstantmečių. Tačiau visa tai bus, jei jis išgyvens jūros pyktį. Išgyvens Knyva, gyvens ir Saulius. Gyvens ir taps didžiu jūrininku.“

- Atrodė taip ramu,- vėl nevilties kupinu balsu sušnabždėjo moteris.- Toks geras oras. Mano brolis labai patyręs jūrininkas. Na kas galėjo pagalvoti... Ne iki Skandžios⁹ plaukė... Tik pakrantėse pažvejoti paprašė. Pirmą kartą abu brolius išleidau į jūrą kartu ir štai... Kvaiša, kodėl tu taip padarei?!- nustelbdamas vėjo gausmą nuskambėjo moters klyksmas. Nuskambėjo ir nutilo. Nutilo, nes skvarbios ir nežmoniškai įtemptos moters akys kažką pamatė jūros platybėse. Pamatė šapelį, blaškomą vėjų ir svaidomą nuo bangos ant bangos. Šapelį, kuris, kaip ji žinojo, yra laivas. Laivas, kuriuo į krantą keliavo abu sūnūs ir brolis.
- Sūneliai,- ištare drebančiu balsu moteris ir sukniubo, nebeišlaikiusi nežemiškos įtampos. Ašaros nesulaikomu srautu liejosi jai iš akių ir, susimaišiusios su lietaus vandeniu, tekėjo per veidą. Tačiau silpnumo akimirka buvo trumpa. Tik ką sukniubusi, moteris beregint pakilo ant kojų ir nuskubėjo žemyn link jūros. Nuskubėjo nebodama krantą daužančių milžiniškų bangų. Jokios bangos, jokia stichija negalėjo jai sutrukdyti sutikti savo vaikus. Ir jūra tai suprato. Galiausiai tai suprato ir vėjas bei liūtis. Staigiai prasidėjęs škvalas, lyg susigėdęs savo paties įsiūčio, lygiai

⁹ Taip ilgus šimtmečius buvo vadinama Skandinavija.

taip pat greitai nurimo. Jūra dar šiaušėsi, tačiau labiau iš įpročio ir vedina azarto nei pykčio. Šiaušėsi, bet grįžtantiems kuršiams jau nebekenkė. Laivui atsirėmus į minkštą pakrantės smėlį, tik tolimos audros debesys bei nuovargio iškreipti jūreivių veidai rodė kokio pavojaus jiems pavyko išvengti.

- Mama, mama,- vis kartojo Saulius, tiesiai iš laivo puolęs į Uršulės glėbį. Aiškiai jautėsi, kad vaikinukas buvo beprotiškai išsigandęs. Išsigandęs, tačiau išsaugojęs dvasios stiprybę.- Jau maniau, kad mirsim. Kai pamačiau tą bangą... Žinai, Knyva mus visus išgelbėjo.
- Pasisekė,- šyptelėjęs ištare vyresnysis brolis. Keistai šyptelėjo... Išskankintas ir nenatūralus atrodė tas šypsniš. Vaikinas visas drebėjo, atslūgstant įtampai ir mažėjant adrenalino kiekiui kraujyje. Galų gale, atmetęs šalin savo išdidumą, jis taip pat prisiglaudė prie motinos.- Žinai, mama, daugiau aš niekuomet neplauksiu į jūrą. Ne mano ten stichija. Žemė po kojomis, žirgas po manim... Tai aš jaučiu ir suprantu. O tos tamsios vandens masės... Brrr.
- Žinau sūneli. Žinau,- kalbėjo Uršulė, glostydama tirtančius sūnus. Aš viską žinau...
- Stiprūs dvasia ir kūnu tavo sūnūs, Uršule,- ramiai pratarė Gintis, uždėdamas sesei ranką ant peties.- Kai pamačiau virš laivo pakibusią vandens sieną... Galvojau tikrai žūsime. Bet Knyva... Niekada nemaniau, kad žmoguje gali būti tiek jėgos ir tokia stipri dvasia. Aš niekaip neįstengčiau taip greitai pasukti laivo. Ką ten aš, dešimt vyrų kartu vargu ar įstengtų. O Knyva sugebėjo... Ir Saulius... Šaunus vaikinukas. Drąsus. Tikra drąsa, o ne ta, kuria kiti tik giriasi, apdovanotas. Net matydamas atšniokšiančią mirtį, iki galo pagelbėjo man ištraukti tinklus. Nebūčiau aš vienas be jo susitvarkęs. Tikrai nebūčiau... O ir laivą su įmerktais tinklais Knyva vargu ar būtų sugebėjęs pasukti. Didžiukis savo sūnumis, Uršule. Jie labai daug pasieks šiame gyvenime.
- Žinau, broli, žinau,- laiminga šypsojosi motina.

Ilgai dar visas kaimas kalbėjo apie nepaprastą Knyvos jėgą bei Sauliaus drąsą. Gal dešimt kartų Gintis visiems turėjo papasakoti kokia banga atšniokštė iš laivo šono, kokie tinklai vis dar buvo įmerkti, kaip Knyva vienas pats sugebėjo pasukti laivą tinkama kryptimi per neįtikėtinai trumpą laivą ir kaip Saulius, net persivėręs per laivo bortą, traukė susipainiojusius tinklus. Ilgai dar aptarinėjo vyrai šį įvykį, žavėdamiesi savo kaimo ir visos genties jaunimu. Ilgai dar kuždėjosi pakampėmis švelniai nuraudusios merginos, aptarinėdamos abu didvyrius. Didvyrius, kurie tik grįžę namo, krito į lovas ir ten miegojo ištisas dvylika valandų. Miegojo tol, kol grįžo jėgos į jaunus kūnus. O jaunystė tuo ir nuostabi, kad jai nereikia daug laiko atgauti jėgas net ir po sunkiausių išgyvenimų. Todėl, kai kitą dieną, ramiu, savim pasitikinčiu žingsniu, Knyva peržengė virtuvės slenkstį, norėdamas pakalbėti su savo mama, jame nebuvo jokių neseniai

patirtų nuotykių žymių. Ramus, atviras ir tvirtas mėlynų akių žvilgsnis, platūs ištiesti pečiai, raumenimis vilnijanti krūtinė bei rankos, visa tai rodė beribę jaunuolio kūno ir dvasios galybę. Žinoma, tarp kuršių buvo ir stipresnių vyrų ir labiau charizmatiškų asmenybių, tačiau Knyva tebuvo matęs dvidešimt vasarų per savo neilgą gyvenimą. Viskas jo dar laukė ateityje... Motina tai žinojo. Vaidila Brutenis taip pat. Jie netgi žinojo, apie ką Knyva nori pasikalbėti.

- Labas, mama, noriu su tavimi pasikalbėti,- pradėjo Knyva, tik peržengęs slenkstį ir, pastebėjęs už stalo sėdintį Brutenį, pratęsė.- Oi, atsiprašau, nepastebėjau Jūsų, vaidila. Tebūnie pagarbintas Praamžis ir tesuteikia jis Jums sveikatos bei išminties. Norėjau pakalbėti su mama, bet Jūs turbūt užsiėmę, tai aš vėliau ateisiu.
- Būk ir tu pasveikintas, Knyva,- rankos mostu Brutenis sustabdė beišeinantį Knyvą.- Mes su Uršule tavęs tik ir telaukiam. Tu kalbėk drąsiai. Tavo mama neprieštaraus, kad aš čia pasėdėčiau ir Jūsų paklausyčiau. Žinoma, jei tu ir neprieštarausi.
- Aš norėčiau, kad vaidila pasiliktu,- motina atsisukusi nuo šylančios puodynėje sriubos, pakėlė savo akis į įėjusį sūnų. Knyvą, išgirdęs tokį motinos norą, pagarbiai nulenkė galvą ir prisėdo prie stalo šalia Brutenio. Kuršiams, o ir visiems jų giminaičiams, romėnų vadinamiems Europiniais sarmatais, motinos buvo šventos, o jų valia – nediskutuotina. Knyva kažkada girdėjo, kad toliau prie jūros gyvenantys lyviai ne taip gerbė savo motinas, bet tai tebuvo lyviai... Skurdi, nekaringa ir neskaitlinga tautelė, kalbanti visiškai nesuprantama kalba. Tokie negalėjo suvokti nei Motinos Žemės šventumo, nei mamų vaikams perduodamos gyvybės paslapties, nei Praamžio dvasios, įsikūnijusios visose motinose. Knyva vien todėl nevertino lyvių. Galima pasakyti, kad net niekino juos truputį.
- Mama, aš norėčiau iškeliauti,- nedrąsiai pradėjo Knyva, bijodamas neigiamos motinos reakcijos. Tačiau pamatęs švelnias motinos akis, jis įsidrąsino ir pradėjo pasakoti apie savo svajonę. Svajonę, kuri gali būti apibūdinama keliais žodžiais – „noriu sekti tėvo pėdomis ir tapti samdiniu romėnams tarnaujančiuose sarmatų daliniuose“. Žinoma, tų žodžių buvo daugiau. Knyva kalbėjo labai užsidegęs ir todėl kai kada painiojosi, kai kada kartojosi, kai kada buvo pernelyg vaizdingas savo kalboje, tačiau abiems klausytojams buvo labai aišku, ko tas jaunuolis, sėdintis priešais juos, taip karštai trokšta.
- Gerai, sūneli, žinoma keliauk, - sutiko motina.- Tik gal gali kartu pasiimti vaidilą Brutenį ir savo brolių Saulių? Jie tave palydės iki Romos ir grįš atgal. Sauliui bus naudinga pasidairyti po pasaulį, o vaidila, kiek žinau, nori aplankyti savo „brolius“ žemaičių ir sūduvių bei galindų žemėse.

- Gal net į Kernavę užsuktumėme. Noriu su Didžiuoju rikiu pasikalbėti ir pažiūrėti kaip jis tvarkosi toje savo liečių¹⁰ žemėje, vadinamoje Lietuva,- prašeko vaidila.- Vėliau mes visi kartu nukeliautumėme iki Romos ir truputį pasidairytumėme po imperiją. Tada tu, jei vis dar norėsi, galėsi tapti samdiniu, o mes su Sauliumi grįšime namo. Ar sutinki keliauti su manimi, Knyva?
- Aš, nežinau,- Knyva dar daugiau sumišo. Jis, kaip jaunas eržilas, norėjo tučtuojau lėkti laukais į išsvajotą tikslą, tačiau negalėjo sugalvoti nei vieno argumento, kodėl turėtų nevykdyti motinos ir vaidilos prašymo.- Žinoma sutinku, vaidila Bruteni. Aš Jus lydėsiu ten, kur keliausite Jūs, o paskiau Jūs mane palydėsite iki Romos,- kiek atslūgus jauduliui, Knyva netgi apsidžiaugė, kad kartu keliaus Saulius ir Brutenis. Vaikinas mylėjo savo brolių ir džiaugėsi, kad patirs bendrus nuotykius, o vaidila... Apie vaidilą buvo atskira kalba. Knyva puikiai suvokė, kad visoje kelionėje jam teks susitaikyti su Brutenio vadovavimu, tačiau, kitą vertus, vaikinas lygiai taip pat suvokė, kad vaidilos patirtis, žinios ir protas yra tiesiog neįkainuojami. „Kelionėje aš iš jo galėsiu daug ko išmokti“, - svarstė Knyva, mąstydamas, kad iš Brutenio gautos žinios jam tikrai labai pravers pradėjus savarankišką, pavojų kupiną samdinio gyvenimą.
- Štai ir puiku,- šyptelėjo vaidila.- Kelias dienas užtruksim, kol susiruošime. Reikės paimti maisto, gintaro mainams ir romėniškų pinigų. Tada galėsime ramiai iškeliauti. Tik su gintaru bus sunkiau. Neseniai saksų pirkliai buvo atvykę ir visą mūsų surinktą gintarą supirko.
- Gintaro užsukite pas mano sesę,- įsiterpė Uršulė.- Ji su vyru tikrai turės atsargų ir jomis mielai pasidalins. Romėniškų pinigų turiu kelis maišelius. Artorius iš savo žygių kažkada parsivežė. Kiek žinau, visos monetos auksinės. Tik, kad aš neturėjau ką su jomis daryti po vyro mirties. Tai ir gulėjo pas mane užpečkyje,- taip kalbėdama, moteris vikriai užkišo ranką už krosnies ir ištraukė du vidutinio dydžio maišelius, pilnus prikimštus romėniškų auksinių monetų.
- Štai ir puiku,- šyptelėjo Brutenis.- Aš ir kažkur maišiuką tokių pinigų turiu užkišęs. Manau, žygiui mums pilnai užteks. Ką gi, kai viskas taip greitai sprendžiasi, reiškia ir pati kelionė bus sėkminga. Einu pabaigsiu kelis darbus ir po dviejų ar trijų dienų galėsime iškeliauti. Palieku Jus vienus pasikalbėti...

Vaidila atsisveikinęs išėjo, o motina liko viena su savo sūnumis – Saulius įėjo į virtuvę kaip tik išeinant Bruteniui ir labai apsidžiaugė išgirdęs apie artėjančią kelionę.

---

¹⁰ Liečiais buvo vadinami valdovo aplinka, kariai ir jo žemių gyventojai. Viena iš lietuvių vardo kilmės teorijų teigia, kad tos valdovo žemės, kuriose gyveno liečiai buvo vadinamos Lietuva, o patys liečiai ilgainiui pradėjo vadintis lietuviais.

Kelyje

Jaunos eržilo kojos nekantriai trypė kelio dulkės, o jis pats... Jis pats net purkštavo iš pasipiktinimo. Viskas buvo kaip toje dainoje: „Lėkčiau, lėkčiau jei galėčiau...“ Jei raitelis leistų ir nelieptų tiesiog ramiai žingsniuoti. Kaip galima ramiai žingsniuoti, kai karštas kraujas muša į galvą, kai mintyse viena mintis: „jei tik leistų- galėčiau nuskristi“, kai aplinkui šaiposi seni šimtamečiai medžiai.

- Ech jaunystė...- geraširdiškai šnabždėjo ažuolai, stebėdami nerimstantį žirgą.
- Niekis. Praeis,- ošė stori beržai, linguodami šakas.
- Ką Jūs išmanote, stabarai, stovintys pakelėje,- prunkštė įsižeidęs eržilas.- Niekas nepraeis. Aš bėgsiu, aš skrisiu, aš... Aš... Niekas man nebaisus. Aš visą pasaulį apibėgčiau, o Jūs taip ir liktumėte čia stovėti. Ką gali apie gyvenimą išmanyti būsimos malkos? Jei tik raitelis leistų... Žirgas būtų labai nustebęs, jei žinotų, kad jo raitelis buvo lygiai toks pat jaunas, lygiai toks pat karštas, lygiai taip pat svajojantis lėkti ir kristi ir lygiai taip pat gerai išauklėtas. Jis būtų mielai pritaręs kiekvienam savo eržilo troškimui ar kiekvienai minčiai, bet nedrįso net užsiminti apie galimą kelionės paspartinimą. Knyva puikiai suvokė, kad kelionėje vadovauja vaidila, o Brutenis, atrodo niekur neskubėjo, ir buvo linkęs joti žingine. Protu Knyva suprato, kad kelionė laukia ilga ir suteikus žirgui laisvę bėgti, kitą dieną jis gali net nebepaeiti, tačiau jauna širdis... Jauna širdis turėjo nusileisti ir paklausti proto. Imlaus, guvaus proto. Viską įsidėminčio ir net nesąmoningai kaupiančio informaciją. Proto, kuris sustiprintas atsirandančios geležinės valios, jau dabar galėjo sutramdyti bet kokį karštakošišką jaunystės impulsą. Todėl nuraminęs savo kunkuliuojantį kraują, Knyva tiesiog paniro į svajones. Svajones apie geležinį „sarmatų“¹¹ kavalerijos pleišta, kuris lygiai taip pat lengvai, kaip įkaitęs peilis skrodžia sviestą, perplėsdavo priešų rikiuotę. Palaipsniui svajonės perėjo į svarstymus. „Keista, kokių tik vardų graikai ir romėnai mums nesugalvojo“, - mąstė Knyva. „Tai mes jiems esame Karališkieji skitai, tai Europiniai sarmatai, tai kažkokie aisčiai, o dabar kai kada, pamėgdžiodami germanus, gotais, gutonais ar getonais pavadina. Aš esu kuršis. Šalia mūsų gyvena žemaičiai, truputį toliau – žemgaliai. Negi sunku visus vadinti savo vardais ir neišsigalvoti vardo bendro visiems?“
- Šiaulių žemė...- pratarė Brutenis, nutraukdamas Knyvos mintis.- Žiūrėk, atjojom per šešias dienas. Visai neblogai...

¹¹ Šioje knygoje dabar vadinamų baltų genčių atstovai kai kada, pamėgdžiodami romėnus, ir tam, kad būtų patogiau surasti jiems visiems tinkantį vieną bendrinį pavadinimą, bus vadinami sarmatais, rašant tai kabutėse. Manytina, kad taip šios gentys buvo vadinamos graikų ar romėnų, bet pačios niekada savęs taip nevadino.

- Vaidila, žiūrėkit ką ten žemaičiai laukymėj daro?- įsiterpė Saulius, atkreipdamas bendrakeleivių dėmesį į keistą sambrūzdį priekyje.
- Čia jų bendros rudens šventės dalis,- paaiškino Brutenis.- Imtynės su lokiu. Šiose žemėse garsiausia ir didžiausia Baltonių šeimyna. Šalia jų dar gyvena Bulionys bei kelios mažesnės šeimos. Tačiau šių žemių, o dažniausiai ir visų žemaičių, rikis renkamas iš Baltonių dinastijos. Prieš porą šimtų metų jie sugalvojo naują pramogą- stipriausių vyrų imtynes su lokiais. Ilgainiui tai tapo šventės dalimi ir net išplito į gretimas žemes.
- O kas nors nugali lokį?- prašneko susidomėjęs Knyva.
- Kai kada,- šyptelėjo vaidila.- Tuo užsitarnauja didžiausią pagarbą bei gauna daug dovanų. O dabar paspartinkim žirgus. Jojam arčiau pažiūrėti. Atrodo tuoj prasidės imtynės.
Tik nuskambėjus šiems žodžiams, keliautojai pabandė paraginti žirgus ir išjoti į laukymę. Paraginti žirgus jiems pavyko, bet atsidurti laukymėje- ne. Tokios nesėkmės priežastis buvo penki žemaičių raiti sargybiniai, savo nedidukais, bet labai tvirtais žirgais, užstoję kelią Knyvai, Sauliui ir Bruteniui.
- Kur keliaujate, kuršiai?- nuskambėjo ryžtingas balsas. Ryžtingas, bet nepiktas. Net seniausi žemaičiai neatminė, kad būtų su kuršiais kada susipykę ir sargybiniai kelią keliautojams užtvėrė tik vykdydami savo valdovo įsakymą. Valdovo, kuris šiuo metu buvo visų žemaičių rikis, tačiau atvyko dalyvauti savo gimtosiose žemėse vykstančioje šventėje. Tai buvo Gedgaudas iš Baltonių dinastijos. Tas pats Gedgaudas, kurio vardą su baime tardavo ne tik langobardai, alemanai, frankai ar saksai, bet ir rytinių stepių siauraakiai klajokliai, savo kailiais patyrę Gedgaudo vedamų karių kardų aštrumą bei strėlių taiklumą. „Getai, getai ateina!“, šis šūksnis klajoklių gretose sukeldavo sąmyšį ir baimę. Nebuvo jiems pavojingesnio priešininko nei žemieji getai, kaip žemaičius vadino visi, išskyrus artimiausius kaimynus bei juos pačius. Šie, savo ruožtu, seniai neturėjo geresnio rikio nei Gedgaudas. Jis lengvai galėjo tapti Didžiuoju rikiu ir gyventi Kernavėj. Tačiau to nenorėjo. Geriau būti laisvu ir turinčiu absoliučią valdžią žemaičių rikiu, nei nominaliu, tik bendruose kariniuose žygiuose turinčiu valdžią, Didžiuoju rikiu, kuris realiai tevaldė savo liečius bei jam priklausančias žemes, vadinamas Lietuva.
- Pas Vaidevutį keliaujame pasisvečiuoti,- ramiai atsakė vaidila.- Ir su Gedgaudu mielai pasikalbėsime. Manau girdėjote mano vardą. Aš esu Brutenis, o čia mano palydovai Knyva ir Saulius.
- Žinoma girdėjome, garbusis vaidila,- pagarbūs žemaičių balsai, liudijo, kad Brutenis buvo garsus toli už savo kaimo ar genties ribų.- Mes tučtuojau perduosime vaidilai Vaidevučiui, kad atvyko jo brolis. Jūs, kol kas būkite mūsų garbūs svečiai. Linksminkitės, gerkite ir valgykite. Tuoj prasidės Vykinto imtynės su lokiu. Siūlau pasižiūrėti...- nusilenkęs sargybinių vyresnysis

apsuko savo žirgą ir nuskubėjo pranešti apie atvykusius svečius savo rikiui bei jo vaidilai. Kiti raiteliai nukreipė savo ristūnus į šoną ir praleido atvykėlius į laukymę.

- Pats Vykintas, Gedgaudo sūnus,- šyptelėjo Brutenis.- Turėtų būti labai įdomu. Girdėjau, kad jis stiprus kaip lokys ir drąsus kaip įsiutęs šernas. Seniai niekas nesugebėjo laimėti šiose imtynėse. Tačiau Vykintas turi labai geras galimybes pasiekti pergalę. Žinai, Knyva, šis žemaitis puikus pavyzdys stipraus, drąsaus, atviraširdžio, bet neypatingai sumanaus kariūno. Kažkada jo tėvas prašė manęs, kad pasiimčiau Vykintą į mokinius. Teko atsisakyti. Man jaunuolis pasirodė... Kaip čia pasakius... Per daug paprastas. Tikras rikis jis niekuomet negalės būti. Bet tikro rikio palydovas ir draugas... Tam jis tiesiog sutvertas,- ilgai dar būtų kalbėjęs Brutenis apie Vykintą Knyvai, kuris tuo metu nesuprato šios kalbos tikslo, tačiau vaidilos žodžius nutraukė pasigirdęs žmonių balsų gaudesys ir skanduotės.

- Vykintai, Vykintai...- garsiai skambėjo virš laukymės.
- Paskubam, - paragino palydovus Brutenis.- Tuoju prasidės imtynės...

Iš tiesų, visi ženklai rodė, kad artėja labiausiai susirinkusiųjų lauktas momentas. Skanduotės bei švilpimai atspindėjo žiūrovų aistras. Žiūrovų, pro kurių tankias gretas atskubėję keliautojai niekaip nebūtų galėję prasibrauti. Tačiau Knyvai ir jo palydovams pasisekė... Vaidevutis pastebėjo atvykusį Brutenį ir pasikvietė visus tris kuršius ant pakylės, sumeistrautos rikiui Gedgaudui bei artimiausiems jo patarėjams. Pats rikis, pakilęs nuo kėdės, paspaudė rankas Bruteniui bei abiem kuršių jaunuoliams, tuo dar kartą patvirtindamas, kad vaidila nuo Nerijos krantų yra žinomas bei gerbiamas toli už savo genties ribų.

- Dėkoju, gerbiamam Bruteniui, kad atvyko pas mus ir stebės mano sūnaus kovą,- pasisveikindamas ištarė Gedgaudas.
- Dėkoju garsiajam žemaičių rikiui, kad suteikė man tokią galimybę,- taip pat mandagiai atsiliepė vaidila. Daugiau niekas nesikalbėjo. Ne todėl, kad susirinkusiems nebūtų maloni vienas kito draugija ar jie neturėtų ką vienas kitam pasakyti. Paprasčiausiai, visos kalbos buvo atidėtos ateičiai, nes į imtynėms skirtą ratą įžengė Vykintas bei buvo įvestas lokys. Lokys buvo gerokai įsiutęs ir alkanas. Aplinkinis triukšmas, prižiūrėtojų erzinimas... Visa tai ir dar daug kitų dalykų kėlė meškinui didžiulį pyktį. Jei tik galėtų, jis pripultų prie artėjančio žmogaus ir įsmeigtų savo dantis į jo kaklą. Tačiau lokys negalėjo... Jis negalėjo net labiau prasižioti, nes ant galvos jam buvo užmautas labai gudrus antsnukis, kuris netrukdytų kvėpuoti, bet neleido kandžiotis. Antras, pačios gamtos šiam gigantui duotas, ginklas – aštrūs nagai- taip pat buvo nukensmintas. Ant priekinių meškio letenų buvo užmautos labai tvirtos odos pirštines, pro kurias jis negalėjo iškišti savo mirtinai pavojingų nagų. Tačiau lokys galėjo tomis letenomis daužytis, spausti ar užgulti priešininką savo visu, beveik trijų šimtų kilogramų svoriu. Netgi netekęs svarbiausių savo

ginklų, šis rudas meškinas buvo mirtinai pavojingas bet kuriam žmogui. Net tokiam gigantui, kuris laukymėje stovėjo priešais jį. Gigantas... Tai, turbūt, pats geriausias žodis tinkantis apibūdinti jauną, šviesiaplaukį, griežtų veido bruožų žemaitį, išdrįsusį stoti į dvikovą su ruduoju lokiu. Ūgiu tik truputi žemesnis už ant dviejų kojų stovintį savo priešininką, svoriu nusileisdamas šiek tiek daugiau nei dvigubai, tačiau jėga... Jėga, jis atrodo galėjo prilygti ir dar stambesniems meškinams. Krūtinė, pečiai, rankos, nugara ir pilvas tiesiog bangavo raumenų juostomis ir iškilimais. Seniai tarp žemaičių nebuvo kito tokio taip įspūdingai atrodančio ir stipraus galiūno. Ištiesęs savo ranką, storumu prilįgstančią vidutinio ūgio vyro kojai, Vykintas nukreipė ją į lokį ir garsiai sušuko, taip dar labiau suerzindamas rudąjį plėšrūną. Kova prasidėjo... Prasidėjo kai tik prižiūrėtojai nuėmė virves nuo meškino kaklo ir jį paleido. Prasidėjo veržliu žvėries šuoliu link Vykinto. Tiksliau, ne link, o ant Vykinto. Šuoliu, kuris buvo sustabdytas kairės galiūno rankos, įsiremęsios artėjančiam lokiu į gerklę. Rudis spėjo užvožti kelis kartus letenomis savo priešininkui ir paskui staiga sustingo. Sustingo ir jaunasis žemaitis, vis dar tvirtai laikydamas meškino kaklą. Taip ramiai, vertindami vienas kito jėgas, priešininkai stovėjo ne daugiau poros sekundžių ir štai... Pirmasis šį štilį nutraukė Vykintas. Paleidęs priešininko gerklę, jis staigiai nėrė pro lokį ir, atsidūręs pastarajam už nugaros, tvirtai apkabino meškino juosmenį, suspausdamas šį savo geležiniame glėbyje. Veltui muistėsi ir riaumojo žvėris... Veltui jis purtė galvą ir mojavo priekinėmis letenomis. Jam nepavyko nei ištrūkti iš jaunojo žemaičio gnaužtų, nei atsisukti į savo įžūlų priešininką taip, kad pasiektų šį savo letenomis ar snukiu. Priešingai, atrodo nežmoniškai įsitempę Vykinto raumenys dar labiau išsišoko, o lokys... Lokys, bejėgiškai maskatuodamas kojomis, kurios staiga nebeteko tvirtos atramos, iš lėto, bet nenumaldomai kilo į orą. Pakilo iš lėto, bet blokštas atgal buvo tokiu greičiu ir jėga, kad šio milžiniško kūno skrydžio išjudintas oras lengvu vėjeliu pakedeno net už dešimties metrų¹² buvusių žiūrovų plaukus. Tačiau tai dar nebuvo imtynių pabaiga... Vykintas prispaudė savo gerokai priblokštą priešininką pilvu prie žemės. Viena ranka, sugriebusi už meškino keteros, spaudė jo galvą, kita ranka – lokio mentis. Kelius vyras įrėmė į plėšrūno nugarą. „Vargšas gyvūnas“, - pagalvojo Knyva, stebėdamas bergždžiais lokio pastangas išsivaduoti. „Jis turbūt jaučiasi kaip užgriūtas šimtamečio ažuolo...“ Nežinia ką ten mąstė parblokštas miškų galiūnas, bet jo priešinimasis palaipsniui silpo, o pro laukymėje skambantį riaumojimą, kartas nuo karto pasigirdavo gailus, nuskriausto lokiuko cypimas.

- Užteks!- šūktelėjo pakildamas Gedgaudas.- Nutraukite kovą. Užteks kankinti gyvūną...- pastarieji rikio žodžiai buvo palydėti darnaus susirinkusių žemaičių juoko.

¹² Skaitytojų patogumui, autorius naudoja dabar paplitusius atstumų ir laiko matavimo vienetus.

- Na kaip, Bruteni, stiprūs vyrai yra žemaičiai?- šypsodamasis ir triumfuodamas širdyje, paklausė savo svečio rikis, tuo pačiu nenuleisdamas akių nuo prižiūrėtojų išvedamo sugniuždyto meškino ir besidžiaugiančio pergale savo sūnaus.
- Stiprūs, valdove,- linktelėjo vaidila.- Tikrai stiprūs. Tačiau ir tarp kuršių yra nemažai vyrų, kurie nugalėtų tą žvėrelį. Štai, kad ir šitas jaunuolis,- po šių žodžių Brutenis parodė į Knyvą, taip sukeldamas visų aplinkinių, o labiausiai paties Knyvos didžiulę nuostabą.
- Jis galėtų nugalėti lokį?- nepatikėjęs savo ausimis perklausė Gedgaudas. – Vaikinas tikrai atrodo tvirtas, bet žemesnis už Vykintą visa galva, gerokai lengvesnis ir, turbūt, silpnesnis. Tu įsitikinęs, vaidila?
- Žinoma,- ramiai linktelėjo Brutenis.- Ar turite dar vieną lokį?
- Turime,- linktelėjo rikis.- Tokio pat amžiaus ir svorio. Vaikine, tu tikrai pasiryžęs stoti prieš tą žvėrį?- šis Gedgaudo klausimas jau buvo nukreiptas Knyvas.
- Aš...- kiek sutriko jaunasis kuršis.- Gerai. Stosiu,- pagaliau atsakė jis ir pasilenkęs prie vaidilos ausies sušnibždėjo.- Bruteni, aš gi pralaimėsiu...
- Tikrai taip galvoji?- gūžtelėjo pečiais ir taip pat pašnibždom atsakė vaidila.- Aš manau priešingai. Tiek aš, tiek tavo tėvas mokėme tave kaip reikia kovoti be ginklų. Šios imtynės tau tebus lengva treniruotė. Tu tiesiog eik ir nugalėk tą lokį. Ne galvok, o tiesiog nugalėk.
- Gera tau sakyti nugalėk,- jau pats sau panosėje burbtelėjo Knyva.- Ne tau reikės plikomis rankomis kovoti prieš tą pabaisą,- tačiau koks bebūtų nepatenkintas jaunasis kuršis, vaidilai nepaklusti jis nedrįso.
- Galiu paskelbti, kad Knyva imsis su kitu lokiu?- dar kartą, vis dar nepasitikėdamas perklausė Gedgaudas.
- Žinoma, valdove,- atsainiai linktelėjo Brutenis.- Gal norėtum susilažinti? Aš sakau, kad Knyva nugalės meškiną greičiau nei Vykintas.
- Nematyčiau, kad taip šneki tu, galvočiau, kad kas nors protą prarado taip sakydamas,- nusijuokė Gedgaudas. Šie keisti kuršio žodžiai privertė nusišypsoti ir visus netoliese buvusius rikio aplinkos žmones. Tik Vaidevučio juokas neėmė. Jis pažvelgė Knyvai į akis ir juose pamatė tai, ką jo brolis seniausiai buvo įžiūrėjęs. Jokia Vykinto jėga negalėjo lygintis su ta dvasia, kuri slypėjo šio kuklaus kuršio kūne.- Gerai, aš sutinku,- tęsė Gedgaudas.- Kaip senais gerais laikais? Iš vieno noro?
- Sutinku,- linktelėjo Brutenis.- Kas pralaimės, įvykdys bet kokį laimėjusiojo norą. Nesvarbu kada tas bus pareikštas. Būsi liudininkas, Vaidevuti?
- Būsiu, - atsakė užklaustasis, brolio klausimo išplėštas iš jį įsukusio minčių verpeto.- Gudrus tu brolau,- šyptelėjo Vaidevutis ir sušnibždėjo Bruteniui į ausį.- Dabar aš matau ką tu pas mus

atsivedei ir koks tolimesnis šio jaunuolio kelias. Supratau ir kodėl tokį keistą savo kelionės maršrutą pasirinkai. Aš tave palaikysiu. Ir dabar, ir kai ateis laikas. Ir Vykintą pakalbinsiu kartu keliauti. Kiek supratau, tai viena iš priežasčių kodėl užsukai su Knyva pas mus.

- Tu visada buvai protingiausias iš mūsų, brole, - linktelėjo Brutenis pašnekovui. - Dėkui. Man tikrai reikės tavo palaikymo.
- Beje, smagu kai pagaliau atsirado galimybė įvykdyti Almanto planą, - dar kartą tik šįsyk kažkaip keistai ir kreivai šyptelėjo Vaidevutis.
- Smagu, - vėl linktelėjo Brutenis, bet didelio džiaugsmo nei balsu, nei akimis neparodė.

Tuo metu šaukliai paskelbė apie numatomas dar vienas imtynes, kuriose iššūkį antrajam lokiui mes svečias iš Kuršo žemių. Kai kurie žemaičiai tai išgirdę ir nužvelgę naujo pretendento sudėjimą, nusišaipė. Tačiau tokių buvo mažuma. Dauguma buvo nusiteikę geranoriškai savo artimiausių kaimynų, kai kada keistai tariančių žodžius, atžvilgiu ir su susidomėjimu laukė antrų imtynių. Ir jie nenusivylė...

Tiek minčių, tiek emocijų, nuogąstavimų iki žengiant į laukymę susitikti su antru keturkoju rudžiu ir visiška ramybė jį pamačius. Būtent taip jautėsi Knyva prieš kovą. Tikrai negalima sakyti, kad vaikinio protas nedirbo ir jis toliau veikė tik instinktyviai. Priešingai, Knyva akimirksniu įvertino artėjančią priešininką, prisiminė anksčiau su Vykintu kovojusio lokio puolimo taktiką ir, dar tik įžengęs į laukymę, jau turėjo kovos planą. Kūnas tuo tarpu greitai reagavo į pasąmonės siunčiamus signalus apie pavojų. Knyva net pats nejuto, o gal tiesiog nekrepė dėmesio, kaip padažnėjo jo pulsas ir kvėpavimas, kaip įsitempė raumenys. Visas jaunuolio dėmesys susikoncentravo tik į artėjančią dvikovą, nepalikdamas vietos jokioms kitoms mintims ar blaškančioms emocijoms.

Šita kova buvo kitokia... Absoliučiai kitokia. Lokys buvo nuspėjamas ir puolė prieš jį stovėjusį žmogų lygiai taip pat kaip jo gentainis puolė Vykintą. Tik Knyva buvo ne tas žemaičių galiūnas ir primityviai galynėtis su meškiniu nesiruošė. Lokys puolė, bet jaunojo kuršio toje vietoje, kur nusileido plėšrūno letenos jau nebebuvo. Gražiu judesiu jis apsisuko aplink savo ašį ir atsidūrė lokiui už nugaros. Girių gigantas taip ir nebegavo daugiau galimybės net pabandyti pasiekti savo priešininko. Tik spėjęs atsistoti ant dviejų kojų ir sukdamasis žmogaus link, meškinas pajuto tokį smūgį į galvą iš viršaus, lyg visas kalnas ant jo būtų užgriuvęs. Žiūrovai, priešingai nei žvėris, viską matė kuo puikiausiai. Matė jie aukštą Knyvos šuolį ir aukštai virš galvos iškeltas sukabintas abi jaunuolio rankas. Matė jie ir tą triuškinantį smūgį, kurį abiem rankom smogė lokiui į galvą besileisdamas kuršis. Matė ir tiesiog nuščiuvo. Ne vienas žemaitis žinojo, kad meškino pakaušis kai kada būna toks kietas, jog sugeba atlaikyti smūgi kirviu. O Knyva juk smogė plikomis rankomis. Žiūrovai nuščiuvo, jiems buvo smalsu kas bus toliau, tačiau lokiui tai

tikrai nerūpėjo. Jam niekas neberūpėjo. Iš skausmo sumaurojęs, jis pradėjo cypiti, bandė dar atsukti į Knyvą, tačiau neklusnios kojos sulinko. Meškinas pritūpė, gailiai inkšdamas ir trindamas apsiblaususias akis, tada atsigulė... Ašaros riedėjo jam iš akių, o kraujo lašeliai pasirodė ant šnervių. Akyse nebeliko jokio pykčio ir įsiūčio... Tik begalinė kančia ir skausmas. Skausmas ir artėjančios mirties nuojauta... „Meškinas, jei galėtų rinktis, mieliau sutiktų gauti smūgį kirviu nuo bet kurio iš mūsų nei būti mušamas Knyvos rankomis“, - vėliau tarpusavyje šnekėdami dar ne kartą juokavo žemaičiai. Tačiau lokys negalėjo rinktis. Priešingai nei žmonės, kurie rodė savo narsą ir jėgą, kovodami su juo. Tada... Tada sukniubo Knyva. Ne, jis nebuvo sužeistas ar pavargęs. Jis tiesiog sukniubo prie besigaluojančio lokio ar apkabinęs jo galvą priglaudė sau prie krūtinės, kur plakė tvirta, bet labai gera ir jautri širdis.

- Atleisk man,- šnibždėjo Knyva.- Atleisk man, brolau. Aš neturėjau taip daryti. Neturėjau tavęs skriausti. Galėjau kitaip... Nereikėjo man mušti visa jėga. Atleisk man...

Nežinia ar lokys išgirdo, ar tiesiog pajuto sklindančią nuo žmogaus vidinę šilumą. Jis pramerkė jau stiklėjančias akis, iškišo liežuvį ir švelniai lyžtelėjo Knyvos ranką lyg sakydamas... Nežinia ką jis ten sakė... Žmonės lokių kalbos nesupranta. O žiūrovai... Žiūrovai ir toliau tylėjo. Tylėjo ir labai pagarbiai žiūrėjo į jaunąjį kuršį. Net patys grubiausi kariai įvertino tai ką matė.

- Vaikinas dar jaunas,- šnibždėjosi jie.- Bet praeis keli metai ir ką gali žinoti... Gal ir mes dar kovosime šalia jo...Jis bus tikrai geras karys.

Nežinia ką galvojo Gedgaudas, stebėdamas jau atpasakotą sceną. Žemaičių rikis tylėjo ir niekas nedrįso nutraukti įsivyravusios ant pakylės tylos. Praėjus kelioms minutėms po lokio mirties, rikis pakėlė savo akis į Brutenį ir ištarė:

- Vaidila, tu sakei, kad su savo jaunaisiais palydovais keliauji į Romą. Pasiimk ir Vykintą kartu. Tegu jis daugiau pabendrauja su Knyva.
- Tai ir tu supratai, valdove,- ne klausdamas, o tiesiog konstatuodamas faktą įsiterpė Vaidevutis.
- Supratau,- linktelėjo Gedgaudas.- Dabar viską supratau. Ir jūsų kelionės tikslą ir galimas pasekmes. O dabar einam linksmintis. Nors, atrodo, kad Knyva visiškai nesidžiaugia laimėjęs.
- Būtent,- linktelėjo galva Brutenis.- Manau, tai labai daug apie jį pasako.
- Labai daug,- sutikdami linktelėjo Vaidevutis ir Gedgaudas.

Šventė tęsėsi toliau, tačiau Knyva nebuvo linksmas. Kitą rytą patekančios saulės spinduliai, kaip maži paukšteliai nardydami po laukymę, apšvietė keturis iš jos išjojančius raitelius. Trys iš jų, dar tik vakar buvo atvykę iš Kuršo žemių, o ketvirtas... Ketvirtas visiškai netoliese išaugo ir pirmą kartą per dvidešimt du savo nugalėjimus metus susiruošė į tokią tolimą kelionę. Susiruošė staiga ir visiškai pačiam sau netikėtai. Tas naktinis pokalbis su tėvu, kuriame Gedgaudas primygtinai pasiūlė savo sūnui prisidėti prie keliautojų nutraukė beįsisiūbuojančias Vykinto

linksmybes. Labai subtilias linksmybes... Su trimis jam neabejingomis merginomis. Geriau sakyti ne nutraukė, o pabaigė. Po pokalbio su tėvu, kuris truko beveik valandą, jaunajam žemaičių galiūnui nebe linksmybės buvo galvoje. Jis nuskubėjo ruošti kelionei. Gal iš pradžių Vykintas ir kiek pyktelėjo dėl visų savo planų kaitos, bet ilgainiui juo nuotaikos keitėsi. Netgi kardinaliai keitėsi. Dar pirmą bendros kelionės dieną Vykintą sudomino jo bendrakeleiviai, ypač Knyva. Dar po kelių dienų jis nuoširdžiai džiaugėsi pakliuvęs į tokių žmonių draugiją ir tiesiog nebestygo savo kailyje nujausdamas būsimus nuotykius. Nuotykius, kurie nepriverstė savęs ilgai laukti. Ne, tai neįvyko Kernavėje...

.....

Į Kernavę keliautojai iš Šiaulių atvyko mažiau nei per savaitę. Kernavė... Visiškai neseniai įkurtas miestas. Visiškai neseniai atsiradusio bendro visiems Didžiojo rikio. Bendro visiems- net rytiniams galindams prie Mazguvos¹³ upės, ar getams, gyvenantiems prie pat išsiplėtusios Romos sienų. Žinoma, tas Didysis rikis kol kas tebuvo nominalus ir turintis valdžią tik bendruose karo žygiuose, kurie tuo metu buvo išskirtinai reti. Dar jo valdžia siekė visas genčių susitarimu rikiui išskirtose žemėse, kuriose gyveno jo pavaldiniai, vadinami liečiais ir kurios buvo vadinamos Lietuva. Tik kad labai maža ta Lietuva tebuvo. Kernavė ir jos apylinkės. Bet kuris kitas rikis galėjo pasigirti platesnėmis žemėmis, bei didesniais turtais bei įtaka. Bet kuris... Nekalbant apie žemaičių Gedgaudą, kuršių Krytį, sembų Austėją ar sūduvių, kaip jie patys save vadina, arba jotvingių, kaip juos dažnai pavadina galindai, Skomantą.

- Kernius tikrai išskirtinė asmenybė, bet galbūt per anksti nusiramino,- pasakojo Brutenis jo besiklausantiems bendrakeleiviams. – Savo jaunystėje jis vadovavo keliems sėkmingiems bendriems sūduvių, iš kurių jis ir kilęs, bei galindų ir kelių smulkesnių pietinių genčių žygiams prieš avarus. Po to su sūduvių ir getų būriais puolė Romą. Kaip tik nuo to laiko romėnai mus ir pavadino getonais. Mat getų toje kariaunoje buvo nepalyginamai daugiau ir romėnai visus įsiveržėlius ir laikė getais. Vėliau, žymaus vaidilos Almanto pastangomis, beveik visos mums giminingos gentys ji pripažino Didžiuoju rikiu ir pasižadėjo siųsti jam karių būrius karo žygiams. Tik kad tų žygių daugiau nebuvo. Vietoj to Kernius įkūrė sau miestą, pasistatė jame tvirtą pilį, panašią į matytas jo karuose prieš romėnus ir ramiai bei tingiai sau gyvena. Taip tingiai, kad jau ne vienoje gentyje pasigirdo minčių apie tai, kad laikas pakeisti Lietuvos žemių šeimininką bei bendrą visų genčių rikį Kernių kitu, energingesniu žmogumi.

---

¹³ Maskvos

- O kam mums tas bendras rikis?- įsiterpė Vykintas.- Tėvas sakė, kad žemaičiai turi savo rikį ir jiems kito nereikia.

- Nemanau, kad tavo tėvas teisus,- palingavo galvą Brutenis.- Be to, nemanau, kad tu gerai supratai savo tėvo mintis. Almanto dėka mums pavyko žengti nedidelį žingsnelį link susivienijimo ir bendros valstybės įkūrimo. kažkas panašaus tebuvo prieš daugelį amžių kai persai įsiveržė net į galindų žemes ar tada kai Aleksandras Makedonietis svajojo pereiti visą Skitiją, kaip jis vadino mūsų plotus, ir pasiekti Chrono upę, kaip jis vadino Nemuną. Tada beveik visos gentys susivienijo ir įveikė užpuolikus. Tačiau vėliau ir vėl suskilo. Mums būtina bendra valstybė ir bendras valdovas. Tik taip mes galime tapti iš ties labai galingi ir išsaugoti visas žemes, kuriose dabar gyvename. Jei ir vėl nieko nepavyks, o gentys nebesusivienys... Vėliau gali tapti per vėlu.

- Kodėl per vėlu?- nerimo Vykintas.- Kam žemaičiams paklusti bendram rikiui dabar, jei jie visai gerai gyvena ir atskirai. Atsiras pavojingas priešas, kuris mums pradės grasinti, tada mes ir jungsimės prie Lietuvos. Aš suprantu susijungti vienam karo žygiui ar vienam karui. Pavyzdžiui su Roma... Tačiau kam dabar kurti bendrą valstybę?

- Įvertinant kur gyvena žemaičiai, tai priešas Jums pradės grasinti tik sunaikinęs visus sembus ir sūduvius bei kuršius. Atsiras toks po tūkstančio metų, per vėlu bus jungtis. Bendra valstybė, nesvarbu kaip ji vadinsis, turi atsirasti dabar. Dabar, kol dar nesukūrė savo valstybių germanai, kol dar neprasiveržė avarai ir kiti azijiečiai, kol dar nežlugo Roma ir ant jos griuvėsių neatsirado nauja tvarka. Jei dabar išnaudosime mūsų šansą, tai būtent mes ir nustatysime tą naują tvarką. Būtent mūsų kalba skambės po visus Europos užkampius. Mūsų yra daugiau nei germanų, ir daugiau nei buvo galų. Jei būtume susivieniję anksčiau, nebūtų pražuvę mūsų giminaičiai trakai ir dakai. Tačiau ir dabar dar ne vėlu...

Klausydami emociingos Brutenio kalbos visi persisėmė jo jausmais. Gal tik Vykintas, vedinas savo žemaitiško užsispyrimo, vis dar abejojo. Tačiau Knyvą ir Saulius... Jie pritarė vaidilai visa savo širdimi.

- O argi Kernius neturi sūnaus?- vėl pradėjo kalbą Vykintas.
- Turi,- linktelėjo galvą patvirtindamas Brutenis.- Jo vardas Kaunas. Labai energingas ir bebaimis jaunuolis. Tiek bebaimis, kad gali su keliais kariais pulti priešų pulką ir ... Ir pražudyti visus savo karius bei pats paguldyti savo galvą. Tokie, jei pasiseka išgyventi, tampa didvyriais, bet niekuomet netampa valdovais. Kita vertus, jei Kaunas taptų pavaldus tikram valdovui... Rikiui, kuris sugebėtų išnaudoti tą jo savybę, kurią galima pavadinti – nieko nebijoti ir dėl nieko nekvaršinti sau galvos- tada...

- Reikiamu metu, reikiamame mūšyje, reikiamame puolime jis labai praverstų,- pratęsė vaidilos mintį Knyva.
- Būtent,- linktelėjo šyptelėjęs Brutenis, kuris pagaliau sulaukė žodžių, dėl kurių ir buvo pradėjęs visą šitą kalbą.- Bet ką mes čia vis plepam ir plepam... Štai ir Kernavės sienos. Paskubėkime, nes dabar vos velkamės lyg sraigės.

Nustebę jaunuoliai paspartino tempą, kurių prieš tai tas pats vaidila ir buvo nurodęs sulėtinti. Kernavė Knyvai paliko didžiulį įspūdį. Ne savo besišypsančiais ir draugiškais žmonėmis. Besišypsantys ir draugiški žmonės buvo ir Kurše, ir Žemaitijoje... Tiesiog Knyva pirmą kartą pamatė didesnį miestą, kuris buvo prekybos ir amatų centru. Kernavėje gyvenvietė buvo dar nuo neatmenamų laikų, tačiau būtent Kernius, pavadinęs miestą pagal savo vardą, supylė čia piliakalnius, pastatė pilį, praplėtė upės uostą ir iš visur pakvietė amatininkus. Toli skambėjo Kernavės amatininkų šlovė. Niekur nebuvo gaminami tokie kardai, nenusileidžiantys savo aštrumu ir tvirtumu tiems, kurie patekdavo čionai iš tolimų rytų žemių. Niekur kitur nebuvo kalami tokie nuostabūs ir patikimi šarvai ar daromi tvirti bei elastingi lankai. Tačiau ne vien ginklais buvo garsi Kernavė. Buvo čia ir puodžių, kurių gaminius pirkdavo net išrankūs romėnai, ir gintarų apdirbėjų, pas kuriuos mokydavosi nagingiausi meistrai ne tik iš aplinkinių genčių, bet ir iš tolimiausių žemių.

- Bruteni, kodėl tu nepatenkintas Kerniumi?- paveiktas aplinkui matomo klestėjimo, Knyva pasiklausė vaidilos.- Žiūrėk kaip jis puikiai tvarkosi savo valdose.
- Niekas nesako, kad jis blogas šių žemių valdovas,- atšovė Brutenis.- Tačiau ne gero ūkininko tikėjosi gentys kai rinko Kernių Didžiuoju rikiu.
- O kas čia?- Knyva staiga parodė ranka į didžiulę medinę trobą per kurios langus ir atviras duris viduje matėsi būrys vaikų įdėmiai besiklausančių kažkokio vyro.
- Čia,- paniekinamai susiraukė vaidila.- Čia yra mokykla. Kernius nusižiūrėjo tokias kai kariavo Romoje. Jau visas ausis išūžė tiek Almantui, tiek man, tiek Vaidevučiui savo kalbomis apie tai, kad rašyti ir skaityti turi mokėti ne tik vaidilos ar krivaičiai, bet ir kiti žmonės. Įsikalė sau į galvą, kad mūsų šventuoju raštu galima būtų rašyti laiškus svetimų žemių valdovams. Įsivaizduoji, jis sako, kad jei visi nuo mažens mokės rašyti tai kalba taps vieninga visoms mūsų gentims ir niekuomet neišnyks. Jo nuomone vieninga kalba yra kur kas svarbiau nei karo žygiai. Štai ir dabar visi Lietuvoje turi mokėti taip vadinamą lietuvių kalbą, kuri yra ne kas kitas kaip rytinių sūduvių tarmė.
- Man jo mintys atrodo neblogos,- gūžtelėjo pečiais Knyva.
- Neblogos!- net sušuko pasipiktinęs Brutenis.- Raštas yra šventas ir gali būti skirtas užrašyti tik giliausioms ir švenčiausioms mintims. Niekas, absoliučiai niekas, be vaidilų negali spręsti kuri

mintis yra švenčiausia. Negali todėl, kad tik vaidilos pašvenčia savo gyvenimą mokymuisi ir mąstymui. Jei karys pradės mokytis, jis nebus geras karys. Kiekvienas turi daryti tai, ką jis geriausiai iš prigimties sugeba. Vaidilos dalinasi žiniomis ir moko tuos, kurie jiems atrodo šių žinių verti. Kariai kovoja ir kariauja. Rikiai- vadovauja. Amatininkai- gamina. Kam naudoti šventąjį raštą kažkokiems laiškam rašyti, jei galima pasiūsti žygūnus ir viską perduoti žodžiu. O dėl vieningos kalbos... Neturiu čia savo tvirtos nuomonės. Gal ji ir praverstų kuriant valstybę, tačiau manau, kad tarp genčių galima susikalbėti ir vaidilų pagalba. Kiekvienas vaidila žino beveik visas mūsų giminaičių kalbas. Štai ir dabar... Moko jo mokykloje kažkoks sėlis, buvęs vergijoje Romoje ir iš ten pabėgęs. Aiškina apie tolimas šalis, pasakoja apie istoriją. Ką jis gali išmanyti apie mūsų istoriją, nebūdamas vaidila.

- O kodėl Jūs nebandote tų vaikų mokyti?
- Niekuomet to nebus. Nei vienas vaidila nemokys rikio savavališkai įkurtoje mokykloje. Rikio, kuris tokiais darbais lenda ne į savo reikalus. Už tai, net labiau nei už vengimą karo žygių, jis nusipelno būti pakeistas. Tiesiog dabar nėra tinkamo kandidato...
- Kam tinkamo?- drąsiai ir tuo pačiu kažkaip naiviai paklausė Knyva.

Neatsakė Brutenis. Tik žvilgtelėjo niūriai į savo palydovą. Nepatiko jam toks klausimas. Labai nepatiko. Jei ne tos naivumo gaidelės balse, Brutenis būtų pagalvojęs, kad šiuo klausimu Knyva nurodė, jog ir vaidilos lenda ne į savo reikalus, svarstydami apie rikio tinkamumą. Tačiau dabar... Dabar Brutenis suabejojo ir nusprendė, kad vaikinio balsu kalbėjo naivus nepatyrimas. Taip pagalvojęs, vaidila pralinksėjo ir vėl pradėjo pasakoti apie Kernavę. Tiesa, neilgai truko šis pasakojimas, nes jau už kelių minučių keliautojai pamatė šalia miesto vartų ant arklių sėdinčius Kernių ir jo sūnų Kauną. Pamatė ir nuskubėjo link miesto valdovų. Pagaliau Knyva turėjo progą gerai apžiūrėti žmogų apie kurį tiek visko buvo prisiklausęs.

Švelnūs pirmųjų spalio dienų saulės spinduliai glostė pakumpusią, bet vis dar tvirtą ką tik penkiasdešimties metų sulaukusio Kerniaus figūrą. Gaivus, bet dar nešaltas vėjas kedeno pražilusius plaukus susegtus taip, kaip jotvingių vyrai segdavosi jau tūkstančius metų. Galbūt rikio kūnas ir nebuvo toks stiprus kaip anksčiau, bet valia vis dar atrodė nepalenkiama. Skvarbus jo žalių akių žvilgsnis rodėsi kiaurai skrodė atvykėlius, įvertindamas kiekvieną jų išvaizdos smulkmeną. Net Brutenis, visažinis ir visur gerbiamas Brutenis, negalėjo atlaikyti to prieštaravimų nepripažįstančio žvilgsnio jėgos. O šalia rikio... Šalia rikio buvo jaunesnė jo kopija. Aukštesnė, platesnių pečių, tiesesnė ir gerokai stipresnė fiziškai. Tačiau to rudaplaukio jaunuolio, kurio išvaizda primygtinai rodė artimą giminystę su Kerniumi, akys buvo visiškai kitokios. Tokios pačios žalios, spinduliuojančios drąsą, įžūlumą ir beribį išdidumą. Tačiau išminties... Išminties juose buvo gerokai mažiau nei pas tėvą. Nesidžiaugė rikis pamatęs

svečius. Visiškai nesidžiaugė. Senokai praėjo tie metai, kai trys jaunuoliai – notangas Vaidevutis, kuršis Brutenis ir sūduvis, mėgstantis save vadinti jotvingiu, Kernius, mokėsi pas garsų sembų Krivaitį Almantą. Ne tik mokėsi, bet ir buvo artimesni nei broliai. Buvo draugai, pasiryžę vienas už kitą paaukoti gyvybę. Nors dar senu įpratimu jie ir vadino vienas kitą broliais, bet jau daugelis metų praėjo nuo tos dienos kai išsiskyrė jų gyvenimo takai. Ne tik takai, bet ir požiūriai...

- Sveikas, brole, linktelėjo Kernius vaidilai.- Negaliu pasakyti, kad labai džiaugiuosi tave matydamas, bet sveikinu atvykus.
- Sveikas ir tu, Vykintai,- rikis pasuko galvą į žemaitį.- Malonu matyti tave tokį išaugusį.
- O tu bene būsi Knyva, apie kurį man jau spėjo perduoti žinią Gedgaudas,- pažvelgė valdovas į kuršį.- Ką gi, pažinojau Jūsų tėvą,- čia Kernius pasisveikindamas linktelėjo ir Sauliui.- Mums yra tekę kartu kariauti. Drąsus ir garbingas vyras buvo. Nežinau ar Gedgaudo susižavėjimas tavimi yra pagrįstas ir nežinau ar Brutenis tave daug ko išmokė... Pažiūrėsim. Jūs sveteliai jokit į pilį. Kaunas Jus palydės ir parodys kur apsistoti. Aš tuo tarpu laikiu dar svečių.
- Atvyksta kokie nors žymūs svečiai?- pasisveikinęs pasiklausė Brutenis. Jis gerai pažinojo savo jaunystės draugą ir suprato, kad Kernius prie pilies gali sutikti tik pačius ypatingiausius svečius. Per daug išdidus ir net pasipūtęs buvo šis valdovas, kad rodytų dėmesį bet kokiai smulkmei.
- Atvyksta pirkliai iš Persijos, o su jais princas Šapuras,- paaikino rikis.- Aš kažkada buvau sutikęs jo tėvą karalių Ardaširą. Dabar jo sūnus, tėvo patartas, nusprendė mane aplankyti.
- Turbūt, ne šiaip sau nusprendė aplankyti?- sukľuso vaidila.- Gal susitikime turėtų dalyvauti ir Krivaičio Almanto atstovai?
- Bruteni, nekišk savo...- užsiplieskė Kernius, bet vėl nusiramino.- Jūs, vaidilos per daug visur lendate. Kai aš išdėstau Jums savo mintis, suniekinat jas. Tačiau, kažkodėl dar tikitės mano pagarbos. Gerai, brole, tu ir dalyvausi mūsų su Šapuru pokalbiuose. Kas dar geriau tinka būti Almanto atstovu už tave? Ir Knyva dalyvaus, ir Vykintas, ir Kaunas. Tegul ir Saulius būna. Nuo Jūsų aš paslapčių neturiu, tačiau mano taisyklės žinai ir jų privalėsi laikytis. Supratai?
- Supratau, brole,- ramiai atsiliepė vaidila, tramdydamas viduje besukylantį pyktį.- Mes nemenkinsime tavo valdžios svečių akyse, tau neprieštarausime ir rodysime visokeriopą pagarbą. Tik tu ir...
- Nebevadinti tavęs taip, kaip išvadinau paskutinį kartą mums išsiskiriant?- pasidomėjo Kernius.- Gerai. Atleisk man už anuos žodžius, brole. Tu nesi nei kvailas, nei pasipūtęs savimyla. Aš gerbiu tave taip, kaip gerbiau jaunystėje. Tiesiog skiriasi mūsų požiūriai. Aš esu rikis, o tu vaidila. Todėl mes viską vertiname savaip, taip kaip naudingiau mūsų luomui. Ir nesakyk...-

rikis rankos mostu sustabdė bėprieštaraujantį vaidilą.- Nesakyk, kad tu rūpiniesi tik mūsų gentimis ir jų gerove. Būk atviras bent jau sau pačiam.

Nutylėjo Brutenis ir nieko neatsakė. Jis puikiai žinojo Kerniaus požiūrį ir suprato, kad rikis yra teišus. Blogai buvo, kad tas mintis girdėjo Knyva. Jaunuolis su kuriuo vaidila siejo labai daug vilčių ir, kuris joku būdu neturėjo pasekti Kerniaus pėdomis. Tačiau ne vien tik ši mintis sukosi vaidilos galvoje. Galvoje, kuri niekuomet nebuvo tuščia. Kaip vėjai audringą dieną sukdavosi Brutenio mintys. Kaip oro pilys susikurdavo ir dingdavo planai. Kaip miražai šmėkščiodavo tikimybės. Poelgių ir įvykių pasekmių tikimybės. Tikimybės, kurios visuomet buvo įvertinamos. Planai, kurie visuomet būdavo apsvarstomi. Mintys, kurios skvarbumu toli pralenkdavo bet kurios audros gūsius. Štai ir dabar, vaidila galvojo apie Kernių, svarstė apie pavojus Almanto prieš porą metų sukurtam planui, bei mąstė apie Persijos prinčą Šapurą. Tik ši paskutinė mintis buvo garsiai ištarta.

- Šapuras,- pratarė Brutenis, keliautojams jojant pilies kiemu.- Įdomu kodėl jis čia atvyko... Princas dar ganėtinai jaunas, bet jau dabar garsėja kaip puikus karys bei vadas. Ar girdėjai apie Šapurą, Knyva?

- Labai nedaug,- atsiliepė jaunuolis.- Tik tiek kiek tėvas papasakojo apie Persijos karalių ir jo jaunąjį sūnų. Įdomu bus jį pamatyti.

Tiek Brutenio, tiek Knyvos smalsumas buvo patenkintas dar tą patį vakarą. Vakarienės metu... Visos pagyros, kurias vaidila girdėjo apie Persijos prinčą, pasirodė ne tik teisingos, bet net per kuklios. Vidutinio ūgio, tačiau puikaus sudėjimo, lankstus ir tvirtas, jis pasižymėjo dar ir puikiu išsilavinimu bei aštriu protu. Puikiai žinodamas lotynų kalbą ir šiek tiek pietinių jotvingių, su kuriais dažnai prekiavo Persijos pirkliai, tarmę, jis ne tik gerai susišnekėjo su susirinkusiais pas Kernių, bet ir galėjo labai sklandžiai bei visiems suprantamai diskutuoti bet kuria tema. Žinoma, prie tokių diskusijų sklandumo prisidėjo ir tie faktai, kad tiek pats Kernius, tiek Brutenis taip pat laisvai kalbėjo lotyniškai. O Knyva, Kaunas, Vykintas ir Saulius jei ko nesuprasdavo, galėdavo visuomet paklausti vaidilos.

- Taigi,- kalbėjo juodaplaukis Šapuras, savo degančiomis, juodomis kaip anglis akimis nužvelgdamas visus susirinkusiuosius.- Aleksandras, be abejo, buvo didis karvedys, bet persus jis įveikė tik todėl, kad mes tuo metu dar nemokėjome kautis rikiuotėje. Makedonų falanga padrikoms daugiatūkstantinėms persų minioms buvo tiesiog neįveikiama. Visiškai nesvarbu kas tuo metu makedonams būtų vadovavęs. Jie vis tiek būtų laimėję.

- Nežinau, prince,- mąšliai atsiliepė Kernius.- Iš dalies tu esi teišus, bet tik iš dalies. Karvedžio asmenybė labai svarbi ir aš tau galiu įrodyti.

- Kaip?- nuskambėjo Šapuro klausimas.

- Sužaiskime žaidimą,- pasiūlė Kernius.- Tarnai atneš mums akmenų. Kiekvienas akmuo bus pulkas. Suskirstysime juos į tris lygias dalis. Vienai, kuri bus persai, vadovausi tu, prince. Iš anksto pasakysi koks akmuo kokią karių rūšį atitinka. Antrai, kuri bus romėnai, vadovausiu aš pats. O trečiai... Trečiai, kuri bus iš mūsų genčių sudaryta kariuomenė, paprašysim vadovauti to kuršių jaunuolio, vardu Knyva. Ar sutinki, prince?
- Žinoma,- nuskambėjo tvirtas princo atsakymas. Šapuras labai mėgo visokius strateginius žaidimus, todėl mielai priėmė pasiūlymą.- Tik vienas pataisymas... Sutariam, kad visi kariai laikomi narsiais ir mūšis vyksta lygumoje.
- Gerai,- linktelėjo Kernius.- O tu ką pasakysi, Knyva? Sutinki?
- Taip valdove,- ištarė pasimetęs kuršių jaunuolis. Jis visiškai nesitikėjo nieko net panašaus, tačiau suprato, kad atsisakyti šiuo atveju yra negalima. Tuo labiau, kad šalia matė ramias Brutenio akis ir susijaudinusį, bet kupiną palaikymo brolio Sauliaus žvilgsnį.
- Tarnai, atneškite kubilą nedidelių akmenų,- šūktelėjo Kernius savo pavaldiniams ir kai tik jo nurodymas buvo įvykdytas, pratęsė.- Štai tau dvidešimt akmenų, prince. Kiekvienas iš jų tegul atitinka tūkstantį karių. Iš viso kiekvienas turėsime po dvidešimt tūkstančių kareivių. Kokias karių rūšis renkiesi?
- Penki tūkstančiai bus raitieji lankininkai,- pradėjo vardinti Šapuras, atrinkdamas penkis juodus akmenis.- Dešimt tūkstančių bus pėstininkai. Likę penki tūkstančiai bus kavalerija, iš kurių trys – lengvoji kavalerija, o du – sunkioji.
- Puiku,- linktelėjo Kernius.- Tradicinė persų kariuomenės sudėtis. Aš taip pat naudosiuos tradicine elitinių romėnų legionų sudėtimi. Štai du tūkstančiai- sarmatų kavalerija, kuri prilygsta pagal ginkluotę sunkiajai persų kavalerijai, bet už šią yra manevringesnė ir greitesnė. Sutinki su mano įvertinimu, prince?
- Turiu pripažinti, kad taip,- nuskambėjo atsakymas.
- Puiku,- tęsė Kernius.- Trys tūkstančiai bus lengvoji sąjungininkų kavalerija. Trys tūkstančiai- lankininkai ir likę dvylika tūkstančių bus romėnų veteranų pėstininkai legionieriai. Tai maždaug standartinė dviejų, pilnai sukomplektuotų, elitinių legionų sudėtis. O tu, Knyva, ką renkiesi?
- Aš paimsiu penkis tūkstančius žemųjų getų¹⁴ pėstininkų. Jie kaunasi pėsti rikiuotėje, bet žygiuose juda raiti. Esant reikalui, mūsųje juos galima panaudoti kaip raitelius. Jų žirgai ne tokie eiklūs ir mažesni kaip pas jotvingius, bet labai išvermingi. Toliau,- tęsė Knyva.- Paimsiu tris tūkstančius galindų lankininkų. Tai geriausi lankininkai iš visų mūsų genčių ir jų šūvio atstumas didesnis nei persų raitųjų lankininkų ar romėnų lankininkų. Ar taip?

---

¹⁴ Žemaičių. Knyva juos pavadino tuo vardu, kuris buvo gerai žinomas Persijoje.

- Taip,- palingavo galvomis sutikdami tiek Kernius, tiek Šapuras.
  - Likusius dvylika tūkstančių imu jotvingių kavaleriją. Ji pasižymi tokiomis pat kovinėmis savybėmis kaip ir sarmatų samdinių kavalerija romėnų gretose.
  - Netgi viršija,- įsiterpė Kernius.- Sarmatų samdiniais tampa atstovai visų mūsų genčių, gyvenančių nuo Sarmatų vandenyno iki Auksinės jūros¹⁵. Tarp jų yra ir jotvingių, bet yra ir kuršių, kurie geresni jūreiviai nei raitininkai. Tuo tarpu sūduviai arba jotvingiai, nesvarbu kaip vadinsime, yra geriausi raitininkai.
  - Taigi, pasirinkome. Kas kausis pirmi?- pasidomėjo Šapuras.
  - Pradėkime mes, prince,- pasiūlė Kernius.- Tegu susikauna romėnai su persais.
- Pašalinis žmogus turbūt nesuprastų kodėl taip azartiškai stumdo akmenis suaugę vyrai ir komentuoja kiekvieną savo judesį. Kai kada diskutuoja, kai kada ginčijasi, kai kada tiesiog pasitaria. Nesuprastų jis ir aplinkinių reakcijos, kurie degančiomis akimis stebėjo vykstantį veiksmą, karštai reaguodami į kiekvieną princo ar rikio manevrą. Tačiau pašalinio žmogaus čia nebuvo, o visi, kurie buvo puikiai viską suprato.
- Persai išsirikiavo savo tradicine rikiuote, į priekį pasiūsdami raitąją kavaleriją, už jos išrikiuodami per visą fronto liniją pėstininkus ir flanguose išdėstydami sunkiąją kavaleriją. Lengvoji raitija liko rezerve. Romėnai iš karto išrikiavo pėstininkus legionierius, du tūkstančius iš kurių paliko rezerve. Už jų sekė lankininkai, o flanguose išdėstyti visi raitininkai. Tik kairiajame flange Kernius subūrė vien sarmatų samdinius, o dešiniajame vien sąjungininkų kavaleriją. Mūšis prasidėjo raitųjų lankininkų puolimu, kuris, abiejų žaidėjų sutarimu, nieko gero neatnešė.
- Rikiuotė vėžlys,- šūktelėjo Kernius.- Nurodydamas oponentui, kokia kovine tvarka toliau juda jo kariai.
  - Raitieji lankininkai traukiasi,- atsiliepė princas.- Puola pėstininkai.
- Pamatęs, kad traukiasi persų raitieji lankininkai ir suprasdamas, kad tokiu atveju neišvengiamai kyla sumaištis, Kernius į puolimą pasiuntė savo lengvąją kavaleriją. Į tai reaguodamas princas pasiuntė prieš juos savo kairiajame flange stovinčius raitininkus. Dabar jis suprato savo klaidą išrikiuojant karius. Raitoji kavalerija tiesiog neturėjo kur trauktis. Jie arba mindytų savo pačių pėstininkus, kurie jau judėjo link romėnų, arba pakliūtų po jau puolančių sarmatų samdinių ietimis, arba susitiktų su eikliais romėnų sąjungininkų raitininkais. Sunkieji persų raiteliai jau pradėjo savo puolimą, bet jie gerokai nusileido greičiu oponentams ir nebūtų laiku suspėję pagelbėti saviškiams. Todėl princas priėmė tai situacijai geriausią sprendimą. Jis pasiuntė

---

¹⁵ Dabar vadinama juodąja.

raituosius lankininkus į kovą prieš lengvąją romėnų kavaleriją. Nors persai artimai kovai buvo ginkluoti prasčiau, tačiau jų buvo daugiau, todėl Šapuras visiškai pagrįstai tikėjosi, kad kautynės šiame flange vyks tol, kol atskubės pagalba. Tai suprato ir Kernius, tačiau jis dėl to visiškai nesijaudino. Net atvykus tūkstančiui sunkiųjų persų raitininkų, kautynės dar kurį laiką vyks. Tuo labiau, kad jis turėjo du tūkstančius legionierių rezerve. Tuo tarpu kitame flange, sarmatų samdiniai, abiejų žaidėjų sutarimu, smarkiai spaudė persų sunkiuosius raitininkus. Siekdamas išlaikyti apylyges kautynes ir neleisti priešų kavalerijai prasiveržti į užnugarį, Šapuras, pasiuntė į šį flangą visus savo lengvuosius raitininkus. Jie negalėjo prilygti „sarmatams“, bet kartu su ten jau kovojusia sunkiosios persų kavalerijos dalimis, galėjo išlaikyti lygybę kovos lauke.

- Šiame flange lygiosios,- pasiūlė princas.- Jie tarpusavyje kovoja ir niekas negali nei trauktis, nei prasiveržti.
- Gerai,- sutiko Kernius.
Tuo metu prasidėjo kova centre, kur iš karto išryškėjo romėnų persvara. Romėnų buvo daugiau, jie buvo geriau ginkluoti ir kovėsi efektyvesnėje rikiuotėje. Maža to, tarp legionierių galinių gretų įsimaišę lankininkai be perstojo šaudė link persų eilių.
- Tu patiri didžiulius nuostolius centre,- pasakė Kernius.- Ilgai neišsilaikysi.
- Sutinku,- linktelėjo princas.- Mano centras traukiasi. Kol kas dar tvarkingai. Tačiau kairiajame flange aš tave sumušiau ir taviškiai bėga.
- Gerai,- linktelėjo Kernius.- Apskaičiuokime nuostolius. Sakykim tu praradai tris tūkstančius raitųjų lankininkų ir tris šimtus sunkiųjų raitelių. Sutinki.
- Gerai,- linktelėjo princas, nuimdamas tris akmenis.- Tačiau taviškiai sąjungininkai išsibėgiojo visi.
- Gerai,- linktelėjo Kernius.
- Tada aš apėjau tave iš flango,- triumfuodamas šūktelėjo princas.- Ir...
- Ir sutikai du mano legionierių tūkstančius,- pratęsė Kernius.- Kuriuos turi pulti savo kavalerija, iš kurios tik septyni šimtai sunkiųjų raitininkų čia gali praversti. Raitieji lankininkai čia bejėgiai, nes jų strėlės nepramuš mano legionierių skydų sienos. Reiškia tu juos vėl turėsi pasiūsti į artimą kovą. Sutinki?
- Chm,- numykė, bet linktelėjo princas.
- Taigi,- tęsė Kernius.- Rezervų tu nebeturi. Dešiniajame tavo flange vyksta lygios kautynės tarp mano sarmatų ir taviškių. Kairiajame tu nugalėjai, bet susidūrei su mano rezervo legionieriais, kurių nei greitai sumušti, nei apeiti tu negali. Jei apeisi, jie tavo raitininkams smogs į nugarą. Centre taviškiai sparčiai traukiasi ir tuoj pradės bėgti. Pasiduodi?

- Chm,- vėl numykė princas, nežinodamas ką atsakyti.- Gerai,- beveik po penkių minučių tylos ir įtempto mąstymo pasigirdo jo atsakymas. – Šį kartą tu laimėjai.
- Štai ir puiku,- šyptelėjo Kernius.- Knyva, su kuriais kovosi? Romėnais ar persais?
- Pradėsiu nuo romėnų,- atsakė kuršis, tačiau kitaip nei rikis, jis nesišypojo. Priešingai, jo kietai suspaustos plonos lūpos rodė apie vidinį susikaupimą.
- Mano rikiuotė ta pati,- pratarė rikis.- Kaip tu išdėstysi saviškius?
- Visi pėstininkai centre, priešais juos lankininkai. Priešais tavo „sarmatus“ du tūkstančiai jotvingių raitininkų. Devyni tūkstančiai raitininkų kitame flange. Tūkstantis rezerve.
- Oho,- susiraukė Kernius.- Atrodo laukia rimta kova. Ką gi, pradedam...
- Aš puolu pėstininkais per centrą.
- Mano toliašaudžiai galindų lankininkai trukdo legionieriams sparčiai judėti ir neleidžia išlysti tavo lankininkams. Iš karto puola abiejų flangų kavalerija.
- Aš pasiunčiu saviškę,- atsiliepė Kernius. – Flanguose užverda kautynės. Mano pėstininkai pasiekia tavo lankininkus.
- Kurie pasitraukia už žemaičių pėstininkų nugarų ir šaudo iš tenai pasiekdami tavo lankininkus bei galines romėnų eiles. Dešiniame flange lygiosios. Sutinki, valdove?
- Taip,- vis labiau niukėsi Kernius.
- Kairiame flange maniškiai į miltus sumalė tavo sąjungininkus. Centre dar kova tik prasidėjo. Taip?
- Taip, -patvirtino rikis.- Sumalė, apėjo ir sutiko mano rezervą.
- Kurį iš karto užpuolė. Devyni tūkstančiai jotvingių raitininkų prieš du tūkstančius romėnų pėstininkų. Pėstininkų, kurie neturi ilgų iečių, skirtų kovai su kavalerija. Kiek manai jie prasilaikys?
- Per trumpai, kai centre sugebėčiau taviškius žemuosius getus nustumti atgal,- ramiai atsakė Kernius. Jis jau suprato, kad pralaimėjo.- Tavo pagrindinė raitininkų masė apeina mane iš užnugario ir puola mano pėstininkus. Tada į kova meti ir likusį rezervą. Išvada, romėnai sumalti į miltus. Gerai, Knyva, labai gerai. O jei būtum romėnų karvedys ir kovotum prieš mūsų gentis ką darytum?
- Užimčiau gynybinę poziciją. Centre keturi tūkstančiai pėstininkų. Flanguose taip pat. Rezerve raiteliai, o lankininkai už pėstininkų nugarų flanguose,- ramiai paaiškino Knyva.- Tada mūšis prasitęs. Puolantys jotvingiai pavargs ir aš pasiūsiu į puolimą „sarmatus“ bei sąjungininkų kavaleriją.
- Manai romėnų pėstininkai atlaikytų?- pasidomėjo Kernius su susidomėjimu apžiūrinėdamas jaunąjį kuršį.

- Jei jie yra veteranai ir neišsigastų, tai atlaikytų.
- Šaunu, - šyptelėjo Kernius.- Dabar pradėsime trečią partiją. Prince, kaip tu rikiuoji savo karius.
- Niekaip,- po užsitęsusios tylos atsiliepė Šapuras.- Negaliu sugalvoti...
- Pabandom kartu,- linktelėjo galvą Kernius ir ilgam susimąstė. Galiausiai jie susižvalgė su princu ir gūžtelėjo pečiais.- Uždavinys ne iš lengvųjų. Kaip berikiuotumėme karius, žinant Knyvos numatytą kovos strategiją, persai neturi jokių galimybių. Ką tu pasakysi, kurši? Kaip vadovautum kovai?
- Nežinau,- sąžiningai prisipažino Knyva.- Tokia sudėtimi, kurią pasirinko princas aš į kovą nestočiau. Traukčiausi, bandyčiau išnuodyti priešų žirgus, kad jotvingiai būtų priversti kautis pėsčiomis. Toks kovos būdas jiems nėra labai artimas.
- O jei tektų prieš sūduvių kavaleriją kautis mūšio lauke... Kokią kariuomenės sudėtį pasirinktum?- pagarbiai į jaunąjį kuršį žiūrėjo Persijos princas.
- Be abejonės vien tik raituosius lankininkus,- iš karto atsakė Knyva.- Jie greitesni už sūduvius, kurie būtų priversti ganiotis vikrius priešus po pastoviai krentančia strėlių kruša.
- Neblogai,- linktelėjo galva princas.- Labai neblogai.

Tuo šis žaidimas pasibaigė, tačiau nesibaigė vakaras. Patekėjęs mėnuo apšvietė stūksančią Kernavės pilį ir smalsiai žvilgtelėjo pro jos langus. Mėnuo negalėjo numatyti ateities, nes, jei būtų galėjęs, stengtųsi užsilaikyti padangėje kuo ilgiau. Užsilaikyti tam, kad galėtų stebėti trijų vyrų kalbą. Vyrų, kurių vardai bus žinomi ir po tūkstančių metų, kurie taps legendomis, apie kuriuos bus kuriamos dainos. Tuo tarpu šie, mėnulio stebimi žmonės, visiškai nekreipė į jį jokio dėmesio. Jie buvo įsitraukę į savo kalbas, pasakojimus ir samprotavimus. Labai įdomiais kalbas. Kalbas apie politiką, galimus karus ir ateitį. Į Knyvą jau nebebuvo žiūrimą tik kaip į Brutenio palydovą. Jo nuomonės buvo klausama ir įdėmiai išklausoma. Ir, reikia pasakyti, kad Knyvą nenuvylė nei Kerniaus, nei Šapuro. Jis atsakydavo svariai ir apgalvotai, demonstruodamas labai geras bei įvairiapuses žinias. Brutenis, stebėjo Kernių ir šypsojosi. Patyręs vaidila suprato, kad Krivaičio Almanto planas įgyvendinamas tiesiog puikiai ir Didysis rikis Knyvoje jau pamatė galimą savo įpėdinį. Tuo tarpu Kaunas ir Vykintas politika nesidomėjo. Jie puikiai bendravo tarpusavyje ir kalbėjosi... Iš esmės apie moteris ir žirgus. Saulius jų klausydamas taip ir nesuprato ką jie labiau vertina - moteris ar žirgus, bet jaunam kuršiui tai ir nerūpėjo. Nerūpėjo jam ir rimtos kalbos, vedamos stalo gale, kur susėdo Kernius, Knyva, Šapuras ir Brutenis. Vaikinas pasijuto pavargęs, todėl ramiai atsigulė ant suolo ir užmigo, palikdamas likusiems toliau plėtoti jiems rūpimas temas. Šie ir plėtojo... Jei Kauno ir Vykinto tarpusavio pokalbis jokios reikšmės ar pasekmių ateičiai neturėjo, tai ketveriukės kalbos... Šios kalbos nulėmė tolimesnį vienos tokios, lotyniškai kalbančių žmonių, imperijos likimą.

- Ruošiuosi kitais metais pradėti karą su Roma,- pagaliau princas palietė temą dėl kurios jis atvyko į Kernavę.- Ir dėl to norėčiau su tavimi pakalbėti, Didysis riki.
- Norėtum mano pagalbos, prince?- pasitiksliu Kernius.- Kokios? Kariais? Auksu?
- Ne,- papurtė galvą princas.- Tiksliau, ir taip, ir ne. Man nereikia tavo karių ar aukso, bet pagalba reikalinga.
- Klausau tavęs,- linktelėjo riki, parodydamas, kad yra pasiruošęs labai atidžiai išklausti svečio prašymą.
- Noriu suderinti veiksmus prieš Roma,- pradėjo Šapuras.- Manau, kad Roma yra tiek tavo, tiek mano priešas, bet pavieniui mes jos neįveiksime. Imperija, nepaisant vidinių nesutarimų, yra stipri ir gyvybinga. Karas su ja pareikalaus didžiulių išteklių. Tik tada kai galutinai ją nualinsime, galėsime pasiekti lemiamą pergalę.
- Tačiau mes nespėsime surinkti savo jėgų iki kitų metų,- susimąstęs atsakė Kenius.- Su tais kariais, kurie yra pas mane, Romos neužpuls. Reikėtų daugiau laiko.
- Negalima delsti,- papurtė galvą princas.- Dabar Romoje eina kova dėl valdžios. Jei pradėsiu kitais metais, jie negalės man tinkamai pasipriešinti. Kai atsiras vienas imperatorius, kuris surinks kariuomenę karui su Persija, į kovas įsijungsite Jūs ir pulsate iš kitos pusės. Taip kartodami kartas nuo karto per kelis dešimtmečius sugebėtume nugalėti tą plėšikų imperiją.
- Galbūt,- pešiojo savo ūsus Kernius, kas bylojo apie įtemptą mąstymą.- Gerai. Pabandykime. Aš išsiųsiu kvietimus rikiams ir surinksiu karius. O dėl ateities... Aš nesu amžinas. Galiu pažadėti, kad kol būsiu gyvas, kovosiu prieš Romą kartu su tavimi, bet kai vietoj manęs bus kitas... Nežinau ką jis sumąstys.
- Taip,- sutiko Šapuras.- Visi mes mirtingi ir nežinia kada Dievai mus pasikvies pas save. Tikiuosi, kad ir tavo įpėdinis bus toks pat išmintingas kaip tu.
- Ir aš labai tikiuosi...,- Kernius linktelėjo į princui, greitai žvilgteldamas į Knyvą. Daugiau šia tema niekas nebekalbėjo. Nebuvo sudaroma jokių sutarčių ar raštų. To ir nereikėjo. Visi žinojo, kad šie žmonės, labiau už viską vertinantys savo garbę, niekuomet nesulaužys duoto žodžio. Ilgai dar tęsėsi pokalbiai ir linksmybės, kol galiausiai, jau beveik auštant, visi išsiskirstė miegoti.
- Rytoj aš išvykstu atgal, Didysis riki,- atsisveikindamas pasakė princas.- Prieš išvykdamas dar užėsiu atsisveikinti.
- Dėkoju, prince už tavo draugiją. Tu esi vertas savo tėvo ir, kai ateis laikas, būsi puikus valdovas,- abu vyrai stipriai apsikabino ir po to linktelėjo vienas kitam.
- Bruteni,- išėjus princui Kernius kreipėsi į vaidilą.- Tu šiandien padarei man didžiulę paslaugą ir suteikei viltį. Pykčiai tarp mūsų tebūnie praeitis. Sutinki?

- Žinoma, brolau,- džiūgaudamas širdyje nusilenkė valdovui vaidila.
- Rytoj aš tau duosiu du laiškus,- tęsė Kernius.- Vienas bus mano mirusio brolio sūnui Skomantui, kuris dabar valdo sūduvius. Kitas - galindų rikiui. Jie tau pravers kelionėje.
- Dėkui, Didysis riki,- dar kartą nusilenkė Brutenis, svarstydamas ar jotvingių bei galindų rikiai mokės perskaityti laiškus lotynų kalba, kurią savo oficialiems raštams naudojo Kernius.
- Knyva,- atsisuko valdovas į kuršį.- Tu užėik ryt pas mane prieš vidurdienį. Vienas ateik. Noriu su tavimi daugiau pasikalbėti.
- Klausau, valdove,- nusilenkė Knyva.- Būtinai ateisiu.

Po savo kambarius visi išsivaikščiojo jau tekant smalsiai saulei, kuri labai skubėjo pažiūrėti į tai, ką taip labai susidomėjęs stebėjo mėnuo. Skubėjo, bet nespėjo. Tiksliau, gal ir spėjo pastebėti besiskirstančius vyrus, tačiau taip ir nesuprato, kodėl Mėnulis pasišalino toks susimąstęs.

Kitą rytą Saulė vėl pamatė tuos pačius žmones. Šį kartą jojančius į pietvakarius. Tačiau ir vėl jie saulužės nesudomino. Kas gali sudominti penkių raitelių grupelėje iš kurių trys laidė sąmojus ir garsiai kvatojosi, o du buvo nekalbūs ir susimąstę? Turbūt niekas... Saulė dar ne tokių žmonių ir įvykių buvo prisižiūrėjusi per savo begalines klajones visatos platybėmis. Todėl jai visiškai buvo nesvarbu, kad trys linksmuoliai buvo jau gerai pažįstami Saulius, Vykintas ir Kaunas, kuris prisijungė prie keliautojų. O susimąščiusiuose individuose galėtumėme lengvai atpažinti Brutenį ir Knyvą. Mąstė šie du apie tą patį, bet labai skirtingai. Knyva vėl ir vėl galvojo apie paskutinį, beveik dvi valandas trukusį, pokalbį su Kerniumi, apie Didžiojo rikio idėjas, išsakytas mintis ir svajones, kurioms jaunasis kuršis negalėjo nepritari. Brutenis mąstė apie tas pačias Kerniaus idėjas, tik bijodamas, kad Knyva joms nepritartų. Nei jis, nei kiti vaidilos visiškai nenorėjo kito tokio nevaldomo ir savarankiško Didžiojo rikio, koku buvo Kernius. Labiausiai vaidilą neramino, kad Knyva griežtai atsisakė papasakoti apie savo pokalbį su Kernavės valdovu, sakydamas, kad jis davė žodį Didžiajam rikiui išsaugoti viską ką išgirdo paslapyje ir to žodžio nelaužys. Štai ir mąstė jie paskutines kelias valandas apie tą patį, bet kaip sakiau, visiškai skirtingai.

.....

Žvarbus lapkričio pabaigos vėjas šuorais šiaušė Danubės¹⁶ vandenį. Pabirę medžių lapai storu kilimu nuklojo upės pakrantes. Švelniu, įvairiaspalviu kilimu, kuris džiugino akis, bet taip pat ir

---

¹⁶ Taip buvo vadinamas Dunojus

liūdino. Liūdino todėl, kad rodė pasibaigus vasaros šilumai bei artėjančias žiemos darganas ir šalnas. Nežinia ar liūdėjo didingas elnias, brendantis margaspalviu kilimu link upės. Vargu... Jam, turbūt, labiau rūpėjo atsigerti ramiaje užutėkyje ar surasti kokią nors vis dar žaliuojančią šakelę. Tačiau ir šiems paprastiems elnio norams nebuvo lemta iš karto išsipildyti. Tik nulenkęs galvą prie vandens, elnias staiga ją pakėlė, pakarpė ausimis ir nėrė į pakrantėse vešėjusius krūmus. Kas gi taip išgąsdino šį kilmingą gyvūną? Pakankamai stiprus, kad galėtų apsiginti nuo daugumos užpuolikų, šis šilto ir šalto matęs elnias bijojo tik dviejų plėšrūnų: vilko ir žmogaus. Žmogaus labiau, žymiai labiau negu vilko... Praėjo dar pusė minutės ir tada net ne tokia jautri kaip elnio ausis galėtų išgirsti kaukšinėms arklių kanopas ir besikalbančius žmones. Žmones, jojančius palei upę vingiuojančiu keliuku. Keliuku, kuris juos turėjo nuvesti iki perkėlos. Perkėlos į kitą krantą, kuriame jau plytėjo Romos imperija. Devynių raitelių grupelė buvo labai įdomi. Ne, margaspalve jos tikrai negalėtum pavadinti. Aštuoni vyrai ir viena mergina akivaizdžiai priklausė giminingoms tautoms, pripažįstančioms panašias apsirengimo tradicijas. Lietpalčiai, odiniai batai, tvirtos raitelio kelnės ir šilta liemenė... Visa tai buvo bendra visiems šiems keliautojams, neišskiriant nei merginos. Panaši buvo ir jų išvaizda. Visi šviesiaplaukiai, šviesių mėlynų ar žalių akių, puikiai stoto ir aukštesnio nei vidutinis ūgio. Ir visi buvo jauni. Beveik visi... Vienas, atrodo vadovaujantis visai grupei, buvo jau gerokai pražilęs. Jo veidas atrodė orus, o ilga barzda ir rankose laikoma lazda, išskyrė jį iš kitų, žymiai jaunesnių palydovų. Žmogus, suprantantis tų vietų, iš kurių atvyko keliautojai, tradicijas, vien iš lazdos ypatumų galėtų nustatyti vyresnio vyro padėtį visuomenėje.

-Tai vaidila,- pasakytų toks ekspertas ir būtų visiškai teisu. Šį faktą patvirtino ir vyro palydovų kalbos bei pagarbūs kreipiniai.

- Bruteni,- pagaliau elnias išgirdo atskirus žodžius, tačiau jų visiškai nesuprato. Kitą vertus, juos puikiai suprantame mes.- Saulė jau leidžiasi. Tu galvoji dar šiandien bandyti persikelti į kitą krantą ar ieškosime vietos stovyklai?

- Skomantai,- atsakė vaidila Brutenis jotvingių rikiui, kuris kartu su seserimi daugiau nei prieš porą savaitių prisijungė prie keliautojų grupės.- Manau, kad mums verta bandyti persikelti šiandien. Iki perkėlos liko valanda kelio. Jei keltas dar plaukios, sutemus atsidursime imperijos ribose, Mezijos provincijoje. Aš čia niekuomet nebuvęs, bet esu įsitikinęs, kad netoli upės bus koks nors romėnų miestas, kuriame rasime viešbučius ir galėsime patogiai pailsėti. Paklausk geto Garbaus, jis buvęs šiose vietose. Gal jis žino kokį romėnų miestą netoli sienos?

-Garbau!- šūktelėjo apsisukęs Skomantas.- Gal galėtum arčiau prijoti? Užteks ten mano seserį juokinti.- Ir iš tiesų, getas Garbus jojo pačiame grupelės gale, laikydamasis šalia Medos, toks buvo iš Sūduvos kilusios merginos vardas, ir pastoviai ją kalbino bei juokino. Negalima sakyti,

kad Garbus Medai nepatiko. Ji linksmai plepėjo su gal mažiau išvaizdžiu, tačiau žodžio kišenėje neieškančiu vaikinui. Tačiau, nepaisant visų Garbaus pastangų, Meda į jį žiūrėjo tik kaip į belytį bendrakeleivį, bet ne kaip į vyrą. O štai į Knyvą... Į Knyvą ji žvelgė visiškai kitaip. Kuršis buvo mažiau plepus, tačiau kažkoks žymiai ryškesnis. Meda net pati nesuvokė kas Knyvoje ją taip traukė. Gal protas, gal santūrumas, gal išvaizda... Mergina atsakymo nežinojo, tačiau buvo tikra, kad už šio vaikinio mielai ištekėtų. Šita mintis ją ir pačią nustebino. Nustebino savo naujumu. Niekada per savo neilgą, dvidešimt dviejų metų gyvenimą, ji dar nesutiko jaunuolio už kurio norėtų tekėti. Niekada anksčiau... Iki tol, kol brolio pilies menėje netyčia išmetė padėklą su vaisiais ir ką tik pas jotvingius į svečius atvykęs vaikinai nedelsdamas, tačiau kartu ir be jokios skubos, pasilenkė jai padėti. Ne, jos nesužavėjo jaunojo kuršio mandagumas. Mandagių vyrų užteko ir sūduvių tarpe. Ją pakerėjo Knyvos akys. Giedros, nuoširdžios ir švelnios akys. Akys, kuriose slypėjo nepaaiškinama tokiam jaunam amžiui išmintis. Ir dar jėga... Vidinė jėga, kuri kaip liepsna, traukianti plaštakes, pavergė ir įtraukė iki tol laisvą, kaip laukų stirna, jotvingių merginą. Įtraukė ir nebepaleido... Tik šito ji niekam nesakė. Niekam, net sau pačiai. Tačiau noras su kuriuo ji pasišovė lydėti brolių, prisijungusį prie keliautojų ir skaisčiai nuraudę merginos skruostai patyrusiam stebėtojui labai daug ką galėjo pasakyti. Patyrusiam... Tokiam kaip Brutenis. Vaidila viską pamatė ir tikrai tuo neapsidžiaugė. "Dar man čia betrūko įsimylėjusios mergos",- bambėdavo jis niekam negirdint sau po nosimi. "Tikiuosi greitai praeis," - nusprendavo Brutenis ir apsiramindavo. Vaidila buvo labai protingas ir pastabus žmogus, bet vienoje srityje patirties jam trūko. Netgi katastrofiškai trūko... Pats nieko niekada nemylėjęs ir nebuvęs mylimas, jis net neįsivaizdavo koks stiprus ir ilgalaikis jausmas gali būti moters širdyje užgimusi meilė. Jausmas, galintis gyvuoti dešimtmečius. Jausmas, dėl kurio ji gali atsisakyti visko. Net pati savęs...

- Tuoj būsiu,- šūktelėjo Garbus ir, linktelėjęs Medai, paragino žirgą. Garbus paskutinis prisijungė prie keliautojų grupės. Ir ne todėl, kad labai to norėjo... Tiesiog getų rikis Sparatokas nusprendė, kad tai puikus būdas išsiųsti savo sūnėną kuo toliau nuo tų begalinių istorijų su moterimis, į kurias šis pastoviai įsipainiodavo. Turbūt, nebuvo nei vieno sijono getų rikio dvare paskui kurį Garbus nebūtų bėgiojęs. Dažniausiai sėkmingai bėgiojęs... Barniai tarp jo dėmesio siekiančių merginų ar viešos pavydo scenos dvare jau tapo kasdienybe. Nemalonia kasdienybe... Tokia nemalonia, kad rikis galiausiai apsisprendė ir, pasinaudojęs puikia proga, kartu su mums jau pažįstamais keliautojais, pasiuntė Garbų pravėdinti savo karštos ir dažniausiai mintimis apie moteris užkimštos galvos. - Kvietėte, vaidila,- pagarbiai kreipėsi priartėjęs Garbus į Bruteni, kurio vardas ir šlovė buvo pasiekusi net toliausiai iš visų giminingų genčių gyvenančius getus,

kurie kartu su žemaičiais, arba kitaip dar vadinamais žemaisiais getais,¹⁷ kadaise sudarė vieną tautą. Tautą, kuri labai seniai išsiskyrė į dvi dalis, tačiau vis dar atsiminė kadaise buvusi vieninga, vis dar vadinosi tuo pačiu vardu ir vis dar šnekėjo ta pačia kalba.

- Kviečiau,- patvirtino vaidila.- Tu esi buvęs žemėse už upės tai pasakyk, ar toli nuo upės yra koks nors romėnų miestas?

- Visiškai netoli,- atsakė Garbus.- Maždaug valanda kelio skubančiam raiteliui. Temstant turėtumėme atsidurti mieste.

- Puiku,- linktelėjo Brutenis.- Tada keliaujame toliau ir per upę kelsimės šiandien. Perduok tai trijulei linksmuolių, kad neatsilikytų. Aš tuo metu šnektelsiu su savo kuršiais.

- Gerai,- linktelėjo Garbus ir, apgręžęs žirgą, nušoliavo link truputį atsilikusių žemaičio Vykinto, Kauno iš Kernavės ir galindo Ruikio, kuris, kaip ir visa ši trijulė, prisijungė prie keliautojų tik primygtinai paragintas tėvo. Iš tiesų, tai šie trys jaunuoliai puikiai tiko vienas kitam ir iš karto rado bendrą kalbą. Turėdami vienodus pomėgius iš kurių svarbiausi buvo moterys, žirgai ir kautynės, bei būdami ne tokie patyrę ir subtilūs kaip Garbus, jie galėjo išsisas valandas taukšti niekus, kuriuos išgirdęs getas tik pakraipydavo galvą, o kuršiai jų visiškai nesiklausė. Skomantui šios trijulės kalbos ir pigūs juokeliai taip pat nebuvo labai įdomios. Jį kur kas labiau traukė įvairiausios diskusijos su Knyva, kuris netikėtai, beveik trečią dešimtį pabaigusiam jotvingiui, pasirodė kaip ne pagal metus išmintingas ir kupinas žinių pašnekovas.

- Knyva, šiandien įžengsime į Romos teritoriją,- pradėjo vaidila, sulaukęs kol prie jojo priartėjo ramiai jojantys broliai.- Palydėsi mane iki Jupiterio šventyklos Romos mieste, tada galėsi daryti ką tinkamas. O mes su Sauliumi grįšime namo. Gerai?

- Gerai,- rimtai ir susimąstęs linktelėjo Knyva. Jaunasis kuršis paskutiniu metu labai dažnai buvo susimąstęs. Jis jau nebuvo taip įsitikinęs, kad nori tapti samdiniu Romos kariuomenėje. Atvirksčiai, jo galvoje atsirado naujos mintys ir formavosi naujos vertybės. Iš tiesų, jos nesiformavo, bet dabar "lindo į paviršių". Knyva anksčiau net nepagalvodavo, kad gyvenime gali būti gerokai svarbesnių dalykų nei samdinio duonos krintimas. Dabar galvojo... Įtemptai galvojo. Nuo pat Kernavės ir pokalbio su Kerniumi... Didžiojo rikio tada išstarti žodžiai kaip mažytė sniego gniūžtė sukėlė tokią didžiulę minčių laviną Knyvos galvoje, kuri tiesiog šlavė visus ankstesnius šio jaunuolio įsivaizdavimus apie šlovę ir savo gyvenimo kelią.

Vaidila linktelėjo, pasitenkindamas tokiu patvirtinimu, ir nuskubėjo pirmyn. Paskui jį kas susimąstęs, kas juokaudamas, kas flirtuodamas keliavo aštuoni jaunuoliai. Nutilus jų arklių kanopų kaukšėjimui ir net pakeleivingam vėjui nebeatnešant jų balsų bei kvapų, atsargiai

¹⁷ Žemaitija buvo vadinama Samogetia.

praskyręs krūmus prie upės išlindo senasis elnias. Atidžiai apsidairęs ir pakaręs ausimis, tačiau nieko įtartino nebeišgirdęs, jis nuleido savo snukį link gaivaus vandens ir puolė godžiai gerti. Pagaliau išsipildė bent šis menkas gyvūno noras.

O keliautojai? Keliautojai įvykdė savo planą. Žinoma, jei kalbėsime tik apie persikėlimą per upę ir atvykimą į netoliese buvusį miestą. Romos Imperija... Savitas pasaulis. Pasaulis, kuris Knyvai pasirodė kaip diena nuo nakties besiskiriantis nuo to, ką kuršis įprato matyti namuose. Mūriniai pastatai, sujudimas, žmonių knibždesys, visa tai rodė, kad miestas gyveno. Palyginus su apsnūdusiais kuršių ar sūduvių kaimais ir miesteliais, net palyginus su Kernave, šis niekuo neišsiskiriantis Mezijos provincijos pasienio miestukas tiesiog tryško gyvenimu. Iš pradžių Knyvai tai patiko... Tik iš pradžių. Paskiau jis pastebėjo ir tai kas yra už gražaus miesto fasado. Piktos, įtarios bei godžios akys, absoliučiai jokio bendrumo jausmo, pastovi kova už būvį. Niekur kuršis dar nematė tokių įžūlių ir taip begėdiškai save siūlančių moterų, būriais besišlaistančių ir be jokios priežasties pyktį spinduliuojančių ginkluotų vyrų, įtarių kariuomenės patrulių... Ir vaikų... Knyva niekur dar nematė vaikų, kurie nesveikintų keliautojus, o bet kokiomis priemonėmis stengtųsi šiuos apšvarinti. Vieni šių mažamečių nusikaltėlių bandydavo atkreipti dėmesį, kiti stengdavosi nepastebėti įlysti į kelioninius krepšius, o šalia stovėdavo kardus ir kuokas suspaudę jų tėvai ar broliai, laukiantys teisėtos priežasties užpulti keliautojus. Kokia ta teisėta priežastis? Na kad ir savo vaikų gynimas nuo neatsargiai juos pastūmusio klajūno. Tiesą sakant, tokių nuotykių mūsų grupelė išvengė. Išvengė ne tik dėl to, kad dauguma iš jos narių tikrai atrodė tvirti ir stiprūs vyrai, su kuriais neverta prasidėti, bet ir dėl savo reputacijos. Ne tiek dėl asmeninės, kiek dėl visos tautos reputacijos. Iš raitelių rūbų, žirgų apdangalų, balnų ir prie diržų kabančių kardų, miestelio gyventojai lengvai pažino „sarmatus“. O su „sarmatais“ prasidėti neturėjo noro net labiausiai karštakošės gatvės gaujų galvos. Taigi, nemalonių nuotykių, susijusių su muštynėmis gatvėse, keliautojai išvengė, tačiau kitokio pobūdžio nuotykių artėjo ganėtinai sparčiai. Gero žirgo žingsnio spartumu... Tie nauji nemalonumai susidėjo iš dvidešimties tvirtų, įvairių tautybių vyrų grupės, kurie kitomis miesto gatvelėmis artėjo prie to paties viešbutuko. Išižiūrėjus, ši grupė buvo tikra tautų ir net rasių raizgalynė. Frankas, alemanas, romėnas, etruskų palikuonis, juodas milžinas iš Nubijos, žuvusios Kartachenos ainis, du galai, graikas ir tai dar ne viskas... Tarp jų nebuvo daugiau nei dviejų vienos tautos atstovų, bet, nepaisant tokių skirtumų, keli dalykai šią grupę vienijo stipriau nei gimininiai ar tautiniai ryšiai. Juos vienijo pinigai, kraujas, žudynės ir vergai. Jų sugauti ir parduoti vergai. Tai buvo vienas iš žiauriausių bei labiausiai pagarsėjusių to meto Romos imperijos ribose vergų gaudytojų būrys. Būrys, kuris ne tik gaudė ir medžiojo pabėgusius vergus, bet ir grobė laisvus žmones bei parduodavo vergų pirkliams. Žmones, kurių nesaugojo

Romos įstatymai. Tokius, kaip keliautojai iš „Sarmatijos“ žemių. Ar iš bet kokių kitų žemių, kuriuose gyveno barbarai. Svarbiausia, kad tokių keliautojų nebūtų pasikvietęs koks nors didikas ar tai nebūtų pirkliai arba pasiuntiniai, vykstantys į Romos miestą. Su didžiūnais ši padugnių gauja pyktis nenorėjo. Tai buvo žiaurūs, gyvenimo audrų vėtyti ir mėtyti vyrai, kurie nebijojo nei „sarmatų“ vardo, nei tvirto sudėjimo karių.

Buvo dar viena vyrų grupė... Tik ji niekur nekeliavo, o jau antra para buvo apsistojusi viešbutėlyje ir planavo dar kelias dienas palėbauti, prieš įžengiant į gimtąsias žemes. Tai buvo Romos legionams priklausančiuose sarmatų daliniuose tarnavę samdiniai. Tiksliau, buvę samdiniai. Ryžtingi, krauju karuose su Persija ar alemanais rankas susitepę vyrai. Penki vyrai... Trys sembai, vienas galindas ir vienas neuras, nedidelės galindams giminingos genties atstovas nuo Danaperio¹⁸ upės krantų.

Ir štai, vieną lapkričio pabaigos vakarą visos trys grupės susitiko nedidelio miestelio nediduko viešbutuko nedideliame kiemelyje. Susitiko ir išsiskyrė... Ne visi išsiskyrė. Buvę samdiniai apsidžiaugė po metų pertraukos pamatę giminingas sielas, atvykusiais iš gimtųjų žemių ir iš karto pasiūlė keliautojams to paties viešbutuko smuklėje išgerti po kelis bokalus alaus. Niekas neatsisakė. Net Brutenis su Meda. Tuo labiau Knyva ir Skomantas, kurie norėjo iškamantinėti buvusius samdinius apie tarnybą romėnų kariuomenėje ir šaunioji trijulė Kaunas, Vykintas bei Ruikis, kurie tiesiog norėjo išgerti alaus. Na o Garbus turėjo savų planų. Susijusių su vietinių moterų apžiūra. Jis nusprendė, kad tai geriausiai daryti smuklėje ir prisijungė prie visos kompanijos...

Kaip greitai beprasilenkė viešbutyje susitikę vyrai, bet keliautojai nepastebėti neliko. Prityrusi vergų gaudytojų būrio vadovo Lukaso akis juos ne tik pastebėjo, bet ir įvertino bei apskaičiavo galimą piniginę naudą. Beliko tik išsiaiškinti ar ši grupė naujai atvykusių barbarų nesinaudoja kokio nors Romos didiko apsauga. O tai geriausia padaryti einant paskui juos į tą pačią smuklę ir klausantis jų pokalbių. Tai neturėjo būti labai sunku. Atvykėliai buvo emociškai atviri ir garsiai kalbėjo, o Lukasas žinojo kelias „sarmatų“ tarmes ir suprato daugumą girdimų žodžių. Smuklėje ką tik užėjęs „sarmatų“¹⁹ būrys iš karto pritraukė visų ten buvusių dėmesį, tačiau neilgam. Romos imperijos miestų gyventojai prisižiūrėdavo visokių, net pačių egzotiškiausių tautų atstovų, todėl dažnai matomi „sarmatai“ jų labai nesudomino. Linksmi nusiteikę vyrai bei vienintelė jų tarpe mergina, greitai sustūmė du stalus ir apsėdę juos ratu, leidosi į pokalbius, o taip pat į alaus bei vietinių valgių degustaciją. Jie net nepastebėjo prie gretimo staliuko

¹⁸ Dniepro

¹⁹ Romėnai tik po 20-30 metų, visus šių genčių atstovus pradėjo vadinti bendrinio vardu getais ir getonais. Iki tol vyravo bendrinis pavadinimas "sarmatai", o "getai, getonai, gutonai" tebuvo rečiau ir vien raštuose pasitaikantis pavadinimas.

įsitaisiusio ir alų nedidukais gurkšneliais skanavusio Lukaso. Lukaso, kurio žvitri akis matė kiekvieną barbarų išvaizdos niuansą, o skvarbi ausis girdėjo kiekvieną jų ištartą žodelį.

- Ir tada mes juos apsupome,- gerokai įsilęs nuo išgerto alaus jau kurį laiką apie savo žygius pasakojo Austėjas, stambus, beveik keturiasdešimtmetį pasiekęs sembas iš labai garsios Amalų giminės.- Tie alemanai, mus pamatę, bėgo kaip triušiai nuo medžioklinių šunų.

- Ką ten alemanai,- antrino vadui Ventas, antrasis sembas.- Kad būtumėte matę kaip mes su XXII legionu frankus sudirbome... Frankai, kas tiesa, tai tiesa, vyrai narsūs, bet labai nedrausmingi. Jokios rikiuotės, puola padrikais būriais, apie taktiką ir strategiją net kalbų nėra. Kavalerija pas juos tokia, kad blogiau būti negali.

- Iš kur kavalerija pas girių gyventojus,- įsiterpė Brutenis.- Nuo pelkės iki pelkės žirgu jodamas kovos įgūdžių neįgysi.

- Teisingai, vaidila,- sutiko Ventas.- Tik su savo ištikimu žirgu dalyvaudamas kariniuose žygiuose tapsi tokiais puikiais raiteliais kaip mes ar jotvingiai.

- Na su jotvingiais sembai nesusilygins,- šyptelėjo Skomantas, išgirdęs tokį Vento gyrimąsi.- Mes esame tiesiog suaugę su žirgais. Nuo mažumės vaikai rūpinasi ristūnais ir jodinėti išmoksta anksčiau nei vaikščioti. Tai po bendravimo su mumis graikai sukūrė legendas apie kentaurus.

- Tu, Sūduvos vaike, šnekėk, bet žinok ribas,- nutraukė Skomantą besišypsantis Austėjas, garsiai pritariant kitiems buvusiems samdiniam.- Niekas nežino kas paskatino graikus kurti legendas apie kentaurus. Gal bendravimas su jumis, o gal su tochtarais ar kitais stepių gyventojais.

- Tochtarai buvo mūsų giminaičiai,- ramiai pasakė vaidila.

- Gal buvo, o gal ir ne.... Kas dabar supaisys?- nesutiko Austėjas iš Amalų giminės.- Gal praeis tūkstantis ar du tūkstančiai metų ir kokie nors mokyti vyrai kalbės, kad „sarmatų“ samdiniai buvo germanai, arba siauraakiai stepių gyventojai. Dar sakys, kad tai mūsų gentys sėdėjo sau miškuose ir jodinėdavo tik nuo pelkės iki pelkės, o mūsų kalba buvo menka ir skambėjo labai nedidelėje teritorijoje. Arba, kad mes kalbėjome germanų kalbomis, arba lotyniškai, arba kokia nors nauja kalba, kuri atsiras tik po kelių šimtmečių. Viskas todėl, kad lotynai užrašo savo tautos istoriją, užrašo savo kalbą bei papročius ir viso to moko savo vaikus, o mes to nedarome.

- Kam mums tai?- nesutiko Brutenis.- Mes jau tūkstantmečius viską perduodame gyvu žodžiu. Joks raštas to negali atstoti.

- O jei nebeliks vaidilų ir nebebus kam perduoti gyvo žodžio? Jei nebetikės žmonės tomis istorijomis ir viską vertins kaip pasakas?- net pyktelėjo Austėjas.- Jei jie perims svetimųjų raštą ir svetimų kurtą istoriją? Kas bus tada, vaidila?

-To niekada nebus,- atrėžė Brutenis. Neturėjo jis atsakymo į tokius klausimus ir tiesiog šventai tikėjo, kad per tūkstantmečius susiklostę papročiai negali pasikeisti. - Galų gale, romėnai apie mus rašo.

- Jie rašo apie sarmatus,- atsiliepė Ventas.

- Bet mes ir esame tie, kuriuos jie vadina sarmatais,- nerimo vaidila.

- O kas tai žinos ateityje?- ramiai paklausė Austėjas.- Kas žinos, kad būtent mus romėnai turi omenyje kai rašo apie sarmatus? Gal visi galvos, kad lotynai taip vadino kokius nors avarus ar alanus?

- To negali būti,- purtė galvą Brutenis.- Ateityje gyvens protingi ir šviesūs žmonės. Kas turėtų atsitikti, kad visiems aptemtų protas? Romėnai mini „sarmatų“ samdinių vardus. Štai tavo, Austėjau, giminė labai garsi. Negi manai, kad kas nors skaitydamas apie Amalų dinastiją nesuvoks, jog tai sembų giminės vardas. Pats žodis juk visiškai nepanašus nei į germaniškuosius, nei į stepių klajoklių naudojamus. Arba pavyzdžiui, jei vadu taps Knyva ir apie jį rašys romėnai, negi kam nors bus neaišku, kad jo vardas reiškia pelkių pempės pavadinimą?

- O kodėl gi ne?- gūžtelėjo pečiais Austėjas.- Yra pas jutus ir saksus toks žodis "knife". Jis reiškia peilį. Koks nors ateities germanų istorikas, kuriuo vėliau akiai seks visi kiti, pasakys, kad žodis Knyva yra germanų kilmės ir reiškia peilį. Apie jokias kuršių ar kitas mūsų genčių kalbas jis net girdėjęs gali nebūti. Arba pasakys, kad ten kur per amžius gyveno ir dabar gyvena sembai, iš tiesų buvo kokie nors rytų germanai ir, kad Amalų dinastija tai kažkokie neaiškios kilmės prisiplakėliai prie narsių svebų ar fryzų kariūnų. Jie pasiims mūsų istoriją. Pasiims jei mes neturėsime savo rašto ir jos neužrašysime. Jie net pasakys, kad mes nebuvo raiteliai.

- Nepasakys,- paprieštaravo Ventas.- Kai aš mirsiu, mano ištikimą žirgą palaidos kartu su manimi. Tokia bus mano paskutinė valia.

- Ir mano,- pritarė jam Skomantas.

-Ir mano,- antrino Kaunas.

- Tai pasakos, Austėjau,- nesutiko Brutenis.- Pasakos ir nieko daugiau. Mūsų daugiau nei germanų. Mūsų netgi daugiau nei romėnų. Mūsų genčių kalba paplitusi gerokai plačiau nei germaniškos tarmės. Jokia pasaulio jėga negali mūsų dabar nugalėti. Tai mes lemsime tolimesnę istoriją, tai mūsų kalba skambės po kalnus ir lygumas, tai mes ateityje perduosime iš kartos į kartą gyvą žodį. Žodį, kuris yra tikra pažangos išraiška. Užrašytas žodis, tampa mirusiu ir tebus žingsnis atgal mūsų tobulėjimo kelyje.

- Praamžiui į ausį tavo žodžius,- šyptelėjo Austėjas.- Aš tik bijau, kad nebūtų taip, jog gyvą žodį ateityje laikys barbariškumo požymiu, o tuos, kurie atneš mirusius žodžius, laikys šviesos

šaltiniais mūsų tamsiuose kraštuose. Ir dėl žirgų... Visuomet galima pasakyti, kad jūs turėjote žirgus, bet iš tiesų jais nedaug tejudinėjote. O turėjote šiaip sau. Ir į kapus kartu jie buvo paguldyti tik kaip papuošimas. Ir kad tai visiškai nereiškia, jog Jūs buvote raiteliai. Daug nesąmonių galima prišnekėti ir net patiems jomis patikėti...

Ilgai dar kalbėjosi keliautojai su samdiniais. Vieni pasakojo apie savo kelionę ir jos tikslą, kiti šnekėjo apie buvusius mūšius bei romėnų karių pasirengimą. Buvo aptarti žinomaisi romėnų vadai, dabartinis imperatorius ir galimi jo įpėdiniai, intrigos ir nuopuolis Romos mieste... Daug kas dar buvo apkalbėta. Staiga Austėjas pakėlė apsunkusią nuo išgerto alaus galvą, įsmeigė akis į netoliese sėdėjusį Lukasą ir iš karto prablaivėjo.

- O šitas ką čia veikia?- suriaumojo sembas iš Amalų giminės ir stvėrėsi kardo.

- Kas? Kas?- dairėsi aplinkui jo palydovai bei pašnekovai, tačiau Lukaso jau nebematė. Gudrus romėnas tik pastebėjęs, kad jį atpažino, nieko nebelaukė ir pasipustė padus.

- Vergų gaudytojas ir pirklys. Štai kas,- įširdęs aiškino Austėjas.- Nespėjau jo sučiupti. Buvau kažkada jį sutikęs ir žinau, kad šiaip sau jis prie mūsų nesėdėtų. Atrodo mačiau jį dar viešbutyje, bet tada neatkreipiau dėmesio.

-Baik, Austėjau,- nusišypsojo Vykintas, pajudindamas galingus raumenis.- Gal žmogus tiesiog prisėdo išgerti? Galų gale, net jei jis mus seka, tai ką jis mums gali padaryti? Ant vieno delno padėčiau, kitu pripločiau.

- Gal ir taip?-nesutiko Austėjas.- Bet reikia būti atsargiems. Aš su vyrais jus palydėsiu kelionėje, jei neprieštaraujate... Grįšime namolio šiek tiek vėliau.

- Žinoma palydėk,- mielai sutiko Knyva. Jam patiko Austėjas, patiko sembo išmintingos kalbos. Niekas Knyvos žodžiams neprieštaravo. Net Brutenis, nors tai buvo pirmas kartas, kai jaunas kuršis nusprendė vienas už visus savo bendrakeleivius. Vaidila tik gudriai šypsojosi. Po truputį pildėsi Krivaičio Almanto planas. Žinoma, Bruteniui nepatiko maištingos Austėjo kalbos apie rašto būtinumą, kurios buvo taip panašios į Kerniaus kalbas ir galėjo susilpninti vaidilų svarbą ir įtaką. Tačiau su tokiu nepatogumu vaidila galėjo susitaikyti.

Kaip nerūpestingai bebūtų nusiteikęs Vykintas, kaip jam neantrintų Kaunas ir Ruikis, Brutenis tinkamai įvertino Austėjo žodžius ir juose slypintį pavojų. Kitą rytą besiražydama Saulutė, tik pradėjusi kasdieninę kelionę dangaus skliautu, iš karto pamatė jau seniai ją sudominusią kompaniją.

- Ko jie tokie ankstyvi?- nustebo Saulė. Keturiolikos raitelių grupė jau porą valandų sparčiau nei jiems įprasta judėjo Romos keliu. O jiems iš paskos...

- Kas čia per žiurkėnas?- nustebo Saulė, stebėdama keliautojus sekantį žmogelį, kurį pamačius visiems kildavo asociacijos su žiurkėmis ar kitais graužikų šeimos atstovais.- Kokių tik žmonių

gamta nesukūrė...- nusistebėjo Saulutė ir nukreipė savo žvilgsnį kitur. Tai buvo dar jauna ir labai nepastovi Saulė. Panaši į dvidešimtmetę moterį, kuri kas dieną gali keisti savo norus bei įgeidžius. Saulutei nusibodo keliautojai ir juos sekanti žmogysta todėl ji net neatkreipė dėmesio į dar beveik dvidešimties vyrų grupę, kuri sekė keliautojus labiau atsilikę.

- Vercas paliko ženklus,- prašneko grupės priekyje stojantis asmuo, kuriame mes be vargo galėtumėme atpažinti vergų pirklį Lukasą.- Jie juda tiesiai į Romą ir atrodo nesiruošia išsukti iš kelio.

- Reiškia jie mūsų nepastebėjo ir iki vakaro nusiramins,- lotyniškai, bet su ryškiu frankų akcentu suuzgė šalia stojantis stambus plikagalvis karys, randų subjaurotu veidu.

- Nusiramins,- linktelėjo Lukasas.- Nemanau, kad jie išsigando. „Sarmatai“, kaip žinia, labai rimta liaudis ir jų taip paprastai nepagašdinsi. Toks ankstyvas išvykimas tėra paprasta atsargumo priemonė.

- O problemų nekils su ta rimta liaudimi?- prašneko trečiasis grupės narys, milžinas juodaodis nubijietis, jojęs netoli Lukaso.- Mūsų medžioklė buvo sėkminga. Pardavėm dešimt vergų, dar keturis krikščionis turime sučiuopę vežime. Kam mums tie pavojai su „sarmatais“? - iš tiesų, raiteliams iš paskos riedėjo vežimas, traukiamas dviejų arklių, kuriame surišti gulėjo trys į krikščionybę atsivertę italikai ir vienas judėjas.

- Tu, Jugurtai, - kreipėsi Lukasas į juodaodį.- Žinai kainų skirtumą tarp stipraus vergo „sarmato“ ir tik liūtam sušerti tinkamo vergo krikščionio?

- Žinau,- linktelėjo nubijietis.

- Tai ko dar klausinėji?- pyktelėjo vadeiva.- Užklupsime juos miegančius. Jie net neįtaria, kad mes juos sekame. Kai tik kietai įmigs, pulsime ir visus surišime. Neturėtų būti labai sunku... Darėme taip ir anksčiau.

Lukaso planas buvo geras ir daug kartų išbandytas praktikoje, todėl Jugurtas tik palingavo galva, bet daugiau prie šios temos negrįžo. Žinoma, jei jis būtų žinojęs, kad tuo metu, kai jie taip kalbėjosi iš pakelės krūmų juos stebėjo smalsios neuro Taurino akys... Kitaip tariant, akys žmogaus, kuris paskutinius penkis metus tarnavo žvalgu pagalbinuose romėnų legionams priskirtuose daliniuose... Tada Jugurto elgesys tikrai būtų kitoks.

- Atrodo Austėjas buvo teišus,- sumurmėjo neuras, nulydėdamas akimis vergų gaudytojų grupę ir nuskubėjo prie tolėliau pririšto ristūno. Jam dar reikėjo aplinkiniais keliais pralenkti persekiotojus ir laiku perduoti žinią jį į žvalgybą pasiuntusiam vadui. Neuras buvo geras raitelis, o jo žirgas buvo jaunas ir kupinas jėgų, todėl šis paskutinis užduoties etapas neturėjo būti labai sunkiai įgyvendinamas. Ir nebuvo...

Dar tą pačią naktį, ramiai dangumi keliaujantis Mėnulis, apšvietė nedidukę laukymę, kurios viduryje ruseno laužas, o aplinkui jį, net nepasivarginę paskirti sargybinio, gulėjo keliautojai. Jų arkliai buvo pririšti prie atokesnio medžio, o tamsios miegančiųjų figūros, lyg tyčia išsidėstė taip, kad tik labai jautri ausis galėjo išgirsti žirgų keliamą bruzdesį. Tai buvo vaizdas, kuris savo neįprastumu nustebino net ištikimąjį Žemės palydovą. Jis dar niekada nematė, kad šie keliautojai elgtųsi taip aplaidžiai ir neatsargiai. Toks jų miegas Mėnuliui atrodė kaip odė nerūpestingumui, kaip atviras kvietimas visiems pasaulio piktavaliams norintiems pavogti atsainiai pririštus arklius, ar nuskriausti pačius keliautojus. "Sarmatai" taip neapdairiai nesielgia",- lygiai kaip prieš tai Mėnulis, pagalvojo patyręs smėlingosios Nubijos karys Jugurtas. "Gal tai sąštai? Gal ant žemės suguldyti maišai, o patys „sarmatai“ kur nors mūsų tyko?" Ne jis vienas taip galvojo. Vergų gaudytojai buvo patyrę kariūnai ir kiekvienas įtarė, kad šiame, prieš akis atsivėrusiame vaizdelyje, slypi kokia nors klasta. Tik staiga, vienas prie laužo gulėjęs vyras kažką sumurmėjo per miegus ir apsvirtė. Kitas, turbūt sukaitęs, numetė nuo savęs kailį, kuriuo buvo apsiklojęs. Trečias- pajudino kojas, tačiau miegojimo pozos nepakeitė. "Vis dėl to ten guli jie",- nusprendė Jugurtas ir klausiamai pažiūrėjo į vadą, kuris vis dėsė duoti ženklą puolimui. Galų gale Lukasas apsisprendė ir iškėlė į viršų sugniaužtą kumštį, o po trumpos pauzės jį atgniaužė ir mostelėjo ranka. Šie du ženklai visiems kada nors tarnavusiems Romos legionuose, buvo žinomi kaip atitikmenys žodžiams: "pasiruošt", "puolam". Antrą kartą vergų gaudytojams kartoti nebereikėjo.

Ne, šūksnių nebuvo. Vergų gaudytojai nenorėjo pažadinti savo aukų. Tyliai ir staigiai, kaip medžiojančios žebenkštys, jie puolė į laukymę ir... Net ir žebenkštys kai kada medžioklėje apsigaua. Dar rečiau jos iš medžiotojų tampa aukomis. Šis kartas buvo kaip tik toks. Ką tik ramiai prie laužo gulėję trys vyrai jau stovėjo ant kojų ir laukė užpuolikų. Kitos figūros pasirodo tebuvo sudarytos iš skarmalų gniutulų. Meistriškai sudarytos... Kad tai nėra žmonės, vergų pirkliai pastebėjo tik tada, kai juos nuo „gulinčiųjų“ teskyrė pora metrų.

- Mus apgavo,- spėjo šūktelti Lukasas.- O kurgi kiti?

Kiti nedelsė pasirodyti. Lygiai tokie patys greiti ir ryžtingai nusiteikę, puolantiesiems už nugarų išniro dar aštuoni vyrai. Tačiau tai dar buvo ne viskas... Dvi plunksnuotos strėlės įsisiurbusios į sprandą vienam galui iš vergų pirklių gretų, parodė, kad miške dar liko Saulius bei Meda. Liko ir buvo labai pavojingi su savo ilgais lankais rankose. Liko tenai ir Brutenis, kuris bandė nuvesti į šoną anksčiau specialiais milteliais užmigdytus arklius.²⁰ Tačiau ir tų „sarmatų“, kuriuos

---

²⁰ Žirgai miega stovėdami.

Lukasas matė prieš save, buvo daugiau nei gana tam, kad vergų pirklių būrys patirtų rimtus nuostolius. Nuostolius, kurie būtų labai žalingi verslui...

- Traukiamės!- suriko Lukasas saviškiams ir nuvedė juos į mišką. Trumpas susirėmimas, keli susidūrusių ginklų skambtelėjimai, vienas kitas pjūvis, beveik be pasekmių pasibaigęs pasigalynėjimas tarp Jugurto ir Vykinto, jei neskaityti pamuštos juodaodžio akies ir kraujuojančios žemaičio lūpos... Štai ir visos kautynės. Užklupti netikėtai, bet visiškai nesupanikavę, vergų pirkliai iš karto paklausė vado įsakymo ir, apeidami kelią bandančius pastoti priešininkus, pasislėpė miške. „Sarmatai“ vijosi... Tiksliau bandė vytis. Galiausiai, kai viskas nurimo ir keliautojai po nesėkmingų gaudynių pargrįžo atgal į laukymę, tik vienišas galo lavonas, pamušta Vykinto lūpa ir įdrėksta Skomanto ranka tepriminė apie buvusį nuotykį. Tiesa, buvo dar vežimas... Vežimas, kurį vergų pirkliai paliko ir kuris atiteko nugalėtojams. Buvo dar iš to vežimo išlaisvinti krikščionys. Tie patys keturi vyrai, prieš tai sugauti ir gabenami į vergų turgų, o dabar sėdintys aplinkui laužą ir godžiai geriantys bei valgantys jiems pasiūlytą vandenį ir maistą.

Tuo metu kai „sarmatai“ grįžo į laukymę ir gyvai aptarinėjo praėjusį susirėmimą, o krikščionys, kaip tie alkani liūtai, kuriems turėjo būti sušerti, puolė prie maisto ir vandens, šiek tiek toliau Lukasas vedė savo praretėjusį būrelį atgal į miestą. Keikdamasis visomis jam žinomomis kalbomis taip, kad nurungtų bet kokį jūrininką, jis jau turėjo kitą planą ir jį vykdė. Niekas iš vergų pirklių nedrįso jo klausinėti. Nedrįso, nes puikiai žinojo, kad įsiutęs Lukasas yra mirtinai pavojingas net draugams. Dar tiksliau išsireiškus, net tokiems fiziškai stipriems draugams kaip Jugurtas. Tačiau, nors ir nedrįsdami klausinėti savo vadovo, jie visi žinojo, kad Lukasas jau tikrai bus ką nors sugalvojęs. Šis mažas lotynas visuomet ką nors gudraus sugalvodavo. Jie ir šį kartą neklydo...

Laukymėje sujudimas ilgai nenurimo. Iš pradžių keliautojams miegoti neleido jaunystės įkarštis bei ką tik patirtas ir palengvėle slūgstantis kovos azartas, vėliau krikščionių postringavimai. Krikščionybė... Tik kiek daugiau nei prieš pusantro šimto metų atsiskyrusi nuo judaizmo, ši religija iš lėto plito tarp gyvenimo užribyje atsidūrusių žmonių. Kaip ir dešimtys tokių pat sektų, egzistavusių šalia jos ir kai kada vienijusių žymiai didesnę pasekėjų skaičių, ji siūlė bendrumą, rūpestį visuomenėje nepritampančiu žmogumi ir viltį. Kai kada geresnio dabartinio gyvenimo viltį, o kai kada tik rojaus po mirties viziją. Žinoma, didžiąjai daliai naujų krikščionybės išpažinėjų tekdavosi tenkintis galimo rojaus, į kurį jie pakliūs po mirties, vizija, bet kai kuriems... Kai kuriems krikščionybė tapo verslu. Apsiskelbę vyskupais, jie savo kalbomis bandydavo iškaulyti kuo daugiau aukų ar į krikščionių gretas pritraukti kuo daugiau turtingų žmonių, kurių sąskaita vėliau galėtų gyventi. Ne kartą ir ne du, tokie „vyskupai“ dingdavo su

visomis aukomis, prieš tai įdavę savo bendruomenę Romos gvardiečiams. Pikti, bet kai kada teisingi, liežuviai kalbėdavo, kad ir nuo judaizmo krikščionys atsiskyrė tik todėl, kad nenorėjo dalyvauti žydų sukilimuose, bet labai norėjo gyventi taip gerai, kaip gyveno žydų religiniai vadovai. Štai ir pabandė įkurti savo verslą... Žodžiu, trečio mūsų eros amžiaus krikščionių bendruomenėje gyvenimas virė kaip ir kiekvienoje to meto sektoje. Tarp visa širdimi tikėjimui atsidavusių žmonių tarpo veidmainiai ir godūs „vyskupai“. Štai ir dabar, priešais keliautojus prie laužo sėdėjo vienas toks judėjų kilmės „auksaburnis vyskupas“ ir trys jo kalbų užliūliuoti italikai. Be abejo, jie ne tik ramiai sėdėjo ir valgė, tačiau labai daug kalbėjo. Ypač gražybliavo judėjas. Jis pasakojo apie viską apimančią Dievo meilę, apie jo pranašus Mozę, Joną, Paulių ir Jėzų iš Nazareto, apie nuolankumą, išganymą ir pomirtinio rojus džiaugsmus.²¹ Niekas su juo nesiginčijo. Netgi Brutenis. Ne todėl, kad būtų sutikę su judėjo išvedžiojimais. „Sarmatai“ tiesiog nuo mažens išpažino tą pačią gyvenimo filosofiją, kurią taip iškreiptai dėstė judėjas. Jie nuo mažens žinojo apie Dievą Praamžį, apie tai, kad viskas aplinkui ir jie patys tėra to Dievo atspindys, apie tai, kad viskas gamtoje, neišskiriant nei žmonių, yra vienos visumos dalis. Visumos, kuri yra gyva ir kuri yra tas pats vienatinis Dievas. Tačiau tai buvo ne religija, tai buvo gyvenimo filosofija. Dievas galėjo rūstauti ir galėjo būti geras. Kiekvienas galėjo kreiptis į jį savaip, savo žodžiais ar savo širdimi. Tačiau galėjo ir nesikreipti... Svarbiausia „sarmatams“ buvo išmokyti vaikus pajusti tą vienovę ir save kaip jos sudėtinę dalį, rasti ramybę prie ažuolo ar prie upelio ir saugoti viską aplinkui save kaip to paties Dievo dalelę. Tačiau keliautojai buvo mandagūs todėl kurį laiką leido „vyskupui“ kalbėti į valias. Pirmas neiškentė Knyva ir uždavė senokai jam ramybės nedavusį klausimą.

- Visa tai, ką tu kalbi, yra puiku,- pradėjo Knyva.- Tačiau kam tu mums tai kalbi? Kodėl neleidi mums gyventi taip kaip mes gyvename dabar? Kodėl nori, kad mes taptumėme krikščionimis?
- Mane pasiuntė pats Dievas,- nesikuklindamas režė judėjas.- Aš dabar kaip tas geras piemuo, kuris ganydamas dešimt avių ir vienai pasiklydus, palieka likusias ir eina ieškoti paklydėlės. Arba kaip ta gera šeiminkė, kuri turėdama dešimt monetų ir išmetusi vieną, padeda šonan kitas ir ieško tos pasimetėlės. Taip aš ieškau paklydusių, tamsoje klaidžiojančių sielų ir vedu jas prie kitų Dievo avelių. Jūs tos paklydusios sielos, aš Jūsų piemuo ganytojas.
- Skamba gražiai,- linktelėjo Knyva, kuris vienintelis turėjo ūpo diskutuoti su dvasiniu ligoniu, kaip apie „vyskupą“ jau galvojo visi likę keliautojai.- Tačiau jei piemuo turės ne dešimt, o

²¹ Tuo metu versijos apie Jėzų kaip Dievo sūnų ir jo kankinamą mirtį dar nebuvo. Kaip ir nebuvo minčių, kad Dievas žmonių labai paaukoko vienatinį savo sūnų. Jėzus tebuvo minimas kaip vienas iš pranašų. Nauja krikščionybės versija atsirado ir buvo priverstinai platinama tik nuo ketvirto amžiaus vidurio, po to kai dalis vyskupų sutiko su Imperatoriaus sąlygomis ir krikščionybė tapo valstybine religija. Senųjų tiesų dar ilgai laikėsi tokios, vėliau kardu sunaikintos, krikščionių atšakos kaip alboniečiai ir katarai. Senosiomis krikščionybės tiesomis (šiek tiek modifikuotais judaizmo teiginiais) rėmėsi Mahometas kurdamas islamą.

tūkstančius avių, ar leisis jis ieškoti tos vienos paklydėlės ir rizikuos, kad kol jo nebus likusias sudraskytų vilkai? Ar gera šeiminkė, turėdama dešimtis tūkstančių monetų, suks sau galvą dėl nukritusios ir pasimetusios vienos monetėlės? Tikrai ne. Tada ar nereikia tie tavo pavyzdžiai, kad tavo Dievas siunčia tave ganyti tik kelias avis, tuo metu kai kiti Dievai jų turi tūkstančius? Tai ar nėra taip, kad tavo Dievas yra silpnas?

- Tai vienintelis Dievas!- įsižeidęs šūktelėjo judėjas.- Kiti tėra netikri stabai. O jų garbintojai klaidžioja tamsybėje. Dievą reikia įsileisti ir tada jis apšvies tave savo maloningumu.
- Tai tavo Dievas yra šviesa?- neatlyžo Knyva.
- Taip,- nuskambėjo ryžtingas atsakymas.
- Ir jis yra visagalis?
- Žinoma,- judėjas pritardamas lingavo galva.
- Tai kodėl būdamas šviesa ir visagaliu jis nesugeba apšviesti netikusių stabų garbintojų širdžių? Kodėl aš, klausydamasis tavo žodžių, nejaučiu juose nei Dieviškumo, nei šviesos?
- Todėl, kad tau trukdo velnias,- nesvyravo judėjas.- Todėl, kad jis valdo Jūsų širdis ir neleidžia tikrajam Dievo žodžiui pasiekti Jūsų širdžių. Aš Jums padėsiu su juo kovoti ir tapti tikrojo Dievo išpažinėjais bei nusipelnyti amžinąjį gyvenimą Rojuje.
- Tai Jūs, saujelė krikščionių, esate Dievo tarnai ir jo žodžio skleidėjai?- pasitikslino Knyva.
- Be abejo...
- O likę, kurie tavo Dievo neišpažįsta yra velnio vergai?
- Taip,- judėjo žodžiai buvo kategoriški.
- O iš kur žinai, kad nėra atvirksčiai?- šis Knyvos klausimas kiek suglumino italikus, kurie iki tol susižavėję klausėsi savo „vyskupo“ skelbiamų tiesų.
- Aš jaučiu... Aš pajutau Dievą savyje... Aš girdėjau jo žodį,- beveik puldamas į ekstazę, aiškino judėjas.
- Tu esi tik silpnas žmogus,- šypsojosi Knyva.- Iš kur žinai, kad tai ką girdėjai nebuvo velnio žodis, o tai ką jautei nebuvo velnio prisilietimas? Iš kur žinai, kad tai ne tavo minėtas gundytojas stengiasi tave išvesti iš doros kelio? Gal tai jis tave atskyrė nuo tautiečių ir jų išpažįstamų tiesų? Gal tai jis tave paklaidino tam, kad tu klaidintum kitus? Gal jis pasėjo krikščionyse klaidingas mintis tam, kad jie sugriautų pasaulį ir sunaikintų tikruosius Dievo kūrinius? Iš kur tu žinai, kad krikščionybė neatneš su savimi maro, bado, karų ir tamsos?
- Tu piktžodžiauji, netikęs pagoni!- įsiutęs „vyskupas“, negalėdamas atsakyti nei į vieną klausimą, puolė įžeidinėti bei keikti savo pašnekovą. Brutenis nusišypsojo, patenkintas Knyvos žodžiais. Vaidila nei kiek nenustebo išgirdęs iš judėjo lūpų pasipylusius prakeiksmus bei grasinimus tokius netikėlius pagonis deginti ant laužo. Kiek jis buvo susidūręs ankstesnių savo

klaidžiojimų po Romos imperiją metu, ta nuo judaizmo atskilusi sekta, vadinama krikščionimis, rėmėsi labai jau nevykusia, bet kurioje rimtesnėje diskusijoje labai greitai į šipulius sumalama filosofija. Tada visi tie rėksniai „vyskupai“ visuomet puldavo švaistytis keiksmiais, grasinimais degti ant laužo ar Pragare, įžeidinėjimais ir kitais amžinai ginčus pralaiminčių argumentais.

- Iš pradžių tai atrodo gailestingi ir dori žmonės,- pratarė vaidila, kalbėdamas apie krikščionis ir nutraukdamas „vyskupo“ keiksmus.- Tačiau vėliau pasirodo, kad nėra labiau neapykanta kitokiems nei jie patys persisunkusių fanatikų, dažnai vedinų savo godumo bei kitų ydų, nei šios sektos nariai. Užtildykite tą rėksnį,- mostelėjo vaidila ranka apsiputojusio ir stūgaujančio apie pragaro kančias judėjo link. Keliautojams nereikėjo dar kartą kartoti. Vykintas stvėrė „vyskupą“ už pakarpos ir pakėlė kaip šlapią ir besimuistantį katiną. Kaunas, Austėjas ir Ruikis su Skomantu čiupo pašokusius italikus. Po kelių minučių visi krikščionys užkimštomis burnomis ir surištomis rankomis bei kojomis voliojosi ant žemės, o keliautojai rinkosi palengva daiktus. Šalia tokio neapykanta tiesiog persisunkusio asmens, koku pasirodė besas „vyskupas“ niekas nenorėjo pasilikti bei nakvoti. Jau beveik švintant visi raiteliai buvo balnuose ir palengva pajudėjo toliau, tik Skomantas prijojęs prie surištujų, pasilenkė ir vikriu judesiu perpjovė vieno italiko rankų pančius.
- Pats padėsi draugams,- mestelėjo nujodamas jotvingių rikis.

.....

Iš prigimties geras bei nenešiojantis klastos savo širdyje žmogus kartais net negali įsivaizduoti kokių niekšybių gali imtis kupinas pykčio, pagiežos ir noro atkeršyti, dažnai už menamas skriaudas, asmuo. Negalėjo to įsivaizduoti nei vienas iš mūsų keliautojų. Atrodė, smulkūs nemalonumai su vergų pirkliais jau išsisprendė, o į pokalbį su krikščionimis visiškai nereikia kreipti dėmesio. Atrodė, priešakyje laukia didingi miestai, kuriuos reikia aplankyti, kultūra, kurią reikia pažinti, informacija, kurią reikia įsisąmoninti. Atrodė... Kokie naivūs buvo šie keliautojai taip galvodami... Žinoma, tas naivumas buvo pateisinamas. Širdis, kuri iš mažens pažino garbės ir bendrumo sąvokas ir nebuvo sugadinta Romos kultūros puvėsių, negalėjo atrodyti klastinga, ciniška ar nenaivi. Kaip ten bebūtų, kitos dienos popietę ramiai pagrindiniu Romos keliu jojančių keliautojų grupę pasivijo būrys romėnų legionierių. Legionierių, kuriems buvo įsakyta suimti ir atvesdinti „sarmatus“. Atvesdinti ten, kur juos teis pagal Lukaso skundą. Skundą, kuriame keliautojai buvo kaltinami užpuolę garbingus Romos piliečius, atėmę iš jų vežimą su prekėmis ir nužudę vieną pirklių bei sužeidę kelis kitus. Nieko nuostabaus, kad Lukasas atvyko kartu su legionieriais. Kas nors turėjo kareiviams parodyti kurią keliaujančių

„sarmatų“ grupę reikia sulaikyti. Mat neseniai imperatorius Gordianas paleido iš tarnybos didelę dalį „sarmatų“ samdinių ir jų grupės tuo pačiu Romos keliu judėjo link savo gimtųjų žemių. Keliautojus labiau nustebino šalia vergų pirklio Lukaso stojantis judėjų kilmės krikščionių „vyskupas“, kurį jie paliko miške. Dar labiau „sarmatus“ pribloškė šio „vyskupo“ žodžiai:

- Štai jie, velnio garbintojai,- net apsiputojęs klykavo krikščionis.- Jie mane ir mano tikėjimo brolius pagrobė iš garbingo pirklio Lukaso globos. Jie mane įkalino, surišo ir paliko mirti miške. Čiupkit juos!

Legionieriai, klausydamiesi šių žodžių, neryžtingai susižvalgė. Visų pirma, jų tebuvo trys dešimtys ir pulti keliolika stiprių „sarmatų“ karių romėnai neturėjo jokio noro. Antra, tarp legionierių buvo veteranų, kurie malšino žydų sukilimus ir kurie iš savo karčios gyvenimo patirties buvo tvirtai įsitikinę, kad judėjų kilmės žmonės aplamai nesako teisybės. Kai kurie romėnai nuoširdžiai galvojo, kad judėjai jau su mamos pienu gauna polinkį meluoti ir jie fiziškai negali sakyti tiesos. Galiausiai romėnų būrio vadas apsisprendė ir vienas prijojo prie jo laukiančių „sarmatų“. Tuo metu tarp keliautojų buvo kilusi trumpa, bet karšta diskusija apie ginkluoto pasipriešinimo galimybę, kurią valdingai nutraukė Brutenis. Jis jau pakankamai gerai pažinojo romėnus, todėl turėjo kitą idėją.

Pusę valandos kažką tarpusavyje kalbėjosi romėnas su vaidila. Apie kažką ginčijosi, dėl kažko derėjosi ir tarėsi, kol galiausiai susitarė. Apžvelgęs keliautojus ir mestelėjęs žvilgsnį į saviškių gretas, romėnas galiausiai sutiko su vaidilos pasiūlymais, linktelėjo galva ir apsukęs žirgą grįžo pas saviškius. Brutenis taip pat patraukė link jo laukiančių bendrakeleivių.

- Viskas,- ištarė vaidila atidžiai jo besiklausantiems draugams.- Mūsų kelionė po Romą baigėsi. Lukasas pateikė mums rimtus kaltinimus ir romėno, su kuriuo kalbėjausi, nuomone, mus nuteis. Vergų pirklys iš kažkur susirado krūvą liudininkų, kad mes jį užpuolėme. Krikščionys taip pat palaiko jo pusę.
- Betgi tai melas,- pasibaisėjo Skomantas, balsu ištardamas tai, kas sukosi kiekvieno besiklausančio Brutenio žodžių galvoje.
- Na ir kas, kad tai melas,- gūžtelėjo vaidila.- Romėnams svarbiausia liudytojais ir formalūs įrodymai, o jie byloja ne mūsų naudai.
- Tai ką darysime?- įsiterpė Ruikis.- Kausimės ar bėgsime?
- Bėgsime,- linktelėjo vaidila.- Aš susitariau su romėnu dėl kyšio. Bjaurybė nemažai užsiprašė, bet man pavyko šiek tiek nusiderėti. Sumokėsiu jam naktį ir tada visi išjosime. Jo sargybiniai mums netrukdyt ir nekels triukšmo iki ryto. Ryte jis užgais dar kelias valandas, tada grįš pas savo viršininkus instrukcijų. Vienu žodžiu, suteiks mums parą per kurią turėsime, apeidami miestus, nusigauti iki Danubės upės ir ją perplaukę, atsidurti savo žemėse.

- O dabar?- nuskambėjo Skomanto klausimas.
  - Dabar josime kartu su romėnais. Kartu naktį įrengsime stovyklą ir tada... Tada, kai legionierių vadas užims Lukasą ir patikimai uždarys tą tulžimi besispjaudantį „vyskupą“, vykdysime mūsų planą. Supratote?
  - Aišku,- nuskambėjo pavieniai balsai, bet dauguma tik linktelėjo galvas.
  - Mes dar grįšime į Romą. Grįšime stiprios kariuomenės priekyje ir jokie vergų pirkliai ar kiti niekingi šliužai mūsų nesustabdys,- staiga nuskambėjo ryžtingi Knyvos žodžiai.- Šita šalis serga. Labai sunkiai serga. Ir šis ligos židinytis turi būti sunaikintas, kol neapkrėtė kitų kraštų. Daugiau nuskambėjo nei žodis... Jokio žodžio ir nereikėjo... Visi pritarė jaunojo kuršio mintims. Visi, net jaunoji Meda, o gal ji už vis labiausiai. Ši tylą, pakibusį po Knyvos išsakytų minčių buvo ne tik labai iškalbinga ir pikta lemianti, bet ir pranašiška. Jei tik romėnas būtų galėjęs matyti ateitį... Tiesą sakant, nieko nebūtų atsitikę ir pasikeitę. Per daug godus buvo romėnas, kad atsisakytų kyšio ir per daug arogantiškas, kad patiktų niūriomis ateities vizijomis. Gal jei jis būtų pamatęs save po dešimties metų žūstantį, su įsmeigtu į širdį getišku kardu ant Filippopolio sienų? Gal tada jis ir būtų susimąstęs? Mūsų keliautojų laimei, tokių vizijų romėnas nematė ir labai džiaugėsi būsimu finansinės padėties pagerėjimu.
- Kaip visada smalsus Mėnulis, tik pradėjęs savo kelionę dangaus skliautu, puolė dairytis jau pamėgtų keliautojų būrelio. Nors kai kada juos stebėti būdavo tikrai nuobodu, tačiau šį kartą Mėnulis nenusivylė. Veiksmas tiesiog virte virė aplinkui nedidelį „sarmatų“ būrelį. Keli romėnų karininkai išsijuošę bandė nugirdyti Lukasą būrio vado palapinėje. Dar du romėnai, pričiuopę krikščionių „vyskupą“, užkimšo jam burną ir surišę numetė stovyklos pakraštyje. Pats būrio vadas patenkintas skaičiavo gautas monetas. Jį, nujausdami, kad ir jiems klius po auksinę monetą, blizgančiomis iš susijaudinimo akimis stebėjo du sargybiniai. Likę romėnai, be tų, kurie stovėjo sargyboje, bendravo su Lukasu ar prižiūrėjo „vyskupą“, labai paslaugiai padėjo „sarmatams“ pasibalnoti arklius, susirinkti daiktus ir susiruošti „pabėgimui“. Turbūt tai buvo visų laikų keisčiausias pabėgimas, kai tie, kurie turėjo saugoti bėglius, patys jiems padėjo susiruošti ir net paslaugiai šalino visas galimas kliūtis. „Auksas- visagalis“, - kaip kažkada pasakė vienas senovės rašytojas. Šiuo atveju, jis tikrai buvo teisus.
- Po valandžiukės keliautojai kaip įmanydami skubėjo Romos sienų link, Lukasas girtas knarkė būrio vado palapinėje, „vyskupas“ surištas ir užkimšta burna galvojo apie nedėkingus pagonis ir jų laukiantį pragarą, o romėnai iš būrio vado gavo savo dalį iš to didžiulio kyšio, kuris buvo išsireikalautas iš turtingų „sarmatų“.
- Reikia pasakyti, kad romėnai savo pažadus vykdė. Jie niekur neskubėjo, leido Lukasui išsimiegoti ir tik link vidurdienio, nutaisę labai gailius veidus, pranešė apie belaisvių pabėgimą.

Pastarasis dar bandė triukšmauti, organizuoti gaudynes, kas jam vargais negalais pavyko tik kitos dienos ryte, tačiau nieko gero nepesė. „Sarmatai“ pasirodė gudrūs ir greiti, o gal jiems tiesiog sekėsi, tačiau atgal per Danubės upę jie persikėlė beveik para iki to laiko, kai prie perkėlos pasirodė juos be jokio įkarščio persekiojantys romėnų raitininkai. „Gerai, kad bent krikščionys man liko“, - ramino save Lukasas, pabėgęs „sarmatams“. „Parduosiu juos kokios nors arenos savininkui. Kad tik šitie nepabėgtų“.

Krikščionys nepabėgo. Jau po mėnesio visi keturi atsidūrė arenoje prieš alkanų liūtų nasrus. Keista, bet tik vienas iš jų, matydamas prieš save neišvengiamą mirtį, atsižadėjo jį apvylusio Dievo. Žinoma, žodis atsižadėjo, šioje vietoje nėra visiškai tinkamas. Šis krikščionis niekada netikėjo Dievu. Jis jokiais Dievais netikėjo. Vienintelis jo Dievas buvo turtas, o visa istorija su krikščionybe – tik eilinis verslo projektas. Projektas, kuris labai nenusisėkė. Kaip ir viskas šio nevykėlio judėjų „vyskupo“ gyvenime.

Pirmosios kovos

Kai kada būna labai sunku suvokti žmogaus prigimtį. Pavyzdžiui, kaip paaiškinti tuos atvejus, kai du žmonės vienu metu mato lygiai tą patį vaizdą, bet vertina jį kardinaliai skirtingai. Na gerai, tai pavyzdys su dviem skirtingais žmonėmis, kurie gali skirtingai mąstyti ar interpretuoti. Tačiau kaip paaiškinti tuos atvejus, kai tas pats žmogus du kartus, tarp kurių tėra kelių dienų tarpas, pamato tas pačias žole apaugusias kalvas, bet pirmą kartą jos jam pasirodo nykokos ir nevertos dėmesio, o antrą – pats nuostabiausias vaizdas pasaulyje. Būtent taip atsitiko Knyvai. Ir ne tik jam... Taip nutiko visai keliautojų, kurių nuotykius taip įdėmiai sekame, grupei. Taip nutiko nepaisant šalto rudeniško lietaus. Lietaus, kurio Knyva labai nemėgo. Anksčiau nemėgo... Dabar iš dangaus krentantys vandens lašai jam atrodė skaidrūs kaip tyros verkiančių žvaigždžių ašaros.

- Atrodo ką tik čia buvome,- prašneko susimąstęs Brutenis, lipdamas nuo arklio.- Ką tik matėme šią žolę, lygumas ir kalvas ir tada man jos neatrodė kažkuo ypatingos. O dabar...
- Dabar jauti lyg aplinkui viskas būtų sava ir miela?- paklausė Skomantas.- Lyg pati žemė sveikintų sugrįžusius savo vaikus?
- Būtent,- linktelėjo Brutenis, o nuo arklių lipantys ir susiruošę įrengti stovyklą vyrai (ir mergina Meda) nebyliai pritarė vaidilai. Nebyliai, bet labai iškalbingai... Kas galvos linktelėjimu, o kas tik daug sakančiu žvilgsniu.

- O gal mes tiesiog vidumi pajutome skirtumą tarp laisvos Žemės ir išniekintos romėnų batų?- susimąstęs ištarė Knyva, ranka glostydamas besistiebiančią žolę.
- Ne batų,- papurtė galvą Brutenis.- Ne batų, o pačios romėnų esybės. Esybės, kurioje neliko vietos žmoniškumui, kurioje vyrauja godumas ir ydos. Tai jie išniekina Žemę ir užnuodija tautų širdis. Tai, taip vadinama, romėnų kultūra...

Niekas jam neatsakė. Tiesą sakant, niekas daugiau nebesikalbėjo. Visi keliautojai, gal išskyrus surambėjusią Austėjo sielą, buvo per daug sukrėsti juos užplūdusių jausmų. Tačiau joks šokas ir sukrėtimas negali tęstis amžinai. Kas anksčiau, kas vėliau, tačiau galiausiai visi keliautojai atsikratė to sunkaus ir slegiančio, sunkiai apsakomo jausmo, kuris juos persekiojo nuo pat Romos imperijos pasienio miestelio gatvių. Jausmo, kuriame susimaišė aplinkui tvyrojės pyktis ir kažkokia žodžiais neapibūdinama vidinė nešvara. Knyva galutinai nuo slogių minčių bei prisiminimų pabėgo jau po poros dienų. Lankydamasis getų rikio pilyje. Ten, kur keliautojai sutiko Kerniaus pasiuntinius, kviečiančius visus rikius jungtis prie didžiulio žygio į Romą. Žygio, dėl kurio dar neseniai, Kernavės pilyje, buvo duotas pažadas persui Šapurui.

241 mūsų eros metai kovo mėnuo. Kernavė

Arklidėse buvo tylu. Beveik tylu... Tai kanopos dunkstelėjimas, tai negarsus prunkstelėjimas nutraukdavo tyvuliuojančią tylą. Nutraukdavo ir parodydavo, kad didžiulė, daugiau nei šimta žirgų talpinanti arklidė, nėra visiškai tuščia. Bent jau vienas eržilas tenai vis dar buvo. Sakau vis dar, nes kitus arklidėje buvusius žirgus jų raiteliai pasibalnojo ir išsivedė dar prieš valandą. Visus, išskyrus vieną... Vienas likęs juodas, aukštas, tvirtų kojų eržilas iš pradžių nuoširdžiai piktinosi tokia padėtimi. Jis prunkštavo, trypčiojo ir kitaip reiškė savo nepasitenkinimą. Žinoma, žirgas tam turėjo pilną teisę. Jam ir taip jau iki gyvo kaulo pabodo arklidžių kasdienybė, kai šeimininkas išvesdavo jį palakstyti po apsnigtus laukus tik vieną valandą per dieną. Vieną niekingą valandėlę... Jei būtų eržilo valia, jis visą dieną bėgiotų. Juodasis ristūnas buvo kantrus ir džiaugėsi bent tomis trumpomis veiksmo valandėlėmis. Tačiau tokio akibroko, kai visus likusius arklius išsiveda jų raiteliai, o jis lieka vienas arklidėse, žirgas nesitikėjo. Kaip jau minėjau, iš pradžių jis piktinosi, bet vėliau nurimo. Nurimo ir įsiklausė. Žirgui pasirodė, kad lauke nuskambėjo šeimininko balsas. Ne tik balsas, bet ir artėjantys žingsniai. Eržilo širdyje nušvitusi viltis dar labiau paaštrino ir taip puikią jo klausą. Tačiau ristūnas dar nebuvo įsitikinęs, todėl ramiai klausėsi be paliovos karpydamas ausimis. O arklidėje buvo tylu. Tylu tol, kol Knyva atvėrė vartus ir saulės spinduliai išsklaidė viduje tvyrojusią prieblandą. Štai tada

nuskambėjo garsus žvengimas. Žvengimas, kuriuo žirgas pasveikino atėjusį šeiminingą ir nuotykius pranašaujančius saulės spindulius.

- Laukei manęs,- šypsojosi Knyva, glostydamas purkščiojantį ir trypčiojantį eržilą. – Štai ir sulaukei. Prisibėgiosi dabar iki soties. Mes su tavimi vėl keliausime į Romą, tik šį kartą kartu su didžiule armija. Tiesa, tu jau esi ne paprasto žvejo, o, tegul ir nedidelio, bet vado žirgas. Kernius mane paskyrė vadovauti tūkstančio vyrų būriui ir įtraukė į karo tarybą. O mano padėjėjai bus Vykintas su Kaunu. Brutenis su Sauliumi vakar iškeliavo namo, sakė mamai viską papasakos, kad ji pasidžiaugtų. Ech, gaila Meda nežino. Nors, gal ją rytoj pamatysiu... Jotvingiai, vadovaujami Skomanto, prie mūsų rytoj prisijungs. Gal tarp jų bus ir Meda?

Knyva ir pats stebėjosi, kiek daug jo minčių užimdavo Meda. Kelionės metu jis buvo santūrus ir dėmesiu merginos nelepino, tačiau išsiskyrus, kažkoks neaiškus ilgesys graužė vaikiną iš vidaus. Graužė ir niekaip nenorėjo nurimti. Pagalvojus apie tą jotvingių mergaitę tiek kuršio širdis dažniau suplakdavo, tiek nuotaika praskaidrėdavo. Kažkas nepaaiškinamo vyko su Knyva. Žinoma, nepaaiškinamo tik jam vienam.

- Na užteks čia svajoti, balnok mane greičiau,- suprunkštė žirgas, tačiau Knyvai tokie raginimai dabar buvo nė motais. Prieš save matydamas vien žydras merginos akis, jis užgaišo dvigubai daugiau laiko eržilo balnojimui nei paprastai ir iš pilies išėjo kartu su paskutiniais maisto atsargas gabenančiais vežimais.

Sunku prablaivyti nuo meilės kerų užkaičiusią galvą, tačiau žvarbiam pavasario vėjui tai pavyko. Ne iš karto, žinoma. Pūstelėjęs kartą, kitą, vėjas iš pradžių net nusiminė. Jaunuolis įraudusiais skruostais (tuo metu Knyva galvojo vis dar apie Medą, bet jau toli gražu ne apie akis) į jį visiškai nekreipė dėmesio. Tačiau taip lengvai šiaurys nebuvo linkęs pasiduoti. Prasmukęs po raitelio drabužiais, jis žnaibė kojas, rankas, nugarą ir pečius, kol pagaliau ėmėsi nosies ir skruostų. Galiausiai, beveik beprarandęs viltį, vėjas pajuto, kad jam šis tas gavosi. Ne visiškai taip kaip jis norėjo, bet geriau negu nieko. Knyva atsitokėjo ir netrukus vėl užkaito. Tik šį kartą iš gėdos. Vaikinas pagaliau pamatė besivelkąs kolonos gale ir labai atsiliekęs nuo jam patikėto pulko. Spustelėjęs kojomis, jaunas kuršis paragino žirgą, taip šį labai pradžiugindamas, ir nušuoliavo vydamas savo karius. Nušuoliavo taip sparčiai, kad šiaurys paskui jį nebespėjo.

- Eina jis...- subumbėjo pyktelėjęs vėjas.- Ir taip nusiplūkiau jį bežnaibydamas gerą pusvalandį, o čia dar lenktynės prasidėjo. Nesulauks... Niekur aš nebelėksiu. Pavargau ir geriau pasiilsėsiu truputį.

Gal taip vėjas ir pasakė, o gal ne, tačiau kažkodėl visi pajuto, kad žvarbus šiaurys nurimo, o jo neštas šaltukas užleido vietą saulės spindulių dovanojamai šilumai.

O tuo tarpu juodas žirgas ir jo raitelis skubėjo. Skubėjo taip, kad vežimus lenkdavo lyg stovinčius, o pasivyti raitininkai tik spėdavo trauktis iš kelio. Po valandos Knyva pagaliau pamatė savo būrį. Dar gerokai iš tolo jis pastebėjo jam mojančią augalotą žemaitį Vykintą ir nedelsdamas pasuko žirgą link savo pavaduotojo.

- Na ir lėkei,- šyptelėjo žemaičių galiūnas.- Man čia nuo kalnelio puikiai matėsi visa sumaištis, kurią kėlei savo skubėjimu.

- Žinau, žinau,- linktelėjo galva Knyva.- Kernius nepagirs, kad ardžiau žygio rikiuotę. Tačiau jis dar labiau pyktų, jei sužinotų, kad atsilikau nuo savo pulko. Tiesa, niekas manęs neieškojo?

- Va, va... Tai kad ieškojo, bet aš tave pridengiau. Jau du žygūnus Kernius siuntė tavęs pakviesti. Aš jiems sakiau, kad nujojai apžiūrėti pulko rikiuotės, bet jei trečias atjotų, nebeturėčiau ką pasakyti.

- Dėkui, drauguži, nepamiršiu,- šyptelėjo Knyva.- Skubu pas Kernių... Įdomu, ką jis tokio sugalvojo. Turbūt, skirs mums ypatingą užduotį.

- Va, va... Ir Kaunas taip galvoja, o aš jam pritariu.

Jei Knyva būtų savimyla, jis be abejo apsidžiaugtų galįs numatyti ko iš jo nori rikis. Tačiau jaunasis kuršis toks nebuvo ir labai džiaugtis neskubėjo. Galų gale ko džiaugtis, kai tau skiria pačią pavojingiausią kokia tik gali būti užduotis.

- Knyva, - jaunajam vadui pasakė rikis.- Pasiimk savo pulką ir skubėk į priekį. Jotvoje prie tavęs prisijungs penki šimtai geriausių Skomanto raitininkų. Dar tiek pat raitų lankininkų prisijungs pasiekus getų žemes. Su šiais vyrais turi persikelti per Danubę, užimti kelis pasienio miestus, sumušti kelių Romos fortų įgulas ir veržtis į imperijos gilumą.
- Aš turėsiu sukelti didelį triukšmą ir paskui save nuviloti visas pagrindines Mezijos provincijoje dislokuotas Romos pajėgas?- pasitikslino Knyva.
- Būtent,- linktelėjo Kernius.- Kelk kaip įmanoma didesnę triukšmą, kad romėnai tavęs išsigąstų ir pasiųstų prieš tave didesnes jėgas. Nesileisk jų sugaunamas ir viliok tol, kol mes būsimė pasiruošę didelėms kautynėms. Tada atvesi nuvargusius romėnus tiesiai pas mane į glėbį. Supratai? Neklausiu ar sugebėsi, nes jei tuo netikėčiau, nebūtum gavęs pulko.
- Supratau,- linktelėjo Knyva.- Jei prie manęs Romos imperijos ribose norės jungtis kokie nors kariai ar vergai. Ką daryti?
- Imk tik kilusius iš mūsų genčių ir tik tuos, kurie sugebės kautis bei turės eiklius žirgus. Niekas neturi lėtinti jūsų judėjimo. Maistą pasiimkit tik tokį, kurį galite su savimi vežtis. Jokių vežimų, jokių pėstininkų. Vien raitininkų būrys. Jei romėnai pasislėps už miestų sienų ir negalėsi apgaule jų iš ten išviloti, sienų nešturmuok.
- Kada pradėt?

- Jau prieš valandą reikėjo?- rūsčiai į kurši žvilgtelėjo Kernius.- Tačiau man perdavė, kad buvai patikrinti savo žmonių rikiuotės, o tai yra gero vado požymis. Na, ko dar stovi?- delnais suplojo rikis lyg baidydamas jauną eržilą.- Lėk greičiau...
- Klausau,- šyptelėjo Knyva ir apsisukęs nuskubėjo vykdyti nurodymų. Jau po poros valandų, pasiėmę maisto iš vežimų ir nebodami artėjančių vakaro sutemų, tūkstantis Knyvos pulko karių aplenkė pagrindinių pajėgų rikiuotę ir nuskubėjo sūduvių žemių link.

241 mūsų eros metai kovo mėnuo. Romos imperija.

Jaukus ir ramus, kol gatvėse nepasirodydavo jo gyventojai, Pristos miestelis dar miegojo. Atsižvelgiant į ankstyvą rytą, kuris poetiškai galėtų būti apibūdinamas kaip: valanda, kuomet tolumoje brėško aušra, ramybė ir tylą šiame mažame Romos imperijos miestelyje atrodė visiškai natūraliai. Iš bendro apsnūdusių gatvių vaizdo ryškiai išsiskyrė tik vienas subjektas. Toks sunkiai apibūdinamas (dar buvo tamsoka) imperijos legionierius, skutantis miesto gatvėmis ir kažko ieškantis. Pavijus nebuvo geras bėgikas. Šiaip tai, jis nebuvo ir geras kareivis. Jei būtų visiškai tiksliai, Pavijus niekuomet nenorėjo būti kareiviu. Norai norais, bet trečiam Etrūrijos lygumų ūkininko sūnui vienintelė viltis kada nors turėti savo ūkį buvo susijusi su armija. Todėl prieš metus, dar būdamas devyniolikmetis, didingų etruskų palikuonis, šnekantis vien tik lotyniškai, kaip savanoris įstojo į XXIV legioną ir kartu su juo atsidūrė prie Isterio²² krantų Mezijos provincijoje. Tarnyba nebuvo labai varginanti. Jau beveik dešimt metų jokie barbarai nebandė pulti iš Isterio pusės, todėl Pavijus tikėjosi, kad nebandys ir likusius jo tarnybos metus. Tikėjosi iki vakar. Vakar iš surištų valčių pasidarę tiltą, „sarmatai“ persikėlė per upę ir įsiveržė į Romos imperijos teritoriją. Štai tą jis ir turėjo pasakyti tribūnui Trebonianui Galui. Ir ne tik tą... Dar jis turėjo pasakyti, kad „sarmatai“ išžudė visą perkėlos sargybą ir užpuolė pirmąjį fortą. Tai buvo dar vakar vakare. O šiandien... Šiandien Pavijus įtarė, kad nei centurijono Julijaus, pasiuntusio jį pas tribūną, nei jo šimtinės draugų, saugojusių fortą nebėra gyvųjų tarpe. Kokie niūrus įtarimai bekirbėtų vargšelio legionieriaus galvoje, joje dar buvo ir nemenka dalis vilties. Vilties, kad draugai atsilaikė ir laukia jo pagalbos. Štai ta viltis ir ginė jį pirmyn visą naktį. Ginė, nepaisant sutrauktų kojų raumenų ir pragariško skausmo, nepaisant nepakenčiamo nuovargio ir troškulio. Ginė laukais, miškais ir štai, miesto gatvėmis. Dabar jam atrodė, kad tikslas beveik ranka pasiekiamas. Pavijui tereikėjo surasti vietą, kurioje visuomet nakvoja

---

²² Dunojus

Trebonianas Galas ir, kaip jis girdėjo iš būrio draugų, kuri tuo pačiu buvo ir viešieji namai. Kitais žodžiais, tribūnas savo naktis leisdavo su paleistuvėmis viešnamiuose. Žinoma, gal toks faktas ką nors ir papiktintų, bet Pavijui dabar buvo į viską nusispjaut. Kad ir apsikabinęs su ožiu tvarte, svarbu, kad sušauktų kovai legioną ir padėtų barbarų puolamiems draugams.

Su ožiais Trebonianas nemiegojo. Na bent jau tų dviejų nuostabių moteriškos lyties ypatų, kurias jis buvo tą naktį apsikabinęs, niekas nebūtų pavadinęs ožkomis. Priešingai, ne vienam vyrui seilė nutystų, pamačius jų puikias kūnų linijas. Trebonianas galėjo brangiai mokėti ir todėl bent jau Pristoj gaudavo geriausias prekes ir paslaugas. Neišskiriant ir moterų... Gal dėl tų moterų, o gal dėl malonumo, pajausto išvakarėse, Trebonianas Galas labai nesuirzo, kai buvo pažadintas įstaigos apsaugos ir jam buvo pranešta apie kieme laukiantį karį. Nesuirzo tribūnas ir sužinojęs naujienas apie „sarmatus“. Nesuirzo, bet išsigando. Trebonianas buvo aukštas, stiprus, išvaizdus ir protingas bei ryžtingas žmogus, tačiau jis turėjo ir kelis trūkumus. Bailumas tarp jų nebuvo pats didžiausias. Ne, Trebonianas nebuvo visiškai bails. Jo bailumas, jei taip galima išsireikšti, buvo labiau atrenkamasis. Tiesą sakant, jis bijojo tik kelių dalykų ir vienas iš jų buvo „sarmatai“. Psichologai šioje vietoje pradėtų kalbėti apie vaikystės traumas ir jie būtų absoliučiai teisūs. Ši tribūno baimė tikrai buvo vaikystėje pergyventų košmarų priežastis. „Sarmatai“ Treboniano akyse užmušė jo tėvą ir sudegino gimtus namus per vieną iš dažnų plėšikiškų antpuolių. Pats vaikas tada liko gyvas tik laimingo atsitiktinumo ir kelių namuose gyvenusių germanų vergų gerumo dėka. Jaunasis Galas tada liko gyvas, bet skerdynėmis besimėgaujančių ir nuo galvos iki kojų aukų krauju išsitepusių barbarų vaizdas jam visą gyvenimą liko įsirėžęs į atmintį. Todėl, išgirdęs žinią apie „sarmatų“ puolimą, Trebonianas nesuirzo, o išsigando bei vėl pasijuto sutrikęs ir bejėgis.

- Supratau,- linktelėjo tribūnas Pavijui, nerodydamas viduje siaučiančių jausmų.- Pasiimk žirgą ir grįžk atgal. Jei fortas dar laikosi, pranešk gynėjams, kad mes tuoj atvyksime padėti. Jei su pagalba jau pavėlavome, pasek barbarus, nustatyk jų naktinės stovyklos vietą ir iš karto skubėk link Pristos. Aš nedelsdamas surinksiu legioną ir pajudėsiu forto link. Sutiksi mus pakeliui... Tada mes užpulsime jų stovyklą saulei tekant,- nors ir labai Trebonianas stengėsi, bet jo mintys šokinėjo, žodžiai pynėsi, o sakiniai dėlėjosi labai nelogiškai. Gerai, jog Pavijus buvo per daug pavargęs ir įsiauđrinęs, kad pastebėtų tokias smulkmenas. Linktelėjęs vadui, legionierius nuskubėjo link arklidės rinktis eiklaus žirgo. O tribūnas... Tribūnas iš lėto nusliūkino link vandens kubo, panardino į jį galvą ir taip nuramino įkaitusias smegenis bei šokinėjančias mintis. Trebonianas labai rimtai svarstė dvi alternatyvas. Pirmą iš jų buvo bėgti kiek kojos neša, o antra- vis dėl to vykti į netoliese esančią jam patikėtą legiono stovyklą. Tik sukaupęs visą

savo valią, kuria jis taip didžiavosi, Trebonianas pasirinko antrą variantą ir pasibalnojęs žirgą, pasuko legiono stovyklos link.

.....

Jeigu patekėjęs Mėnulis kitą naktį būtų nusprendęs atkreipti savo dėmesį į Pavijų ir Trebonianą, juos aptiktų skirtingose vietose ir padėtyse. Trebonianas sėdėjo raitas ant žirgo ir komandavo stovyklą paliekančio legiono kariams, o Pavijui sekėsi žymiai blogiau. Taip blogai, kad vargšelis nuoširdžiai galvojo, jog blogiau būti nebegali. Pavijus, kartu su būrio draugu Augustu gulėjo surišti kaip ožiukai ir numesti šalia vieno iš „sarmatų“ stovyklos laužų.

- Na ir kaip aš sugebėjau pakliūti į tokią kebeknę, - eilinį kartą pats savęs gailėdamasis sudejavo legionierius. Dar prieš keliolika valandų, tik pasibaigus pokalbiui su tribūnu, Pavijui atrodė, kad viskas bus gerai. Jis tvirtai tikėjo, jog Trebonianas atves legioną ir nuvarys įžūlius barbarus. Šitas tikėjimas pamažu pradėjo slopti dar vidurdienį, kai Romos kelyje Pavijus sutiko savo būrio draugą Augustą, vienintelį legionierių, sugebėjusį ištrūkti iš forto po to, kai tas jau buvo paimtas. Bičiulio pasakojimas apie barbarų šturmą ir apie tai, kaip būrio likučiai bandė prasiveržti pro juos apsupusias priešų pajėgas sukretė etruską, bet neatėmė iš jo ryžto atkeršyti. Trumpai pasitarę, abu legionieriai patraukė ieškoti „sarmatų“ stovyklos. Žinoma, jei Pavijus būtų ne toks pavargęs... O gal, jei Augustas nebūtų toks sukrėstas pergyvento mūšio... Gal tada abu bičiuliai ir nustebtų kodėl jie taip lengvai surado priešų stovyklą ir net sugebėjo prisėlinti beveik iki pat joje uždegtų ir tirštai apsėstų laužų nesutikę nei vieno sargybinio. Tačiau dabar jau buvo vėlu galvoti kas būtų, jeigu būtų. Aišku tik viena, sėlindami legionieriai nebuvo geros formos ir juos dar labai blaškė daina. Tokia, kaip jie vėliau sužinojo, nes besiklausydami nesuprato nei vieno jos žodžio, nešvanki jumoristinė dainelė perdaryta pagal labai seną dainą apie sūduvių žygius prieš germanų gentis. Taigi, gulėjo abu legionieriai netoli stovyklos laužų ir klausėsi sodriais vyriškais balsais traukiamos melodijos:

Vai ko nesistoji, mielasai draugeli,
Ko kybai nusviręs į dulkėtą kelį,
Vai ko nebežiūri aukštyn į saulelę,
Kas gi man padės pamylėt mergelę?

Staiga balsai pasikeitė ir jau spygaudami bei pamėgdžiodami moterišką dainavimą, dainorėliai traukė toliau:

Tau bėdoj padėsiu, mielasai berneli,
Aš esu įgudus...

Ties šia gaida daina pasibaigė. Tiksliau, pati daina nesibaigė, tiesiog abu bičiuliai jos daugiau nebegirdėjo. Kaip gi girdėsi kažkokią dainą, kai nežmoniškai stiprios rankos užspaudžia tau gerklę ir lengvai kaip kačiuką išneša į laukymę. Tik pasirodžius abu besimuistančius romėnus už pakarpu nešančiam galiūnui, dainavimas nutilo.

- Žiūrėkit, Vykintas triušius susimedžiojo,- nuskambėjo žodžiai ir juos palydėjo griausmingas juokas.
- Pats vienasėjo medžioti,- paskui Vykintąėję stovyklos sargybiniai iš karto prisijungė prie linksmybių.- Šiuos padarėlius jau gerą pusvalandį stebėjome, bet mūsų stipruolis susilažino, jog vienas prie jų prisėlins ir abudu plikomis rankomis sučiups. Taip ir buvo... Kol romėnai jūsų dainelės apie bernelio bėdas klausėsi, Vykintas juos ir pačiupo.
- Šaunuolis!- stovyklos nuskambėjo iš kelių gerklių išsprūdęs šūksnis.- Valio mūsų vadams!
- Valio! Valio! Valio!- vieningai linksmai šaukė vyrai.

Patyrę kariai iš pradžių raukėsi, matydami kokie jaunuoliai jiems paskirti vadovauti, bet dabar nuomonę apie tai pakeitė kardinaliai. Knyva pasirodė šaunus strategas ir vadas. Jis puikiai apgavo forto gynėjus, keliais manevrais nukreipdamas jų dėmesį ir puldamas iš netikėčiausios pusės. Kaunas demonstravo drąsos stebuklus, įkvėpdamas paskui jį sekusius vyrus. Vykintas visus žavėjo savo jėga ir ryžtingumu. Žinoma, džiaugėsi tik romėnų vadinamų sarmatais genčių kariai. Patys romėnai visiškai nebuvo sužavėti tokia barbarų sėkme. Ypač tie du legionieriai, kurie surišti gulėjo prie degančio stovyklos laužo ir nieko negalėjo padaryti. Visiškai nieko... Net nusišluostyti bejėgiško pykčio ašarų, kurios kaip sielos išdavikės aiškiai parodė šių vyrų dvasinę būseną.

- Ką darom su jais?- smalsiai apžiūrinėdamas kaip raitosi surišti romėnai, Vykintas pasiklausė Knyvos.
- Nežinau,- gūžtelėjo pečiais kuršis.- Arba teks pasiimti su savimi, arba- nužudyti. Forte paimtus belaisvius nusiunčiau kartu su mūsų sužeistaisiais atgal per Danubę. Šitų jau nebesigaus išsiųsti. Ką pats manai?
- Užsodinkim ant arklių ir tegu šuoliuoja šalia mūsų,- pasiūlė Vykintas.- Gaila kažkaip žudyti, kai jie atrodo tokie bejėgiai ir silpnučiai.
- Tau visi atrodo silpnučiai,- šyptelėjo Knyva.- Juos reikės saugoti, kad nepabėgtų ir nepraneštų apie mūsų planus. Nors...
- Kas?- labai susidomėjo Vykintas, kuris jau senokai suprato, kad jaunas kuršis už jį gerokai protingesnis ir gali sugalvoti be galo įdomių dalykų.
- Mes juos galėsime panaudoti kaip netikrų žinių pernešėjus. Atėjus laikui leisime jiems pabėgti ir pasakyti romėnams tai ką mes norėsime, kad tie sužinotų.

- Kaip tai?- nesuprato Vykintas, nors, neseniai prie bičiulių prisijungęs, Kaunas jau viską suvokė ir pritardamas lingavo galva.
- Pamatysi,- šyptelėjo Knyva.- Brolau,- kreipėsi kuršis į Kauną.- Gal galėtum surasti kokį gerai lotyniškai mokantį patikimą karį ir paaiškinti jam padėtį. Tegu dabar prižiūri romėnus ir įgyja jų pasitikėjimą.
- O kai reikės perduos jiems reikiamas žinias ir padės pabėgti?- pasitikslino Kerniaus sūnus.
- Būtent,- linktelėjo Knyva.- Perduos kaip didžiausią paslaptį...
- Ach štai kaip,- pagaliau viską suvokė Vykintas.- Na ir galvotas tu bičiuli,- šiuos žodžius palydėjo sunkios rankos pliaukštelėjimas draugui per pečius. Taip paprastai žemaitis išreiškė savo pagarbą ir draugiškumą jaunajam kuršiui. Tiesą sakant, Vykintas viską darydavo labai nuoširdžiai ir paprastai. Jis džiaugėsi kai buvo laimingas ir liūdėjo blogomis dienomis. Gedgaudo sūnui buvo svetima apgaulė ir apsimitinėjimas. Šis galiūnas visiškai nemokėjo slėpti savo emocijų. Tokie bruožai buvo geri draugui ir kariui, bet netinkami būsimam vadui. Gal būtent dėl to, net Gedgaudas suprato, kad sūnus negalės tapti rikiu bei pasekti savo tėvo pėdomis ir todėl labai noriai parėmė Knyvą.

Kitos dvi dienos belaisviams romėnams nebuvo labai malonios. Visų pirma nėra patogų sėdėti ant arklių surištomis rankomis ir visiškai nevaldant savo ristūnų, kurie pririšti sekdamo paskui kurio nors „sarmatų“ kario žirgą. Antra, romėnams nebuvo smagu suvokti, kad barbarai kaip šlapią kačiuką apgavo tribūną kartu su visu jo legionu ir paliko juos toli už nugaros. Judėdami labai greitai bei būdami labai manevringi, Knyvos vadovaujami vyrai nesivaikė kelių ar takų. Dažnai šis karių būrys kirsdavo miškus tokiose vietose, kuriose atrodydavo, kad raiteliams tinkamų kelių nėra. Tai buvo trečia belaisvių blogos nuotaikos priežastis. Tiksliau, ne pats tokio manevringumo faktas, o tai, kad barbarams padėjo kelios dešimtys vietinių, puikiai vietoves pažįstančių, gyventojų.

- Pasirodo šiose žemėse dar gyvena senųjų dakų palikuonių,- kartą, arkliais susigretinus, Pavijus išliejo savo nuoskaudą, kreipdamasis į Augustą.- Ir tie bjaurybės vis dar nekenčia romėnų taip kaip jų protėviai prieš šimtą metų.
- Aš taip pat maniau, kad tokių šliužų čia jau seniai nebėra,- atsiliepė Augustas.- Kai ištrūksime reikės apie tai papasakoti tribūnui ar net pačiam legatui.

Vienintelė paguoda surištiems legionieriams buvo ta, kad „sarmatai“ su jais elgėsi visiškai neblogai. Žinoma, jei nekreipti dėmesio į žygių metu surištas rankas ir apribotą judėjimo laisvę ilsintis stovykloje. Pavijui kai kurie barbarai net pradėjo patikti. Ypač šaunus buvo vienas karys vardu Mantas, kuris pasisakė esąs iš bartų genties. Šis vyras keistai simpatizavo abiem romėnams. Jis ne tik atnešdavo kokio nors maisto bei gėrimų, bet, turbūt, vienintelis gerai

mokėjo lotynų kalbą ir dažnokai prie belaisvių prisėdavo tiesiog draugiškai paplepėti. Iš pradžių legionieriai įtarinėjo Mantą kokia nors klaida, bet ilgainiui ėmė juo pasitikėti. Linksmos barto kalbos dažnai pakeldavo romėnams nuotaiką, o neatsargus plepėjimas, suteikdavo daug būtinos informacijos. Tačiau tikrasis savo padėties bei aplinkui vykstančių įvykių suvokimas bent jau Pavijui atėjo ne iš karto, o trečią nelaisvės dieną. Būtent tai dienai auštant svečių sulaukė Pristos miestelis, kurio viešuosiuose namuose taip mėgdavo lankytis tribūnas Trebonianus Galas.

Pristos žlugimas prasidėjo labai proziškai – nuo merginos klyksmo. Žinoma, tas klyksmas nebuvo tiesiog pasišūkavimas neturint ką veikti. Pirklio duktė Klaudija, tyliai išsliūkinusi iš griežto tėvo namų, ramiomis gatvėmis nuskubėjo pas savo kūniškos aistros objektą, juodaodį legionierių, kaip tik tuo metu stovėjusį sargyboje prie miesto vartų. Užsisvajojusi apie tuos dieviškus pojūčius, kuriuos jai suteikia partneris per trumpas pasimatymo valandėles ir nuo tų savo svajų dar labiau susijaudinusi, ji labai sutriko, kai atėjusi į sargybos postą pamatė, kad kaip tik tuo metu, kažkoks barbaras, Klaudijos akimis tikras kiaulė, perpjovė jos aistrų objektui gerklę. Štai tada ir nuskambėjo merginos klyksmas, kuriame buvo daugiau apmaudo dėl sugadinto pasimatymo, nei baimės. Žinoma, dėl šių garsinių niuansų galima ginčytis, nes romėnai vėliau rašė ne apie piktos ir nusivylusios, bet apie mirtinai išgąsdintos moters klyksmą. Kaip ten bebūtų, priešingai romėnų įsivaizdavimams, šis garso efektas sujaukė puolančių miestą karių planus ir atnešė Pristos gyventojams daug nelaimių. Užpuolikai vis tiek atsidarė miestelio vartus ir įsiveržė į vidų, bet kitame poste stovėjęs sargybinis suspėjo ir susiprotėjo paskelbti pavojų. Taip tyliai prasidėjęs ir tik pagąsdinimu bei dideliu triukšmu turėjęs pasibaigti puolimas virto gatvių mūšiais, o vėliau romėnų skerdynėmis, lydymomis gaisrų. Žinoma, viskas būtų kitaip, jei mieste paliktos kohortos (iš tiesų tai tribūnas paliko karius saugoti savo mėgstamo viešnamio ir jo merginų) būtų sudarytos iš bailių naujokų. Deja, šios rinktinės vadas Titas Klarijanas ne tik pats buvo Persijos karų veteranas, bet ir vadovavo patyrusiems ir drausmingiems kariams. Kita vertus, jeigu jie būtų turėję daugiau laiko pasiruošti mūšiui arba, jeigu jų būstinė nebūtų centrinėje, erdvioje miesto aikštėje, kur dažnai vykdavo turgūs, šie kariai galėjo rimtai pasipriešinti užpuolikams ir net išgelbėti miestą. Atrodo, kad piktas likimo žvilgsnis tą dieną užkliudė Pristą. Virtinė lemtingų sutapimų ir pats blogiausias iš visų įmanomų variantų tapo miesto gyventojų baisiausių košmarų išsipildymu.

Romėnų kariai buvo priversti išsirikiuoti tiesiog centrinėje aikštėje. Titas puikiai suvokė, kad geriausias būdas kovoti su „sarmatų“ kavalerija miesto ribose - tai užtvirti jo neplačias gatves barikadomis bei laikiniais įtvirtinimais. Suvokė, bet įgyvendinti savo idėjų nebespėjo. Blogiausia (žinoma romėnams), kad šį faktą ne ką blogiau suprato ir Knyva, todėl jo planas buvo kurtas

atsižvelgiant būtent į siekį nekovoti siaurose gatvelėse ir maksimaliai greitai atsidurti centrinėje miesto aikštėje. Tenai jo vadovaujami kariai turėjo sudeginti pagrindinius miesto pastatus, nužudyti kelis romėnų kareivius ir taip pat greitai pasitraukti. Manevro tikslas buvo ne kova, o baimės romėnams įvaymas bei gandų apie milžinišką barbarų armiją pagimdymas. Knyva suvokė, kad gandai neišvengiamai lydėjo bet kokius karo veiksmus ir labai dažnai prasilenkdavo su realybe, todėl staigus antpuolis miesto gyventojų įsivaizdavimuose pavers jo pora tūkstančių vyrų nesuskaičiuojamomis barbarų ordomis. Iš principo, Knyvos planas bei lūkesčiai pasiteisino. Išskyrus tai, kad teko stoti į rimtą kovą su išsirikiavusia mūšiu romėnų kohorta. Tik užmetęs žvilgsnį į aikštėje išsirikiavusius legionierius, Knyva suprato, jog pateko į nemalonią padėtį. Romėnų kohorta kaip uola, kuri pastoja kelią bangai, neleido veržtis toliau pagrindine miesto gatve. Apeiti legionierius siaurais, nepažįstamais skersgatviais buvo pernelyg pavojinga. Atsitraukti ir grįžti atgal Knyvos vyrai negalėjo, nes taip parodytų savo silpnumą ir sugadintų visą Kerniaus planą. Beliko vienas realus sprendimas. Žiaurus, negarbingas, bet taktiškai teisingas sprendimas.

- Kaunai, Vykintai!- šuktelėjo kuršis savo padėjėjams.- Septynios jotvingių šimtinės lieka su manimi priešais romėnus. Su kitais grįžkite atgal ir, kol legionieriai dar nesusivokė pulti, atvarkykite čionai visus sutiktus miesto gyventojus. Namus paskui save turite padegti. Ugnis turi atkirsti kelią atgal. Būsimame mūšyje mūsų vyrai turės žinoti, kad trauktis negalės.
- Klausau,- linktelėjo Kaunas ir nuskubėjo prie raitininkų šimtinių. Nieko neatsakė Vykintas, bet jo niūrus žvilgsnis ir ryžtinga eisena rodė, kad jis sutinka su vado sprendimu.

Slinko minutės, o šešios šimtinės romėnų vis dar stovėjo prieš septynias sunkiai ginkluotų jotvingių raitininkų šimtines. Stovėjo, nes Titas niekaip nesiryžo liepti legionieriams pulti. Jis bijojo suardyti rikiuotę, bijojo atverti flangus raitininkų smūgiui, bijojo klastos. Bijojo ir sulaukė. Kiekviena prarasta minutė artino jį prie pralaimėjimo, tačiau Titas šito nežinojo. Jis vylėsi... Vylėsi apsiginti, vylėsi, kad „sarmatai“ pasitrauks, o jo vyrai sulauks pagalbos. Veltui vylėsi... Pirmą kartą negerai įtarimai centurijoną persmelkė pamačius prasiskyrusius priešų raitininkus ir pro jų gretose atsiradusią properšą plūstelint tūkstantinę civilių minią. Mirtinai išgąsdintų vyrų, verkiančių moterų bei klykiančių vaikų minią. Minią, kuri negailestingų barbarų rimbais, kardais, ietimis ir strėlėmis buvo varoma tiesiai į darnias legionierių gretas. Legionierių, kurie taip ir neišdrįso kardais kapoti ir ietimis stumti link jų bėgančias moteris ir vaikus. Gretas, kurios susimaišė civilių masėje ir tapo lengvu Knyvos raitininkų grobiu. Iš pradžių prabilo lankininkai. Šimtai, jei ne tūkstančiai mirtį nešančių strėlių nuskriejo link romėnų, keldamos dar didesnę paniką ir sumaištį, skleisdamos baimę net labiausiai patyrusių

karių širdyse. Tada pajudėjo raitininkai, kurių priekyje dviem pleištais išsirikiavo sunkioji jotvingių kavalerija.

Kaip pesliai per balandžių pulką, kaip įkaitęs peilis per sušalusio sviesto gabalą, taip sūduvių pleištai perskrodė beveik nesipriešinančius romėnus. Beveik... Pavienės legionierių grupės, iš kurių didžiausia susibūrė aplinkui Titą, bandė priešintis ir net nužudė kelis juos puolančius „sarmatus“, taip dar labiau pakurstydami kovos azarto, žiaurumo ir keršto ugnį suliepsnojusią užpuolikų širdyse. Bandė, bet jiems nepavyko. Dešimt minučių... Tik dešimt minučių tepraėjo nuo puolimo pradžios, o aikštėje nebebuvo nei vieno besikaunančio romėno. Tik tūkstančiai ir tūkstančiai lavonų ar sužeistų, dejuojančių, besiraitančių kūnų terodė šioje vietoje besirutuliojusios dramos baisumą. Klykiančių ir raudančių žmonių masė, kurioje matėsi dešimtys ginklus numetusių legionierių, skubėjo pagrindine miesto gatve link išganingų, priešingoje, nei tie pro kuriuos įsiveržė barbarai, pusėje esančių miesto vartų. Degančio miesto vartų. Skaisčiai, karštai ir ryškiai degančio miesto. Ugnis pasiekė aliejaus sandėlius ir linksmi taškydamasi šokinėjo nuo namo prie namo, varydama iš laikinų slėptuvių visus, kurie bandė pasislėpti nuo baisaus barbarų puolimo. Tai buvo ugnies, skausmo ir mirties triumfo valanda. Valanda, kuri savo antspaudą palieka tiek pralaimėjusių, tiek laimėjusių prote. Knyvos vyrų nuostoliai nebuvo dideli – beveik dvi dešimtys nukautų ir tiek pat sužeistų kariūnų, o jo planas buvo įgyvendintas, tačiau kuršis nesijautė laimingas. Nesijautė, nes visiškai nenorėjo sunaikinti ramaus Romos imperijos provincijos miestuko ir sukelti tiek daug nelaimių jo gyventojams. Jaunuolis to nenorėjo, tačiau likimas jau buvo pasirinkęs ir savo valdingu mostu aiškiai rodė šiam kuršiui jo būsimo gyvenimo kelią. Kelią, kuriame dar daug bus sunaikintų ir sudegintų Romos miestų ir atimtų gyvybių. Kaip negandų ir mirties debesys, slenkantys sudegintų miestų dūmai dar ne kartą lydės Knyvos karius Romos imperijoje. Tai vėliau germanų istorikai šiuos žygius pavadins pirmaisiais Romos imperijos ir gotų karais. Tuo metu paprastiems romėnams buvo visiškai nesvarbu kaip save vadino užpuolikai: kuršiais, žemaisiais getais, jotvingiais, sembais, getais ar kaip nors kitaip. Romėnams jie buvo dar vieni mirtį ir siaubą nešantys barbarai. Siaubas ir panika po Pristos žūties pasklido kaip ratilai lygiame vandens paviršiuje nukritus akmeniui. Žmonės bėgo iš savo namų, palikdami visą užgyventą turtą. Tūkstančiai jų bandė slėptis nuo karo kuo toliau. Kuo toliau nuo nekenčiamų barbarų, toliau nuo ugnies ir mirties. Niekas dabar nepasakys kiek pasimetusių vaikų verkė veltui tikėdamiesi dar sutikti savo tėvus. Niekas nesuskaičiuos kiek nuilsusių ir nusilpusių vyrų bei moterų rado savo mirtį šiame paniškame bėgime. Tai buvo karas. Toks pats negailestingas ir likimus laužantis karas kaip ir tūkstančiai prieš jį, ar tūkstančiai, kurie bus po jo. Vėlesniems istorikams tai tebus istorinis įvykis su savo statistika, bet amžininkams jis bus pats baisiausias ir svarbiausias.

Karas neaplenkė ir tribūno Treboniano Galo. Juk Pristoje jis prarado merginas, prie kurių jau spėjo prisirišti ir vietą, kurioje puikiai jautėsi. O tai jam asmeniškai atrodė labai skausmingi smūgiai. Smūgiai, reikalaujantys neatidėliotino keršto. Kaip liūtas paskui ožių kaimenę (bent jau taip įsivaizdavo pats tribūnas), Trebonianas Galas pasileido paskui įžūlius barbarus. Barbarus, kurie buvo niekingi bailiai ir nedrįso stoti į atvirą kovą ir kurių, sprendžiant iš liudininkų pasakojimų, buvo nelabai daug. Tiesą sakant, valandžiukę tribūnas dar dvejojo. Dvejojo ne dėl to ar persekioti „sarmatų“ būrį. Šiuo klausimu jis buvo tvirtai apsisprendęs. Kerštas, o dar svarbiau, naujų karjeros aukštumų mirażas, kuris galėjo materializuotis pasiekus pergalę prieš barbarus, Trebonianui buvo puikus stimulus kuo greičiau ir energingiau stoti į kovą. Nebeliko jokio atsargumo ar delsimo, kuris tribūno veiksmuose matėsi iki Pristos žūties. Trebonianas Galas dvejojo tik dėl to ar jam pasiūsti žygūnus pas Dakijos legatą Gajų Trajaną Decijų, reziduojantį Nikopolio mieste, ir paprašyti pastiprinimo. Viena vertus, būtų šaunu išpūsti barbarų keliamą pavojų ir, pasiekus pergalę, pelnyti dar didesnę šlovę. Tačiau, iš kitos pusės, atsirastų tikimybė, kad legatas pats leis persekioti įsiveržėlių ir pasigriebs nugalėtojo laurus. „Nesiūsti pranešimo jam negaliu. Jei kas nutiks ne taip, kaip planuoju, toks mano tylėjimas bus įvertintas labai blogai. Reiškia, žygūną siūsiu, bet pastiprinimo neprašysiu. Jau geriau aš be jo pajėgų apsieisiu, nei vėl liksiu pergalingojo Decijaus šešėlyje“, - nusprendė tribūnas ir pasiuntė žygūną pas legatą su trumpu pranešimu apie vykdomą įsiveržusio barbarų būrio persekiojimą.

.....

Įdomu, kiek tiesos yra legendose apie kentaurus. Štai, iš lūpų į lūpas amžiais ėję pasakojimai apie amazones pasitvirtino. Kodėl tada negali pasitvirtinti legenda apie kentaurus? Žinoma, tai ne tas argumentas, kuris neabejotinai patvirtintų istorijų apie arklio ir žmogaus hibridą teisingumą. Logiškai pagalvojus, tokiam padarui būtų sunku kvėpuoti, nes didžiuliai plaučiai turėtų būti arkliškame kūne, o tai tolokai nuo nosies ir burnos, per kurias būtų traukiamas oras. Kita vertus, žirafos plaučiai nuo šnervių dar toliau, o ji sėkmingai sau kvėpuoja. Žinoma, dar kiltų problemų su maitinimusi. Žoliaėdžiu toks padaras negalėtų būti, nes tada visą savo laiką turėtų praleisti gandydamiesi, taip kaip mūsų pažįstamos karvutės ar arkliai. Reiškia, jie turėtų būti visaėdžiai (kaip žmogus), bet jų išgyvenimui reiktų žymiai didesnio maisto kiekio nei žmogui. Kaip ten bebūtų, tai tik svarstymai. Nėra jokių įrodymų, kad kentaurai kada nors egzistavo. Labiau tikėtina, kad jotvingių rikis Skomantas būdavo teisingas teigdamas, jog jų prototipais buvo stiprūs raiteliai, kurie atrodė lyg suaugę su savo eikliakojais žirgais. Tokie kaip neuras Taurinas ir jo eržilas, kurie abu suplukę ir pavargę, tačiau vis dar tvirti bei ryžtingi,

skubėjo į stovyklą, kurioje Knyva laukė savo žvalgo. Taurinas buvo grįžęs namo, į savo gimtąjį kaimą ant Danaperio krantų, tačiau ilgai tenai neužsibuvo. Nuotykių nuojauta šiam laisvam ir šeimyniniais saistais dar nesusijusiam vyrui buvo kaip narkotikas nuo jų priklausomybės kenčiančiam žmogui. Neprabuvęs nei mėnesio savo tėvų namuose, jis vėl išsiruošė į žygį. Visų pirma Taurinas patraukė į Kernavę, kur rinkosi vyrai karui su Romos imperija. Neurai buvo taikūs žmonės ir žygiuose dalyvaudavo retai. Tik šimtas vyrų iš visos daugiatūkstantinės genties nusprendė prisidėti prie Kerniaus ir kartu su Taurinu atvyko į Kernavę. Šimtas vyrų, kurie išsisklaidė po įvairius būrius, net nesiekdami sudaryti savo karinio vieneto. Taurinas irgi susirado sau tinkamą būrį. Būrį, kurio vadą jis jau pažinojo. Jaunasis neuras pasiprašė tarnybon pas Knyvą. Pasiprašė ir buvo mielai priimtas. Tokie patyrę ir talentingi žvalgai, koku buvo Taurinas, „pakampėmis nesimėtė“ ir Knyva tai puikiai žinojo. Ir štai, dabar neuras, atlikęs jam patikėtą užduotį, skubėjo pas savo vadą. Skubėjo su neramia žinia... Žinia apie romėnų legionus ir jų manevrus.

- Taip, upelis, tada trys medžiai ir sukti į dešinėje matomą miško takiuką, vedantį į tankmę,- pats sau kartojo Taurinas, stengdamasis nepamiršti vedlio dako žodžius apie vietą, kur jo lauks Knyvos būrys.
- Aha, štai jis. Èèè... Matosi, kad šiuo takeliu daug žirgų pražygiavo. Nulaužtos šakelės, ištrypta žolė. Negi raiteliams buvo sunku tvarkingiau judėti vienas paskui kitą? Bet kuris labiau patyręs žvalgas iš karto suprastų, kad miške slepiasi didžiulis būrys raitininkų,- net pyktelėjo neuras, matydamas tokį savo draugų nerūpestingumą. – Gerai, kad sargybinius prie miško krašto išrikiavo. Sveikas, Sauliau,- mostelėjo Taurinas medyje tarp šakų tupinčiam sargybiniui, taip gerokai šį nuliūdindamas. Saulius buvo įsitikinęs, kad jis labai gerai pasislėpė ir yra beveik nepastebimas nuo kelio. O neuras ne tik jį pastebėjo, bet ir lengvai atpažino.
- O manęs nepastebėjai?- kaip šešėlis iš artimiausių krūmų išlindo vienas iš dviejų prie žygio prisijungusių skalvių.
- Oho,- nustebo Taurinas, pamatęs taip tyliai tarp šakelių ir senų supuvusių lapų judantį draugą.- Narimantai, tobulėji tiesiog dienomis. Šį kartą tavęs nepastebėjau. Mūsiškiai laukymėje?
- Taip. Knyva tavęs jau laukia. Dakų vedliai jam pranešė, kad tu atvyksti.
- Tai velniūkščiai,- nusistebėjo Taurinas.- Kaip jei suspėjo greičiau už mane pribūti? Atrodo lėčiau tris dienas nuo arklio nenulipdamas.
- Turbūt jie ir naktimis nuo žirgų nelipdavo,- nusišypsojo Narimantas.- Na gerai, jok pas vadą ir nešk savo žinią. Vis tiek žinau, kad mums nepasakosi. O gal?
- Nepasakosiu, brolau,- šyptelėjo Taurinas.- Tu gi pažįsti mane.

- Aha, pažįstu. Užsispyręs kaip koks žemaitis. Na judėk toliau. Netrukdyk čia mums dirbti,- plati skalvio šypsena palydėjo nujojantį draugą.- O tu, Sauliau, lipk į kitą medį. Va tą, truputį toliau nuo tako. Ir dar... Tu man vieną romėnišką monetą skolingas. Sakiau, kad Taurinas tave iš karto pastebės, o tu netikėjai.
- Skolingas, skolingas,- bumbėjo neprieštaraudamas Saulius, ropšdamasis iš nesėkmingai pasirinktos slėptuvės.

.....

Žygio palapinėje buvo tylu. Tai už jos sienų ošė gyvenimas, girdėjosi eiklių žirgų prunkštimas, vyrų kalbos, žingsniai ir kai kada nuaidintis linksmas juokas. O pačioje palapinėje buvo tylu... Dabar tylu. Dar prieš pusę minutės čia aidėjo Taurino pasakojimas apie romėnų legionų manevrus. Tyla... Kai kada tyla būna iškalbingesnė už bet kokius garsus. Pagalvokite patys, jei neuro žinios būtų geros, negi šie keturi palapinėje esantys vyrai dabar tylėtų, paskendę savo mintyse. Net Vykintas, nerimstantis ir nemėgstantis galvoti žemaičių galiūnas Vykintas, ir tas suvokė padėties, kurioje atsidūrė visas būrys, keblumą. Ką jau kalbėti apie Kauną ar Knyvą, sėdinčius priešais žemaitį...

- Kas tiems romėnams atsitiko, kad viskas taip pasikeitė?- galų gale neištvėrė Vykintas.- Pristą mes sudeginom prieš tris savaites. Dvi savaites buvo ramu. Siautėm kaip norėjom, o paskui mus vienintelis legionas gainiojosi. O dabar... Dar trys legionai. Du iš Nikopolio ir vienas artėja nuo Romos pusės.
- Kiek sugebėjau sužinoti,- pratarė Taurinas.- Tai dėl tos prabangios vilos, kurią sudeginome neužilgo po Pristos puolimo. Ji priklausė kažkokiam legato Decijaus giminaičiui. Legatas supyko ir pasiuntė savo legionus prieš mus.
- Pasiuntė tai pasiuntė,- gūžtelėjo pečiais Kaunas.- Reiškia tėvui bus lengviau kai jo kariai persikels per Danubės upę. Tik mums kaip nors reikia pasprukti nuo persekiotojų.
- Štai šis klausimas ir sunkiausias,- pagaliau prašneko Knyva.- Mes galime toliau veržtis į Mezijos provincijos gilumą, apeidami priešais esantį legioną. Tokiu atveju, už mūsų bus keturi Romos legionai, kurie atkirs kelią atgal, o priešais bus visos Europoje išdėstytos Romos pajėgos, kurios dalis po dalies prisijungs prie mūsų persekiojimo. Kiek dar galėsime bėgioti? Mėnesį, na daugiausiai du. Tada vieną rytą atsibusime apsupti romėnų iš visų pusių ir žūsime vienas po kito. Reikia trauktis atgal. Pro Treboniano Galo legioną. Papasakok Taurinai plačiau ką sužinojai apie tą vyrą.
- Bet tada...- pertraukė vadą Kaunas.

- Taip, tada mes atsivesime visus keturis legionus tiesiai prieš Kerniaus pajėgas, kurios tik šiandien turi persikelti per Danubę,- linktelėjo Knyva, supratęs Kauno mintį.- Bet tai nėra labai blogai. Visų pirma, net geriausiu atveju iki Danubės mes atvyksime tik per savaitę. Reiškia, Kernius spės persikelti, pajudėti į provincijos gilumą ir išsirinkti gerą vietą mūšiu. Taurinas pirmas nulėks pas rikį ir praneš apie mūsų planą. Tada, mus persekiojantys trisdešimt tūkstančių romėnų netikėtai atsiders prieš du kartus gausnes ir nepalyginamai geresnes Kerniaus karių gretas. Nemanai, kad tai geras planas?- kreipėsi Knyva į Kauną.
- Kai tu taip išaiškinai, atrodo visiškai neblogai,- linktelėjo Didžiojo rikio sūnus.- Tai veršimės pro Treboniano legioną. O kaip?
- Štai šitą planą ir turime dabar draugiškai sukurti,- šyptelėjo Knyva.- Taurinas papasakos ką girdėjo apie tribūną. Koks jis: ryžtingas ar nelabai, atsargus ar drąsus? Kiek jis žygiuoja per dieną? Laikosi taisyklių ar labai skubina savo vyrus? Ar tiesa, kad savo stovyklas visuomet įrenginėja prie kelio kuriuo žygiuoja? Viskas mane domina.
- Tu sugalvojai pulti Treboniano legioną?- nusistebėjo Kaunas, klausydamasis vado kalbų.- Kam? Mes jį galime tiesiog apeiti.
- Sugalvojau,- šypsodamasis linktelėjo Knyva.- Žinoma, tai nebus tikras puolimas... Gerai, viską išgirsite patys kai tik Taurinas mums papasakos apie tribūną. Kantrybės...
Ilgai dar šnekėjosi vyrai, svarstė, analizavo. Kol pagaliau planas buvo sukurtas. Puikus planas, kurį suprato net Vykintas ir, kuris patiko net Kaunui. Dar saulei nenusileidus, ilga raitelių vora lėtai judėjo miško keliu. Sulig paskutiniaisiais besileidžiančios saulės spinduliais jie turėjo atsidurti ant Romos kelio, o sulig pirmaisiais patekančios saulės spinduliais prie Treboniano Galo vadovaujamo legiono stovyklos. Taurinas ir jo vadovaujami žvalgai išskubėjo anksčiau už kitus. Išskubėjo tam, kad nustatytų tikslią romėnų stovyklos buvimo vietą.

.....

Jei Mėnulis būtų mokėjęs keiktis, jis pažertų žodžius, kuriuos girdėdamas nuraustų net didžiausias keikūnas. Mėnuliui buvo apmaudu. Labai apmaudu. Visą naktį stebėjęs Knyvos karius, matydamas kaip jie artėja ir sėlina prie romėnų stovyklos, jis nujautė įdomų reginį. Reginį, kurio jis suprato nebepamatysiąs. Suprato, kai tik krykštaujanti iš susijaudinimo Saulė nuvarė jį iš žiūrovo vietos. Štai tada Mėnulis ir būtų prapliupęs keiksmiais... Saulė tokios Mėnulio būsenos net nepastebėjo. Visas jos dėmesys buvo prikaustytas prie įvykių romėnų stovykloje. Įvykių, kurie pradėjo rutuliotis labai greitai.

Iš pradžių dingo visi vakarinės stovyklos pusės sargybieniai. Žinoma, žodis dingo čia ne visiškai tikslus ir negali apibūdinti to reginio, kai Vykintas ir dvidešimt jo karių, sėlindami tyliai kaip katės medžioklėje, vieną po kito pas protėvius nusiuntė apsnūdusius stovyklos vakarinės pusės sargus. Tada... Tada nuaidėjo klyksmas. Klyksmas iš beveik dviejų tūkstančių šuoliais lekiančių raitininkų gerklių. Raitininkų, kurie suglumusiems romėnams atrodė kaip baisios piktosios dvasios. Kaukiantys, rėkiantys, trypiantys visus kas pasitaikė jų kelyje, dėl prieblandos atrodantys kaip legendų milžinai ir dar mojuojantys liepsnojančiais deglais. O kam tie deglai, jei naktis ir taip sparčiai traukėsi? - paklaustų pašalinis stebėtojas. Žinoma, jei toks būtų ir jei pats nesuprastų, kad deglai buvo labai naudingi. Jais galima buvo uždegti romėnų stovyklos palapines ir romėnų arkliams išdėliotą šieną. Pamatę smagias liepsnas vietoj neseniai rupšnoto pašaro, žirgai nežiūrėjo į šį vaizdą filosofškai ar su humoro jausmu. Kaip ir dera padoriems, save gerbiantiems ristūnams, jie draugiškai prabalsavo prieš tokį nederamą elgesį su jais. Kojomis prabalsavo... Paprasčiau tariant išsilakstė. Teisybės dėlei, reiktų pasakyti, kad Knyvos vyrai visokeriopai padėjo žirgams išreikšti savo prigimtinę teisę balsuoti kojomis. Ypatingai svariai ši pagalba pasireiškė visų arklius saugojančių sargybinių išmušimu ir užtvarų, kuriose buvo laikomi ristūnai, nugriovimu.

Taigi, žirgai tiesiog išsilakstė. Kaip ir dalis legionierių... Kita dalis atsitokėjusi nuo pirmo sukrėtimo, sumaištis ir aplinkui šokinėjančių liepsnos liežuvių, pasiruošė kautis. Tik kautis jau nebuvo su kuo. Ką tik siautę, mirtį ir sumaištį sėję raitininkai, jau buvo už stovyklos ribų. O vytis jų be arklių niekaip nesigavo. Apmaudžiausia Trebonianui Galui buvo tai, kad aplinkui besivoliojantys kelios dešimtys kūnų buvo vien su legionierių apranga.

- Mes net nepasipriešinom. Nenukovėm nei vieno barbaro!- šaukė, putojo tribūnas, pykdamas ant savo karių ir ant savęs. Netgi labiau ant savęs. „Sarmatų“ puolimo metu jis vėl pralaimėjo kovą su savimi. Atgiję vaikystės demonai aptemdė šiam ryžtingam vyrui protą, kurį užvaldė gyvuliška, akla ir nepažabojama baimė. Baimė, privertusi jį voliotis purvyne, slepiantis tarp dviejų užmuštų legionierių kūnų. Voliotis, kaip paskutinei kiaulei, vietoj to, kad, kaip derėtų senos ir kilmingos giminės atžalai, ryžtingai vadovautų savo vyrams mūšyje. Šito Trebonianas sau negalėjo atleisti, bet rėkė ant karių. Rėkė, nes taip jam darėsi lengviau nešti savo paties naštą.

Knyvos vyrai tuo metu atrodė visiškai kitaip nei romėnai. Dar kurį laiką pasigėrėjusi darniomis raitininkų, judančių Romos keliu Danubės link, gretomis, pasidžiaugusi jų smagiomis žygio dainomis, Saulė nukreipė savo žvilgsnį kitur. Tiesą sakant, ne be reikalo. Nieko įdomaus šioje Žemės dalyje nebevyko. Na, bent jau nieko tokio, kas galėtų sudominti danguje besiridinėjančią Saulutę.

- Knyva,- tos pačios dienos popietę Kaunas pasidalino savo idėja su bičiuliu.- Gal paleiskime romėnų belaisvius su klaidinga žinia apie mūsų maršrutą?
- O ką jiems „netyčia“ leisime nugirsti?- svarstydamas pasiūlymą, pasidomėjo kuršis.
- Kad ruošiamės judėti į pietus ir bandysime prasiveržti į turtingas Konstantinopolio apylinkes.
- Vadai, išgirdę tokią žinią, nepatikės,- papurtė galvą jaunas būrio vadas.- Jie įtars klastą, o žvalgai greitai suras mūsų pėdsakus ir supras kur iš tiesų traukiame. Be to, šis mūsų maršrutas link sienos yra gerokai suprantamesnis nei į Konstantinopolio apylinkes. Romėnai pagalvos, kad mes jau bėgame ir labai greitai mūsų nepersekios. Tuo labiau, kad artimiausias legionas liko be žirgų.
- Gal tu ir teisy,- linktelėjo Kaunas.- Tai tuos du romėnus parsigabensime namo kaip vergus?
- Jei nebus progų jų kitaip panaudoti...O dabar pasiimk kelias dešimtis vyrų ir pajokėkite į priekį bei suraskite vietą stovyklai. Greitai tems ir reikės arklius pailsinti,- štai taip paprastai ir aiškiai buvo nulemtas tolimesnis dviejų Romos legionierių Pavijaus ir Augusto likimas. Nuo šio momento, tolimesnis jų gyvenimų kelias atsiskleidė kaip plati upė, kurioje vietoje vandens tekėjo nusivylimai ir svajonės, nuopuoliai ir pakilimai ir labai daug nuotykių bei jausmų. Ypač jausmų...

.....

Jei tik Knyvos planas būtų išsipildęs... Sunku pasakyti kas būtų tada, bet bent jau vienu sudegintu miestu bei keliolika apiplėštų vilų Romos imperija nebūtų tą kartą atsipirkusi. Tačiau, Dievai tuo metu dar buvo maloningi Romai ir nukreipė nuo jos didžiulį pavojų. Tiesą sakant, laikinai nukreipė. Ketvirtos žygio dienos vakarą, kaip žiaurios Dievų lemties šauklys, Knyvos akiratyje vėl pasirodė Taurinas. Neuras atrodė baisiai. Ne, sužeistas jis nebuvo, tik labai pavargęs ir nusiplūkęs.

- Knyva!- šūktelėjo prie vado prišuoliavęs žvalgas.- Nelaimė... Kernius mirė.
- Kaip tai mirė?!- vienu metu suriko Knyva ir akimirksniu išbalęs Kaunas, ką tik išgirdęs apie tėvo mirtį.
- Brutenis sako, kad jam tiesiog sustojo širdis. Ramiai sėdėjo ant žirgo, stebėjo kaip keliasi per upę paskutiniai mūsų kariuomenės daliniai ir staiga riktelėjo, susigriebė už širdies ir susmuko,- vis dar labai susijaudinęs pasakojo Taurinas.- Kariai iš karto pasikvietė vaidilas. Tie dar bandė gaivinti kažkokiomis žolelėmis, bet nieko nebesigavo. Reikia paskubėti. Poryt rikį sudegins su visomis iškilmėmis ir pelenus išbarstys virš Danubės.
- O kaip žygis?- priblokštas žinių klausinėjo Knyva.- Kas dabar vadovaus kariams?

- Žygis žlugo,- atsiduso neuras.- Jau praėjus tik kelioms valandoms po Kerniaus mirties Gedgaudas susipyko su Skomantu. Kiekvienas gviešiasi pats vadovauti tolimesniam žygiui ir aiškina, kad kitų patarimų neklausys. Dabar prie Danubės ne stovykla, o suerzintų širšių avilys. Brutenis su Vaidevučiu kaip išgalėdami ramina aistras. Kol kas jų protingų žodžių rikiai klauso. Tik nežinia ar ilgam. Skubėk Knyva į stovyklą. Jūsų ten dabar labai reikia.
- Vykintai,- ištarė Knyva, atsisukęs į greta jojusį žemaitį.- Perduok vyrams, kad šiandakt ilsėsime tik kelias valandas ir ryt judėsime visu greičiu. Atsilikusių nelauksime...
- Kaunai, matau, kad nori pats vienas lėkti prie tėvo kūno,- pradėjo kuršis, kreipdamasis į antrą draugą.- Tačiau aš prašau dabar tavęs to nedaryti. Aplenkium mus tik keliomis valandomis, bet labai rizikuotum. Šie keliai dabar pilni nedidelių romėnų būrių ar vergų pirklių ir šiaip plėšikų. Net šimto vyrų būrys nesijaustų juose saugus. Keliaukime visi kartu. Tu dabar būsi Lietuvos rikis ir savo tėvo žemių valdovas. Tu reikalingas savo žmonėms ir mums reikalingas, tai prašau tavęs – užgniaužk laikinai savo jausmus ir skubėkime visi drauge.
- Dėkui už gerus žodžius, drauge mano,- kupinas netekties skausmo Kerniaus sūnus linktelėjo Knyvai.- Aš iškentėsiu ir keliausiu su visais. Tu teisus, tam, kad tikrai pamatyčiau tėvą, o ne kvailai padėčiau galvą, turiu būti su tavimi ir vyrais. Tačiau dėl kitko tu klysti. Nesu aš Lietuvos rikis ir niekuomet nebūsiu. Net tėvas netikėjo, kad aš paveldėsiu jo žemes. Niekas manęs nerinks ir niekas nerems mano asmens prieš vyresnius rikius.
- Aš remsiu,- rimtai ištarė Knyva.
- Ne, brolau,- papurtė galvą Kaunas.- Tai aš tave remsiu. Ir mūsų lokys iš žemųjų getų tave rem. Ir prieš savo tėvą užtars. Štai dar viena priežastis kodėl aš pasiliksiu šalia tavęs. Dabar aš turiu būti greta savo draugo ir savo rikio, kai artėja sunkiausias jo gyvenimo dienos. Nustebo Knyva išgirdęs Kauno žodžius. Jis niekuomet nesitikėjo užimti Kerniaus vietą. Negalima sakyti, kad apie tai slaptai nepagalvodavo ar nepasvajodavo, bet niekada nevertino tokių minčių rimtai ar kitaip nei paprastų svajonių.
- Baik, brolau,- šyptelėjo Knyva.- Ką tu šneki... Kas mane rinks? Vyresniesiems rikiams nereikalingas toks Lietuvos valdovas kaip aš.
- Nenuvertink savęs, Knyva,- linktelėjo Kaunas.- Pamatysi, kad aš esu teisus. Ir Knyva pamatė... Po dviejų parų, per kurias nusikamavo ir poilsio troško net ištikimas Knyvos eržilas, kuršis ir jo būrys atvyko į pagrindinę stovyklą. Atvyko ir pamatė piktus ir besiginčijančius vyrus bei į kelias dalis pasidalijusią kariuomenę. Niekas daugiau nebegalvojo apie bendrą žygį. Ypač po to, kai Gedgaudas su savo vyrais išvakarėse savavališkai ir nesuderinęs su kitais vadais apiplėšė netoliese buvusį Apiavijos miestelį. Pirmas į viską „ranka numojo“ getas Sparatokas, kuris iš Knyvos būrio vyrų sužinojęs apie netoliese esančius keturis

romėnų legionus, surinko savo karius ir susiruošė į gimtąsias žemes. Tuo tarpu, Skomantas su Gedgaudu susipyko ne juokais. Kiekvienas iš jų siūlė save arba savo statytinį į Lietuvos rikio postą, o, priešingu atveju, grasino jėga prisijungti buvusias Kerniaus žemes bei panaikinti buvusią „Didžiojo rikio“ rinkimo tradiciją. Tik vaidilų pastangų dėka nekilo atviros peštynės tarp Skomanto ir Gedgaudo vyrų. Į Knyvą niekas iš besivaidijančių vadų nekreipė dėmesio. Tol kol Kaunas nepaprašė jo tarti kelis atsiveikinimo žodžius per Kerniaus laidotuvių ceremoniją.

241 mūsų eros metai rugpjūčio mėnuo. Skomanto valdos.

- Meda, brangioji mano, na nustok prašau,- Knyva švelniai kumštelėjo pasipūtusios merginos šoną. – Tu gi žinai kaip aš tave myliu...
- Nemyli tu manęs,- Meda riktelėjo taip garsiai, kad net porelę stebinti skausi rugpjūčio vidurio Saulė krūptelėjo iš nustebimo.- Tu žadėjai, kad mane vesi... Žadėjai! Mes jau draugaujame tris mėnesius ir per tą laiką taip ir nepaprašei pas brolių mano rankos. Melagis!
- Na baik pagaliau,- kantriai kartojo Knyva. Tik didžiulė meilė šalia sėdinčiai merginai leido jam tvardyti ir nepasiduoti susierzinimui, kylančiam dėl tokių Medos užgaidų. Knyva visuomet save laikė kantriu žmogumi, tačiau kai Meda staiga pradėdavo berti priekąštus dėl vienokio ar kitokio mažmožio, kuršio nuomonė apie save pradėdavo kisti. Štai ir dabar, tik milžiniškomis valios pastangomis jis nepradėjo šaukti ant merginos, kuri per šiuos tris artimos draugystės mėnesius pasirodė besanti išlepinta ir labai emociinga mergina. Kupina dažniausiai neigiamų emocijų visiems, kas nedelsiant nepuls vykdyti jos norų.- Tu gi žinai, kad vaidila Brutenis jau kalbėjo apie mus su tavo broliu. Žinai, kad Skomantas neprieštarauja mūsų meilei, tačiau jų nuomone, vedybos dabar būtų truputį per ankstyvos. Jie rezga kažkokį tai planą ir norėtų vedybas atidėti po Didžiojo rikio rinkimų.
- Man nesvarbu ką jie sako!- toliau šūkavo Meda.- Tu bails, nevėkšla ir bails, kuris nesugeba pakovoti dėl savo merginos. Kiek aš galiu laukti? Kaip žmonės į mane žiūri? Kaip į kokią pasileidėlę, kurios bernas nenori vesti, bet labai nori kaišioti savo ožį po rūtų darželį. Nusispjauti man į vaidilos ir brolio planus.
- Medute,- atsiduso Knyva, galvodamas kaip jam geriau paaiškinti kaip draugė atrodo iš šalies.- Aš tau paseksiu pasaką. Gerai?
- Sek tas savo kvailas pasakas, jei daugiau nieko doro nesugebi,- Meda pati nesuprato kodėl ji iš visų jėgų bando įžeisti vyrą, kurį labai myli. Nesuprato, bet vis tiek taip elgėsi.

Klausyk,- pradėjo Knyva.- Gyveno karta maža mergaitė. Iš tiesų, ji neatrodė kaip maža mergaitė. Graži, aukšta, liekna mergina, ji visiems galėtų kelti susižavėjimą, bet tame subrendusios moters

kūne vis dar buvo maža mergaitė. Maža to, tai buvo aikštinga ir kaprizinga mergaitė. Tik niekas jai to nesakė.

- Nustok... Nebenoriu klausytis. Kvaila pasaka... Ir tu kvailas... Aš tau guodžiuosi, kalbu apie savo garbę, bet tau tai visiškai nerūpi. Tu tik pasakoji kvailas, nieko nereiškiančias pasakas. Tu manęs nemyli!
- Ką gi,- sunkiai atsiduso Knyva ir atsistojęs, patraukė link netoliese buvusio savo žirgo.
- Ei! Kur tu susiruošei?- nuskambėjo merginos šūksnis, bet kuršis jai nebeatsakė. Jis liuoktelėjo ant ištikimo ristūno ir, net neatsigręžęs, nušuoliavo laukais.

O Meda? Meda liko nieko nesupratusi. Ji tikėjosi, kad vaikas puls atgailauti ir vykdyti jos norą bei iš karto vyks pas Skomantą prašyti jos rankos. Tačiau, kad jis tiesiog apsisuks ir nušuoliuos, palikdamas ją viduryje laukų, šito ji nesitikėjo. Pirmą kartą jai dingtelėjo mintis, kad taip besielgdama ji gali prarasti ką tik surastą savo gyvenimo laimę ir pati savo rankomis sugriauti visas tas oro pilis, kurias pastatė Knyvos jausmai jai. Todėl dabar, kaip mažas išgąsdintas kačiukas, kuris baudžiamas už išdaigas, žiūri į šeiminingą pilnomis ašarų ir baimės akimis, Meda stebėjo tolstantį kuršį.

Stebėjo savo raitininką ir ištikimas žirgas. Dar niekada jis nematė Knyvos tokio pikto. Dar niekada jo šeiminingas taip smarkiai nedaužė jo šonų kojomis ir taip stipriai negniaužė pavadžio. Bet eržilas neprieštaravo dėl tokio elgesio. Atvirkščiai, tykia suglaudęs ausis, jis atrodė kaip pats klusnumo įsikūnijimas. Net pro šalį skriejančių laumžirgių negaudė... „Gal jis greitai nurims?“, - su viltimi vėl ir vėl ristūnas pažvairuodavo šeiminingo pusėn. Tačiau Knyva net negalvojo apsimaminti. Priešingai, jis vis labiau ir labiau siuto, nors savo žirgo daugiau nebedaužė. Vietoj to, kuršis pradėjo šaukti. Garsiai ir piktai šaukti, savo riksmą adresuodamas tiesiai virš jo ramiai plaukiantiems debesims, kurie iš pradžių net nustebo, kad juos taip nepelnytai aprėkė. Kai kurie iš jų buvo bepradedą šiauštis, bet vėliau apsimamino ir, savo debesų kalba kažką bambėdami apie keistas dvikojas būtybes, nusklendė toliau nebekreipdami dėmesio į tuos riksmus apie kažkokią tai bjaurią, išpuikusią ir išlepusią mergiotę, kurios apačioje siautęs rėksnys prisiekinėjo daugiau nebegalįs akyse matyti. „Na ir tegul,“ - pagalvojo debesys. „O mes čia kuo dėti?“ Tačiau dėl viso pikto jie paprašė vėjo pūstelti greičiau, norėdami kuo skubiau atsikratyti to besiblaškančio ir nemalonaus pikčiurnos.

Iki valiai išsirekavęs ir kiek aprikęs, Knyva sugalvojo visiems laikams palikti Medą ir vienui vienas patraukti namolio į gimtą kaimą. Tačiau net pro tankų pykčio rūką, kuris buvo apgaubęs jaunuolio smegenis, kartais prasimušdavo viena kita šviesesnė mintis. Viena iš jų buvo apie tai, kad reiktų prieš išvykstant pasikalbėti su vaidila Bruteniu, tuo metu besisvečiuojančiu Skomanto pilyje. Galų gale, kai šviesos Knyvos smegenyse tapo daugiau nei pykčio ūksnų, jis

pasidavė savo nuosavo proto balso įkalbinėjimui ir jau žymiai ramiau pasuko ištikimą eržilą link jotvingių rikio pilies. „O, nurimo,“– apsidžiaugė žirgas ir, atsikratęs rūpesčio dėl keistos šeimininko būsenos, nedelsiant puolė džiaugtis gyvenimu. Taip, kaip jis vienas temokėjo... Gaudant pro šalį skraidančius laumžirgius, strakaliojant, purkštaujant ant pakelės medžių, taip ir nesupratusių bėgiojimo palaimos. Vienu žodžiu, eržilas pradėjo linksmintis, ir ta savo nuotaika pamažu užkrėtė ir vis dar apniukusį šeimininką. Atvykus į Skomanto pilį, pykčio jaunas kuršis nešėsi visiškai nedaug, bet pasiryžimas palikti Medą vis dar stiebėsi virš kitų jo minčių.

Brutenio diena nebuvo sėkminga. Iki Didžiojo rikio rinkimų Kernavėje liko keli mėnesiai, o jis tęjvykdė dalį numatyto plano.

- Jei ne puiki Knyvos kalba laidojant Kernių...- pats su savimi kalbėjo vaidila.- Nemaniau, kad vaikinukas moka taip nuoširdžiai ir pagarbiai kalbėti. Tos mintys apie vienybę, tradicijas, apie mus kaip protėvių kultūros nešėjus, kaip šviesos karius tamsos žemėse... Buvo puiku. Net Skomantas su Gedgaudu daugiau nebesiginčijo ir sutarė dėl visiems priimtinos rinkimų datos. Tačiau dabar vėl viskas komplikavosi.
- Uch...- pasigirdo šalia. Būtent tai ir buvo pagrindinė Brutenio susierzinimo priežastis. Ne, ne dūsavimas, o tai kas tuos dūsavimus skleidė. Paprasčiau sakant, Krivaičio Almanto atsiųsta vaidilutė su nurodymais atsiųsti Knyvą pas sembus. Almantas norėjo pristatyti jaunąjį kuršį sembams ir dar kelias gentis valdančiai Amalų dinastijai.
- Na kaip aš jį nusiųsiu?- vėl suirzo Brutenis, prisimindamas šiandien ryte gautą Krivaičio nurodymą.- Vaikinas prisvilęs prie Skomanto sesers ir nuo jos neatsitrauks nei per žingsnį.
- Achhh,- pasigirdo dar vienas atodūsis. Vaidila dar daugiau sudirgo. Šiaip vaidilutė atrodė visai įdomi moteris, protinga ir gana iškalbinga, bet jos įprotis pastoviai dūsauti... Šitas įprotis susierzinimo akimirkomis Brutenį tiesiog siutino. Iš pradžių jis manė, kad tai tiesiog nieko nereiškiantys garsai, bet paskiau savo nuomonę pakeitė. Pakeitė, pastebėjęs, kad atsidusimai būna skirtingų rūšių ir priklauso nuo vaidilutės minčių bei aptariamų temų. Tada Brutenis ir suprato, kad Almanto pasiuntinė tiesiog nemoka tyliai mąstyti. Būdama ganėtinai išmintinga, ji nepuldavo reikšti pasiūlymų, kol pati jų neapgalvodavo, bet mąstymo proceso metu nevalingai dūsaudavo. Po kelių kartu praleistų valandų, Brutenis vien iš atodūσιο išmoko suvokti, kokios mintys sukasi vaidilutės galvoje.
- Aš jam negaliu nurodyti,- supratęs moters atodūσιο prasmę, atšovė Brutenis.- Knyva neklauso tiesioginių nurodymų. Jis per daug protingas ir išdidus vaikinąs.
- Eh...- toliau mąstė vaidilutė.- Tai gal tiesiog su juo pasikalbėk ir pabandyk įtikinti. Štai jis pats atvyksta,- nuo Skomanto pilies gynybinio bokšto, ant kurio stovėjo abu pašnekovai, aštrios kaip erelio moters akys pastebėjo atjojančią ką tik nuskambėjusio pokalbio objektą.

- Gal...Gal tu ir teisi...- labai nenorom Brutenis pripažino, kad nėra kitos galimybės įvykdyti Almanto nurodymą.- Pabandysiu su juo pasikalbėti. Tiesiog dabar pabandysiu. Einu jį sutiksiu.
- Ochh,- eilinis atodūsis kaip plaštakė nupleveno pagautas lengvo vėjelio.
- Ne, tu neisi kartu,- atsakė vaidila į neišstartą klausimą.- Mes dviese pasikalbėsime. O tu ką nors naudingo nuveik.
- Kam naudingo?- nesuprato moteris.
- Kam tik nori,- gūžtelėjo pečiais Brutenis.- Sau, Almantui, bet kam. Čia posakis toks. Nesuprask visko tiesiogiai.

- Aaaa, - supratingai myktelejo vaidilutė, galvodama apie tai, kad Bruteniui labai pasisekė, jog jis nebendruoja su jos motina, kuri buvo viena iš vyresniųjų Almanto vaidilučių ir tiesiog nemokėjo suprasti juokų, posakių, išsireiškimų kitaip nei tiesiogiai pažodžiui. Moteris dar norėjo papasakoti apie tai pačiam Bruteniui, bet kol viską apmąstė ir susiruošė kalbėti, pamatė, kad vaidila atsuko jai nugarą ir nužingsniavo pasitikti Knyvos.- Echhh,- ištarė ji, kas reiškė: „na gerai, papasakosiu kitą kartą“ ir toliau nukreipė akis į puikią pilies apylinkių panoramą, mąstydamą apie atsivėrusį grožį ir apie jo atvaizdavimo galimybes.

Nuostabu kaip greitai gali keistis žmogaus nuotaikos. Nuo rūškano susirūpinimo pereinančio į nuostabą ir galiausiai iki pakilaus dėkojimo Praamžiui už parodytą palankumą. Visa tai patyrė vaidila per trumpą pokalbį su Knyva valandėlę. Dar prieš kelias minutes jis laužė sau galvą kokiais argumentais įkalbėti jaunąjį kuršį trumpam atsitraukti nuo Medos ir štai jis, kupinas nuostabos, jau klausosi Knyvos padrikų minčių apie norą kuo greičiau palikti Skomanto pilį, o dar vėliau, išminties pilnu balsu, patarinėja savo jaunajam bičiuliui nukeliauti pas Krivaitį Almantą bei ramina, žadėdamas, jog mergina subręs ir susipras. Kaip balzamas ant žaizdos liejosi Brutenio žodžiai, guosdami įskaudintą Knyvos širdį. Žodžiai apie tai, kad ši trumpa kelionė atvėsins įkaitusią galvą ir nuramins pyktį, o Meda per tą laiką apgalvos savo klaidas ir kitaip reikš savo meilę jam.

- Ačiū tau, ištikimas drauge,- pagaliau ištarė jaunasis kuršis.- Negaišdamas laiko iškeliausiu pas Almantą. Tik man reikia palydovo, nes aš nepažįstu gerai sembų krašto.
- Turiu aš tokį palydovą,- nusišypsojo vaidila.- Tai viena iš Almanto vaidilučių, kuri kaip tik susiruošė grįžti pas Krivaitį. Ji palydės tave... Eik susiruošk kelionei. Geriausiai ilgai netempti. Jei jau susiruošei ir apsisprendei keliauti, tai ir daryk tai iš karto.

Ir štai, dar net Saulutė neįpusėjo savo kasdieninio kelio dangaus skliautu, kai Knyva, lydimas vis bedūsaujančios vaidilutės, pasuko savo žirgą link naujos kelionės tikslo. Atvykusi į pilį Meda sužinojo, kad jos draugas išvykęs. Sužinojo, bet triukšmo pakelti ir pas brolių įsiveržti

nesuspėjo. Žaibais besisvaidančios merginos jau laukė ramus ir labai geranoriškai atrodantis vaidila, vien savo žvilgsniu sugebantis nuraminti pašnekovo pyktį.

- Palauk, dukrele,- ištarė vaidila, suimdamas pas Skomantą besiveržiančios jotvingių gražuolės ranką.- Mums reikia pasikalbėti... Pasikalbėti apie tave, Knyvą ir apie tai ką moteris turi daryti, o dar svarbiau, ko ji jokių būdu neturi daryti, jei nori kada nors tapti tokio vyro kaip Knyva žmona. Ar norėtum tai išgirsti? O dėl kuršio būk rami. Jis tikrai sugrįš pas tave...

Meda nieko neatsakė, tačiau tylą, o dar labiau protingų, didelių akių žvilgsnis, įsmeigtas į vaidilą, bylojo daugiau nei bet kokie žodžiai.

- Puiku, - linktelėjo Brutenis. Jis mokėjo suprasti tokią moterišką žvilgsnių kalbą.- Einam ramiai pasikalbėsime. Mūsų laukia ilgas pokalbis. Visų pirma, aš papasakosiu tau apie tai kur išvyko ir kada sugrįš Knyva. Vėliau...

Vėliau buvo ilgas, kelias valandas užtrukęs pokalbis, begalės klausimų ir kantrus aiškinimas, tačiau jo be šių dviejų asmenų niekas negirdėjo. Saulutei nusibodo stebėti Brutenį su Meda ir ji nusekė paskui Knyvą. Debesys, laimingi kad ant jų niekas nebešaukia, ramiai plaukiojo dangaus skliautais. Gal tik pilies mūro sienos... Gal tik jos girdėjo tai ką vaidila pasakojo jotvingių rikio seseriai? Tačiau niekas to nesužinos... Pilies mūro sienos su niekuo nesikalbėjo ir nieko nepasakojo. Aukštos ir išdidžios jo stiebėsi aukštai į dangų ir neatsiliepdavo kalbinamos nei debesų, nei netoliese čiurlenančio upelio, nei aukštai besiritinėjančios Saulutės. Neatsiliepdavo ir ramiai saugojo savo paslaptis. Paslaptis apie viską ką jos išgirdo ir pamatė. Paslaptis, kurių niekam neatskleis ir, kurios kada nors pražus kartu su jotvingių rikių pilimi. Paslaptis, tarp kurių buvo ir Brutenio bei Medos pokalbis. Ką bebūtų kalbėjęs vaidila su Meda, bet vakare jis nuėjo miegoti labai patenkintas per dieną nuveiktais darbais. Taip patenkintas, kad net nepastebėjo besišnekantis su savimi.

- Be reikalo aš netikėjau Krivaičiu. Almantas jau seniai įrodė turįs puikią galvą. Jei viskas eis pagal planą, tai tiek Skomantas, tiek Gedgaudas sutiks su Knyvos kandidatūra į Kernavės rikio vietą. Svarbiausia, kad kiekvienas iš jų galvos, kad kuršis yra būtent jo žmogus. Gedgaudas taip manys, todėl, kad Knyva yra geriausias Vykinto draugas, o Skomantas, todėl, kad tikėtis kuršio ir savo sesers Medos vestuvių. Įdomiausia bus stebėti kaip jei abu maivosi, raukosi ir lyg nenoromis sutinka su tokia „neutralia“ kandidatūra, kiekvienas širdyje džiūgaujdamas, kad pasiekė pergalę ir apmovė savo varžovą. Net Austėjas, kuris dabar vadovauja Amalų giminei ir tuo pačiu visiems sembams, neturėtų prieštarauti Knyvos tapimui Didžiuoju rikiu. Tikiuosi, kad neturėtų...- dar pasigirdę keli murmesiai jau buvo nebesuprantami, o vėliau po kambarį pasklidęs negarsus vaidilos knarkimas rodė, kad Brutenis, užliūliuotas savo šviesių minčių, jau paniro į sapnų karalystę. Kažkodėl jis buvo įsitikinęs, kad Knyva yra būtent jo žmogus ir bus

valdomas vaidilų bei Krivaičio. Tik retkarčiais, niūrios nuotaikos minutėmis, kurios aplankydavo vaidilą ankstesnėmis dienomis, Bruteniui užklysdavo mintis, kad tarp slapta džiūgaujančių po Kernavės rikio rinkimų, bet iš tiesų labai apsigavusių, gali būti ne tik Skomantas su Gedgaudu, bet ir jis pats kartu su Krivaičiu Almantu. Tačiau ši mintis buvo labai reta ir atsargi, todėl didelių rūpesčių vaidilai nesukeldavo. Tiksliau, jis į ją beveik nekreipė dėmesio...

241 mūsų eros metai lapkričio mėnuo Kernavė

Įtampa, didžiulė aplinkos karalienė įtampa... Įtampa, kuri atsispindėjo vyrų akyse, veiduose ir judesiuose. Piktuose žvilgsniuose, kurie kartas nuo karto kaip žaibas pralėkdavo iš žemaičių jotvingių pusėn ir atgal. Surauktuose veiduose ir nervinguose judesiuose. Ką ten vyrai, visi buvo labai įsitempę. Net žirgai ar prieš kelias dienas linksmai skaliję šunys buvo nutilę. Net ankstyvos lapkričio sniegės bijojo pasirodyti virš Kernavės pilies. Pilies, kurioje šią lapkričio 27-ąją dieną vyko naujo Lietuvos rikio rinkimai. Rikio, kuris nuo šiol valdys ne tik savo leičius ar liečius, kaip juos bepavadintum, ne tik tas valdovui priklausančias žemes, vadinamas Lietuva, bet karo žygių metu bus vyriausias visų genčių rikis, arba Rikių rikis, kaip jį vadindavo vaidilos. Jau patys savaime kiekvieni, o ypač tokie svarbūs, rinkimai sukeldavo laukimo įtampą, tačiau šie... Šie buvo ypatingi, nes visi žinojo kaip smarkiai dėl to, kas turėtų valdyti Lietuvą nesutaria patys galingiausi rikiai, kuriems galėtų prilygti tik Amalų šeima iš Sembų krašto. Tai - žemaičių rikis Gedgaudas iš Baltonių šeimos ir jotvingių rikis Skomantas. Du galingi, karingi ir valdžios trokštantys vyrai. Du vyrai, kurie patys negalėjo atsisakyti turimos valdžios ir tapti tik karo žygiuose svarbiu vadovu, bet už tai galėjo į Kernavės sostą pasodinti sau palankų žmogų. Blogiausia kiekvieno iš jų požiūriu buvo tai, kad kitas siekė to paties ir tam, kad laimėti šią sunkią rinkimų partiją reikėjo pasitelkti visą savo gudrumą. Todėl už didžiosios menės durų vyko žaidimas. Sudėtingesnis už bet kokius šachmatų žaidimus. Žaidimas, kuriame dalyvavo Gedgaudas, Skomantas, Austėjas iš Amalų šeimos, Taurinas nuo neurų genties ir dar daugiau nei dešimt skaitytojams nepažįstamų rikių, atstovaujančių vieną ar kitą gentį. Tiesa, buvo menėje ir Ruikis nuo galindų ir Garbus iš getų krašto. Tik jie beveik nedalyvavo ginčiuose, o tik stebėjo ir kraipė stebėdamiesi galvas. Dalyvavo šiame žaidime ir vaidilos. Tiksliau jie žaidė savo žaidimą, kurio besiginčijantys rikiai taip ir neperprato. O ginčijosi rikiai nors ir labai garsiai, bet ne taip karingai kaip anksčiau.

- Aš dar kartą siūlau Vytenį,- nutildydamas aplinkinius sušuko Skomantas.- Tai puikus karys ir galvotas vyras. Na ir kas, kad jis jotvingis. Kernius taip pat buvo iš mūsų krašto ir mano giminaitis, bet niekas niekada nepasakys, kad žygiuose sūduviam jis buvo palankesnis nei kitiems.

- Ai, baik,- mostelėjo ranka Gedgaudas.- Jau balsavome dėl tavo Vytenio ir pats matei, kad jis niekada nesurinks reikiamų balsų. Pusė rikių jo nepalaiko.
- Vien todėl, kad nepalaikai tu,- piktokai atrėžė Skomantas.
- O tai tu kitoks? Kažkodėl nemačiau, kad būtum mano Vykintą palaikęs. Prie tavęs prisišliejusi smulkmė taip pat pradėjo šūkauti visokias nesąmones.
- Aha, nesąmones,- atšovė jotvingis.- Sakė, kad Vykintas kaip tavo sūnus bus nuo tavęs priklausomas ir rūpinsis pirmiausia tavo įtakos stiprinimu, o tu šiuos žodžius vadini nesąmonėmis.
- Kaip jums nenusibodo rietis kaip šunims?- įsiterpė Austėjas.- Aš čia esu tik kaip stebėtojas ir prisieksiu Rikių rikiui tik jei jis pasirodys to vertas, bet norėdamas jus sutaikyti, siūlau Kauną į Lietuvos valdovus. Jis niekieno žmogus ir Kerniaus sūnus. Turėjo progos mokytis iš savo tėvo...
- Chmm,- numykė Gedgaudas.
- Žinai...- žemaičiui pritarė Skomantas.- Klausyk Austėjau, o tu Kauną pažįsti?
- Na, nelabai gerai,- nuskambėjo sembo atsakymas.
- Tai gal nesiūlyk jo net balsavimui. Matai, mes jį gerai pažįstame. Tikrai šaunus vyrukas, bet...
- Kas bet?- dar nesusigaudė Austėjas iš Amalų šeimos.
- Na supranti,- pritarėdamas savo varžovui, prašneko Gedgaudas.- Jis nelabai tinkamas būti valdovu. Jam trūksta šviesos, kuri nušviestų jo vyrams kelią. Jis tikrai narsus, bet vien narsos yra per maža tam, kad būti Rikių rikiu.
- Suprantu,- numykė Austėjas ir čia pat geraširdiškai pridūrė.- Bet juk tu siūlai Vykintą, o jis...- Ši subtili užuomina sukėlė pusės menėje susirinkusių rikių juoką, tuo tarpu kita pusė susiraukė lyg paragavusi citrinos.
- Baik čia žvengti kaip laukinis žirgas prieš lipant ant kumelės,- suriko Gedgaudas ant Skomanto.- Tavo siūlomas Vytenis ne ką geresnis.
- O tai lyg pats gali pasiūlyti kurį nors ryškų, protingą, drąsų, stiprų, išmintingą vyrą, kuris iš prigimties būtų gimęs tapti vadu ir nebūtų priklausomas nei nuo tavęs, nei nuo manęs, nei nuo bet ko kito?- atšovė Skomantas.
- Aš gal ir negaliu, bet gal kas nors kitas galite?- kreipėsi Gedgaudas į aplinkui besibūriuojančius rikius.
- Manau aš galiu pasiūlyti tokį žmogų,- lyg laukęs šių žodžių į priekį žengė Taurinas. Iš tiesų, jis ir laukė šių žodžių. Dar prieš kelias valandas neurą į šoną pasivedė Brutenis ir paprašė padaryti visiems paslaugą, bei, atėjus laikui, pasiūlyti Knyvos asmenį į Lietuvos valdovus. Išgirdęs, kad kalbama apie žmogų, kurį trumpo žygio metu Taurinas pradėjo laikyti ne tik savo draugu, bet ir tikru vadu, neuras nedvejodamas sutiko. Sutiko ir tikrai laukė ženklą, kuris nuskambėjo kartu su Gedgaudo žodžiais.- Aš siūlau Kernavės rikiu ir Lietuvos valdovu bei Rikių rikiu išrinkti jauną

kuršį, vieno iš šios išdidžios genties vadų sūnų, kuris pats yra gimęs būti vadu. Jo vardas Knyva. Tiems kas jo dar nepažįstate, pasakysiu, kad dar nebuvo sutikęs tokio vado. Aš jums papasakosiu kaip jo vedini į miltus sumalėme Treboniano Galo legioną, patys beveik nepatirdami nuostolių. Neuras buvo geras pasakotojas. Labai geras... Vien dėl to, kad pasakodamas sugebėdavo perteikti kadaise patirtus išgyvenimus ir jausmus. Visi jo klausėsi susikaupę, o kai kurie net išsižiojo pagauti besiliejančios pasakojimo istorijos. Klausėsi ir Skomantas. Ne tik klausėsi... Jotvingis širdyje triumfavo, negalėdamas paslėpti šypsenos. Mestelėjęs žvilgsnį į šoną, jis pamatė plačiai besišypsantį Gedgaudą, apsuptą savo svitos.

- Šypsokis, šypsokis tu žemaičių loky. Tau tik atrodo, kad Knyva bus paklusnus tau. Kai sužinosi visą tiesą, nebesišypsosi,- Skomantas tuo metu nuoširdžiai nustebtų, jei tik galėtų perskaityti savo varžovo mintis ir aptiktų, kad jos visiškai nesiskyrė nuo jo paties.

Tuo metu, kai rikiai klausėsi neuro žodžių, o pilyje slampinėjo įsitempę kariai, tik vienas žmogus buvo visiškai abejingas aplinkui siautusioms jausmų audroms. Kaip nekeista, tai buvo tas pats jaunas kuršis, kurį tuo pačiu metu savo žodžiais į padanges kėlė auksaburnis Taurinas. Knyva ne tik buvo abejingas rinkimams, jis buvo liūdnas ir susirūpinęs. Negalima sakyti, kad kuršis nežinojo apie būsimą siūlymą rikiams išrinkti jį Kernavės valdovu. Jis žinojo... Brutenis pasakė. Tačiau Knyva to nevertino rimtai. "Niekas ten nerinks tokio geltonsnapiro kaip aš. Yra žymiai vertesnių vyrų. Jei reikia tegul siūlo mane ir žaidžia. Koks skirtumas..." Numojo mintyse kuršis ranka ir nebegrįžo prie šitos minties. Jį labiau jaudino keistos eilės, kurias sapnavo visą praeitą naktį ir, kurių niekaip negalėjo suprasti. Labai keistos, niekur niekada negirdėtos eilės.

Nesakyk kas esi,

Nesakyk kur eini,

Nesakyk man kodėl,

Tu manęs nerandi...

- Ką reiškia šie žodžiai? Gal kas nors manęs ieško? Kas? Gal antra mano dūšėlės pusė? O gal tai aš pats savęs nerandu?- kalbėjo Knyva, apsikabinęs ištikimo žirgo kaklą. Eržilas rodos suprato savo šeimnininką. Kraipydamas ausis, jis gaudė kiekvieną jaunuolio ištartą žodį, o snukiu vėl ir vėl perbraukdavo jau porą dienų neskustą kuršio skruostą.- O gal tai mirtis manęs jau ieško ir skundžiasi, kad jos niekaip nerandu?- Toliau svarstė Knyva.- Ai, nekreipk dėmesio. Kvailystės visa tai... Man tiesiog labai liūdna. Gal todėl, kad be galo ilgiuosi Medos? Gal... O gal aš tiesiog truputį sirguliuoju. Visada prieš susergant pradėdavau liūdėti. Net mama man pasakojo, kad vaikystėje iš liūdesio atskirdavo kada ruošiuosi sirgti. O kaip tu, mano drauge? Tu, turbūt,

vienintelis pilyje, kuris nepuola su manimi kalbėtis apie rinkimus ir apie nesantaiką tarp rikių. Pabodo man visa tai. Kiekvienas galvoja apie savo valdžios stiprinimą ir net nesusimąsto apie tą jėgą, kurią mes galime parodyti būdami vieningi. Žodis "Lietuva" reiškia tik kažkokį mažą ir nereikšmingą žemės plotelį. Bet juk tai valdovo žemės. Valdovo... O valdovas turi valdyti. Teisingai ir išmintingai valdyti, o ne būti kažkieno padų laižytojas ar išmaldos rinkėjas.

- Knyva! - staiga pasigirdo šūksnis iš lauko. Netgi du šūksniai, kurie skambėjo kaip vienas ir kurie sklido iš kuršio beieškančių Vykinto ir Kauno burnų.- Ei, kurši, kur pasislėpei? Lėk greitai į pagrindinę menę. Su tavimi rikiai nori kalbėtis,- paskutinius žodžiai atsklido jau draugams sugužėjus į arklidę ir skubiu žingsniu artinantis link Knyvos.

- Dabar?- jaunuolis pakėlė nustebusias akis į atvykėlius.

- Dabar pat,- išrėžė Kaunas.- Pliaukštelėdamas kuršį per petį. Vykintai, imk šitą galvočių už kojų, o aš griebsiu už rankų. Kol jis pats sumąstys pajudėti dar trys metai praeis.

Taip bendromis pastangomis draugai išjudino Knyvą ir švelniais niuksais bei skambiais juokeliais išginė jį iš arklidės. Jie padarė ne tik tai. Dar jie išsklaidė niūrų jaunojo kuršio liūdesį, parodydami, kad jis turi ir daugiau ištikimų bei atsidavusių draugų, o ne vien tik savo žirgą. Tuo tarpu, gandas apie tai, kad kuršis kviečiamas į rikių susirinkimą pasklido visoje pilyje. Visi spietėsi, bandydami gerai apžiūrėti praeinantį Knyvą. Aplinkui tik ir sklido kalbos bei svarstymai apie tai kodėl į šį jaunuolį atkreipė dėmesį garbingiausi rikiai. Tie, kas buvo galvotėsniai, suprato pakvietimo tikslą, todėl apkalbinėjo jauną kuršio amžių ir asmenines savybes. Būreliuose kalbėtojų, į kuriuos greitai susimetė pamiršę ankstesnį priešišumą ir žemaičiai su jotvingiais, labiausiai buvo klausoma tų, kuriems Knyva vadovavo neseno Kerniaus žygio metu į Romos imperijos žemes. Tai buvo jų triumfo valanda. Juk tik jų būrys iš tiesų susikovė su romėnais ir nugalėjo ištisą legioną. Tokie kalbėtojai nesikuklino. Ko tik jie nepripasakojo... Koks kuršis šaunus strategas, koks drąsus, koks išmintingas, kaip rūpinasi savo vyrais ir dar daugel panašių tiesų. Svarbiausia, kad vyrai šnekėjo iš širdies. Jie tikrai taip galvojo ir tikrai didžiavosi, kad kovojo vadovaujami šio jaunuolio. Kai kurie mokytesni prisiminė ir Aleksandą Makedonietį, bet lyginti su juo kuršio neskubėjo. Ne todėl, kad manytų, jog Knyva dar buvo per prastas. Tiesiog šiose gentyse Aleksandras, kai kurių tautų nepelnytai vadinamas Didžiuoju, nebuvo labai vertinamas kaip karvedys. Vien dėl to, kad pralaimėjo dabar Kernavėje besibūriuojančių vyrų protėviams, tada graikų vadintiems Karališkaisiais arba europiniais skitais, tik pabandęs įkišti nosį į jų žemes.

Įvykiais apačioje susidomėjo ir Saulutė. Pajutusi sujudimą, ji nusprendė įdėmiau žvilgtelti į įvykius Kernavėje, bet to negalėjo padaryti. Dėl vienos paprastos priežasties. Kernavę nusprendė nuplauti debesys. Ji jiems atrodė purvina ir netinkanti prie aplinkos. Todėl trumpai

pasitarę ir nusprendę, kad pavienės snaigės nepadės nušveisti pilies suodžių, jie nutarė išpilti ant jos tiek vandens, kad užtektų nublizginti jos sienas. Tiesą sakant, jie ne tik nusprendė, bet jau buvo bepradedą darbą, o tai labai maišė Saulei. Ji paprasčiausiai per plušančių debesų jūrą negalėjo nieko matyti. O matyti labai norėjosi...

- Būkit geručiai,- prašė ji debesų.- Tik kelioms minutėms.

-Rrrr,- atsakė debesys, nesileisdami į diskusijas.

- Na, pikčiurnos... Mes juk puikiai sutarėme. Negi aš turėsiu pabandyti pati jus išdžiovinti?

-Nepavyks,- atšovė piktdžiugiškai debesys.- Mūsų daug ir mes jėga...

- Gal ir nepavyks,- sutiko Saulė.- Bet aš galiu greitai išdžiovinti visą jūsų išpiltą vandenį taip, kad nesugebėsite gerai nuplauti pilies.

-Rrrr,- vėl atsakė debesys, bet jau susibūrė tartis.- Na gerai,- Sutiko jie po minutės.- Bet tik dešimčiai minučių ir nei sekundės ilgiau. Sutarėme?

- Žinoma,- sutiko Saulutė.- Tik greičiau pasislinkite. Labai noriu pažiūrėti kas ten apačioje darosi.

Vėliau dar anūkai tų, kurie buvo pilyje kaip apie Dievų ženklą kalbėjo apie tai, kad Knyvai žingsniuojant pilies kiemu, staiga liovėsi beprasidedąs stiprus lietus ir skaisčiai nušvito Saulė, savo spindulius klodama po einančio kuršio kojomis. Ką ten anūkai... Tas nuostabus vaizdas ilgus šimtmečius išliko išdidžių genčių dainose ir padavimuose. Net tada kai apie Knyvą jau visi užmiršo ir nebeliko ne tik jo kaulų, bet ir pačios kuršių genties.

Tačiau tai buvo vėliau, o dabar... Dabar Knyva žingsniavo pagrindinės pilies menės link, lydintas smalsių Saulės spindulėlių ir dviejų ištikimų draugų.

Negalima sakyti, kad visiems susirinkusiems rikiams kuršis iš karto patiko.

- Jis per jaunas,- tai šen, tai ten girdėjosi šnibždesiu tariami žodžiai.

- Per jaunas ir iš tiesų dar nieko doro gyvenime nenuveikęs,- antrino kiti.- Geriau rinkti patyrusį vyrą. Tokį kaip Vytenis.

- Prieik arčiau Knyva,- nustelbdamas aplinkinį triukšmą, ištarė Skomantas, kviesdamas kuršį prie stalo už kurio sėdėjo jis kartu su Gedgaudu ir Austėju. - Ginčų ir tarimosi metu nuskambėjo tavo vardas kaip vyro tinkamo būti Kernavės rikiu. Kai kurie tave pažįsta, nes kovojo tavo vadovaujami. Tokie vyrai labai daug gero apie tave kalbėjo. Tačiau yra nemažai rikių, kurie tavęs dar nebuvo matę ir kupini abejonių. Ypač dėl tavo jauno amžiaus. Pasakyk mums, Knyva, kaip tu įsivaizduoji Lietuvos valdovo darbą. Kokius uždavinius pirmiausiai jis turėtų spręsti. Šnekėk...

Ir Knyva prašeko... Apie tai ką jaučia kai taria žodį „Lietuva“. Apie vienybę ir galią, apie pavienius perlaužiamus virbus ir nesulaužomą jų ryšulį, apie išdidumą ir didžiavimąsi savo

žeme ir Tėvyne. Nuoširdžiai kalbėjo kuršis, bet ne viską. Nutylėjo jis savo mintis apie nuo nieko nepriklausantį valdovą, apie rašto ir mokyklų būtinumą, apie vieną bendrą kalbą. Nutylėjo, bet jų neatsižadėjo... O po to.. Po to jis pradėjo vardinti artimiausius darbus. Tai, kad reikia surengti žygį prieš iš rytų vis pasirodančius avarus bei prie jų prisišliejusius klajoklius ir ilgam nublokšti šiuos atgal į jų bekraštes stepes. Apie tai, kad reiktų kiek mažesnėmis jėgomis pasisukinėti po saksų, frankų, alemanų ir frizų žemes, nes germanai paskutiniu metu sujūlėjo ir turi vėl suvokti savo vietą. Apie tai, kad būtina pabaigti Kerniaus darbą kuriant bei sustiprinant kariūnų draugovę, kuri visada būtų pasiruošusi kilti į žygį, jei pagalbos prireiktų bent vienai genčiai. Žinoma, tokiai draugovei išlaikyti būtinas lėšas turėtų skirti visi rikiai. Apie tai, kad reikėtų nutarti dėl atskirų genčių vykdomų karo žygių derinimo ir dalijimosi su kitais savo grobiu, skiriant kokią nors dalį bendroms reikmėms. Galiausiai Knyva prašeko apie savo svarbiausią darbą - karą su Romos imperija. Būtent, ne žygį, bet visą karą.

- Mes turime uždaryti romėnus už jų pačių sienų,- kalbėjo Knyva.- Turime smogti jiems taip, kad jie niekuomet nebegalvotų kišti nosies į mūsų žemes. Aš suprantu, kad vienas karas nepribaigs tos pabaisos... Tačiau jei pultumėm metai po metų, karta po kartos, anksčiau ar vėliau mes sugriautumėme šių plėšikų imperiją. O pradėti turime dabar... Pradėti suderinę su persais ir jų karingu valdovu. Iš pradžių atimsime iš jų Dakiją ir apgyvendinsime saviškiais, pavyzdžiui getais. Tada užsiundysime ant romėnų ir germanus. Tai bus mūsų taikos sąlyga išdidiems alemanams ir frankams. Jei jie nerengs žygių prieš Romą, turės kariauti su mumis. Taip, žygis po žygio, mes atimsime Romos turtus, išlaisvinsime jos vergus ir sukursime pačią didingiausią ir turtingiausią genčių sąjungą per visą žmonių istoriją. Aš nematau, kas mus gali sustabdyti. Nebent kokia nors nežinoma, bet skaitlinga stepių tauta ar tautų sąjunga. Tačiau tai labai mažai tikėtina.

Ilgai dar kalbėjo Knyva. Daug visko jis pasakė... Net apie Kernavės rikio žemių ūkio tvarkymą ir apie savus pinigus pakalbėjo. Kai jis pagaliau baigė, nebeskambėjo aplinkui pašnibždomis tariami žodžiai apie nieko dar nežinantį jaunuolį. Tiesą sakant, jokie žodžiai neskambėjo. Menėje pakibo tylą. Ne pikta ar agresyvi kaip juodas debesys tylą, bet viltinga, iš daugelio skrajojančių, bet taip ir neištartų minčių susidedanti rimtis. Vyrai mąstė... Mąstė apie tai ką išgirdo ir kiekvienas apie savo vaidmenį būsimame plane. Ruikis pritarė bendram žygiui prieš germanus, nes tie labai vargino galindų žemes. Garbus užsisvajėjo apie tai, kad bus įgyvendinta sena jo tėvo getų rikio svajonė atimti bent dalį Romai vis dar pavaldžios Dakijos iš romėnų ir apgyvendinti ją getais. Skomantas galvojo, kad jaunuolis bus puikus Medos vyras ir labai sustiprins ir taip didžiulę jotvingių įtaką. Gedgaudas, savo ruožtu, mąstė apie puikų sąjungininką, kokių naujas Kernavės valdovas bus žemaičiams. Taurinas net išsišiepęs svajėjo

apie tai kaip bus sumušti jo gimtose žemėse dažnai plėšikaujantys stepių klajokliai. Net Austėjas ir tas mintijo, kad ir galingiesiems sembams pagaliau atėjo metas dalyvauti bendrų visoms gentims planų įgyvendinime. Tada... Tada visi pradėjo kalbėti. Daug kalbėti. Apie planus, žygius ir kitus panašius reikalus. Visi jau buvo apsisprendę. Ypač kai savo nuomonę garsiai išreiškė trys visų svarbiausieji rikiai ir jiems pritarė Krivių Krivaitis Almantas. Tolimesnis balsavimas buvo kaip reta darnus ir vieningas. Kaip ir prasidėjusi visuotina šventė į savo sukurį įtraukusi ir seną ir jauną. Gal tik Brutenis išgyveno dvejopus jausmus. Viena vertus, jis džiaugėsi, kad pavyko įgyvendinti labai sudėtingą planą. Kita vertus, niekaip negalėjo pamiršti dar prieš valandą išgirstų "dūsaujančios" vaidilutės žodžių. Paprastų, nuoširdžių, bet labai įžvalgių žodžių.

- Vaidila, aš keliavau kartu su Knyva nuo Skomanto pilies iki Almanto šventyklos ir spėjau gerai pažinti šį jaunuolį,- tada pasakė vaidilutė.- Jei tu bent valandėlei manai, kad jis klausys Gedgaudo, Skomanto, Almanto ar tavo nurodymų, tu esi pats naiviausias vaidila pasaulyje. Pamatysi, nepraeis ir dešimt metų ir jo valia bus svarbiausia, jo nurodymai bus visuotinai vykdomi, jis valdys visų genčių žemes per sau ištikimus asmenis. Ir jūs, vaidilos, turėsite taikytis su visais jo darbais ir mintimis. O jų bus įvairių... Tame tarpe ir tokių apie kuriuos Kernius drįsdavo tik pagalvoti ir pakalbėti.

Pranašišškai skambėjo šie vaidilutės žodžiai. Labai pranašišškai, bet Brutenis jais visiškai nenorėjo tikėti.

II dalis. VALDOVAS

249 mūsų eros metai rugsėjo mėnuo. Kuršių nerija

Vasaros karščiai šį kartą gerokai užsilaikė. Šiaip kuršiai nebuvo iš tų kurie Dievų melstų atsiųsti lietu, bet šiais metais viskas pasikeitė. Pageltusi ir nudegusi žolė, kurios nebenorėjo būti net alkaniausios karvės, nykstantys vaismedžiai, kuriems nebepadėjo tie keli lašai vandens, kuriuos žmonės galėdavo jiems skirti. Vandens, kurio sulig kiekviena diena šuliniuose buvo vis mažiau ir mažiau.

- Visą vasarą be lietaus,- murmėjo Uršulė, sunkiai ištraukusi puspilnį kibirą vandens iš nusekusio šulinio.- Ką ten vasarą... Balandį dar palijo ir paskiau kaip prasidėjo karščiai, taip jokios atgaivos ir nebuvo. Už ką Saulutė taip ant mūsų supyko? Jei Praamžis nepadės ir neatsiųs lietaus ir kitą mėnesį, visai pražūsime. Kur tai matyta, jau rugsėjis tuoj baigsis, o karščiai kaip vidurvasarį... Pasakojo man senelė, kad kai ji buvo maža mergaitė, didžiuliai karščiai be lietaus tęsėsi iki pat lapkričio vidurio, o paskiau iš karto prasidėjo šalčiai ir žiema. Tada žuvo visas mūsų derlius ir išmirė daug gyvulių. Net žuvų sumažėjo. Visos gentys tada išgyveno didžiulį badą. Bijau, kad ir šiomet to paties nebūtų. Dievai, koks sunkus tas kibiras. Visai nusilpau. Saulius tuoj sugrįš namolio, o aš jam net sriubos išvirti negalėsiu. Susikaupk, Uršule,- pyktelejo ant savęs moteris.- Tu dar visai jauna. Penkiasdešimt šešios vasaros, tai dar visiškai mažai. Močiutė štai net aštuoniasdešimties sulaukė, o aš... Nugara skauda, kojos vos paeina. Ištižau... O, svečiai atvyko... Brutenis... Sakiau aš jam... Dar praeitais metais sakiau, kad niekur jis nesidės ir bus Knyvos pasiuntiniu. Berniukas kai ką nors nusprendžia, visada randa būdų tai įgyvendinti. Supyko tada vaidila ant mano sūnaus. Ir ant manęs supyko. Sakė niekada neatleis, kad ne tik Kernavėje ar Vilniuje, bet ir visoje Žemaitijoje bei Sūduvoje su Dainava atsirado mokyklos, kuriose mokomi rašto ir kitų naudingų dalykų rikių, jų kariūnų ir pirklių vaikai. Užsidarė savo namelyje ir prisiekė su manimi nebesikalbėti kai tik išgirdo, kad pritariu Knyvai. Na ir kas... Išlindo. Neilgai tepyko,- taip bebambėdama moteris priėjo savo pirkios duris, prie kurių greitai artėjo žilabarzdis, bet dar žvalus vaidila.

- Labas, Uršule,- pirmas pradėjo Brutenis, nulenkdamas savo galvą šeimininkei.- Tebus Praamžis maloningas tau ir tavo namams.

- Sveikas, vaidila,- linktelejo šypsodamasi Uršulė. Laikas atėmė jos sveikatą, bet nesudrumstė aiškaus ir aštraus proto. Ji jau suprato kaip Knyva suviliojo Brutenį. Beliko įsitikinti savo

minčių teisingumu.- Tai ruošiesi užimti Almanto vietą Krivių Krivaičio soste? Girdėjau jis visiškai pasiligojo ir ilgai nebetrauks...

- Chm...- numykė vaidila, nežinodamas ką atsakyti į tokį tiesų klausimą.- Na aš...

- Aha,- šyptelėjo Uršulė. - Knyva pasiūlė, o tu sutikai...

- Na...

- Ir turiu pasakyti, kad tiek tu, tiek mano berniukas pasielgėte teisingai. Tu, mano manymu, esi pats tinkamiausias būti Krivių Krivaičiu. Tu išmintingas, nesi piktas ar kerštingas ir nuoširdžiai atsidavęs savo kraštui ir žmonėms. Be to, tu tas, kuriuo Knyva tikrai gali pasitikėti.

- Tikrai taip manai?- kiek pražvalėjo prieš tai priblokštas Brutenis.- Mes nelabai sutarėme su Knyva kai kuriais klausimais.

- Žinau,- linktelėjo Uršulė.- Bet jis tave gerbia, o tu jo niekada neišduosi. O jūsų ginčiuose gimsta tiesa ir tai kas geriausia šiai šaliai. Manau, kad abu tai suprantate.

- Sembai siūlys Vaidevutį,- nedrąsiai išsakė savo nuogastavimus vaidila.

- Nesiūlys... Knyva ką nors sugalvos. Jis negali nurodinėti Austėjui ar kitiems Amalams ką siūlyti, bet gali Vaidevutį kur nors išsiųsti su svarbia užduotimi. Ilgam išsiųsti... Pavyzdžiui gali pasiimti su savimi į žygį prieš Romą, kad tas kartu su kitais vaidilomis keltų mūsų karių dvasią. Pamatysi, mano berniukas labai gudrus. Pasirodys, kad vaidilos vykstantys į žygį, visi kaip vienas bus iš Vaidevučio aplinkos. O tavo šalininkai liks čia. Kai ateis laikas rinkti Krivių Krivaitį, niekas nestovės tavo kelyje. Kaip ten mano berniukui? Girdėjau sunku...

- Paskutiniu metu jis labai užsiėmęs,- linktelėjo vaidila.- Sausra, nederlius... Nekokie dabar laikai. Jei ne Knyvos užsispyrimas kelis metus kaupiti grūdų atsargas ir primygtinis siūlymas kitiems rikiams elgtis taip pat, padėtis būtų žymiai blogesnė. Daugiausiai laiko atima pasirošimas žygiui. Kaip čia pas jus? Ar buvo jau žygūnai atlėkę?

- Kur čia nebus... Tik kad tų žygūnų nelabai ir reikėjo. Saulius kai grįžo praeitais metais iš Kernavės kupinas minčių apie mūsų laivyną Romos vidaus jūroje, tai jau visą Kuršą aplėkė. Net Skandžion nusibeldė ieškodamas norinčių ir galinčių patraukti į Romą. Tai tie žygūnai tik pas mane teužsuka ir dovanų nuo Knyvos atveža. Šiandien Saulius turi grįžti. Galvojau savo jaunėliui sriubos išvirti. Pasiliksi pavalgyti?

- Mielai,- sutiko Brutenis.- Ir vandens daugiau atnešiu. O kas čia taip triukšmauja?- Tuo metu vėjas atnešė keistus būgnų garsus nuo pakrantės.

- Čia sklinda nuo pirklių iš rytų kraštų stovyklos,- numojo ranka Uršulė.- Jie dažnai taip linksminasi. Keista kažkokia pas juos muzika. Triukšminga ir netvarkinga. Turbūt, tokia pat kaip ir visas jų gyvenimas. Tiesa, o kaip mano anūkėlis? Kovą jam jau aštuoni metukai sukaks. Turbūt jau didelis berniukas?

- Germantas jau visas vyras,- šyptelėjo Brutenis.- Kai išgirdo, kad važiuoju pas jo močiutę, labai prašėsi pasiimti kartu. Ir manęs prašė, ir mamos, ir tėčio. Kai mama jam neleido, tai buvo bepradedas atsikalbinėti, bet kai tėtis paaiškino, kad negalima nutraukti mokslų ir išlėkti pas močiutę, Germantas tik linktelėjo ir sutiko. Geras sūnus pas Knyvą auga. Bus protingas ir stiprus bei gražus vyras. O žinai kaip jį alemanai, kurie buvo atvykę į Kernavę dėl sąjungos su Knyva derėtis, pavadino?

- Kaip gi?- išsišiepė Uršulė. Ji labai mylėjo savo anūką, bet neturėjo progos su juo daugiau pabendrauti.

- Tie keistuoliai negalėjo ištarti Germantas rikis, tai pradėjo sakyti "Germanarich". Viską jie iškraipo,- pyktelėjo prisiminęs vaidila.- Kai Knyva jiems pasakė, kad renkama pačių labiausiai įgudusių vyrų draugovė, kuri bus vadinama gudojais, tai tie puolė šaukti, kad gotai vėl į žygį eina. Tai ir mes jiems gotai, ir Germantas tai Germanarichas.

- Na nesipiktink,- švelniai pliaukštelėjo Uršulė senam draugui per petį.- Sakyk geriau ko atvykai. Jaučiu, kad ne vien pasikalbėti apie žygį, apie kurį ir taip visi viską žino. Manau, kad net romėnai jau žino, kad pas juos ruošiamės apsilankyti.

- Romėnų dabar laukia karas su alemanais,- linksmai žybtelėjo Brutenio akys, prisiminus apgaulę, kurią jis padėjo sukurti.- Be to, po mūsų suruošto spektaklio ir vaišių Romos pirkliais, tarp kurių buvo ir imperatoriaus šnipų, jie dabar galvoja, kad žinios apie mūsų ruošiamą puolimą tėra tik germanų skleidžiami gandai, norint nukreipti dėmesį nuo jų pačių žygio. Romėnai net sąjungą Knyvai prieš alemanus ir persus siūlė. Dovanas didžiules atnešė...

- Gerai, gerai,- numojo ranka Uršulė.- Įtikinai. Šaunuoliai. Tai ko atvykai? Nesakyk, kad Knyva dabar jau tave atsiuntė mane į Kernavę pasikviesti. Aš jam gi aiškiai pasakiau, kad niekur iš savo namų nesikelsiu.

- Palauk, Uršule, neskubėk,- ramino ją Brutenis.- Knyvai reikia tavo pagalbos ir tik tavimi jis gali pasitikėti. kažkas turi Kernavę prižiūrėti, šeimynykščius padaboti, ūkiu pasirūpinti. Nevalia svetimų tenai įsileisti.

- Meda prižiūrės,- atkirto Uršulė.

- Meda vyksta kartu į žygį. Ji taip nusprendė ir Knyva nesugebėjo atkalbėti. Tu gi žinai kokias ji. Sakė negalinti savo vyro nelydėti. Subūrė tokių pat patrakusių moterų būrį ir kiauras dienas treniruojasi šaudydamos iš lanko. Turiu pasakyti, kad šaudo jos geriau nei dauguma mūsų karių.

- Ta išlepinta mergšė,- pyktelėjo Uršulė.- Na kur tai matyta namus vienus palikti ir kaip kokiam bernui ant arklio strikinėti bei lanku mojuoti. Tu gi žinai, man ji iš karto nelabai patiko. Sakiau aš Knyvai, bet kur jis manęs paklausys.

- Nevyk Dievo į medį, Uršule,- ramino ją vaidila.- Tau jokia nepatiktų. Taip myli savo sūnelį, kad neatiduotum jo jokiai merginai. Tu geriau prisimink kokia pati buvai. Įdomu kur su savo vyru susitikai? Kaimo vakaronėje? Tai kad ne... Prasibrovei į laivą ir prieš tėvų valią išplaukei piratauti. Tokia pati patrakėlė buvai kaip Meda. Jūs abi labai panašios. Tik nei viena niekaip to nenori pripažinti. Galbūt ir Knyva tik dėl to ją taip smarkiai pamilo?

- Chm...- šį kartą numykė Uršulė, negalėdama paneigti faktų iš savo jaunystės.- Bet gal kas nors kitas gali Kernavėje pabūti?

- Nežinau? Gal ir gali, bet Knyva tokio nežino. Visi Lietuvos kariūnai kartu su savo rikiu išvyksta. Išvyksta ir jo artimiausieji: Kaunas, Skomantas, Vykintas ir Taurinas. Pilies įgulą sudarys po šimtinę kuršių, žemaičių ir jotvingių. Nėra žmogaus, kuris jiems galėtų vadovauti ir būtų visų gerbiamas. Nėra nieko išskyrus tave. Pati žinai, kad per paskutinius metus dainorėliai visur dainavo apie tavo ir Artoriaus jaunystės žygius. Dabar visos gentys žino, kaip sužeidus vyrą, tu pradėjai vadovauti šimtinei kuršių ir sumušėte tris kartus gausesnį jutų būrį. Gerbia tave vyrai ir klausys tavo nurodymų. O šeimynykščiai bijos ir nieko pikto valdovo turtui nedarys. Be to, kas geriau už tave galės prižiūrėti Germantą.

- Berniukas lieka Kernavėje?- nusistebėjo Uršulė.- Aš maniau, kad apsigyvens Sūduvoje pas Medos gimines.

- Kam jam keliauti pas žmones, kurių beveik nepažįsta, jei dar gyva vienintelė ir mylimiausia jo močiutė?- šypsodamasis kalbėjo Brutenis, stebėdamas sutrikusią Uršulę.- Negi tu taip prisirišusi prie savo karvių, kad nepadėsi sūnui kai jam labiausiai to reikės ir atiduosi savo vienintelį anūką svetimiems prižiūrėti?

- Aš...- moteris visiškai pasimetė ir nebežinojo ką jai atsakyti.

- Gerai, neskubėk, pagalvok. Palaukime Sauliaus. Pažiūrėsime ką jis tau patars. Vaikinas išmintingas užaugo,- Brutenis žinoma nesakė Uršulei, kad Kernavės ar Vilniaus, neseniai rikių sutarimu galutinai prijungto prie Lietuvos valdovo valdų, šeimynykščiai niekada nedarys nieko blogo savo rikio turtui, nes tiesiog garbino Knyvą ir buvo jam labai atsidavę. Jų nereikėjo prižiūrėti, kaip nereikėjo prižiūrėti ir Kernavės įgulos, kurioje ne vienas patyręs karys galėjo vadovauti visai draugovei. Nesakė Brutenis, kad ir jis pats liks kurį laiką gyventi Kernavėje. Liks tam, kad prižiūrėtų Uršulę, kurios sveikata šiek tiek suprastėjo. Viso to nereikėjo sakyti, nes Knyvos motina buvo per daug išdidi ir nepriklausoma, kad pripažintų savo silpnumą. O štai naujas tikslas padėti sūnui ir dar prižiūrėti anūką galėjo ją priversti elgtis taip kaip seniai norėjo ir Knyva, ir jam pritariantis Saulius.

- Na gerai,- linktelėjo Uršulė.- Eik dar vandens atnešk. Girdžiu ragą gaudžiant. Reiškia laivas parplaukė. Turbūt Saulius sugrižo. Pakalbėsime dar visi vakare.

Jie kalbėjosi ne tik vakare, bet ir visą kitą dieną. Kol pagaliau, išnaudojusi visus argumentus, Uršulė buvo priversta nusileisti Brutenio ir Sauliaus įkalbinėjimams. Nusileido ir po truputį pradėjo rinktis savo mantą, o vaidila jai padėjo. Jis puikiai prisiminė Knyvos prašymą nepalikti motinos vienos nei vienai dienai ir jokių būdu neleisti jai atsitokėti bei persigalvoti. Viską dėl ko tik Uršulė suabejodavo, Brutenis tučtuojau sutvarkydavo. Jis sutarė su kaimynais, kad tie prižiūrėtų sodybą ir padabotų gyvulius, nupirko didžiulį vežimą daiktams pervežti, paėmė kelis Sauliaus vyrus palydai ir štai po savaitės Uršulė pasijuto patogiai sėdinti vežime, apsupta paslaugių vyrų, prilaikoma vaidilos ir liūdnomis akimis žiūrinti į tolstančią sodybą. Sodybą, kurioje praėjo daugiau nei trisdešimt laimingiausių jos gyvenimo metų. Kurioje viešpatavo meilė ir šiluma, gimė ir užaugo vaikai ir kurioje atėjo senatvė. Uršulė nors ir guodė save viltimi sugrižti, tačiau širdimi jautė, kad jos gyvenimo kelias niekuomet daugiau neprasuks pro šią sodybą.

Kernavė

- Germantai, greičiau!- po visą didžiulės pilies kiemą aidėjo berniūkščių šūksniai.- Na kurgi ten kapstaisi. Viską pražiopsosi.
- Bėgu, bėgu...- pro pilies antro aukšto langą nupleveno skubančio pas draugus rikio sūnaus žodžiai. Germantas labai skubėjo į arklides. Turbūt taip, kaip dar nei karto gyvenime nėra skubėjęs. Žinoma, buvo dėl ko. Tik pagalvokite, juk arklidėse kaip tik dabar turėjo gimti Knyvos eržilo sūnus. Visi žinojo, kad rikio žirgas vis dar neturi sau lygių, o jo palikuonių trokšta įsigyti net garsiausi rikiai. Tai nebuvo pirmas ristūno vaikas, bet pirmas, kurį Knyva pažadėjo padovanoti savo sūnui. Todėl Germantas ir skubėjo. Lėkė tiesiog paknopstomis, net nebaigęs valgyti tarnaitės atneštų pusryčių ir nematydamas švelnaus jį lydinčių motinos akių žvilgsnio, kuriame atsispindėjo džiaugsmas, matant kaip jos mažasis berniukas, kupinas gyvenimo laimės, skuba išvysti savo pirmojo žirgo gimimą. Jei motinos žvilgsnio berniukas nepastebėjo, tai tėvą jis pamatė net ir labai skubėdamas. Žinoma, sunku būtų nepamatyti trijų aukštų stiprių vyrų, stovinčių kaip tik ant skubančios nenuoramų šutvės kelio.
- Tėti, jau prasidėjo!- dar spėjo šūktelti Germantas, įsuktas pašėlusio bėgimo verpeto ir kaip mažas viesulas praskridamas pro stovinčius Knyvą, Kauną ir Vykintą.
- Skuba pamatyti savo žirgą,- supratingai linktelėjo, akimis palydėdamas vaikų būrelį, Kaunas.- Tik ar ne per mažas jis tokiam žirgui?

- Žinau,- atsiduso Knyva.- Ankstoka jam dar, bet negalėjau kitaip. Vaikas labai liūdėjo, kad liks tik vienas su močiute, o mes su Meda išvykstame. Dabar bent jau atgavo ūpą ir lengviau susitaikys su mūsų nebuvimu. Turės kuo užsiimti... Prižiūrės augantį žirgą.
- Jo,- myktelėjo Vykintas.- Teisingai. Aš ir taip pat padaryčiau. Va maniškiui vyresnėliui tik šešeri sukako, o aš jam padovanojau lokiuką išvykdamas į žygį.
- Tai, kad tavo sūnus pats kaip lokiukas auga,- šyptelėjo Kaunas.- Tokio stipraus ir didelio šešiamečio berniuko aš dar nemačiau.
- Aha,- nušvito Vykintas.- Bus dar stipresnis už mane. Gaila, kad tėvas nebespėjo tai pamatyti.
- Gaila,- linktelėjo Knyva.- Didis žmogus buvo Gedgaudas. Dievai tą dieną buvo nuo mūsų nusisukę, kai ta tris kartus prakeikta avaro strėlė jam širdin įsmigo.
- Taip,- niūriai linktelėjo Vykintas, kuris vis dar liūdėjo dėl prieš tris metus žuvusio tėvo.- Dėkui drauge...
- Ką mes čia taip liūdnei,- pabandė praskaidrinti nuotaikas Kaunas.- Geriau pasikalbam apie žygį.
- Pakalbam,- sutiko Knyva.- Einam už pilies vartų prie upės pasivaikščioti. Apžiūrėsime ką pirkliai savo stovykloje naujo siūlo ir pakeliui apie reikalus pasikalbėsime. Čia vaikai truputį per daug erzelio kelia.
- Tai gal nuo avarų ir pradėkime,- po minutės tylos, draugams jau išėjus pro pilies vartus, ištarė Kaunas.- Prašosi jų vienas iš kaganų su penkiais tūkstančiais raitininkų pas tave į tarnybą. Atsiuntė pasiuntinius su dovanomis ir nori kartu į žygį traukti.
- O jis...- pradėjo, bet nespėjo užbaigti klausimo Vykintas kai Kaunas jau į jį atsakė.
- Ne, jis nedalyvavo mūšyje stepėse, kur žuvo Gedgaudas. Iš karto apie tai pranešė. Žino, kad mes visi liūdime dėl Gedgaudo. Aš juo tikiu. Po to kai mes sumalėme tuos stepių vaikus į miltus, nei vienas iš ten buvusių kaganų negalėtų turėti penkių tūkstančių raitininkų būrio.
- Avarai geri lankininkai,- pagaliau įsiterpė Knyva.- Tik čia mūsų žygis ir jame vadovausime tik mes patys. Avarus galime priimti tokiomis pat sąlygomis kaip alemanus ir saksus, kurie surinko po kelis tūkstančius vyrų, norinčių pasiplėsti Romoje. Jie bus atskiras karinis dalinys, bet besąlygiškai klausys jiems priskirto vado. Drausmė tarp jų turės būti tokia pat kaip ir mūsų būriuose. Bet koks nepaklusimas vadui baudžiamas mirtimi. Už tai jie gaus iš anksto sutartą bendro grobio dalį.
- O jiems vadovaus?- pasidomėjo Kaunas.
- Germanų pėstininkus priskyrėme Vykintui. Jis vadovaus visiems pėstininkams, kurių didžiąją dalį sudarys žemaičiai. Vykintai, pats paskirsi dalinių vadus,- dėstė Knyva.- Smogiamajai sunkiajai kavalerijai, kuri bus pagrindinė mūsų jėga, vadovaus Skomantas. Taurinas vadovaus lengvajai kavalerijai ir raitiesiems lankininkams. Reiškia avarai bus pavaldūs tiesiogiai jam.

Visi jūrininkai, kurie sudarys mūsų laivų romėnų jūroje įgulas, skiriami į kuršių būrį. Mūšiuose jie bus arba pėstininkai ir klausys Vykinto, arba lengvieji raitininkai ir klausys Taurino. Viskas priklausys nuo konkreto mūsų plano. Pėstieji lankininkai bus pavaldūs galindui Ruikiui. Taip pat, prie mūsų prisijungs getų pajėgos. Garbus sutinka, kad jo kariai bus išsklaidyti po kitus dalinius, bet su sąlyga, kad jis dalyvaus vadų taryboje priimant sprendimus. Neprieštaraujate?

- Žinoma ne,- beveik vienu balsu atsakė Vykintas su Kaunu.
- Tik su sembais kyla nesklandumai,- pratęsė Knyva.- Jų bus beveik dešimties tūkstančių vyrų būrys, bet jiems vadovaus tik Austėjas, kuris sutinka vykdyti tik mano nurodymus. Kažkodėl turiu nuojautą, kad ir mano nurodymus jis vykdys tik tuos, kurie jam patiks.
- Na su sembais visuomet taip buvo,- linktelėjo Kaunas.- Atsimenu dar tėvas skųsdavosi, kad visiškai su jais nesusišneka. O kaip pagalbiniai daliniai? Ir dar, o kaip persai ir jų valdovas Šapuras?
- O ką persai? Kažkaip mes su jais niekaip nesuderinam savo veiksmų. Pasiunčiau žygūnus pranešti Šapurui apie būsimą mūsų puolimą, bet manau, kad jie nespės surinkti kariuomenės ir pulti Romos imperiją iš savo pusės. Dėl kito tavo klausimo... Visi pagalbiniai daliniai ir žvalgai klausys ir atsiskaitys tiesiogiai tau pačiam. Manau, jau pats senokai supratai, kad pats jau dabar vadovauji žygio rengimo darbams,- šyptelėjo Knyva, žiūrėdamas į Kauną.
- Vadovauju...- nusijuokė Kerniaus sūnus.- Nuo tavo dėmesingos akies niekas neprasprūsta. Tai vis dėlto kokį maisto gabenimo būdą pasirenkame? Jei neklystu, nuo Vilniaus pajudės beveik trisdešimt tūkstančių vyrų. Galindų žemėse mūsų bus daugiau nei penkiasdešimt tūkstančių, o iš getų žemių išžygiuos jau aštuoniasdešimt tūkstančių karių. Dar bus penki tūkstančiai arklinių, gydytojų ir virėjų.
- Negerai,- susimąstė Knyva.- Virėjų atsisakykim. Negalime traukti į priekį apsikrovę vežimais. Būsime per lėti. Kol trauksime saviškių žemėmis, rikiai mus aprūpins maistu. Vėliau kiekvienas turės maitintis iš savo atsargų. Kiekvienas, tame tarpe ir gydytojas, ir arklininkas turės pasiimti sau maisto vienam mėnesiui.
- Ir vaidilos?- nuskambėjo nustebusio Vykinto klausimas.
- Visi mūsų vaidilos moka jodinėti,- atkirto Knyva, gal šiek tiek griežčiau nei norėjo.- Romos imperijos žemėse galėsime maitintis ir vietiniais resursais. Iš pradžių mums labai svarbus bus greitis. Turėsime dalimis sumušti romėnų armijas, tada paimsime kelis miestus ir...
- O kaip mes miestus imsime?- pertraukė draugą susirūpinęs Vykintas.- Mūsų žirgai skraidyti nemoka, o miestų sienos imperijoje aukštos.
- Vykintai, baik,- už Knyvą atsakė Kaunas.- Medžių rasime, o meistrų turime pakankamai. Jei kuršiai planuoja visą laivyną tenai pasistatyti, tai kelias katapultas ar taranus tikrai sugebės

surinkti. Knyva teisis, iš pradžių privalėsime pulti greitai ir netikėtai. Po to, kai sumušime romėnų armijas, tada galėsime ir vergų bei turtų pasirinkti. Tada vežimus pasigaminsime ir lėčiau namo sugrįšime.

- Būtent,- linktelėjo galva Knyva.- Arklininkai varys atsarginių kovinių ir nešulinių arklių kaimenes. Ant nešulinių galėsime sukrauti visą būtiną mantą: palapines, ginklų atsargas, papildomą maistą. Tokie arkliai žygio spartos nemažins.
- Aišku,- pagaliau linktelėjo galva ir Vykintas, supratęs kariuomenės judėjimo planą.- O ko mes pas pirklius ieškome?- žemaičių galiūnas pakeitė pokalbio turinį, pastebėjęs, kad jau pakliuvo tarp pirklių stovyklos palapinių.
- Mama rytoj atvyksta,- paaiškino draugui Knyva.- Noriu jai kokią nors mielą dovaną nupirkti.
- Aaa,- šyptelėjo Kaunas.- Tai Bruteniui pasisekė ją įkalbėti?
- Taip,- taip pat šypsodamasis atsakė Knyva.- Šiandien žygūnas atjojo ir pranešė kad jiems netoli keliauti teliko.
- Mes tau padėsime išsirinkti,- sukruoto Vykintas stropiai dairydamasis į pirklių išdėliotas prekes.
- Tik bičiuli nežiūrėk į kuokas ir kalavijus,- Kernavės rikis draugiškai kumštelėjo žemaitį į šoną, pastebėjęs kurlink nukrypo draugo akys.- Mamai reikia dovanos, ne man...

Taip linksmi besišnekučiuodami ir juokaudami, draugai nardė tarp pirklių palapinių apžiūrinėdami siūlomas prekes. Jie apžiūrinėjo prekes, o juos pačius nužiūrinėjo daugelis smalsių akių porų, o daugelis smalsių ausų bandė išgirsti jų pokalbį. Kai kurios akys į draugus žiūrėjo su simpatija, kai kurios su neapykanta, o kai kurių žvilgsnis slėpė savyje keleriojus jausmus. Tarp tokių buvo romėnas Pavijus, jau beveik devynerius metus gyvenantis Kernavėje kaip jos rikiui priklausantis vergas. Seniai išsiskyres su savo likimo draugu Augustu, romėnas palaipsniui apsirato, susirado naujų draugų ir net moterį, kuriai jautė daug daugiau nei paprastą simpatiją. Keista buvo Pavijaus vergystė. Labiau savanoriška. Dar prieš tris metus jam Knyva pasiūlė grįžti namo į Romą arba pasilikti Kernavėje ir gauti už savo darbą atlygį. Ilgai tada svarstė Pavijus, kol vieną rytą pabudęs šalia gražios šviesiaplaukės moters, jis suprato, kad namais laiko daugiau Kernavę nei tą tolimą Romą, kurioje niekada nesijautė laimingas. Jau tada Pavijus ne tik kalbėjo vietiniais dialektais ne prasčiau nei lotyniškai, bet net mąstyti buvo pradėjęs vietos kalba, kuri pasirodė besanti keistas kuršių, žemaičių ir sūduvių dialektų mišinys. Ir Pavijus pasiliko... Romėnas jame pasislėpė, o į paviršių iškilo seniai pamiršta senovės etrusko esybės dalis. Etrusko, kuris buvo išdidus, mylėjo gamtą, laisvę ir laisvus žmones. Tik viena bėda, pasirodė, kad romėnas Pavijuje pasislėpė ne labai giliai. Štai dabar, išgirdęs gandus apie ruošiamą žygį į Romą ir ką tik nuklausęs trijų rikių tarpusavio pokalbių trupinius, buvęs legionierius pasijuto plėšomas į dalis skirtingų jausmų. Viena vertus, į žygį susiruošė žmonės,

kurie jį patį buvo pradėję laikyti savo bendrą. Žmonės, kurie paskutinius devynis metus dalijosi su juo vargais ir džiaugsmis. Kariai, kuriems vadovaus labai Pavijaus gerbiamas rikis Knyva. Kita vertus, jie ruošėsi pulti Romą. Romą, kurią Pavijaus laikė savo tėvyne ir meilė kuriai vis dar ruseno buvusio legionieriaus širdyje. Jis labai gerai suvokė kokia visa griauanti jėga yra tie, kuriuos romėnai vadina sarmatais. Jėga, kuri paliks sudegintus miestus, išplėstas vilas ir liepsnojančias išstisas provincijas. Kurios pasirodymą seks našlaičių verksmas, moterų klyksmai ir mirštančiųjų dejonės. Ir dar Pavijus puikiai suprato, kad tai jėgai, vadovaujamai tokio vado kaip Knyva, niekas nesugebės pasipriešinti. Net ir garsusis legatas Gajus Trajanas Decijus. Žinoma, jei tik nebus laiku perspėtas.

Negalima sakyti, kad Pavijus apsisprendė iš karto. Tikrai ne... Visą naktį jis vartėsi nuo šono ant šono kamuojamas sunkių minčių. Vartėsi ir trukdė miegoti jauni moteriai, paskutinius kelis metus besidalinančiai su juo gyvenimo džiaugsmis ir rūpesčiais. Tiesą sakant, ši moteris buvo pagrindinis neramių Pavijaus minčių šaltinis. Jis norėjo išgelbėti Romą, bet nenorėjo palikti savo mylimosios. Pavijus puikiai žinojo, kad kartu ji nesutiks keliauti, o sužinojusi apie planuojamą išdavystę, jo planų niekam neatskleis, bet daugiau nebemylės. O šito buvęs legionierius labai nenorėjo. Paryčiais jis sukūrė planą. Planą kaip pasiekti, kad ir vilkas būtų sotus, ir avys sveikos. Kitaip kalbant, kad ir legatas Gajus Trajanas Decijus būtų įspėtas, ir laimingas gyvenimas išsaugotas. Toks planas dažniausiai būna veiksmingas tik tai skaitomose pasakose ir subliūkšta susidūręs su žiauria gyvenimo realybe, bet romėnas apie tai negalvojo. Jam tuo metu planas atrodė tiesiog idealus. Tereikėjo nueiti pas Knyvą ir paprašyti, kad leistų nuvykti aplankyti motinos, gyvenančios šiaurinės Italijos lygumose. Tada susitarti su Gerta, taip vadinosi jo gyvenimo palydovė, pasakant jai tą patį kelionės tikslą kaip ir Knyvai ir tada greitai nukakti iki Romos imperijos, susirasti ten garbinamą legatą, jį perspėti ir nedelsiant grįžti atgal. Sklandu viskas atrodė tik Pavijaus galvoje ir tik kitos dienos ryte. Pirmos abejonės romėną vėl aplankė tik pamačius laimingą, neseniai atsikėlusios Gertos šypseną ir gilią mėlyną jos akis. Akis, kuriose švietė šiluma skirta vyrui, kuris save laikė nevertu šios moters ir dėl to ją labai brangino. Papyrusčiavęs ir atsiveikinęs su Gerta, Pavijus patraukė į pilį ieškoti Knyvos. Turbūt, žodis „patraukė“ nėra tiksliai apibūdinantis romėno ėjimo stilių. Jis net nėjo, o sliūkino. Sliūkino, tarsi neštų ant pečių nepakeliamą naštą. Paprastai pastabus ir malonus, Pavijus šį kartą nebematė nei žemų debesų, nei smalsiai pro juos kaišiojančios galvą Saulutės, nei su juo pačiu besiveikinančių praeivių. Prieš akis jis matė tik degančias Romos gatves, kurias nustelbdavo miela Gertos šypseną ir gilią, juo pasitikinčio Knyvos akis. Pavijus jautėsi išdavikas... Ne dėl to, kad abejoja ar gelbėti Romą. Ne, atvirkščiai, jis jautėsi išdavikas, kad planuoja gelbėti Romą. Išdavikas, spjaunantis į veidą tiems, kuriuos myli, kurie juo pasitiki ir išniekinantis žemę,

kurioje atrado ramybę. Sulig kiekvienu žingsniu vis kilo ir leidosi neramių minčių bangos. Bangos, kurios trunkėsi viena į kitą, dužo ir siautė, blaškomos dviejų skirtingų, tarpusavyje kovojančių vėjų. Dužo, kol pro tą audrą nešvystelėjo mažutis gėrio ir naivumo spindulėlis. Spindulėlis, kuris pasirodė Pavijų pastebėjusio ir prie jo pribėgusio Germanto pavidalu. Buvęs legionierius anksčiau, paprašytas Knyvos, mokė berniuką lotynų kalbos ir nejučia pamilo tą neklusnių plaukų vijurką, taip įdėmiai besiklausantį savo mokytojo. Reikia pasakyti, kad Germantas Pavijui atsakė tuo pačiu. Jis apipildavo romėną klausimais ir visuomet labai įdėmiai klausydavosi atsakymų. Su Germantu Pavijus pasijausdavo labai gerbiamas ir vertinamas. Kitaip sakant, jis pasijausdavo taip, kaip niekada anksčiau nesijautė būdamas Romoje.

- Mokytojau!- dar iš tolo suriko Germantas, pamatęs pro pilies vartus įsliūkinantį Pavijų.- Mokytojau, aš galvoju apie tą istoriją, kurią tu man pasakojai praeitą savaitę. Atsimeni? Apie paskutinį etruskų karą su romėnais. Tą kuris įvyko prieš daugiau nei tris šimtus metų...
- Atsimenu,- nepaisant slogių minčių nusišypsojo Pavijus, paglostydamas vėjo sutaršytus mokinio plaukus.
- Aš tik šiandien supratau ką tu man norėjai pasakyti,- toliau čiauškėjo Germantas.- Jie iš tiesų kariavo dėl to, kad norėjo tapti romėnais. Įsivaizduoji, ne už savo laisvę ar garbę, bet kariavo su romėnais tam, kad taptų romėnais. Tai kažkas tokio nesuvokiamo... Aš supratau, kad tu man tai pasakojai kaip labai blogą pavyzdį. Pavyzdį kaip būna negerai, kai atsižadi savęs, savo tautos, savo kalbos ir savo papročių. Tiesa?
- Tiesa,- sustingusiom lūpom ištarė Pavijus. Ištarė žodį, kuris kilo iš taip pat suakmenėjusios širdies. Širdies, kuri suprato kuo pavirto ir pati savimi pasibaisėjo. Anksčiau sakiau, kad šis gėrio spindulėlis, atėjęs su Germanto čiauškėjimu nuramino minčių bangas Pavijaus galvoje. Netiesa, jis tik nulėmė audros baigtį... Tik vieno berniuko žodžio pakako, kad vėjas, kuris savyje nešė seniai pamirštą išdidaus etrusko esybę, taptu baisiu uraganu, kuris kaip dulkes išsklaidė visas mintis apie Romos gelbėjimą. Romėnas, ne nuo šiol jį vadinsiu tik etrusku, apsisprendė. Apsisprendė visiškai kitaip nei galvojo iš pradžių. Apsisprendė, bet vis tiek ieškojo Knyvos. Vis tiek norėjo pakalbėti su Kernavės rikiu, bet šį kartą apie kitką.- Ačiū tau Germantai,- pratarė Pavijus.- Ačiū, kad supratai ir padėjai man suprasti... Gal matei šiandien ryte savo tėtį? Noriu truputį su juo pasikalbėti.
- Mačiau,- linktelėjo Germantas.- Štai jis ateina su dėde Kaunu ir mama. Aš taip pat tėčio laukiu. Močiutė atvyksta tai eisim visi kartu jos prie pilies vartų pasitikti.
- Dėkui,- tarstelėjo Pavijus ir nuskubėjo link Knyvos. Etruskas suprato, kad elgiasi labai nemandagiai, bet nebegalėjo ilgiau laukti.

- Valdove,- pradėjo Pavijus, nusilenkdamas rikiams ir Medai.- Ar galėčiau kelis žodžius pasakyti? Man tai labai svarbu...
- Pavijau, tuoj mano motina atvyksta...- pradėjo Knyva, bet pažvelgęs į etrusko akis ir pamatęs jose neseniai nurimusią vidinių audrų atšvaitus, kuršis nusprendė skirti kelias akimirkas ir išklausti sūnaus mokytoją.- Nesvarbu, turim dar laiko. Kas nutiko?
- Valdove, pasiimk mane į žygį prieš Romą. Nesvarbu kuo... Aš galiu būti raštininku, galiu būti žvalgu, o galiu būti paprastu kariu...- tvirtai ištarė Pavijus.
- Į žygį prieš Romą?- nustebęs perklausė Knyva. Kernavės rikis iš pradžių žvilgtelėjo į Kauną, kuris lėtai papurtė galvą, rodydamas, kad nepritaria tokiam sumanymui, tada į Medą, kuri atplėšusi skvarbų žvilgsnį nuo etrusko, palingavo galvą, tarsi sakydama, kad siūlo pasiimti jį kartu ir, vėl nukreipęs akis į Pavijų, pasitiksino.- Bet kodėl tu nori vykti? Tu gi romėnas.
- Ilgai reikėtų pasakoti, valdove,- nuleido galvą Pavijus, tačiau netrukus vėl ją iškėlė ramiai žiūrėdamas į akis Knyvai.- Labai ilgai užtruko ir daug man kainavo neseniai atėjęs suvokimas, kad aš ne romėnas, o etruskas. Tačiau dabar, kai visa tai suvokiau, kitomis akimis žvelgiu į savo praėjusį gyvenimą Romoje. Tegul mirė mano tautos kalba, tegul beveik niekas nebevadina savęs etruskais ir pamiršo buvusią didybę, tačiau aš labai norėčiau grįžti atgal kaip, galbūt, paskutinis laisvas etruskas, tokių pačių laisvų ir garbingų žmonių sąjungininkas kovoje prieš mano tautą sunaikinusią pabaisą,- ištaręs šiuos žodžius Pavijus nutilo, nes kartu su jais išlėkė visa jo suvokta nuoskauda, visas jo apsisprendimas ir ryžtas. Tylėjo ir Knyva bei jo palydovai. Tylėjo, kol galiausiai tyliai ištarė.
- Sveikas atvykęs, Pavijau,- Kernavės rikis lėtai ištiesė ranką prieš jį stovinčiam sūnaus mokytojui.- Man garbė turėti tokį sąjungininką kaip tu. Užėik rytoj lygiai vidurdienį į pilies menę. Ten kartu su kitais rikiais dalyvausi būsimo žygio planavime, kuriame užimsi mano asmeninio patarėjo vietą.
Pavijus nesidžiaugė... Jis tiesiog pajautė begalinį palengvėjimą. Paspaudęs Knyvos ranką ir nulenkęs drebančią po patirtos įtampos galvą bei lėtai perstatinėdamas „sumedėjusias“ kojas, etruskas pasitraukė iš skubančios trijulės kelio.
- Tu įsitikinęs, kad nusprendei teisingai?- beeidamas link vartų tarstelėjo Kaunas.- Aš nelabai pasitikiu romėnais...
- Aš nemačiau jo akyse romėno, - ramiai atsiliepė Knyva.- Ten gyvena etruskas. Labai išdidus ir pagaliau suvokęs save etruskas. Jis niekada mūsų neišduos. O štai ir mama atvyksta,- nukreipė rikis kalbą, pamatęs tolumoje pasirodžiusią motinos palydą.- Germantai, bėk pasitik pirmas močiutę. Mes jos čia prie vartų palauksime.

Toliau buvo daug krykštavimo (iš Germanto pusės), džiaugsmo susitikus (iš Knyvos ir Uršulės pusės), santūraus pasisveikinimo (tarp Medos ir Uršulės), susipažinimo (tarp Uršulės ir Kauno). Kokios emocijos beskraidytų tą dieną po pilies kiemą, jos nenurimo iki pat vėlyvos nakties. Pavijus to jau nebematė. Ramiu žingsniu, lyg nusimetęs centnerį svėrusį akmenį, jis sugrįžo namo ir pranešė Gertai apie savo apsisprendimą. Pranešė neramiai, laukdamas savo moters pabarimo už bereikalingą riziką. Tačiau pabarimo etruskas nesulaukė... Gerta tik stipriai apkabino savo vyrą ir paplūdo ašarom. Labai keistom ašarom... Paprastai žmonės verkia arba iš džiaugsmo, arba iš liūdesio. Ši moteris savo verkime sugebėjo suderinti abi priežastis. Ji liūdėjo, kad Pavijus išvyksta, bet tuo pačiu ir džiaugėsi, o jos džiaugsmą geriausiai atspindėjo šie, pašnibždomis tariame žodžiai:

- Pagaliau... Pagaliau tu mano ir kūnu, ir siela...- atrodė, neaišku kaip susiję Gertos žodžiai su prieš tai ištarta naujiena, tačiau Pavijus viską suprato. Suprato ir tyliai priglaudė skruostą prie stipriai jį apkabinusios moters galvos, o išdavikės vyriškos ašaros, kaip tyros rasos lašeliai, riedėjo auksiniais Gertos plaukais. Kitą dieną jis jau prieš vidurdienį buvo Kernavės pilies menėje...

250 mūsų eros metai kovo mėnuo Skomanto pilis

Žmonės labai dažnai būna pilni prietarų ar klaidingų įsivaizdavimų. Štai, neretas rašytojas, kaip didžiausias gamtos darbuotoles pamini bitutes, arba bent jau skruzdėles ir džiaugiasi savo paties išmone bei kalbos vaizdingumu. Gerai, kad tokių raštų neskaitė Saulutė... Tiesą sakant, ji visiškai nemokėjo skaityti ir jokių raštų neskaitė. Kaip jau minėjau ir gerai, kad neskaitė, nes kitaip būtų labai įsižeidusi ar net supykusi. Mat Saulutė buvo nuoširdžiai įsitikinusi, kad kitos tokios darbuotoles kaip ji „ir su žiburiu nerastum“. Štai ir dabar, kovo mėnesio viduryje, ji jau gerą pusdienį plušo tirpdydama per žiemą susikaupusį sniegą. Kur tik ji nelindo ir nebandė pasiekti užsilikusio sniego pusnių... Ir lygumose, ir pakalnėse, ir net po skarotų eglių šakomis... Visur Saulutė kišo savo smalsią nosytę, visur siuntė savo spindulėlius, mažais liežuvėliais laižančius baltus snaigių kalnelius. Nenuostabu, kad tiek plušusi, Saulė pavargo ir nusprendė pasiilsėti. Geriausiai ji ilsėdavosi dairydamosi, todėl nieko nelaukusi pradėjo smalsauti kas vyksta ant to keisto erdvėje skrajojančio akmenėlio, vietinių gyventojų vadinamo Žeme. Visų pirma ji pažvelgė ten, kur klajojo jos mėgstamiausias stebėjimų objektas Knyva. Rado jį nesunkiai, linguojantį ant savo ištikimo žirgo be galo ilgos raitų karių kolonos priešakyje. Kurį laiką stebėjusi kuršį ir pasiklausiusi jo kalbos, skirtos eržilui, Saulutė greitai pradėjo nuobodžiauti ir nukreipė savo žvilgsnį kitur. Visiškai netoli, už kokių trisdešimties kilometrų nuo Knyvos, ji užmatė jau pažįstamą

sūduvių rikio pilį, tačiau net nesiruošė prie jos užsilaikyti. Nesiruošė kol atsitiktinai neišgirdo pokalbio, kuris ją labai sudomino.

Kalbėjosi dviese... Tiksliau, vienas, labai piktas vyras, daug kalbėjo, o kita, rami, skvarbaus ir protingo, bet toli ir gražu nepikto žvilgsnio savininkė moteris daugiau tylėjo ir dūsavo. Saulutė juos abu pažinojo. Moteris jai net patiko dar iš tų laikų kai kartu su Knyva keliavo pas Krivių Krivaitį Almantą. O štai vyro, kuris pagal savo aprėdus taip pat buvo iš vaidilų luomo, ji niekada nemėgo. Nemėgo taip, kad kelis kartus net bandė nusvilinti savo kaitriausiais spinduliais. Bandė, bet jai niekuomet nepavyko, nes vyras buvo ne tik piktas ir klatingas, bet ir labai protingas bei atsargus, sugebantis ilgai slapstytis šešėliuose. Tas vyras buvo vardu Vaidevutis. Tas pats, žymus ir įtakingas vaidila Vaidevutis, kurį vadino broliu, bet taip pat ir prisibijojo pats Brutenis.

- Tas suskis dar savo atsiims,- net putojosi iš pykčio vaidila.- Pabaigs taip kaip baigė Kernius, atsakęs mūsų klausyti. Ar turi dar tų žolelių taip gražiai sustabdančių širdį?
- Turiu, bet neduosiu,- ramiai atsakė moteris.- Tiesą sakant, labai galiuosi, kad pasidaviau tavo ir Almanto įkalbinėjimams bei daviau jums žolelių praeitą kartą. Tą kartą, kai neužilgo labai netikėtai mirė Kernius. Dabar neduosiu... Ir Knyvos liesti neleisiu... Gali čia šūkauti kiek nori, bet atsimink, jei kas nutiks Knyvai, tu pats neišgyvensi nei trijų dienų,- stiprus moters žvilgsnis ramiai atlaikė įtūžusio Vaidevučio akių puolimą.- Žinai mane, mano motiną ir seseris. Žinai, kad su mumis geriau nejuokauti. Taip pat žinai, kad į Krivių Krivaičio vietą palaikome tave, bet ne Brutenį. Taigi, nustok čia putotis, nes jau pusvalandį užauji man po ausimis ir pradėk galvoti ramiai bei šnekėti protingai. Galų gale, jei jau esi toks drąsuolis, galėjai nepaklusti Knyvai...
- Kaip aš galėjau nepaklusti?- kaip atšaldytas lediniu vandeniui, gerokai atvėso Vaidevutis, pabūgęs pašnekovės žodžių.- Ir Knyva gudriai išvedžiodamas paprašė jį lydėti į žygį, ir Austėjas pareikalavo, kad aš vykčiau kartu, ir net mirštantis bei nuo ligos galvojantis suskystėjusiomis smegenimis Krivių Krivaitis Almantas man nurodė vykti kartu su Knyva. Turėjau vykti... Ir ne vien aš turėjau... Visi mane palaikantys įtakingiausieji vaidilos gavo nurodymą iš Almanto mane lydėti. O štai Brutenis pasilieka... Ir visi jo šalininkai pasilieka... Žinau, kad čia to žalčio Knyvos intrigos. Suklydom mes tada su Almantu, nusprendę pritarti Bruteniui ir pasodinti į Kernavės rikio sostą jauną ir nepatyrusį kuršį. Gavosi dar blogiau nei buvo su Kerniumi. Knyva ne tik, kad mūsų neklauso, bet dabar Krivių Krivaičiu padarys nuo jo priklausantį Brutenį.
- Achhh,- nuskambėjo atsidusimas, rodantis, kad moteris galvoja.- Tu manai, kad Brutenis yra priklausomas nuo Knyvos. Jie gi buvo susipykę. Jei gerai atsimenu, dėl Knyvos steigiamų mokyklų ir pradėto savo laiškuose kitiems rikiams naudoti mūsų rašto.

- Buvo susipykę,- mostelėjo ranka Vaidevutis.- Mano šnipai Kernavėje pranešė, kad Knyva su Bruteniu visą naktį apie kažką kalbėjosi, tada tvirtai paspaudė vienas kitam rankas. Kitą rytą vaidila išvyko parsigabenti Knyvos motinos į Kernavę.
- Reiškia jie kažką sutarė,- pritarė Vaidevučio mintims pašnekovė.
- Man aišku ką jie sutarė... Per daug sutapimų. Brutenis pargabena Uršulę, nors ta anksčiau griežtai atsisakydavo apleisti savo sodybą, o Knyva iš karto po to keliauja pas Almantą ir labai mandagiai bei įtaigiai paprašo jo leisti man lydėti karius į žygį.
- Echh,- nusišypsojo moteris, prisiminusį gražią Knyvos kalbą, kuria jis kreipėsi į Krivaitį.
- Aha, būtent,- vėl susiraukė Vaidevutis, supratęs atsidusimo prasmę.- Jei kuršis nebūtų toks protingas ir iškalbus, aš čia nelakstyčiau ratais kaip įsiutęs lokys.
- Yra kaip yra,- numojo ranka vaidilutė.- Ką darysi dabar? Tik mesk iš galvos visas mintis apie Knyvos mirtį ar rimtą ligą. Neleisiu...
- Tada nežinau,- sąžiningai prisipažino Vaidevutis, nuleisdamas pečius.- Buvau suplanavęs širdies smūgį. Dabar nežinau. Turiu pagalvoti. Turbūt, kurį laiką, kol nesugalvosiu ką daryti, teks keliauti kartu su kariais.
- Supranti, kad aš keliausiu kartu tavo palydoje?- ramiai, bet griežtai pasitikslino vaidilutė.
- Suprantu,- linktelėjo Vaidevutis.- Kaip suprantu ir tai, kad saugosi nuo manęs Knyvą, o mano palydoje bus tavo žmonių, apie kuriuos aš nieko nežinosiu ir kurie mane nužudys jei tik kas negero atsitiks tau pačiai. Viską suprantu...
- Na ir puiku,- šyptelėjo pašnekovė.- O dabar geriau eik ruošti Knyvos atvykimui. Štai, matau jo žygūnai pas Skomantą atlėkė. Aš noriu ramiai pabūti viena. Man visuomet labai patiko vaizdas nuo šios pilies bokšto. Žiūrėčiau ir žiūrėčiau...- atkišusi veidą švelniai jos odą glamonėjantiems Saulutės spinduliams, vaidilutė įsmeigė savo akis į tolį, gėrėdamasi nepakartojamais spalvų dariniais ir visiškai nekreipė dėmesio į piktą jos link mestą nueinančio Vaidevučio žvilgsnį. Tiesą sakant, ji jau nebuvo įsitikinusi, kad Vaidevutis bus geresnis Krivių Krivaitis nei Brutenis ir ruošėsi apie tai pakalbėti su savo motina bei seserimis,- tegul Brutenis silpnokas žmogus ir tikrai bus priklausomas nuo Knyvos, bet jame yra labai daug gėrio. Tuo jis man žymiai labiau patinka nei pykčiu persisunkęs Vaidevutis...- pati sau, o gal ir jos besiklausančiai Saulutei sušnibždėjo vaidilutė.

Tą dieną priežastys būti piktam ant Vaidevučio galvos liejosi kaip iš gausybės rago. Tik nusileidęs iš pilies bokšto ir išėjęs į kiemą, jis sutiko linksmai nusiteikusius Skomantą ir Austėją. Jei į jotvingių rikį vaidila žiūrėdavo neutraliai, tai sembas jį erzino. Ypač tokioje didelio pykčio būsenoje. Iš tikrųjų erzino ne pats sembas, bet tai, kad Vaidevutis niekada negalėjo išsakyti savo jausmų galingos Amalų dinastijos galvai. Maža to, kad Krivaičio

stovykla buvo įsikūrusi sembų genties valdose tai dar jų rikiai nepamiršdavo tai priminti. Kažkodėl sembai, o ypač Austėjas, paskutiniu metu demonstruodavo nedaug pagarbos Krivaičiui ir vaidiloms. Dabartinis Amalų dinastijos vadovas ir visos sembų genties rikis leisdavo sau tai, ko neleisdavo joks kitas rikis. Austėjas sau leisdavo šaipytis net iš Krivaičio ir aukščiausiojo rango vaidilų. Štai ir dabar, susiraukęs Vaidevutis iš karto tapo linksmam nusiteikusio sembo pašaipų objektu.

- Ei, vaidila, ko vaikštai susiraukęs kaip svogūnų prisirijęs,- garsiai sumaurojo Austėjas ir savo žodžius palydėjo skambiu juoku.
- Sveikinu ir jus garbieji rikiai,- beveik grieždamas tvirtai sukąstai dantimis numykė Vaidevutis ir pasuko į priešingą pusę nei keliavo rikiai.
- Ne ten eini, vaidila,- toliau linksminosi sembas, prajuokindamas ir sūduvių rikį.- Jei negirdėjai, Knyva tuoj atvyks ir įkurdins savo karius stovykloje šalia manųjų. Eik su mumis ir galėsi už pilies pasitikti savo valdovą. Juk karo žygyje Knyva yra visų mūsų valdovas, o taip pat ir tavo...
- Būtinai, garbusis Austėjau,- toliau griežė dantimis Vaidevutis.- Būtinai. Manau, kad iki Knyvai atvykstant dar spėsiu truputį užvalgyti. Susitiksime už vartų...
- Lauksim tavęs, vaidila,- vėl nuskambėjo skardus sembų rikio balsas, palydėtas ne mažiau skardaus juoko. Austėjas žinojo kaip smarkiai Vaidevutis nenorėjo dalyvauti žygyje ir matė koks įsiutęs vaikšto vaidila, todėl erzindamas jį tik dar labiau linksminosi. Per savo klajones po Romos imperiją Austėjas dar nesutiko nei vieno padoraus žynio. Nei vieno nei vienoje religijoje. Negalime sakyti, kad tokių iš viso nebuvo, tiesiog Austėjui taip ir nepavyko jų surasti. Nelaikė jis padoriais ir Almanto su Vaidevučiu. Nors, štai Brutenis, priešingai nei pirmi du, jam patiko. Nebuvo vertas ypatingos pagarbos, bet patiko.- Gerai, paliekam tą angies sūnų ramybę,- mostelėjo ranka Austėjas, žiūrėdamas į nueinantį vaidilą.- Einam, pažiūrėsim ką mūsų kariai veikia ir pasiruošime sutikti Knyvą.
- Einam, - linktelėjo sutikdamas Skomantas.- Girdėjau maniškiai su tavo vyrais kažkokias rungtynes sumąstė. Žvilgtelkime, kol dar yra laiko iki Knyvos atvykimo.

250 mūsų eros metai balandžio mėnesio 24 diena Romos imperijos pasienis

Mėnulis, užėmęs savo stebėjimo postą danguje, žvilgsnį iš karto nukreipė ten, kur vyko jam įdomiausi įvykiai. Į Romos imperijos pasienį... O dar tiksliau, į vieną romėnų fortą ant Danubės upės kranto. Tai ką jis matė, patvirtino seniai susiformavusį įsitikinimą, kad romėnus dažnai kažkas nuo kažko gelbėjo. Tai žąsys paleidžia savo gerkles ir išgelbėja nuo galų, tai kokia nors ne vietoj ir ne laiku išdrožusi ieškoti nuodėmingų pojūčių moteriškė spygnaudama praneša apie „sarmatus“, tai...

Šį kartą buvo žvejys... Paprastas toks naktinės žūklės mėgėjas, neseniai kartu su kitais kolonistais atvykęs iš pietų Italijos. Va štai toks paprastas žvejys visiškai netyčia pastebėjo per upę besikeliančius barbarus ir nubėgo perspėti kareivių. Kitą naktį atbėgęs, šis doras Romos pilietis už savo triūsą būtų gavęs strėlę į kuprą, nes romėnų sargybiniai labai įtartinais žiūrėjo į naktimis aplinkui fortą besišlaistančius „žvejus“, „medžiotojus“ ar kitokius „valkatas“. Tačiau tą naktį likimas jam buvo palankus. Ir ne tik jam... Tą naktį budėjo Titas, kuris dar visiškai neseniai buvo paprastas geraširdis septintas valstiečio iš pietų Italijos sūnus ir dar nespėjo priprasti prie savo naujojo statuso bei „užriesti nosies“. Taigi, šis paprasto valstiečio sūnus nepuolė šaudyti, o įsiklausė ką jam šūkauja aplinkui lakstantis toks pat paprastas žvejys ir... Ir paskelbė pavojų. Tada į žvejo žodžius įsiklausė ir fortui vadovavęs šimtininkas ir liepė uždegti signalinius pavojaus laužus. O tada... Nepaisant visko, veiksmas rutuliojosi greitai ir tada kai forte su sembų kalavijo perverta gerkle krito paskutinis jo gynėjas, tai yra, po dviejų valandų, į atstatyto Pristos miestelio, atstatytą viešnamį skubėjo romėnų legionierius iš netoliese įsikūrusio legiono. Skubėjo jis pas tą patį Trebonianą Galą, kuris, nutviekstas piktdžiugiškai išsišiepusios Lemties šypsniu, tik prieš mėnesį atvyko iš Romos į kraštus, kuriuose nebebuvo jau šešerius metus. Atvyko tam, kad taptų neseniai tapusio imperatoriumi Gajaus Trajano Decijaus legatu Mezijos provincijoje. Žinoma, taip atrodė jam. O dantis išsišiepusiai Lemčiai atrodė, kad Trebonianas Galas sugrįžo tam, kad vėl susitiktų su savo nakties košmarais. Kitais žodžiais šnekant, kad vėl pamatytų jį puolančius „sarmatų“ raitelius. Kaip ten bebūtų, išsipildė tiek Treboniano Galo, tiek Lemties vizija. Skaitytojui turbūt atrodys, kad Trebonianas Galas tikėjosi tik padaryti gerą karjerą ir toliau sekę įvykiai jam buvo visiškai netikėti. Tai nėra absoliučiai tikslu. Jis iš tiesų tikėjosi padaryti karjerą ir net slapta pasvajodavo apie imperatoriaus sostą, tačiau, nepaisant šių „rožinių“ svajonių, jo vidiniai demonai įsigudrino sugadinti net gražiausias svajas apie ateitį. Jau pats Mezijos provincijos vardas jam asociavosi su ant eiklių žirgų taikius Romos piliečius puolančiais barbarais „sarmatais“, nežinančiais pasigailėjimo ir baimės. Todėl, nieko nuostabaus, kad Trebonianą Galą visą mėnesį kamavo nuojauta. Nuojauta, neleidžianti atsipalaiduoti net gražiausių moterų glėbyje. Nuojauta, atsikratyti kurios nepadėdavo net stipriausias vynas. Nuojauta, kuri kaip kirminas... Trumpiau tariant, jis bijojo ir nekentė. Ko bijojo jau žinome, o nekentė pačios jį graužiančios baimės. Todėl, kaip ir prieš daugelį metų, pažadintas legionieriaus, atskubėjusio iki Pristos miestelio viešųjų namų, jis pajuto palengvėjimą. Keistą tokį palengvėjimą... Palengvėjimą, kuris atslūkina kai išsipildo tai ko laukiame, arba nelaukiame, bet labai bijome, kad įvyks... Iš išorės Trebonianas Galas atrodė ramus. Jis tvirtu balsu perdavė įsakymą legionui tuoj pat ruoštis žygiui prieš įsibrovėlius. Tačiau viduje siaučiančios audros... Tiesą sakant, jos niekuo nesiskyrė nuo jau aprašytų ir prieš daugelį metų šio romėno patirtų vidinių audrų. Buvo gal tik vienas nežymus skirtumas. Trebonianas Galas šį kartą

nebegalvojo apie pergalės laurus, o iš karto pasiuntė žygūnus pas imperatorių, prašydamas pagalbos. Pamačiusi kaip greitai ir ryžtingai sureagavo provincijos legatas, Lemtis paslėpė savo iššieptus dantis. Ne, ji neabejojo, kad vidiniai demonai anksčiau ar vėliau įveiks užsispyrusį romėną, tačiau tikėjosi, jog tai bus anksčiau ir suteiks daugiau džiaugsmo. Dabar ji net pasijuto truputį apvilta. Žinoma, jeigu galvosime, kad Lemtį kažkaip galima nuvilti.

Sembai, o būtent jų kariuomenė, vadovaujama to paties Austėjo, pirma įsiveržė į Romos imperijos teritoriją, elgėsi lygiai taip pat kaip beveik prieš dešimtmetį elgėsi Knyvos vadovaujamas būrys. Nieko nelaukdami pasileido į priekį, skleisdami paniką ir baimę tarp vietinių gyventojų. Lygiai taip pat (keista, tačiau kai kada kartojasi beveik visi įvykiai, atsitikę prieš daugelį metų) jie pasileido prie pirmo jų kelyje pasitaikiusio miestelio, kuris, tos pačios Lemties užgaida, pasirodė besąs tas pats naujai atstatytas Pristos miestas. Ties juo sutapimai su Knyvos žygiu ir baigėsi. Baigėsi dėl Treboniano Galo ir jo legiono kaltės. Grėsminga sembų kavalerija priartėjo prie miesto ir... Ir pamatė kovine tvarka išsirikiavusį bei labai ryžtingai nusiteikusį legioną. Šioje vietoje vėl galime pakalbėti apie tai kas būtų, jei būtų... Štai jei sembams vadovautų gudrus Knyva, o ne labai tiesmukiškas ir narsus Austėjas. Arba jei romėnams tuo metu vadovautų pats Trebonianas Galas, o ne patyręs pilietinių kovų veteranas Markas Aurelijus. Abiem šiais atvejais kautynių nebūtų. Knyva būtų sugalvojęs kokią nors apgavystę ir triukšmingai aplenkė romėnų legioną, paskleisdamas daugiau baimės bei gandų, o Trebonianas būtų liepęs pasitraukti ir išvengtų mūšio. Kaip ten bebūtų, bet likimo metami kauliukai nulėmė, kad būtent netoli Pristos įvyko pirmosios iš visos eilės kautynių, sudrebinusių Romos imperiją tais ir tolimesniais metais.

Sembai priartėjo, pamatė ir puolė... Be jokio pasiruošimo ar perspėjimo. Nebuvo šie narsūs kariai įpratę trauktis be mūšio net jei juos pasitiko skaitlingas ir kovai pasiruošęs priešas. Negalima sakyti, kad šiame puolime nebuvo jokios tvarkos ir logikos. Austėjas iš Amalų giminės buvo puikus ir patyręs karo vadas, paskui kurį jam ištikimi kariai sekdamo per ugnį bei vandenį. Gal jam kiek trūko išradingumo, bet tik ne narsos ir charizmos. Sembai, priešingai nei juos pasitinkantys romėnai, savo rikiuotėje neturėjo nei centro, nei flangų ar rezervų. Puolė jie viena mase, jau raitininkams šuoliuojant tapusia pleišto pavidalo rikiuote, kuri visa buvo nutaikyta į romėnų centrą. Kažkokio keisto atsitiktinumo dėka (arba Austėjo antgamtiškos nuojautos) būtent ten, kur nusitaikė sembų raitininkai, stovėjo kelios naujokų kohortos. Ir tad vėl pasireiškė tas visa apimantis svarstymas, puikiai atspindimas trumpo žodelio "jeigu". Jeigu romėnų centre stovėtų ne naujokai, o patyrę veteranai, jeigu legionui priskirta kavalerija būtų ne surinkta iš italikų gretų, arba... Ai, dar daug "jeigu" galėtumėme privardinti ir visi jie vestų prie visiškai kitokio mūšio rezultato. Patyrę veteranai, nebūtų išsigandę atlekiančios kavalerijos masės ir nebėgtų suardydami visos kariuomenės centro gretas, o tada flanguose stovėję būriai apsuptų barbarus ir galėtų visus juos sunaikinti. Dabar

vyko viskas atvirksčiai. Naujokai išsigando ir suardė rikiuotę, pradėdami bėgti. Iš flangų Marko Aurelijaus skubiai pasiūti italikų raitininkai sutirpo puolančiųjų sembų masėje kaip kad snaigės tirpsta virš degančio kaitraus laužo, o rezervas, net pademonstravęs drąsos ir tvirtumo stebuklus, buvo per menkas, kad sulaikytų dešimt tūkstančių šuoliuojančių raitininkų. Kaip peilis pjaunantis sustingusius taukus (kai kada lėčiau, kai kada greičiau, bet visuomet užtikrintai) taip ir Austėjo vadovaujami vyrai skrodė Romos legionierių rikiuotes. Jau per pirmas trisdešimt minučių romėnų kariuomenės centre stovėję kariai bėgo kas sau, romėnų raitininkai buvo sutriuškinti, o rezervas visiškai sunaikintas. Atrodė, kad sembams tereikia judėti tolyn ir nebesivelti į kovas su beveik sumuštu legionu. Tuo labiau, kad Knyvos įsakymas buvo aiškus- kuo daugiau triukšmo ir panikos, bet nesivelti į dideles kautynes. Priešingai, Didysis rikis pasiuntė Austėją nuvilioti romėnų legionus į provincijos gilumą tam, kad šie nesutrukdytų pagrindinėms Knyvos pajėgoms persikelti per upę ir patiems išsirinkti lemiamo mūšio vietą. Kad toks mūšis bus, Knyva net neabejojo. Jis puikiai žinojo, kad Mezijoje yra net keturi romėnų legionai. Žinojo, kad naujas ir ryžtu pasižymintis Romos imperatorius Gajus Trajanas Decijus nedelsdamas atves dar penkis ar šešis legionus į pagalbą provincijoje esantiems kariams. Todėl kuršio planas buvo labai paprastas. Jis pasiuntė Austėją su jo sembais pirmus įsiveržti į provinciją ir padaryti taip, kad visi keturi ten buvę legionai juos pulstų persekioti ir susirinktų kartu. Tada turėjo pasirodyti pagrindinės įsiveržimo pajėgos ir lengvai sunaikinti į vieną vietą susirinkusius provincijos legionus, o vėliau ir lengvai užimti beveik be apsaugos likusius didžiuosius miestus. Vėliau Knyva planavo sutriuškinti atskubančius imperatoriaus pajėgas ir patraukti į Romą. Štai taip, nei daug nei mažai... Planas, kurio galutinis tikslas buvo pats Romos miestas ir, tuo pačiu planas, kurį sugriauti buvo labai lengva. Tereikėjo, kad Austėjas neįvykdytų įsakymo ir nenuviliotų visų provincijoje buvusių legionų paskui save. Tada tie užsidarytų už storų didžiųjų miestų sienų ir priešintųsi iki atvykstant imperatoriaus vedinai pagalbai. O tada... Vienas Dievas težino kas būtų tada. Būtent taip Austėjas ir pasielgė. Sugriovė visą planą. Kai kada sunku atsekti koks būtent smulkus poelgis nulėmė visą įvykių seką. Tačiau retkarčiais... Retkarčiais tampa įmanoma pasakyti net tai, kuri būtent sniego gniūžtė sukėlė visą nežabotą nuo kalnų slenkančios lavinos judėjimą. Taip ir dabar... Pasakyti, kada Knyvos planas nuėjo "šuniui po uodega" buvo labai paprasta. Tada, kai sembai, vykdydami Austėjo komandą, sutriuškinę prieš juos buvusius romėnų būrius, apsisuko ir puolė kairįjį flangą. Flangą, kuriame nebuvo naujokų kohortų, kurio karių gretos išlaikė vientisumą net jiems pasisukus ir sparčiu žingsniu puolant centrą triuškinančią priešo raitininkų masę. Ir šilto, ir šalto mačiusiems Romos legionieriams veteranams net į galvą neatėjo bėgti nuo artėjančios kavalerijos. Per daug gerai jie žinojo kas būna tiems, kurie pradeda bėgti... Romėnai atsilaikė... Pirmosios jų gretos buvo tiesiog sutryptos, tačiau likę sugebėjo atsilaikyti. Trumpos legionierių ietys kirto ir kirto, vėl ir vėl

nusidažydamas mirštančių arklių krauju. Arklių, kurie krito ir tapdavo kliūtimi už kurios kliūdavo sekančios raitininkų gretos. Prasidėjo sumaištis... Sumaištis ir spūstis. Praradę puolimo greitį, sembų raitininkai turėjo stoti į artimą kovą su už skydų sienos, pasišiaušusios atkištų iečių mišku, pasilėpusių legionierių gretomis. Austėjas buvo patyręs karys, greitai supratęs iškilusį pavojų. Vietoj nepasiteisinusio spaudimo, jis didžią dalį savo kariuomenės pasiuntė apsupti kairįjį romėnų flangą ir pulti legionierių gretas iš nugaros. Tačiau, net tai jam nepavyko. Romėnai, supratę pavojų, išsirikiavo didžiuliu ratu, kurį suardyti galima buvo tik tarano smūgiu. Kai kurie istorikai mano, kad būtent taip lietuviai suardė kryžiuočių gretas besibaigiant Saulės mūšiui, tačiau Austėjas tokios taktikos nesugalvojo. Galų gale, jis ir laiko tam neturėjo. Sparčiu žingsniu į užsiplieskusių kautynių vietą žygiavo dešiniojo legiono flango gretos. Gretos, kuriose žibėjo vien tik ryžtingos patyrusių ir kovose užgrūdintų legionierių akys. Austėjo kariai nebeturėjo kitos išeities kaip tik trauktis. Trauktis atgal, nes kelias pirmyn jau buvo užtvertas. Trauktis skubiai, palikus savus žuvusius, o kai kada ir tik sužeistus bendražygius. Vėliau Romos istorikai, supainioję juos užpuolusius sembus su getais, daug rašė apie šlovingą romėnų pergalę prieš getus ir trisdešimt tūkstančių nukautų barbarų. Kaip jie bemeluotų, tačiau dėl vieno šie istorikai buvo teisūs. Taip gražiai sembams prasidėjęs mūšis, galiausiai pavirto pralaimėjimu ir skubiu atsitraukimu, palikus mūšio lauke daugiau nei tūkstantį nukautų ir sužeistų bendražygių. Tačiau šis pralaimėjimas pats savaime dar nebuvo toks negeras Knyvos planams nei tai, kas vyko po jo. Tiksliau, tai ką romėnai nusprendė po savo pergalės. O jie sugalvojo, kad įsiveržęs priešas jau sumuštas ir jį persekioti gali tas pats Marko Aurelijaus legionas. Taip sumąstė būtent tas pats Markas Aurelijus, o legatas Trebonianas Galas su džiaugsmu ir palengvėjimu patvirtino tokį planą. Vienas ieškojo šlovės, o kitas bent trumpam atsikratė vidinės baimės šmėklų. Paprastai toks mišinys istorijos eigoje vedavo prie kokios nors didesnės ar mažesnės tragedijos. Šį kartą jis nulėmė mažesnę tragediją (žinoma, vertinant iš Romos imperijos pozicijų).

Po trijų dienų dangumi besiridinėjanti Saulutė stebėjo labai įdomų jai vaizdą ir klausėsi dar įdomesnio pokalbio. Stebėjo ji per upę besikeliančią didžiulę raitų žmonių masę, zujančių tai ten, tai šen abiejuose krantuose. Prunkštė žirgai, kovodami su kiek sustiprėjusia šiuo metų laiku srove, vienas kitam padėdami šūkavo žmonės. Tai vienoje, tai kitoje upės vietoje vandens paviršiuje slysdavo paskubomis pasigaminti plaustai, apkrauti ginklais ar būtiniaisiais žygio rakandais, kurie buvo nuimti nuo juos nešusių ir dabar su vandens tėkme besigalinėjančių arklių. Tokios, nežinia iš kur atsiradusios, masės išgąsdintos žuvys (čia vertinamas žuvų, bet ne per upę besikeliančių žmonių informuotumas) tuntais plaukė tolyn, tą dieną labai pradžiugindamos už beveik dešimties kilometrų pasroviui savo tinklus išdėliojusius vietinius žvejus, kurie netikėtą sėkmę (žinodami iš kur ta sėkmė atsirado ir ką ji jiems asmeniškai gali atnešti, žvejai nebevadintų šio įvykio sėkme) priskyrė upės

deivės malonei. Tačiau Saulutei nei žvejai su žuvimis, nei jų maldos (žvejų, bet ne žuvų, nes tos dar nebuvo išradusios religijos ir apeigų) nerūpėjo. Įdėmiausiai ji stebėjo penkių vyrų būrelį, stovinčių jau Romos imperijai priklausančiame krante ir niūriai apie kažką tai besišnekančių. Be abejo, tarp jų buvo Saulutės numylėtas Knyva, o ir kiti pašnekovai buvo jai gerai pažįstami. Vykintas, Kaunas, Skomantas ir vienas toks akivaizdžiai susigėdęs bei pritilęs sembas, vardu Austėjas. Šis vyras Saulutei atrodė šiek tiek juokingas, nes priminė vieną neseniai stebėtą ką tik per snapą gavusį erelį. Tuo metu prie kartkartėmis frazėmis persimetančio vyrų būrelio prišuoliavo iš pažiūros labai eklus ristūnas nuo kurio nušoko dar vienas padangių klajūnei pažįstamas žmogus, kurio vardą ji šiek tiek buvo pamiršusi.

- Knyva,- pradėjo kalbą atvykėlis, galvos linktelėjimu pasisveikindamas su susibūrusiais rikiais.- Romėnai gana netoli. Valanda spartaus šuoliavimo žirgu. Kol kas jie nieko apie mus nežino.

- Kodėl taip manai?- burbtelėjo Austėjas, niekaip neatsigaudamas po patirto pažeminimo mūšyje, o dar labiau po matyto nusivylimo kupino Knyvos žvilgsnio, kuriuo kuršis nužvelgė senąjį karį, sužinojęs apie nesėkmingas kautynes. Ne, Didysis rikis sembui nieko blogo nesakė, tačiau Austėjas būtų geriau jautėsis jei ant jo rėktų ar pyktų. Tada gal ir gėdos jausmas būtų ne toks aštrus ir graužiantis iš vidaus.

- Jie skuba link mūsų, pasiuntę į priekį tik kelis žvalgus,- paaiškino Taurinas, o būtent šis neuras ir buvo tas pats Saulutės stebėtas raitininkas.- Reiškia romėnai vis dar įsitikinę savo pranašumu.

- O žvalgai?- nuskambėjo Knyvos klausimas.

- Maniškiai juos jau visus išgaudė. Ten mėgėjai, o ne žvalgai palyginus su mano vyrais,- išdidžiai ištarė Taurinas. Reikia pasakyti, kad neuro pasididžiavimas jo vadovaujama žvalgų komanda buvo labai netgi pagrįstas. Kai kurie jo vyrai buvo labai talentingi...

- Supratau,- linktelėjo nusišypsojęs Knyva.- Skomantai, pasiimk geriausius raitininkus, kurie jau persikėlė į šį krantą. Tu, Austėjau, vėl sušauk saviškius sembus. Vykintai, skubiai reikalingi keli tūkstančiai tavo pėstininkų, geriausiai žemaičių. Tada visi kartu judėsite pasitikti romėnų. Tarp mūsų ir artėjančio legiono, kiek atsimenu yra puikus laukas, kuris labai tiks mūsų raitiesiems vyčiams. Vykintai, tu juos pulsai iš priekio. Skomantas ir Austėjas iš šonų. Kiek supratau iš Austėjo pasakojimo, mus vejasi pėstininkai su keliais šimtais lengvosios raitijos. Reiškia, jie pamatę Skomanto ir Austėjo vyčius, suglaus gretas ir susiburs į centrą.

- Kodėl?- pasidomėjo Vykintas.

- Nes kitaip nesugebės pasipriešinti viską nuo kelio šluojančiam sunkiai ginkluotų raitininkų puolimui,- kantriai paaiškino Knyva.- Geras vadas, o aš manau, kad jiems vadovauja geras vadas, lieps sutankinti gretas, susispiesti centre ir pasislėpti po skydų siena ir atkištų iečių mišku. Štai tada į kovą stos tavo žemaičiai. Pasiimkite su savimi kelias dešimtis stambių rastų. Kai tik romėnai

suglaus gretas, taviškiai puls juos nulipę nuo žirgų ir atkišę šiuos rastus kaip taranus. Taip suardysite legionierių rikiuotę ir tada iš šonų bei užnugario romėnams galės smogti Skomanto ir Austėjo vyrai. Atminkite, iš mūšio lauko neturi pasprukti nei vienas gyvas romėnas. Jei kuris ir prasprūs, Taurino vyrai turės juos sumedžioti.

- Svarbiausia, kad nepabėgtų jų raitininkai,- įsiterpė neuras.- Šių galime ir nesugaudyti.

- Girdėjot, rikiai?- pasitikslino Knyva.- Skomantai pasiimk kelis tūkstančius avarų ir prasidėjus mūšiui, pasiųsk juos medžioti romėnų raitininkus. Šių nei vieno neturi likti gyvųjų tarpe, o jų žirgai turi būti arba pagauti arba pribaugti, bet jokia būdu negali atitekti romėnams. Turėsite tris kartus daugiau vyrų nei bus romėnų legionierių. Privalote pasiekti, kad pavyktų. Tik taip dar turime galimybių paimti patį Romos miestą.

- Manai taip pavyks laimėti laiko?- pasitikslino Kaunas.

- Taip linktelėjo Knyva.- Po sembų atsitraukimo (kuršis sąmoningai nepasakė žodžio "pralaimėjimas", nebenorėdamas aitrinti ir taip atvirų Austėjo savimeilės žaizdų) romėnai nusiramino ir nebesitiki mūsų puolimo. Jei būsime pakankamai greiti ir jų niekas nespės perspėti, turime galimybę sumušti jų vietinius legionus anksčiau nei tie pasislėps už miestų sienų.

- Aišku,- vienas po kito ištare rikiai ir... Ir tiesiog tekini nubėgo vykdyti Knyvos plano. Jau po dvidešimties minučių pirmieji iš beveik dvidešimties tūkstančių Skomanto, Vykinto ir Austėjo vedinų vyrų pasileido sutikti į savo pražūtį artėjančio Romos legiono.

Saulutė smalsiu žvilgsniu nusekė šuoliuojančius vyrus ir nekreipė dėmesio į ne ką mažiau svarbius įvykius, kurie ir toliau rutuliojosi prie Danubės upės krantų. Nors iš pirmo žvilgsnio šie įvykiai tikrai neatrodė tokie jau labai svarbūs. Negi palyginsi artėjančių kautynių baisumą ir vaidilos Vaidevučio bei jo palydovų persikėlimą per upę. Niekuo neypatingą persikėlimą... Kaip visuomet, laikydamasis toliau nuo karių, negausus Vaidevučio palydovų būrys persikėlė per upę, lydimas netoliese buvusių vyčių žvilgsnio. Viena pora akių ypač smalsiai stebėjo vaidilas, o pora ausų vis stengėsi nugirsti apie ką baltai apsirengę Vaidevučio palydovai kalbėjo. Maža to, lūpos, priklausančios tam pačiam savininkui kaip ir jau minėta pora akių bei pora ausų, viską ką šios pamatydavo ir nugirdavo jų nešiotojui ištisą dieną sekiojant paskui vaidilas, vakarais perpasakodavo Knyvai. Ir taip tęsėsi jau visą savaitę... Iš pradžių laimingajam jau aprašytų akių, ausų ir lūpų savininkui buvo sunku nepastebėtam ištisą dieną šlaistytis apie vaidilas, bet paskiau paaiškėjo, kad jam priklauso dar ir neblogai mąstanti galva, o ir pats jis savyje atrado ganėtinai nemenką šnipo talentą. Jau pirmą dieną Knyvos šnipas pastebėjo, kad Vaidevutis ir jo palydovai labai pasipūtusiai beveik nekreipia dėmesio į netoliese judančius karių būrius, tad jam tereikėjo būti tuose, „netoliese judančių“ karių būriuose ir klausytis ištempus ausis bei stebėti išplėtus akis. Ką jis

labai sėkmingai darė. Tiesa, jam pačiam tai neatrodė sėkminga veikla. Per visą savaitę šnipas nieko įtartino nepamatė ir nieko įtartino neišgirdo, tačiau Knyva tokiomis žiniomis labai džiaugėsi.

- Žinai,- sakydavo Didysis rikis.- Labai gerai, kad Vaidevutis kol kas labai atsargus. Aš ir taip dabar turiu pakankamai rūpesčių, todėl visokie vaidilos sąmokslai dabar būtų labai ne laiku. Žinoma, anksčiau ar vėliau, jis pradės pinti kokias nors pinkles. Tikiuosi, kad tu tai pastebėsi, o aš tuo metu nebūsiu per daug užsiėmęs kitais reikalais ir laiku jas suardysiu.

O vieną vakarą Knyva dar paklausė:

- Kaip ten tas Vaidevučio vergas? Tavęs nepažino?

- Augustas?- pasitikslino Didžiojo rikio šnipas, asmeninis sekretorius ir draugas (šis vyras atlikdavo visus tris vaidmenis).

- Taip,- linktelėjo Knyva.

- Ne ir tikiuosi nepažins,- ramiai atsiliepė rikio pašnekovas. Jis net pats stebėjosi, kad nei pats Augustas, nei kažkada juos vienijusi draugystė bei bendri išgyvenimai jam nebekėlė jokių emocijų. Visa tai buvo seniai... Labai seniai... Praeitame gyvenime. Gyvenime kai jis pats dar buvo romėnas. Dabar, jei kas ir išliko giliai viduje iš to praėjusio gyvenimo, tai, turbūt, miegojo taip giliai, kad pamačius aplinkui Vaidevutį besisukinėjantį Augustą, net nesukrutėjo per miegus.

Be abejo, naivu buvo tikėtis, kad Augustas jo niekada taip ir nepastebės. Anksčiau ar vėliau turėjo ateiti diena, kai jis bus atpažintas. Ir tokia diena atėjo... Kaip tik persikėlus per Danubės upę. Kažkodėl nepastebimai atsiskyręs nuo tik į krantą išlipusio Vaidevučio palydovų būrio, Augustas prajodamas pro arčiausiai išsidėsčiusius karius pastebėjo pažįstamą veidą. Veidą iš ankstesnių, šviesių dienų, kai jis pats dar buvo gerbiamas Romos legionierius, o ne niekingų barbarų žynio vergas.

- Pavijau,- nesusilaikė sušukdamas Augustas ir sustabdė žirgą prie galindų lankininkų (ir lankininkų) būrio krašte sėdėjusio buvusio bendražygio. Tik sekundė tepraėjo nuo šūksnio ir tvirtos buvusio legionieriaus rankos stipriai glėbyje spaudė kiek sutrikusį Pavijų. - Šaunuolis, - plačiai šypsojosi Augustas ir pašnibždomis greitai bėrė žodžius.- Matau ir tu sugalvojai tą patį kaip ir aš. Pasislėpei tarp šitų barbarų ir atsidūrei visiškai netoli pabėgimo. Iki tankesnių krūmų tik dešimt metrų teliko, o pagrindinės barbarų pajėgos nušuoliavo tolyn. Mūsų niekas nebesustabdys... Šok bičiuli ant žirgo ir lekiam perspėsime saviškius,- Išplėstų Pavijaus akių žvilgsnį palaikęs pritarimo ženklu, Augustas ramiai nususuko ir vėl užsėdęs ant savo ristūno, pasuko jį krūmynų link. Tada buvęs jo bendražygis pasirinko galutinai. Ne, turbūt ne tada... Turbūt, jis jau buvo pasirinkęs, o tuo metu tik laikė savo pasirinkimo egzaminą. Kaip ten bebūtų, Pavijus turėjo spręsti greitai. Labai greitai. Netardamas nei žodžio, stebint nustėrusioms aplinkinių akims, tarp kurių buvo ir sparčiai artėjantys Vaidevučio palydovai, jis išsitraukė svaidomąjį peilį (Pavijus gerokai labiau pasitikėjo

savo sugebėjimais mėtyti peilį nei šaudyti iš lanko) ir paleido... Tiesiai nujojančiam Augustui į nugarą. Tai vyko greitai, netgi labai greitai. Taip greitai, kad niekas net nespėjo sujudėti. Beveik niekas. Tik viena pora moteriškų akių, žvelgiančių iš po apsiausto gaubto, atidžiai stebėjo kas vyksta, tik jos rankos įtempė lanką ir nukreipė strėlę. Iš pradžių į Pavijų... Pamačiusi, kad šis išsitraukė svaidomąjį peilį, moteris pakeitė savo nuomonę ir strėlės taikinį. Augustas vis dar klausėsi tikėdamasis išgirsti taukšint prie jo prisijungusio bičiulio žirgo kanopas, kai pajuto netikėtą smūgį į nugarą. Netgi du smūgius. „Niekšas“, - tęsė pagalvoti romėnas ir tada... Tada ši paskutinė mintis apsidairė ir suprato, jog ji iš tiesų paskutinė, o ją pačią vejasi beužslenkanti mirties tamsa. Tai supratusi, mintis greitai išsisklaidė, palikusi savo šeiminingą pačiam aiškintis su besišiepiančia Giltine.

- Žudikai,- griaudėjo skubantis artyn Vaidevutis.- Laikykit juos!- Ir čia pat nutilo. Nutilo pažinęs tuos, kuriuos liepė sulaikyti. Kur čia begriaudėsi, kai paaiškėjo, kad peilį metė artimas Knyvos pagalbininkas Pavijus, o strėlę paleido pati Didžiojo rikio žmona Meda.

- Aaaa. Tai Jūs,- numykė vaidila.- Ką gi, dabar manau visi vyksime pas Knyvą ir išsiaiškinsime kodėl jo nurodymu žudomi mano vergai,- visiems jo žodžius išgirdusiems pasirodė keista, kad Vaidevutis staiga visas nušvito. Nieko nebūtų keisto, jei jie dar galėtų girdėti ir vaidilos mintis. Mintis apie tai, kad pagaliau pasitaikė puiki proga "teisėtai" supykti ant Knyvos ir pasitraukti iš žygio. "Gal dar spėsiu grįžti namo iki Almanto mirties",- šypsodamasis galvojo vaidila.

Visa tai Saulutė pražiopsojo. Ji tuo metu stebėjo už beveik dešimties kilometrų esančiame lauke verdančias kautynes. Iš pradžių Saulė žiūrėjo susidomėjusi, paskui pasišlykštėjo matomais vaizdais ir net nusipurčiusi nusprendė nukreipti savo žvilgsnį arčiau Knyvos. Nenuostabu, kad Saulutė pasišlykštėjo. Net debesys negalėdami žiūrėti į tai kas darėsi po jais, tekini pasileido tolyn link upės. Tik Žemė godžiai gėrė upėmis tekantį kraują ir mėgavosi reginiu. Kiekviena nukirsta galva, kiekvienas sukaptas kūnas žadėjo papildomą tokio maistingo ir jos vaikų mėgstamo kraujo litrą. Žemei patiko šios kautynės... Jai patiko priešmirtiniai romėnų klyksmai, jų agonija ir gyvuliška baimė. Žemė nemėgo romėnų... Labai nemėgo, nes kažkodėl jautėsi jų išniekinta ir džiaugėsi kiekviena šios godžios ir žiaurios tautos atstovų kančios minute. Saulutė, priešingai buvo abejinga beveik visiems žmonėms (gal išskiriant tik kai kurias asmenybes), todėl nejautė nei pasitenkinimo nei džiaugsmo kai matė apačioje vykstančias skerdynes.

- Brrr,- ištarė Saulė ir čia pat pamiršo visą savo pasišlykštėjimą. Ją vėl užvaldė ištikimas jos gyvenimo palydovas ir tuo pačiu valdovas vardu smalsumas.- Kas ten prie upės darosi? Kodėl gi debesys ten taip smarkiai susigrūdę? Ei Jūs, veltėdžiai, prasiskirkite... Praleiskite mane, duokit žvilgtelti,- išstumdžiusi į šalis niurzgiančius ir nepatenkintus debesis, ji pamatė labai įdomią sceną. Apačioje stovėjo Knyva, Kaunas, Ruikis, Meda ir Pavijus, o prieš juos skeryčiojosi ir šūkavo

vaidila Vaidevutis, kuriam už nugaros droviai, bet tuo pačiu ir įžūliai (turbūt, nėra lengva atrodyti vienu metu ir droviu ir įžūliu) spietėsi jo palydovų būrelis. Vaidila šūkavo jau ilgokai. Jis vis kartojo apie nepagarbą vaidiloms ir Dievams, apie rikio valdžios naudojimą blogiems darbams, apie nepaaiškinamus įsakymus ir kitus panašius dalykus. Saulutė iš pradžių net nesuprato apie ką tas bjaurus žmogėnas (jei pamenate, Vaidevutis buvo iš tų žmonių, kurių Saulė labai nemėgo) kalba, kol šalia besiburiuojantys debesėliai vienas per kitą klegėdami jai papasakojo ankstesnius įvykius.

- Aš viską supratau,- pagaliau nuskambėjo valingas Knyvos balsas, privertęs išsekti besiliejančią iš vaidilos lūpų nuodingų žodžių upę.- Vaidevuti, tu išsakei savo mintis, dabar paklausysime kitų ten buvusių žmonių. Pavijau, kodėl nužudei vaidilos vergą?

- Jis norėjo mus išduoti ir perspėti romėnus,- nuskambėjo ramus atsakymas, pertrauktas Vaidevučio klyksmo.

- Melas!- vėl buvo bepradedęs savo tiradą vaidila, bet užsičiaupė tik pamatęs į jį nukreiptą šaltų kaip ledas Knyvos akių žvilgsnį.

- Ne, aš nemeluojau,- ramiai sau aiškino Pavijus.- Vaidilos vergas buvo tas pats kartu su manimi į nelaisvę paimtas romėnas Augustas. Jis mane pažino ir pasiūlė bėgti kartu bei perspėti romėnus apie artėjančią mūsų kariuomenę. Aš neturėjau nei laiko, nei galimybių jį sustabdyti kitaip nei nužudydamas.

- Ir tu manai mes patikėsime kažkokiu vergu romėnu? - nuodingas Vaidevučio liežuvis vėl pradėjo savo piktą darbą.

- Aš ne romėnas, bet etruskas,- šį kartą Pavijaus atsakyme nuskambėjo pykčio gaidelės.

- Be to, jis nėra vergas, o laisvas ir garbingas žmogus bei mano draugas,- ledinės Knyvos balso gaidelės atrodo galėjo sustingdyti viską kas gyva aplinkui.

- Be to, jis kalba teisybę,- įsiterpė Meda- Aš atsitiktinai buvau šalia ir išgirdau kelis vėjo atneštus Augusto žodžius. Tada, pamačiusi, kad Pavijus traukia iš diržo svaidomą peilį, viską supratau ir, nusprendusi jam padėti, paleidau bėglio pavymui strėlę.

- Jūs visi meluojate,- neatlyžo Vaidevutis.- Knyva liepė nužudyti mano vergą ir dabar susitarę meluojate.

- O gal tai tu, vaidila pasiuntei savo vergą perspėti romėnų? - nuskambėjęs Didžiojo rikio klausimas kaip vėzdas trenkė Vaidevučiui.

- Aš... Aš... Nesąmonė,- pagaliau ištarė vaidila ir staiga apsisukęs nuėjo lydimas kai kur pašaiptų, o kai kur ir užjaučiančių žvilgsnių. Šį kartą jis pralaimėjo...

Šypsodamasis Knyva stebėjo pasišalinantį Vaidevutį, kol staiga šalia savęs išgirdo pažįstamą atsidusimą ir pašnibždomis tariamus žodžius.

- Ach... Dabar Pavijus nebegalės nepastebimas šnipinėti vaidilos, bet neliūdėk... Jei tik Vaidevutis ką nors negero sumąstys, aš iš karto pati tau pranešiu,- ištarė pažįstamas moteriškas balsas, o vėliau jau gerokai tyliau nuskambėjęs „Echhh“, rodė, kad šio balso savininkė, pasakiusi šiuos žodžius, sparčiu žingsniu nuskubėjo paskui tolstantį Vaidevutį.

- Na kaip?- paklausė Knyva prie jo priėjusios Medos.- Įsitikinai?

- Taip,- nupleveno aukštyrny ryžtingas atsakymas.- Jis sąžiningas, patikimas ir mums nemeluoja. Tu buvai teišsus...

Pagaliau niekaip nerimstančiai Saulutei nusibodo stebėti vaizdus apačioje ir ji nusprendė geriau nerūpestingai pasiritinėti dangaus skliautais nebekvaršindama sau galvos Žemės gyventojų problemomis. Gal kiek ir per anksti nusprendė... Jei būtų savo žvilgsnį mestelėjusi atgal į santykinai netoliese vykstančių kautynių lauką, pamatytų jame besisukinėjančias dvi savo senas pažįstamas: Lemtį su vėl piktdžiugiškai prašieptais dantimis ir Mirtį, į kairę ir į dešinę mosuojančia aštriu savo darbo įrankiu lengvai pjaunančiu gyvybės gijas. Tą dieną jos galėjo jaustis laimingos... Įvyko beveik viskas ką numatė Lemtis, o Mirtis seniai nesimėgavo tokiu dideliu nutrauktų gyvybių derliumi. Tačiau kažkoks nerimas, krebždenantis kaip kirminiukas obuolyje, neleido joms džiaugtis iš širdies. Tas nerimas buvo susijęs su Marku Aurelijumi, kuris raitas ant labai eiklaus eržilo dviejų dešimčių romėnų raitininkų priešakyje, kiek įkabindamas bėgo iš mūšio lauko. Būtent dėl jo nerimo abi šios senės, dar nuo gyvybės atsiradimo laikų koja kojon keliaujančios begaline laiko jūra. Žinoma, tai nebuvo vieninteliai iš mūšio lauko bėgantys romėnai. Tiesą sakant, tuo metu jau minios legionierių bandė kaip nors pasprukti. Vis dėl to nerimavo senosios draugės tik dėl Marko Aurelijaus ir jo grupelės. Matydamos „sarmatų“ įkarštį persekiojant bėgančius priešus, jos jautė, ne, tuo metu jos jau tikrai žinojo, kad išsigelbėti pavyks tik sutriuškinto legiono vadui ir keliems jo palydovams. Neguodė jų ir tai, kad dvi dešimtis „skutančių“ kuo toliau romėnų vijosi beveik penkios šimtinės avarų raitųjų lankininkų, garsėjusių savo žirgų eiklumu ir strėlių taiklumu. Negalima sakyti, kad ši šlovė buvo nepelnyta... Kartas nuo karto, tai vienas tai kitas romėnas, pakirstas taiklios, plunksnomis papuoštos, strėlės, krisdavo nuo žirgo ir likdavo voliotis tako dulkėse ar aukštoje žolėje, ar vandeningame griovyje... Priklausomai nuo to kokioje aplinkoje vyko gaudynės atskridus lemtingai strėlei. Štai bėglių teliko penkiolika, štai tik dešimt, o štai paskutiniai penki kaip įkabindami stengėsi išvengti artėjančios mirties. Ir išvengė...Pasimetė jų pėdsakai tankiame miške, po kurių nebuvo pratę klaidžioti eiklūs avarų žirgai. Atlėkė po dvidešimties minučių Taurino žvalgai (anksčiau jie buvo užsiėmę kelių romėnų pėstininkų medžiokle gretimoje girioje) surado avarams nematomus pėdsakus, bet tik tam, kad galutinai suprastų, jog Markas Aurelijus, kartu su keturiais savo vyrais, iš kurių vienas buvo sužeistas ir smarkiai kraujavo, paspruko.

Dar po valandos Taurinas, įėjęs į jau pastatytą Didžiojo rikio žygio palapinę, apie tai pranešė Knyvai...

- Jie kirto mišką ir išjojo į Nikopolio kelią. Jei paliks savo sužeistą ir suras kur pasikeisti žirgus, Nikopolį jie gali pasiekti per dvidešimt keturias valandas. Gal šiek tiek daugiau,- aiškino Didžiajam rikiui Taurinas.
- Sužinojai kur dabar likę trys provincijos legionai?
- Taip,- linktelėjo Taurinas.- Mums vėl padėjo senieji čia vis dar gyvenantys dakai. Vienas legionas yra šalia Nikopolio, kitas - Filippopolyje Trakijos provincijoje, o trečias prie Meltos miesto saugo Romos kelią.
- Reiškia šito mes jau nebepasieksime,- susimąstė Knyva.- Jis bet kada galės atsitraukti Romos keliu ir susijungti su atskubančiais imperatoriaus legionais. Tačiau kitus du dar galime suspėti pričiupti. Pirmiausia trauksime prie Nikopolio, o jei ten stovėjęs legionas bandys pasitraukti, persekiosime jį kol sunaikinsime. Pakviesk pas mane Pavijų bei rikius, manau mums reikės sukurti naują planą. Be to, liepk saviškiams pailsėti, ryt tik saulei patekėjus trauksime link Nikopolio, o tavo žvalgai kaip visuomet bus priekyje

Susirinkus rikiams, Knyva jiems pristatė naują žygio planą, o Pavijus gavo atskirą ir ganėtinai keistą užduotį.

- Eik ir pagalvok ką aš galėčiau pasiūlyti Trebonianui Galui, kad jis išduotų savo imperatorių,- pasakė Pavijui Knyva.- Apmąstyk viską ką žinai apie šį legatą. Visą ką girdėjai... Ko jis labiausiai nori ir ko labiausiai bijo. Tada grįžk pas mane ir mes jam parašysime laišką. O tada tu gausi kelis geriausius mūsų karius kaip palydovus ir nuveši tą laišką jam.
- Į Nikopolį?
- Ne,- papurtė galvą Knyva.- Manau, kad Trebonianas Galas bus su tuo legionu, kuris greičiausiai gali pasitraukti. Jis bus stovykloje prie Meltos.
- Supratau, valdove,- linktelėjo galvą Pavijus ir apsisuko išeiti.
- Dar vienas dalykas,- ištarė Knyva, uždėdamas draugui ranką ant peties ir taip jį sulaikydamas.- Tu privalai būti labai atsargus ir perduoti laišką taip, kad liktum gyvas.
- Ką nors sugalvosiu,- nusišypsojo Pavijus, pamalonintas tokio vado rūpesčio, ir išėjo iš Didžiojo rikio palapinės vykdyti gautos užduoties.

250 mūsų eros metai gegužės mėnesio 25 diena Meltos miesto apylinkės

- Karšta,- daugiau balsu nei mintimis pagalvojo Lukrecijus.- Labai karšta... Neįprastai šiam laikui,- Pakėlęs galvą su plačiabryle skrybėle, dengiančia plaukus nuo kaitrios saulės, jis

žvilgtelėjo aukštyn, bet nieko gero (o geru jis tuo metu laikė lietų nešančius debesis) Lukrecijus neįžiūrėjo.- Ir vėl sausra... Prakeikta žemė...Susigundžiau kaip kvailys valdžios kalbomis apie derlingas žemes Mezijoje. Galėjau gauti sklypą Sicilijoje... Tiesa, dvigubai mažesnę, bet netoli mano gimtojo kaimo. Ir sugundė mane piktosios jėgos...- norėdamas patikrinti savo spėjimus, Lukrecijus nusispjovė ant šalia gulėjusio akmens ir stebėjo, kaip pakliuvusios ant įkaitusio akmens paviršiaus, garsiai šnypšdamos išgaruoja seilės.- Oho,-jau balsu ištarė Lukrecijus.- Beviltiška šiandien dirbti. Reikia tik atverti kanalą ir nuleisti truputį vandens ant mano lauko. Kaip ten bebūtų, šiandien mano lauko eilė būti palaistytam. O čia kas?- Lukrecijaus žvilgsnis užkliuvo už netoliese keliu riedančios prabangios karietos tempiamos dviejų arklių ir lydimos dviejų raitininkų.- Turtingas ponas,- svarstė Lukrecijus, apžiūrinėdamas raitininkus, bei du vežėjus, kurie pakaitomis vaideliojo žirgus.- Akivaizdu, kad karietos keleivis taip pat pastebėjo Lukrecijų. Jis šūktelėjęs liepė sustabdyti karietą ir išlipęs, lydimas nuo arklių nulipusių raitininkų, patraukė link smalsiai juos stebinčio ūkininko. Patraukė visiškai nepaisydamas, kad lauko dulkės galėjo sutepti jo prabangią togą bei brangius sandalus. Tai neliko Lukrecijaus nepastebėta. Kaip ir turtingo pirklio (taip nusprendė ūkininkas) sargybinių elgesys. Pats dar prieš kelis metus buvęs legionieriumi ir visiškai neseniai už nepriekaištingą tarnybą gavęs žemės sklypą, Lukrecijus įgudusia akimi įvertino prie jo artėjančių vyrų sudėjimą ir eisną.- Eina kaip katės,- burbtelėjo Lukrecijus.- Tiksliau kaip tigrai... Stiprūs vyrai. Akivaizdu, kad tai barbarai, parsisamdę turtingam pirkliui asmens sargybiniais. Nenorėčiau su tokiais susitikti mūšio lauke. Gerai, kad jau ir nebeteks. Savo atitarnavau. Viskas...

- Sveikas, gerasis ūkininke,- priėjęs, gražia lotynų kalba pasisveikino pirklys. Lukrecijus jau galutinai apsisprendė, kad prieš jį Romos pirklių gildijai priklausantis imperijos pilietis. Viskas apie tai bylojo: taisyklinga kalba, skoninga ir prabangi apranga, asmens sargybiniai, o ypač tai, kad pirklys pažino Lukrecijuje laisvąjį ūkininką.
- Būk pasveikintas, pirkly,- linktelėjo Lukrecijus, galvodamas kodėl pas pirklių ir jo sargybinius tokia blyški ir saulės beveik nepaliesta oda. „Gal jie ilgai gyveno pilyse, o gal keliavo po šiaurės šalis?“- svarstė Lukrecijus ir netrukus nusprendė nekvaršinti sau galvos tokiais niekais.
- Sakyk, ūkininke, ar toli Melta?- pasiklausė pirklys.- Aš šiuo keliu vykstu pirmą kartą, tikėjausi pasiklausti kelio pas praeivius ar pakelės uždeigose, bet visur kaip išmirę. Nuo vakar nei vieno žmogaus nesutikome. Čia dėl tų barbarų?
- Turbūt, - nusispjovė Lukrecijus.- Tebūnie jie visi prakeikti... Prieš savaitę buvo pilna bėglių, o dabar, kai gandas nuėjo, jog barbarai patraukė Nikopolio link, negaišdami laiko plėšikavimams, manau, visi namuose užsidarė ir laukia, kad ši neganda greičiau praeitų. Dabar pavojinga kelyje rodytis. Dar prieš kelias dienas mačiau kelis barbarų būrelius ant žirgų šuoliuojant. Žvalgai,

turbūt kokie, ar šiaip... Mane ir pati dažnai bara, kad į laukus einu vienas. O ką padarysi? Jei laukų nelaistysiu, išdžius viskas. Kuo vaikus maitinsiu? Prakeikta šita žemė, aš tau pasakysiu... Jau beveik metus trunka sausra. Tik žiemą truputį palijo. Visos upės baigia išdžiūti. Gerai, kad netoliese Isteris teka. Turėjau vergą sarmatą... Gerą, stiprų ir maniau, kad ištikimą. Ir ką... Išgirdo apie įsiveržusius barbarus, tai vakar pabėgo. Turbūt, tikisi prisijungti prie jų kariaunos. Kad jis kur prasmegtų... Aš jį maitinau, rengiau ir beveik nemušiau. O jis... Taip už mano gerumą atsilyginti. Kur dabar gausiu kitą vergą?

- Nusipirksi,- gūžtelėjo pečiais pirklys.- Kai legionai sutryps barbarus, rinkoje atsiras labai daug pigių vergų. Už tą pačią sumą kiek anksčiau kainavo vienas vyras, net du galėsi nusipirkti. O kaip dėl Meltos? Ar toli miestas?
- Visiškai arti,- nuo pirklio žodžių apie atpigusius vergus Lukrecijus gerokai pralinksėjo.- Su tavo karieta riedėti kokias tris ar keturias valandas dar reikės. Tikrai ne daugiau... Kelias tiesus, lygus, niekas neturėtų maišyti. Nebent pabėgusių vergų grupelės, bet jie su taviškiais sargybiniais bijos prasidėti. Iš kokios jie genties?
- Vandalai,- atsainiai į palydovus mostelėjo pirklys.- O legiono čia jokio netoliese nėra? Užsukčiau pas jo vadą didesnės palydos iki Romos paprašyti. Girdėjau, kad toliau kelias darosi pavojingesnis dėl pabėgusių vergų būrių.
- Aaa... Vandalai,- svajingai išsišiepė Lukrecijus, paniręs į jaunystės prisiminimus.- Kelis kartus buvau su jų gentimi kardus surėmęs. Seniai... Dar jaunystėje. Narsūs kariai. Vadas tada sakė, kad vandalai giminingi sarmatams ir nekenčia germanų. Protingas buvo mūsų vadas. Gaila, kad žuvo.
- Chmmm,- delikačiai Lukrecijaus prisiminimus nutraukė pirklys.
- Ką sakei? - atsikvošėjo ūkininkas.- Ai, yra legionas. Dar kelios valandos keliu už miesto. Man atrodo, jie ten įsitaisė, kad artėjant barbarams patogiau būtų sprukti Romos link. O gal ten patogiau laukti imperatoriaus legionų? Ką ten paprastas ūkininkas būdamas supaisysi... Sako pats imperatorius skuba mums į pagalbą. Jei taip, tai barbarų dienos tikrai suskaičiuotos. Dabartinis imperatorius geras karys ir narsus vyras. Aš dar tarnavau jo vadovaujamas, kai sumušėm alemanus prie... Ai, nesvarbu,- Lukrecijus nutilo matydamas, kad pirklys jo nebesiklauso, o linktelėjęs patraukė atgal prie karietos.- Vandalai,- Lukrecijus vėl su šiluma prisiminė savo jaunystės kovas.- Sakiau, kad stiprūs vyrai. Tarp germanų tokių nebuvau sutikęs.
- Tai vandalai sakai?- šyptelėjo vienas iš sargybinių, grįždamas kartu su Pavijumi, o būtent jis buvo apsimetęs pirkliu, prie karietos.
- Ne,- šyptelėjo ir Pavijus.- Gal geriau buvo sakyti taip: štai šitas stipruolis yra Norkus iš žemaičių genties, o štai anas iš kitos pusės tai Mantas iš sūduvių. Abu juos tu, niekingas romėnų

kirmine, vadintum sarmatais, nes net neįsivaizduoji kas yra žemaičiai arba sūduviai. Aaaa, sakytų man romėnas. Žinau, žinau... Tai bene tie patys „sarmatai“, kurie kaip tik dabar terioja mūsų žemes. Tai gal, ponuli mane nužudytum, nes aš ruošiuosi apie jus pranešti netoliese stovinčiam legionui. Kaip tau toks pristatymas labiau prie širdies?

- Pokštininkas,- šyptelėjo Norkus.- Žinoma labiau. Bent pasijuoktumėme. O dabar... Vandalai. Gerai, kad bent giminaičius parinkai, o nepavadinai kokiais nors frankais.
- Už tai galėsite padėkoti vėliau,- toliau juokavo Pavijus.- Pastebėjote, jog vietiniai dar nežino apie tai, kad romėnai pabėgo nuo Nikopolio ir pasislėpė Filippopolyje. Įdomu tik ar Trebonianą Galą jau surasime... Kai išvykome iš mūsų stovyklos prie Filippopolio, jis jau buvo prieš kelias dienas palikęs savo legionus ir išskubėjęs prie Meltos. Turėtų senokai būti atvykęs...
- Nukeliausim iki stovyklos ir pažiūrėsime,- ramiai atsakė Mantas.
- Gal turi minčių kaip pažiūrėsime?- truputį kandžiai pasiteiravo Pavijus. Tiesiog ateisim iki stovyklos ir paklausime?
- Ne,-nesuprasdamas ironijos vėl ramiai aiškino Mantas.- Pačiupsime kokį kareivį ir jo pasiklausime. Manau, kad kareiviai tikrai žinos ar jų stovykloje yra legatas.
- Chmm,- numykė Pavijus, sutikdamas su Manto mintimi.- Žiūrėk kaip viskas paprasta. Tu teisus, manau, kad kareiviai tikrai žinos...
- O kodėl tas romėnas taip svajingai nusiteikė kai išgirdo apie vanduolius? – Vėl į pokalbį įsiterpė Norkus, pavadindamas vandalus ne taip kaip juos vadino lotynai, bet taip kaip jie patys save vadino.
- Ai, kas ten jį žino,- numykė Pavijus, galvodamas apie būsimą susitikimą su Trebonianu Galu.- Gal kokią meilužę kada turėjo iš tos genties? O gal meilužį? Mums labiau reikia dar kartą aptarti kaip pakliūsime į romėnų stovyklą, o ne kvaršinti sau galvas kažkokio ūkininko seksualiniais įpročiais.
- Tai gi jau viską aptarėme ir ne kartą,- gūžtelėjo pečiais Mantas.- Bet jei tu manai, kad reikia apie tai pakalbėti dar kartą, tai galime pakalbėti...

250 mūsų eros metai gegužės mėnesio 26 diena Meltos miesto apylinkės. Romėnų legiono stovykla.

Ankstyvą rytą keturi raitininkai ant masyvių žirgų ramiai priartėjo prie vis dar nakčiai uždarytų legiono stovyklos vartų. Smalsios sargybinių akys daug kartų nužvelgė atvykėlius, o drausmės nesilaikančios lūpos pašnibždomis juos aptarinėjo. Ne, įtarimo sargybiniams atvykėliai nesukėlė. O ir negalėjo sukelti... Kaip gali įtarti aukšto rango karininką, lydimą trijų galingo stoto Romos

imperijai tarnaujančių samdinių barbarų, kuris prijojęs prie uždarytų vartų ramiai, bet toli gražu netyliai pareiškė; „Imperatoriaus laiškas legatui Trebonianui Galui. Greičiau atverkite vartus“. Todėl visiškai nenuostabu, kad vartai iš karto buvo atverti, o stovykloje greičiau už gaisrą tarp neseniai pakirdusių legionierių plito gandai apie artėjančius imperatoriaus legionus, apie jo pasiuntinį ir būsimą mūšį. Priartėję prie prašmatnios Treboniano Galo žygio palapinės, raitininkai nieko nelaukiant buvo pakviesti nulipti nuo savo žirgų ir užėiti į vidų. Legatas taip pat, kaip ir jo kareiviai, nekantravo išgirsti geras žinias apie artėjančią pastiprinimą. Iki šiol visos jo gaunamos žinios tik didino tuos vidinius siaubus ir šiaip nevaržomai siaučiančius Treboniano galvoje bei širdyje. Vienas legionas visiškai sunaikintas. Likę du, vadovaujami laimingai išsigelbėjusio Marko Aurelijaus, buvo apsiausti Filippopolio mieste ir nežinia ar ilgai galės prasilaikyti be didelio pastiprinimo. Įsiveržusių „sarmatų“ pasirodė besų labai daug, o ir jiems vadovaujama buvo labai išmintingai. Veltui Trebonianas tikėjosi, kad barbarai užtruks prie Nikopolio, ar puls plėšikauti pasienio miestuose. Tie akivaizdžiai siekė iš pradžių sunaikinti romėnų legionus. Maža to, Treboniano viduje siaučiančios baimės audros jam šnibždėjo, kad „sarmatai“ nusitaikė tiesiai į jį ir dabar būtent jį ir medžioja. Šaltas legato protas suvokė, kad tai visiškai nesąmonė. Tačiau ką gali pasakyti šaltas protas, kai į pasaulį išplėstomis akimis žiūri baimė. Tiesa, pratęsiant temą apie išplėstas akis... Retai kam yra tekę pamatyti, kai žmogaus akys palaipsniui plečiasi kol tampa beveik apvalios. Tai gali vykti labai bijant arba labai dėl ko nors nustebus. Tiems, kurie buvo Treboniano Galo palapinėje kai jis skaitė pasiuntinio jam įteiktą laišką, pasisekė stebėti būtent tokią akių išsiplėtimo procesą, prasidėjusį jau skaitant pirmąsias laiško eilutes, o pasibaigusį perskaičius paskutines.

- Imperatorius...- užkimusius balsu ir užsikirsdamas ištarė Trebonianas Galas, tačiau beregint susitvardė. Tai buvo geležinės valios vyras, kuris, kaip jau minėjau, tebijėjo vieno dalyko – iš vaikystės atklystančių šmėklų. Laiškas, kurį legatas laikė rankose ir pradėjo skaityti dar kartą, tas šmėklas išvaikė, todėl vėl visu pajėgumu pradėjo dirbti Treboniano šaltas ir aštrus protas.
- Visi išeikite iš palapinės ir palikite mus vienu du su pasiuntiniu,- nusiraminęs, savimi pasitikinčiu balsu įsakė savo sargybai ir tarnams legatas.- Pasiuntiny, tavo palydovai taip pat tegul išeina ir pasaugo palapinę iš išorės, kad niekam iš smalsių legionierių nešautų į galvą mintis pastovėti už palapinės sienų ištempus ausis.
- Klausau, legate,- linktelėjo pasiuntinys ir, pasilenkęs prie vieno iš savo palydovų ausies, pašnibždėjo jam keletą žodžių. Tas parodė ženklą, kad viską suprato ir, pamojęs kitiems dviems pasiuntinio sargybiniams, kartu su romėnų legionieriais ir legato tarnais išėjo laukan.
- Tai sakai sarmatų, getų ir gudojų imperatorius Knyva,- lėtai tardamas žodžius, legatas pasiėmė indą, pripylė į jį degaus aliejaus ir labai atidžiai sudegino gautą laišką.- O kas tie gudojai?

- Žygyje dalyvaujantys kariai,- ramiai paaiškino Pavijus, kuris jau suprato, kad jo misija pavyko.- Tie, kurie labiausiai įgudę kariauti. Dabar žygyje dalyvauja šešiolikos genčių vyrai. Kai kurias gentis jūs priskiriate sarmatams, o kai kurias – ne. Tai ir teko pavadinti taip, kad suprastumėte apie ką kalbama.
- Tai tas jūsų vadas Knyva dabar valdo visas šešiolika genčių? Tame tarpe ir getus?
- Taip jis vadovauja visoms giminingoms gentims, išskyrus herulius ir vanduolius. Jo klauso ir getai,- paaiškino Pavijus.- Aš suprantu tavo klausimą legatui ir galiu atsakyti teigiamai. Taip, Knyva gali išpildyti viską ką žada. Jo valdžia dabar yra neribota, o žodis labai tvirtas.
- O garbė?- atsargiai pasiklausė Trebonianas.
- Knyva prisiekė laikytis savo žodžio ir tai darys net jei kils pavojus jo gyvybei. Niekas niekada nesuabejojo jo garbe.
- Na jeigu taip- mūsų pasakė Trebonianas Galas.- Tada pasikalbėkime...

Ir jie kalbėjosi. Ilgai kalbėjosi... Tik po valandos Pavijus, nusilenkęs legatui, išėjo iš palapinės. Pamatęs klausiamą Manto žvilgsnį, jis linktelėjo galva ir mostelėjo savo palydovams sekti iš paskos.- Legatas užkibo,- tepasakė pašnibždomis Pavijus, bet Mantas, Norkus ir Gintis (taip vadinosi trečias Pavijaus sargybinis iš sembų genties) viską suprato.

250 mūsų eros metai gegužės mėnesio 26 diena. Romuva. Sembų kraštas.

Pagaliau daugiau nei valandą visus gąsdinęs kriokimas ir blaškymasis nurimo. „Tai gali reikšti du dalykus“, - mąstė už ligonio kambario durų sėdėdamas Brutenis. „Arba Almantas numirė, arba jam vėl truputį palengvėjo“. Bruteniui skaudėjo širdį kai jis matė tokį bejėgį ir ligos ėdamą Almantą. Almantą, kuris buvo jo mokytojas ir, kurio paveikslas visuomet siejosi su stipriu, savimi pasitikinčiu ir protingu žmogumi. Dabar tas žmogus, kaip išpuvęs iš vidaus galingas ažuolas vis dar laikėsi, bet tebuvo net mažiau nei menkas savęs šešėlis. Net toks aštrus protas ir tas pasidavė ligos kančių sukeltai beprotybės miglai. Kai kada būdavo pagerėjimo valandėlės. Gal nuo vaidilučių paruoštų labai stiprių žolelių nuovirų, kurie kasdien buvo girdomi ligoniui, o gal tai vis dar sunkiai palaužiama paties Almanto valia išsklaidydavo vidines ūkanas. Nežinia, bet tos valandėlės Bruteni skaudindavo dar labiau. Prašviesėjus protui, Almantas, pamiršęs, kad pats išsiuntė Vaidevutį kartu su Knyva, šaukdavo jį pas save. Šaukdavo kaip paveldėtoją, kaip tą, kuris garbingai tęs pradėtus darbus ir labai pykdavo taip ir nepamatydamas Vaidevučio šalia savęs. Nei karto... Visiškai nei karto Almantas neprisiminė Brutenio. Neprisiminė tada kai mirštančio Krivaičio protas vėl tapdavo aiškus ir skvarbus. Tačiau, kai jis aptemdavo... Kai Almanto kūną ir sielą vėl draskydavo negalia, tada jis siekdavo tik vieno Brutenio rankos, keistai joje ieškodamas paguodos ir stiprybės šaltinio. Ir

dažnai rasdavo... Dažnai, paėmęs šiltą vaidilos ranką, Almantas nurimdavo greičiau nei sugirdytas stipriausio žolelių nuoviro.

- Bruteni,- lengvas vaidilutės prisilietimas prie vaidilos peties ištraukė jį iš apspitusių minčių liūno.- Almantas nori su tavimi pasikalbėti.
- Ką?- kiek pasimetė Brutenis, netikėdamas savo ausimis.- Man pasirodė, kad jis atsigavo...
- Taip,- linktelėjo vaidilutė.- Negalia atsitraukė, bet labai trumpam. Motinėle bijo, kad Krivaičiui beliko gyventi mažiau nei diena. Manau, kad jis ir pats tai supranta, todėl ir nori pasišnekėti būtent su tavimi.
- Supratau,- linktelėjo vaidila ir greitu žingsniu nuskubėjo link Almanto kambario. Įėjęs, vaidila jau žymiai tyliau ir ramiau prisiartinio prie ligonio lovos ir pagarbiai atsistojo kojūgalyje.
- Sėsk, Bruteni,- atsidusdamas ištarė Almantas, išdžiūvusia kaip medžio šaka ranka parodydamas į netoliese stovinčią kėdę.- Sėsk ten, kur sėdi visada kai mano negalia būna stipriausia ir kai laikai mano ranką, suteikdamas man ramybę ir stiprybę. Noriu su tavimi pasikalbėti... Neslėpsiu, iki paskutinės minutės tikėjausi išvengti šio pokalbio. Nes šis pokalbis tai mano planų žūties pranašas. Daug galvojau paskutinėmis savaitėmis. Daug galvojau ir šiandieną. Turbūt Praamžis įsikišo ir padarė, kad tu, o ne Vaidevutis sėdi šalia manęs. Suklydau, Bruteni, kai nusileidau Knyvos prašymams ir leidau išvykti Vaidevučiui. Tada tikėjausi išgyventi iki jo garbingo sugrįžimo. Kai Vaidevutis būtų grįžęs iš pergalingo žygio, kartu su visų gerbiamu rikiu, niekas nedrįstų neigti jo teisės į Krivių Krivaičio vietą. Žinai kodėl nenorėjau, kad Krivaičiu būtum tu?
- Nežinau, mokytojau,- nuleidęs pečius atsiduso Brutenis.
- Tu tam per geras, brolau,- nuoširdžiai paaiškino Almantas, o skruostais riedančios ašaros išdavė vidinį nusivylimą.- Tu šviesos ir gėrio nešėjas. Tu pats tinkamiausias Krivių Krivaitis koks tik gali būti... Bet tik ne šiais laikais. Dabar reikia tamsos, o ne šviesos ir reikia jėgos bei žiaurumo, o ne gėrio. Žinai, ką mes su Vaidevučiu supratome dar tada, kai aš Jus pirmą kartą nuvežiau pasižvalgyti po Romos imperiją ir sutikome judėjų rabinus? Mes supratome, Bruteni... Ne tu, o mes su Vaidevučiu supratome. Ir mes kalbėjomės apie tai. Iš pradžių nedrąsiai, o vėliau vis drąsiau ir rimčiau. Tavo gera širdis negalėjo priimti šių minčių, todėl kalbėjomės be tavęs. Tamsus debesis... Didžiulės audros debesis artinasi link mūsų, Bruteni. Artinasi lėtai, bet užtikrintai. Ir tas debesis yra judėjų Dievas, kurį dabar nešioja ir krikščionys. Tai juodas, žiaurus, negyvas Dievas, bet jis užima pasaulį. Užima žmonių širdis ir protus ir anksčiau ar vėliau, jis kėsinsis ir į mūsų vyrus, moteris ir vaikus. Gėris per silpnas tam, kad kovoti su blogiu. Su blogiu gali kovoti tik blogis, o tamsai skliti gali trukdyti tik kita tamsa. Tai kaip gaisras, kuriam užgesinti kuriama kita ugnis. Štai ką mes suvokėme, Bruteni. Štai apie ką

kalbėjome ir nuo ko planavome gintis. Dar buvo nevēlu. Ir dabar yra nevēlu, bet tas darbas ne tau. Vaidevutis pakankamai žiaurus ir tamsus, kad sugebėtų iškreipti mūsų gyvenimą ir tikėjimą. Jis mūsų tikėjimo pagrindu turėjo sukurti tokią pat juodą ir stiprią religiją, kokią išpažįsta judėjai ir krikščionys. Tik taip, ugdydami nebe laisvus ir mąstančius, o besąlygiškai atsidavusius šiai religijai žmones ir karius, mes sugebėtumėme užkirsti kelią besiartinančioms tamsybėms. Taip, mes taptumėme tamsos karalyste. Bet tai būtų mūsų tamsos karalystė. Jei ir toliau čia viešpataus šviesa, tai anksčiau ar vėliau šiose žemėse stos svetimųjų tamsos karalystė.

- Nekalbėk taip, mokytojau,- paširpo Brutenis.- Negi tu manai, kad tamsos mes neišvengsime ir turime pasirinkimą tik tarp savos ir svetimios tamsos?
- Būtent taip,- silpnu galvos linktelėjimu patvirtino Almantas.- Būtent taip aš galvoju. Būtent todėl norėjome sukurti mūsų tamsos karalystę. Tada, po penkiasdešimties metų, kaip visą apimantis gaisras, pasklistų po aplinkines tautas tikėjimo kupinomis širdimis kariai, nešini juodomis su geltona saule vėliavomis. Taip mes išplėstumėme savo tikėjimą ir sukurtumėme sieną, kurios neįveiktų judėjų mirties Dievas. Toks buvo mūsų planas. Dėl to mes nužudėme nepaklusnųjį Kernių ir siekėme į Didžiojo rikio sostą pasodinti jauną ir vaidiloms atsidavusį rikį. Čia mes suklydome... Tačiau tai nėra nepataisoma. Knyva gali mirti lygiai taip pat kaip mirė Kernius. Tačiau paskutinėmis dienomis aš suabejojau. Suabejojau ar verta aukoti šviesos šimtmečius ir sukurti savąją tamsą dabar vien todėl, kad išsaugoti mūsų gentis, mūsų kalbą ir mūsų kultūrą ateityje. Judėjų Dievas dar ilgai neateis į mūsų kraštą. Dar ilgai mūsų vyrų širdys, galvos ir kalavijai priešinsis jo kerams ir jo jėgai. Ar verta dabar kurti tamsą ir sugriauti jau dabar viską dėl ko mes gyvenome? Aš jau nebežinau... Bet aš tik silpnas žmogus, negaliu numatyti kas iš tiesų geriau mūsų gentims. Tik vienas Praamžis gali tai pasakyti. Ir jis pasakė. Aš galvoju, kad jis aiškiai pasakė, palikdamas tave ir leisdamas man išsiųsti Vaidevutį. Reiškia tu, Bruteni, turi tapti Krivių Krivaičiu ir vesti krivius bei vaidilas senuoju, šviesos keliu.
- Krivaiti,- buvo bepradedęs Brutenis, šokiruotas to ką išgirdo.
- Užsičiaupk ir klausyk toliau,- pyktelejo Almantas, nutildydamas buvusį mokinį.- Aš jau nusprendžiau ir atvirai tau viską pasakiau. Negaliu melo neštis su savimi ir stoti prieš Praamžio akis slėpdamas neteisybę savo širdyje. Aš jau pasakiau motinėlei, kad laiminu tave. Ji ir jos seserys bei dukros vaidilutės tave palaikys. Būk Krivių Krivaičiu, Bruteni. Būk, nes taip lemta...Tik vieno prašau. Neleisk mūsų žmonėms apsigyventi svetimose Romos žemėse. Tegul jas plėšia, terioja ir siaubia, bet tik tegul tenai nesusiruošia gyventi. Tai apnuodytos, išniekintos žemės. Jos greitai pavergs mūsų vyrų bei moterų protus ir širdis, kurios taps tokios pat godžios turtų ir valdžios, kokios dabar yra romėnų širdys. Kol mūsų rikiai su savo vyrais grįš iš žygių

namo, tol juodas debesis negalės jų pasiglemžti sau ir jie nepamirš nei mūsų kalbos, nei papročių. Pažadi man tai, Bruteni?

- Pažadui,- nuskambėjo liūdnas, sukrėsto, bet nepraradusio tvirtybės žmogaus atsakymas.
- Puiku,- Almantas išspaudė vargingą šypseną.- Ir dar, saugok Knyvą ir jo giminę. Jis mūsų tautos viltis. Tegul jo, kaip kokio galingo ąžuolo, daigai, paveldėję savo tėvo širdį ir galvą, vienys mūsų gentis.
- Saugosiu, Krivaiti,- atodūsiu išskrido Brutenio pažadas.

Atrodo Almantui palengvėjo, nusimetus vidinių prieštaravimų našta. Daugiau ligonis nebeištarė nei žodžio, tik jo rankos dar beveik dešimt valandų spaudė šalia sėdinčio vaidilos delnus, o akys, žiūrėjo į jį su švelnumu ir pasididžiavimu. Pasididžiavimu, kuris spindėjo jose iki pat to momento, kai po paskutinio atodūsiu ir širdies dūžio, buvo užmerktos amžinajam poilsiui. Almantas numirė, tačiau dar anksčiau jame numirė tos juodos mintys, ilgai kuždėjusios kaip reikia priešintis svetimam Dievui. Jo kūną sudegino po trijų dienų, o dar po trijų buvo išrinktas naujas Krivių Krivaitis ir žinia apie jį pasklido plačiai po visas gentis. Pasiekė jį ir prie apsupto Filippopolio miesto kartu su kariais buvusio Vaidevučio ausis. Negreitai pasiekė... Daugiau nei po mėnesio.

250 mūsų eros metai liepos mėnesio 3 diena. Genčių stovykla prie apsupto Filippopolio miesto.

Vyras tyliai kaip šešelis slinko tarp išrikiuotų stovyklos palapinių. Apdaras rodė, kad šis asmuo yra vaidila, bet jo judesiai bylojo visiškai ką kitą. Net labiausiai įgudęs karys ir medžiotojas negalėtų žengti taip tyliai ir minkštai sudžiūvusią, žemę nuklojusia žole. Tuo labiau tokie gebėjimai nebuvo įprasti vaidiloms. Beveik visiems vaidiloms... Buvo nedidelė grupė savo gebėjimais išsiskirianti iš kitų brolių. Nedidelė ir labai slapta grupė. Tokia slapta, kad tik vienetai girdėjo gandas apie jos egzistavimą, o dar mažiau jais tikėjo. Savo kasdieniniame gyvenime jie buvo vaidilos, tačiau tik Krivių Krivaitis ir artimiausi jam žmonės žinojo, kad nuo pat mažens šie vyrai labiausiai buvo mokomi vieno amato – žudymo. Žudymo ir aklo atsidavimo vykdant įsakymus. Retas karys taip gerai valdė ginklus ir retas krivis taip gerai išmanė apie žoles ir nuodus kaip šie vaidilos. Jie galėjo beveik viską... Užsiropšti lygiausiomis ir aukščiausiomis sienomis, išbūti nekvėpavę po vandeniu dešimt kartų ilgiau nei normalus žmogus, iš menkiausio daiktelio pasigaminti pavojingiausią žudymo įrankį. Nenuostabu, kad jie galėjo nakčia prisėlinti prie reikiamos palapinės pilnoje karių stovykloje ir likti niekieno nepastebėti. Skvarbus vaidilos žvilgsnis paskutinį kartą apskriejo aplinkinę erdvę. Tik pilnai įsitikinęs, kad jo niekas nematė, vyras tyliai ir labai iš lėto pakėlė palapinės kraštą ir minkštai kaip katinas žengė į vidų.

- Echhh,- nuskambėjo snibždesys palapinės viduje.- Užeik, Mindaugai...

- O Praamži... Rėda, kaip tu mane pajutai?- vaidila pritūpė priešais ant gulto sėdinčią moterį.- Tai neįmanoma. Negalėjai manęs išgirsti. Aš pats savęs negirdėjau... O tu net tik išgirdai, bet ir supratai kas aš toks.
- Tai todėl, kad tu klausaisi tik ausimis,- ramiai paaiškino besišypsanti moteris. Tai buvo jau skaitytojams pažįstama „dūsaujanti“ vaidilutė, kuri pasirodo turėjo gražų vardą – Rėda.- O aš girdžiu viską kiek kitaip... Pajutau tave kai tik priėjai prie palapinės. O dabar jaučiu tavo nerimą... Kas nutiko?
- Krivių Krivaičio Brutenio pasiuntinys atvyko prieš valandą. Dabar jis pas Knyvą. Vaidevutis jau žino.
- Aišku,- linktelėjo moteris.- Reiškia Almantas mirė ir Krivių Krivaičiu tapo Brutenis. Šaunu... Kaip reagavo Vaidevutis.
- Greitai,- nuskambėjo vyro pašnibždomis ištartas žodis.- Jis nusprendė imtis aktyvesnių veiksmų. Įsakė man šią naktį nužudyti tave, ryt bandys nuuodyti Knyvą ir įkalbės rikius nutraukti žygį. Grįžęs jis planuoja nužudyti ir Brutenį bei tapti Krivių Krivaičiu.
- Oho koks zdraica tas Vaidevutis,- nusistebėjo Rėda.- Maniau jis bus atsargesnis. Ką gi, teks imtis veiksmų. Štai čia žolelės...- vaidilutė ištiesė vyrui žiupsnelį žolelių, bet iš karto atitraukė.- Ne, padarysim kitaip. Grįžk pas Vaidevutį ir pasakyk, kad manęs neradai palapinėje, nes aš buvau pas Knyvą. Tegul jis savo planus atideda bent vienai parai.
- O kaip tu?
- Aš iš tiesų einu pas Knyvą,- šyptelėjo moteris.
- Aš ne tai turėjau omenyje,- vyro balsas išdavė jo susirūpinimą.- Vaidevutis gali tą patį įsakyti ir Daumantui. Žinai, jis visiškai ištikimas Vaidevučiui ir nesvarstydamas bandys tave nužudyti...
- Nemanau, kad Daumantas taip lengvai pajėgs mane nužudyti,- šyptelėjo Rėda.- Tu mane pažįsti ir žinai, kad gebu apsiginti. Gerai, sek Daumantą artimiausias dvi dienas. Jei pamatysi jį pernelyg priartėjus prie manęs, nužudyk.
- O Vaidevutis?
- Vaidevučiui liko gyventi ne ilgiau kaip dvi dienos. Manau Knyva, o jei tiksliau tai Kaunas, tuo mielai pasirūpins.
- Supratau,- vaidilutė daugiau pajuto nei pamatė kaip nežymiai linktelėjo Mindaugas prieš išsmukdamas iš palapinės.
- Achh...- atsiduso Rėda, o tas atsidusimas galėjo būti suprantamas taip: „Nenorėjau žudyti Vaidevučio, bet jis nepaliko man kitos išeities“. Iš tiesų, tai vaidilutė Vaidevučio nemėgo, tačiau ji buvo ganėtinai gera moteris ir stengdavosi neatimti gyvybės net uodams, besisukiojantiems aplinkui. Žinoma, kai tie uodai pasidarydavo labai įkyrūs... Turbūt jau supratote, kad

Vaidevučio ir uodo gyvybę ji vertino vienodai. Aplamai, ji visų gyvybes vertindavo vienodai. Gal išskyrus maždaug dešimties žmonių ir vieno šuns, tai yra tų, kurie jai buvo brangūs. Baigusi dūsauti, ji taip pat negirdimai ir greitai išsmuko iš palapinės ir patraukė link Knyvos žygio būsto. Taip greitai ir negirdimai išsmuko, kad palapinės kampe zyzęs ir viską stebėjęs uodas tik po kurio laiko apmaudžiai suprato likęs vienas ir be šilto žmogaus kraujo porcijų. O jau po dešimties minučių prie Knyvos žygio būsto stovėjęs sargybinis, atsargiai žvilgtelėjo į vidų ir pamatęs Didįjį rikį vis dar palinkusį prie ant stalo sugulusių apgulto miesto schemų, pranešė, kad susitikti su rikiu norėtų viena iš vaidilučių.

- Kviesk ją čia,- ištarė Knyva, pakėlęs pavargusias, bet šviesias ir linksmas akis nuo stalą nugulusių planų. Kuršis turėjo dėl ko džiaugtis... Visiškai neseniai jis sužinojo, kad sėkmingai pavyko įgyvendinti jo planą padaryti Brutenį Krivių Krivaičiu, o štai dabar ir miesto įtvirtinimai jo patyrusiai akiai pagaliau atskleidė savo silpnąsias puses. – Viskas, nevidonai...- nusišypsojo rikis, kalbėdamas pats sau.- Jūs gintis sugebėsite ne daugiau dviejų dienų. Poryt bus didžiulis puolimas ir mes pagaliau paimsime šitą miestą.
- Labas, Knyva,- ramiai ištarė Rėda, užėjusi į vidų ir šį kartą neatsidusdama.- Matau gerai nusiteikęs.
- Neblogai,- šyptelėjo kuršis ir čia pat surimtėjo.- Suprantu, kad po tavo vizito mano nuotaika pasikeis.
- Pasikeis,- linktelėjo vaidilutė, tada rikiuodama mintis atsiduso ir pradėjo savo pasakojimą. Ilgą pasakojimą. Apie Almanto ir Vaidevučio planus, apie Kerniaus nužudymą, apie tai kodėl ir kaip Knyva tapo Didžiuoju rikiu, apie viską ką prieš beveik pusę valandos buvo sužinojusi iš Mindaugo. Rėda pasakojo, o Knyva klausėsi ir sulig kiekvienu jos žodžiu vis labiau niaukėsi. Kaip dingsta trumpas saulės šypsnyš per audrą užgožtas dangų aptraukusių debesų, taip dingo gera ir pakili rikio nuotaika. Jis beveik neklausinėjo. Beveik... Tik pasidomėjo ar Brutenis žinojo apie Kerniaus nužudymą ir išgirdęs tvirtai neigiamą atsakymą truputį atkuto.- Bruteniui tebuvo pavesta surasti tarp jaunuolių ryškią asmenybę, vertą ateityje tapti Kerniaus įpėdiniu. Vargšas vaidila nežinojo nei apie Almanto ir Vaidevučio planus, nei būsimą Kerniaus likimą,- paaiškino Rėda ir kalbėjo toliau, išmintingai nutylėdama apie savo toli gražu nepaskutinį vaidmenį netikėtos Kerniaus mirties istorijoje. Galų gale, išklauses viešnios pasakojimo, Knyva pažiūrėjo jai tiesiai į akis ir paklausė.
- Tu nori Vaidevučio mirties?
- Aš,- užsikirto Rėda ir, matydama skvarbų laukiančių atsakymo Knyvos akių žvilgsnį, nusprendė surizikuoti .- Echh... Ką gi, tai dar ne visa istorija... Vaidevutis tarėsi su manimi žygio pradžioje. Jau tada jis norėjo tave pašalinti, bet aš tam pasipriešinau ir perspėjau jį...

- Perspėjai?
- Taip. Pasakiau, kad jis mirs jei tik pastebėsiu bent ketinimus tave nužudyti. Todėl dabar jis pasiryžęs iš pradžių pašalinti mane, o tada nužudyti tave.
- Perspėjai? Prigrasina? Tarėsi?- Knyva atidžiai žiūrėjo į vaidilutės veidą.- Kas tu tokia iš tiesų Rėda?
- Knyva, tu labai daug ko nežinai apie krivius ir vaidilas,- gūžtelėjo vaidilutė.- Mano motina ir seserys. Gerai, kai kurios iš jų... Yra labai įtakingos ir nulemia daug Krivių Krivaičio priimtų sprendimų.
- Tikra motina ir seserys?
- Ne. Krivaičiai vienas kitą taip pat vadina broliais, o Krivių Krivaitį tėvu, bet tai nereiškia, kad jie tikri broliai ir tėvas.
- Koks tavo vaidmuo Kerniaus nužudyme?- toliau klausinėjo Knyva.
- Motina, nors ir labai nenoromis, bet aktyviai neprieštaravo Almanto ir Vaidevučio planui. Aš apie jį sužinojau tik išgirdusi apie Kerniaus mirtį.
- Gerai,- linktelėjo Knyva, neįžvelgęs atvirame vaidilutės žvilgsnyje apgaulės ir melo.- Taigi, mes abu norime to paties ir abu žinome kas tai galėtų padaryti. Rėda, tu supranti ką reiškia ši bendra paslaptis?
- Taip,- linktelėjo vaidilutė, nulenkdama galvą.
- Puiku,- linktelėjo Knyva.- O dabar eik ir paprašyk, kad užeitų sargybinis, kuris tave praleido. Dar keliolika sekundžių kol nepasirodė sargybinis Knyva įtemptai mąstė, bet jau tardamas žodžius buvo pilnai apsisprendęs.
- Mantai, dabar pat pakviesk Kauną ir po to, kai jis ateis, eik ir pranešk visiems rikiams bei Pavijui, kad ryt vidurdienį visi renkasi pas mane. Tiesa, jei pamatysi kur vaikščiojančią Medą, pasakyk, kad aš jos jau seniai laikiu.
- Klausau, valdove,- linktelėjo mums jau pažįstamas sūduvis Mantas ir nubėgo vykdyti rikio paliepimų.
- Negražu taip... Negražu,- judėjo Knyvos lūpos be garso tardamos žodžius, o rikio akys žiūrėjo nuskubančiam Mantui pavymui.- Reikėtų jį teisti... Bet kas iš to teismo. Nieko neįrodysiu, o Rėdos dabar išduoti ir atskleisti kas man viską perdavė nebegaliu. Dabar mes vienas kitam labai reikalingi... Ką gi, teks pasinaudoti Kauno jausmais. Nors negražu tai... Kad bent Meda būtų šalia... Nutolome labai... Ji vis su savo būrio moterimis, o aš vis su rikiais ar prie planų. Reikia tai pakeisti. Kai viskas pasibaigs...

- Kvietai, brolau,- išgirdo Knyva Kauno balsą, kuris išsklaidė mintis ir nutildė šnibždesį.- Ėjau pro šalį, kai pamačiau bėgantį ir manęs beieškančią Mantą. Tas milžinas sūduvis sakė, kad mane kvietei.
- Kviečiau,- atsiduso Knyva.- Užeik, brolau. Sunkus pokalbis mūsų laukia.

Ir jie kalbėjosi... Labai ilgai kalbėjosi. O kai daugiau nei po valandos sugrįžusi nuo savo kariūnių Meda pamatė išeinančią Kauną, jo akyse švietė pašėlusio keršto ugnis, o galvoje sukosi ką tik nežymiu Knyvos galvos linktelėjimu palaimintas planas. Žiaurus planas... Toks pat baisus kaip ir ledinė ugnis Kauno akyse.

Dar tą pačią naktį į stovyklą buvo atvesti trys dešimtys romėnų belaisvių. Išskirtinių belaisvių... Kaip visiems vėliau kalbėjo Kaunas ir jo žmonės, sučiupę tuos belaisvius, tai buvo puikiai apmokyti romėnų žudikai ir asmeniniai Marko Aurelijaus sargybiniai, bandę pasprukti iš miesto ir netyčia patekę į pasalą. Ir iš tiesų, šių vyrų sudėjimas ir judesiai išdavė juos esant puikius karius bei kovotojus, o geri romėniški šarvai liudijo apie jų ypatingą padėtį legionierių hierarchijoje.

- Didelė sėkmė, kad tokie pakliuvo į pasalą ir pasidavė,- girdėjosi pavienių nemiegančių ir stovyklą saugančių karių balsai.- Žiūrėk kokie vyrai... Gerai, kad jiems stipriai surištos rankos ir ant galvų užmauti maišai. Net plikomis rankomis tokie kariai galėtų daug ką padaryti.

Jei stovykloje nebūtų taip tamsu ir vedami belaisviai būtų be užmautų ant galvų maišų, tie keli juos matę stovyklos sargybiniai stebėtųsi dar labiau, nes kiekvienas tarp romėnų belaisvių būtų lengvai pažinęs geriausius ne tik asmeninės Kauno apsaugos karius, bet ir fanatiškai Knyvai atsidavusius sargybinius Mantą, Gintį ir Norkų. Gerai įsižiūrėjus paaiškėtų, kad romėnų tarp šių belaisvių nebuvo visiškai. Tačiau, kaip jau minėta, buvo tamsu, o belaisvių kelyje pasitaikę pavieniai stovyklos sargai, greitai gaudavo užduotis kitose stovyklos vietose ir gerai įsižiūrėti tikrai nespėdavo. Vedami pro didžiąją Vaidevučio ir jo vaidilų palapinę, „belaisviai“ staiga puolė savo sargus. Nežinia ar puolimas buvo labai staigus ir netikėtas, ar sargai pasitaikę prasti, tačiau jie krisdavo ant žemės kaip pakirsti ąžuolai nuo paprasčiausių „romėnų“ smūgių kumščiais. Nei vienas sargas net suukti nespėjo, kai visi trisdešimt „belaisvių“ jau buvo laisvi bei ginkluoti ir pasileido bėgti. Kaip tyčia pro Vaidevučio palapinę... Daumantas, kuris saugojo vaidilų miegą, sureagavo labai laiku. Šūktelėjęs Vaidevučiui bėgti, jis, gniauždamas rankose du kardus, užstojo kelią priartėjusiems „romėnams“. Kaip žaibas pasipylė jo kirčiai ir štai du „belaisviai“ jau raitėsi ant žemės perrėžtomis gerklėmis. Jei būtų šviesu ir jei tai būtų paprasti romėnų legionieriai, Daumantas turėtų visas galimybes vienas pats nugalėti tris dešimtis užpuolikų. Deja... Šį kartą jis ne tik, kad nugalėti neturėjo galimybių, bet ir sulaikyti „romėnų“ ilgiau nei penkias sekundes. Būtent, penkias sekundes... Tik tiek išsilaukė Daumantas, prieš parvirsdamas pervertas iš karto šešių kardų. Kardų, kuriuos laikančių rankų savininkus jis pažino. Pažino ir viską suprato, bet tą supratimą nusinešė su

savimi į geresnį pasaulį... Tada „belaisviai“ vis taip pat organizuotai įsiveržė į nespėjusių nei pabėgti nei pakviesti stovyklos sargybinius vaidilų palapinę. Įsiveržė ir šaltai bei ryžtingai visus išžudė. Kai išgirdę triukšmą, atskubėjo stovyklos sargybiniai, jie terado Vaidevučio ir dešimties jo palydovų lavonus. „Romėnai“ turbūt labai nekenė vaidilų, nes juos sukapojo žiauriai ir kryptingai, nepalikdami nei menkiausios galimybės išgyventi. Tik vaidilų galvų ir veidų užpuolikai nelietė.... Išskyrus Vaidevučio. Išsišiepusi priešmirtiniame šypsnyje Vaidevučio galva gulėjo ant stalo. Gulėjo, būdama atskirai nuo sukapoto ant žemės išsidraikiusio kūno. Gulėjo ir žvelgė į atskubėjusius sargybinius. O jos jau nieko nematančiose akyse vis dar galima buvo įžvelgti pažinimą ir supratimą. Tokį patį kaip pas Daumantą... Pabėgę „belaisviai“ išsmuko iš stovyklos pasiimdami net savo nukautuosius ir beveik nepalikdami pėdsakų. Tai tikrai buvo išskirtiniai kariai, nes sugebėjo supainioti net labiausiai patyrusius pėdsekius. Pėdsekius, kuriems tepraėjus valandai nuo įvykio, paties Knyvos liepimu buvo patikėta vadovauti jo ištikimiausiems kariams Mantui, Norkui ir Ginčiui. Visi matė kaip supyko Knyva, išgirdęs apie Vaidevučio mirtį. Visi girdėjo kaip kitą dieną jis barė „belaisvius“ lydėjusius karius ir kaip liepė Kaunui juos nubausti. Visi stebėjo kaip susirūpino rikiiai, link pietų sužinoję, kad žudikai paspruko ir jų pagauti nepavyks. Tik matyti, stebėti ir klausytis bei aptarinėti kariai ilgai negalėjo, nes netrukus buvo paskelbtas įsakymas ruošti miesto puolimui. Puolimui, kurio planą, puikiai sutramdęs savo pyktį, tos pačios dienos vidurdienį Knyva pristatė susirinkusiems rikiams. O savo paprastų karių akyse Knyva vėl pasirodė kaip išmintingas karvedys, nes sugebėjo sutramdyti kunkuliuojančias emocijas ir atidėjo prasižengusių sargybinių bausmę po būsimo puolimo.

- Achhh...- nuskambėjo atodūsis vaidilutės palapinėje, kai Mindaugas jai pranešė apie Vaidevučio mirtį. Tai buvo kupinas palengvėjimo ir net apipintas džiaugsmo gaidelėmis atodūsis.

250 mūsų eros metai liepos mėnesio 5 diena. Filippopolio miestas.

Markas Aurelijus paskutinį kartą apžvelgė miesto sienas. Tvirtas sienas... Dar vakar jis galvojo, kad tos sienos neįveikiamos. Vakaras... Kaip greitai viskas pasikeitė. Dar vakar rūsčiuose legionierių veiduose baimės nebuvo. O šiandien viskas jau atrodė kitaip. Pats Markas Aurelijus nebijojo... Nebijojo net kai vidurdienį didžiuliai, nežinia iš kur pas barbarus atsiradusių, katapultų paleisti akmenys pradėjo daužyti miesto sienas, su savimi nusinešdami jas gynusių karių gyvybes. Jis nebijojo ir lėtai bet užtikrintai prie visų miesto vartų artėjančių didžiulių taranų, ar tos tamsios, bekraštės barbarų pėstininkų masės, nešinos kopėčiomis ar slenkančios paskui taranus ir laukiančios savo valandos. Markas Aurelijus nebijojo, tačiau tokių kaip jis buvo nedaug. Išbalę naujokų legionierių veidai, iki kraujo nukramtytos lūpos ir paklaikusius žvilgsnius „mėtančios“ akys liudijo

apie tai, kad taranams pralaužus vartus, šie vyrai nebus lygiaverčiai priešininkai miestą puolantiems kariams. Markas Aurelijus tai puikiai suprato, bet pirmą kartą gyvenime pasijuto bejėgis ką nors pakeisti. Niekas nepadėjo... Nei uždeganti kalba, nei gausiai dalijami pažadai. Mirties baimė pasirodė stipresnė net už kareivišką godulį. Viskas ką galėjo padaryti Markas Aurelijus, tai pasiūsti ginti vartus patikimiausius mūšiuose užgrūdintų veteranų būrius ir toliau bejėgiškai stebėti artėjančius taranus.

- Jei tik mes turėtumėme pakankamai alyvos ar išlydyto metalo...- balsu svarstė romėnas.

Ir vėl tas beprasmiškas žodis „jeigu“. Beprasmiškas todėl, kad visuomet yra svarbiausia ne tas kas būtų, jeigu būtų, o tai, kas yra. O miesto gynėjai neturėjo nei alyvos atsargų, nei įrengimų, leidžiančių purkšti išlydytą metalą puolantiesiems ant galvų ir taip sudeginti visus taranus. Neturėjo, nes nesiruošė gynybai. Romos legionai tiesiog pabijojo stoti į atvirą mūšį ir pasitraukė į miestą, tikėdamiesi, kad raiti barbarai negalės nei šturmu paimti miesto, nei jo ilgam apgulti. Tikėjosi ir labai žiauriai apsigavo. Tie nekenčiami barbarai pasirodo puikiai sugebėjo ir maisto apylinkėse prisirinkti, ir taranus bei katapultas ir kopėčias pasigaminti.

- Net akmenų nelabieji iš kažkur atbogino...- tarstelėjo Markas Aurelijus, karštligiškai ieškodamas išeities, kurios nebūtų suradęs net dešimt kartų geresnis strategas už šį romėnų legiono vadą. Tad nenuostabu, kad ir Markas Aurelijus nesugalvojo nieko, kas galėtų iš esmės pakeisti būsimo mūšio rezultatus.

Po valandos krito vartai... Vienas po kito visi šeši. Patyrusių romėnų legionierių eilės, kaip ta siena, bandanti pastoti kelią atplūstančiai potvynio bangai, dar pabandė sulaukyti pro vartus plūstančias bebaimių ir tvirtų Knyvos karių gretas. Pabandė ir trumpam sulaukė...Ritmingai ir suderintai smogiantys trumpi legionierių kardai buvo tinkamesni artimai kovai nei žemaičių kirviai ar getų ilgieji kalavijai. Tinkamesni tol, kol romėnai kovėsi neišardę gretų. O gretos neiro tol, kol vartus ginančių būrių užnugariuose nepasirodė ir į mūšio verpetą neįsitraukė pro miesto sienų gynėjus prasiveržusios barbarų grupės. Veltui Markas Aurelijus savo pavyzdžiu ragino naujokus, gynusius miesto sienas. Iš pradžių vieną, o ne už ilgo ir kitą sieną lengvai užėmė jau pirmoji puolančių ir kopėčiomis užlipusių barbarų banga. Užėmė ir, nieko nelaukiant, pasileido ten, kur vyko aršiausios kautynės – prie artimiausių miesto vartų. Net patyrę veteranai nebesugebėjo atsilaikyti prieš didžiulį puolančiųjų spaudimą iš abiejų pusių ir sumaišė gretas taip pasmerkdami save tikrai mirčiai. Tada prasidėjo skerdynės... Neginami šalia stovinčių kaimynų skydų, legionieriai tapo lengvais taikiniais sunkiems žemaičių kirviams ar ilgiesiems getų kalavijams. Tiesa, skerdynės vyko ne visur... Kai kur romėnai laiku ir tvarkingai atsitraukė. Kai kur net bandė pulti. Štai, kad ir Markas Aurelijus... Surinkęs aplinkui save aštuonias kohortas, jis pasistengė nublokšti priešus nuo vieno vartų, kad per juos galėtų išvesti iš miesto visą kariuomenę ir pabėgti. Jiems beveik pavyko... Kaip geležinis

pleištas įsikirto legionieriai į jų kelyje atsidūrusius germanų būrius ir po trumpos bei aršios kovos juos išblaškė. Atrodė, kad tikslas jau ranka pasiekiamas... Romėnams tereikėjo sumušti neseniai pro vartus įžengusių tūkstančio žemaičių vyrų būrį, kurį į puolimą vedė pats Vykintas, šiaip ne taip išprašęs Knyvos leidimo pačiam prisijungti prie vykstančių kautynių. Išblaškyti tik tūkstantį žemaičių pėstininkų ir vartai vėl atsidurtų gynėjų rankose, o kartu su jais ir galimybė išsiveržti iš miesto. Ką tai reiškė penkiems tūkstančiams romėnų, ką tik sutrypusių gausenes puolančių germanų pajėgas... Pasirodė, kad tai buvo ne legionierių jėgoms. Markas Aurelijus to nežinojo, tačiau dvi senos bičiulės Mirtis su Lemtimi tai jau senai suprato ir patenkintos kikenos.

- Žiūrėk, žiūrėk,- kaulais tarškėjo susijaudinusi Giltinė.- Jis bando tiesmukai pulti Vykintą ir žemaičius. Kvailys, negi jis nežino, kad prieš jį jau ne germanai ir šitie priešai tikrai nepasileis bėgti vos tik paspaudus.
- Mums nuo to tik geriau,- šyptelėjo atsiliepdama Lemtis.- Artėja jo minutė... Sparčiai artėja.
- Kaip jis žus? Na pasakyk pagaliau... Kaip jis žus?- nenustygo vietoje dalgiu mojuojanti dama.
- Pamatysi, brangioji, pamatysi,- mįslingai šypsojosi Lemtis. Akimis sekdamą tai pašėlusiai besikaunantį Marką Aurelijų, tai didžiulį, legionierių kaulus laužantį ir galvas kapojantį Vykinto kirvį. – Pamatysi, tik stebėk atidžiai. Ypatingai stebėk Vykinto kirvį...
- Aaaa, supratau,- išsiviepi Mirtis.- Na žiūrim, žiūrim...

O žiūrėti tikrai buvo į ką... Nepaisant visos romėnų narsos ir ryžto... Nepaisant legionierių meistriškumo ir iki paskutinės minutės demonstruotos drausmės... Nepaisant viso to, žemaičiai atsilaikė tol, kol vėl į kautynes grįžo germanai, o į pagalbą atskubėjo prasiveržę sembų bei getų būriai. Tačiau romėnai vis tiek kovėsi. Kovėsi, net kai kova aiškiai pasidarė beviltiška. Kovėsi, net kai didžiulis Vykinto kirvis perkirto Marko Aurelijaus skydą, jį laikiusią ranką, šalmą ir kaukolę iki pat kaklo, taip palikdamas legionierius be narsaus ir talentingo vado. Kovėsi ir prie šių vartų krito visi iki vieno, taip labai pradžiuginami vos spėjančią suktis Giltinę. Vėliau kaulėtos dalgininkės apsisukimai dar labiau padidėjo. Mat Knyva kariams leido apiplėšti miestą ir nužudyti tuos, kurie priešinosi. O pasipriešinimą į miestą įsiveržę kariai traktavo labai tiesmukiškai... Jei kokio nors turto savininkas vieną kartą paragintas to turto iš karto neatiduodavo, jis iš karto buvo laikomas besipriešinančiu su visomis iš to fakto išplaukiančiomis pasekmėmis. Taigi, iš pradžių priešinosi pakrikos likusių romėnų legionierių grupelės, o vėliau „priešinosi“ miesto piliečiai, kurie iš karto nesuprasdavo, kad atėjo laikas atsisveikinti su užgyventomis gėrybėmis. O Giltinė vis sukosi ir sukosi... Kaip kokia jaunamartė svaigaus šokio sukuryje per savo vestuvių šventę. Tik jau pačiame miesto centre ji sustojo ir nustebusi pažvelgė į, net tiek daug regėjusiai, Giltinei keistu pasirodžiusį vaizdą. Centrinės aikštės viduryje stovėjo kelių krikščionių būrelis ir garsiai reiškė savo džiaugsmą. Vieni juokėsi, kiti plojo, o kai kurie net šoko. Toks keistas elgesys sutrikdė ne tik Mirtį, bet ir

miestą siaubiančius karius, kurie nužvelgę šėliojančius krikščionis, gūžteldavo pečiais ir praeidavo pro, kaip jie manė, dvasiškai pasiligojus žmogėnus šių nekliudydami. Iš tiesų, krikščionys nebuvo dvasiškai pasiligoję... Na gerai, šiuo klausimu dar galimos aršios diskusijos, pradedant nuo to kas ta dvasinė liga ir kokie jos požymiai, bei ar jai negalėtų būti priskiriamas fanatizmas, todėl teks išsireikšti kitaip. Sakykim, kad įprastinėmis sąlygomis, ta krikščionių grupelė aplinkiniams atrodydavo kaip daugiau ar mažiau sveiko proto tipai. Tik, kad tuo metu sąlygos nebuvo įprastinės, o todėl ir krikščionys elgėsi neįprastai. Jie tiesiog nuoširdžiai šventė tai, ką visi vadino savo Dievo kerštu ir atpildo valanda netikėliams Filippopolyje gyvenantiems pagonims. Vienu žodžiu, jie aktyviai demonstravo savo krikščionišką „gailėstingumą“, „meilę artimam“ ir „nesavanaudišką gerumą“, sukurdami net dar nespėjusią įprasti prie tokių vaizdų Giltinę. Vėliau ji prie to įpras. Jokia kita religija ar filosofija nesuteikė kaulėtajai dalgininkei tokios gausios žmonių gyvybių dovanos kaip krikščionybė. Tačiau tą dieną ji sutriko ir, kaip ir dauguma miestą siaubusių karių, nužvelgė besilinksminančių būrelį, išraiškingai pasukiojo ties smilkiniu pirštą ir nuskubėjo pro šalį. Nuskubėjo ten, kur vis dar „priešinosi“ miestelėnai ir pasirodė pirmosios beužsiplieskiančių gaisrų liepsnos.

Tuo metu Knyva nuo arčiausiai miesto buvusios aukštumos niūriai stebėjo tai vienur, tai kitur kylančius dūmus, klausėsi skambančių klyksmų ir galvojo apie keistą žmogaus prigimtį.

- Kaip tu manai, kodėl?- paklausė jis šalia stovėjusios Medos.
- Kas kodėl?- nesuprato ši.
- Kodėl jie tai daro? Juk tai visai neblogi vyrukai, kurie savyje nenešioja nei klastos, nei blogio. Kodėl jie dabar žudo ir plėšia? Tik pagalvok, grįžę namo, jie vėl apkabins žmonas ir vaikus ir taps mylinčiais tėvais ir vyrais. Ne tik apkabins, bet parneš joms dovanų, kurios bus sulaistytos kitų žmonių krauju.
- Nieko man čia keisto,- gūžtelėjo pečiais Meda.- Vyksta karas ir prieš mūsų vaikinų akis yra priešų miestas. Negi tu nori, kad jie priešus glostytų ar pasakas jiems sektų. Yra žmonės, kuriuos reikia glostyti ir mylėti, o yra tie, kuriuos reikia žudyti.
- Ir tai viskas?- keistai žvilgtelėjo sutuoktinės link Knyva.- Vyksta karas ir mes tuo galime pateisinti bet kokius žvėriškumus.
- Nesuprantu tavęs,- nusistebėjo Meda.- Kas per keistos mintys? Dar mano tėvas sakė, kad yra vilkai, o yra avinai. Vilkai žudo, o avinai bliaua. Štai mes ir esame vilkai, o ten mieste bliaua avinai. Viskas paprasta ir aišku. Tačiau, tai, kad vilkas papjovė avį nereiškia, kad jis negali mylėti vilkiukų.
- Vilkai, avinai...- liūdnai ištarė Knyva.- Žinai, aš visą laiką maniau esąs žmogus, gyvenantis žmonių, o ne vilkų ir avinų pasaulyje. Ir dabar taip manau... Nesvarbu. Baigiam šitą pokalbį.

Pavijau,- pasisukęs į netoliese stovėjusį etruską.- Iš ryto keliauk į miestą ir perimk vadovavimą. Vyrams leidau siautėti tik iki aušros. Po to visi turi grįžti į stovyklą ir atnešti surinktą grobį, kurį rytoj sąžiningai padalinsime. Neturi būti jokių vergų grobimų. Mūsų laukia dar ilga kova ir vergai labai apsunkins kariuomenės judėjimą. Belaisvius legionierius susodink už stovyklos ir paskirk sargybą. Rytoj nuspręsimė ką su jais darysime.

- Valdove, mes žadėjome Trebonianui...- priminė Knyvai Pavijus.
- Žinau, drauge mano. Žinau... Mano žodis yra tvirtas, bet vis tiek visi rikiai susirinksime rytoj ir aptarsime šį klausimą. Turime pasielgti taip, kaip mums naudingiau...O dabar aš einu į savo palapinę. Pavargau nuo degančio miesto vaizdo ir mirštančių žmonių šūksnių. Meda, eisi kartu?
- Vėliau ateisiu,- atsakė Meda, neatitraukdama akių nuo gaisro pašvaistės, pasirodžiusios virš Filippopolio. Moteris mėgavosi garsais, pasiekiančiais ausis, o degančios mėsos ir dūmų kvapas, vėjo atnešamas nuo žūstančio miesto, maloniai kuteno jos šnerves.- Man patinka šitas vaizdas...
- Gaila,- su neslepiamu liūdesiu ištarė Knyva ir apsisukęs, lėtai patraukė link savo žygio būsto.

250 mūsų eros metai liepos mėnesio 20 diena. Meltos miesto apylinkės. Romėnų legiono stovykla.

- Legate, Imperatorius atvyksta!- „išpyškino“ į Treboniano Galo palapinę įskubėjęs adjutantas, aptikęs legatą palinkusį ties žemėlapiais.
- Kada?- ramus Treboniano Galo balsas ir šaltas akių žvilgsnis privertė įsiaudrinusį jaunuolį nurimti ir prisiminti karišką tvarką.
- Turėtų pasirodyti vidurdienį, vade,- kariškai įsitempęs ir atiduodamas pagarbą, raportavo adjutantas.
- Maksimiljanai Katonai,- ramiai bet su ledinėmis gaidelėmis balse vėl prašneko legatas.- Tu žinai, kad priėmiau tave savo asmeniniu adjutantu tik dėl draugystės su tavo tėvu. Dabar tu man ir mano geram draugui darai gėda tokiu savo elgesiu. Jei tavo vietoje taip pas mane įsiveržtų kitas legionierius, jis būtų nuplaktas. Tavęs pagailėsiu, bet nenubausti negaliu. Vienai dienai esi pažeminamas pareigose ir skiriamas kartu su kitais sargybiniais saugoti arklius. Tu supratai mane?
- Tai, legate,- stovėdamas ramiai ir žiūrėdamas tiesiai priešais save, aiškiai atsakė Maksimiljanas Katonas. – Leiskite eiti atlikti bausmę.
- Eik,- mostelėjo ranka Trebonianas Galas ir vėl palinko ties žemėlapiais. „Ką gi, pagaliau atvyksta Imperatorius su savo šešiais legionais.“- mąstė legatas. „Aš dabar vadovauju dviems...

Knyva ištesėjo savo žodį ir paleido į nelaisvę paimtus legionierius, bet tie beveik visi išsivaikščiojo. Tik dvi šimtinės veteranų pasiekė mano stovyklą. Koks skirtumas, galų gale, kiek jų atsivilko. Du legionai jau pakankamas skaičius, kad mūšyje sudarytų atskirą sparną, kuriam vadovaučiau. Svarbiausia, kad Knyva tesėjo žodį ir pasielgė garbingai. Reiškia, galiu surizikuoti ir toliau tardamasis su juo... O gal ir pavyks... Šaunu būtų. Kaip šauniai skambėtų: Imperatorius Trebonianas Galas“.- legatas plačiai nusišypsojo, maudydamasis savo svajų vandenyne. „Gerai, jau gerai...“- ramino pats save romėnas. „Nustok svajoti ir džiaugtis tuo ko dar neturi ir eik ruoštis dabartinio Imperatoriaus sutikimui“.

- Sargyba, pakvieskite būrių vadus pas mane!- šūktelėjo legatas, galvodamas kaip reikės sutikti atvykstantį valdovą.

Ilgai Trebonianas Galas galvos sau nekvaršino. Jau po valandos, palikęs už nugaros savo karius, karštligiškai įrenginėjančius stovyklą atvykstantiems Imperatoriaus legionams, legatas, kartu su savo asmens sargybiniais bei artimiausių karininkų grupele, nušoliavo pasitikti atvykstančio Romos Imperijos valdovo. Toli vykti nereikėjo... Imperatorius Gajus Trajanas Decijus, nors jau bebaigiąs penktą savo gyvenimo dešimtį, vis dar buvo labai energingas ir veiklus žmogus. Ne jo būdai būtų kratyti karietoje paskui savo legionus. Ne, jis mieliau šuoliuodavo legionų priešakyje, kaip ir dera tikram ir kareivių mylimam vadui. Šis kartas nebuvo išimtis... Saulei dar neįpusėjęs savo kasdieninės kelionės dangaus skliautu, puikiai akmenimis grįstame kelyje, vedančiame iš pačios Romos, susitiko du vyrai, apsupti savo palydos. Vienas iš jų buvo Romos Imperatorius, o kitas, tokiu save matė ateityje. Abu tvirti, energingi, veiklūs vyrai, ne kartą pasirodę kaip puikūs strategai ir karvedžiai, jie vienas į kitą žiūrėjo kaip du konkuruojantys vilkų patinai, tik laikinai išsiaiškinę savo hierarchinę padėtį gaujoje. Su nepasitikėjimu, bet taip pat ir su pagarba. Gajus Trajanas Decijus negalėjo nepripažinti puikių Treboniano Galo pergalių prieš frankus, o tas, savo ruožtu, aiškiai suprato, kad Imperatorius turi žymiai didesnę palaikymą armijos gretose. Tačiau ši padėtis tik legatą įpareigojo elgtis pagarbiai ir mandagiai. Imperatorius net negalvojo slėpti savo šalto požiūrio į Trebonianą Galą ir būti šiam malonus.

- Ar turi tikslus žvalgų pranešimus apie barbarus?- negaišdamas laiko pasisveikinimams ir kitoms malonybėms, iš karto paklausė Imperatorius prisiartinusio legato.
- Taip, šviesiausias Cezari,- nusilenkė Trebonianas Galas, sukąsdamas dantis bei tramdydamas emocijas.
- Na ir? Kur dabar jų kariuomenė?
- Prie Tessalonikų, Imperatoriau.
- Tai ką girdėjau apie Filippopolį tiesą? Jį užėmė ir nužudė šimtą tūkstančių gyventojų?

- Ne visiškai,- vėl nusilenkė Trebonianas Galas, padarydamas tai kaip įmanoma elegantiškiau sėdint raitomis ant žirgo.- Barbarai tikrai užėmė miestą ir sunaikino miesto įgulą, kuriai vadovavo mano padėjėjas Markas Aurelijus. Jis žuvo... Miestas išplėštas, bet rimčiau nenukentėjo. Žvalgai ir pabėgėliai pranešė, kad prasidėjusius gaisrus, savo vado įsakymu, užgesino patys barbarai, o civilių gyventojų žuvo kiek daugiau nei dešimt tūkstančių. Tai tie, kurie bandė priešintis... Tie, kurie patys atidavė savo turtą, išliko gyvi.
- Nesvarbu,- kaip kardu nukirto Imperatorius.- Raštininke, atsisukęs į šalia jojantį raitininką, jis pratęsė. Užrašyk, kad liudininkai patvirtino buvus siaubingas neginkluotų Imperijos piliečių skerdynes Filippopolyje. Užrašyk, kad žuvo šimtas tūkstančių žmonių... Po to paskleisk šią žinią tarp karių, kad jie užsidegtų neapykanta tiems nusmurgėliams barbarams,- išpyškinęs šį įsakymą, Imperatorius vėl atsisuko į legatą.- Ką žinai apie jų vadą?
- Jo vardas Knyva,- toliau aiškino Trebonianas Galas.- Sprendžiant iš pasiektų pergalių, jis geras taktikas, o matant kokie drausmingi jo kariai, jis geras vadas.
- Kokios čia gentys įsiveržė? Getai? Gepidai?- dar pasitikslino Imperatorius ir, sulaukęs legato atsakymo, apsiniaukė.- Tai sakai, kad čia genčių sąjunga ir joje yra tiek getai, tiek kiti, kuriuos vadiname sarmatais arba gutonais. Žvalgų žinios patikimos?
- Visiškai, Imperatoriau. Buvau pasiuntęs pačius geriausius žvalgus, kurie žino tų barbarų kalbą ir prasiskverbė į jų stovyklą prie Filippopolio.
- Reiškia, bus sunkiau nei kovose su germanais, bet mes nugalėsime. Aš atsivedu šešis legionus, tu turi dar du, kartu atvyksta pagalbinė sąjungininkų kariuomenė... Turime beveik aštuonias dešimtis tūkstančių vyrų. Su tokia jėga, mes bet kokį priešą sutriuškinsime.
- Žinoma, šviesiausias,- neprieštaravo Trebonianas Galas, nors visiškai nepritarė tokiam Imperatoriaus įsitikinimui.
- Esi kviečiamas tik sutemus į mano žygio palapinę. Tikiuosi, man atvykus ji bus jau paruošta, legate,- mostelėjo išdidžiai ranka Gajus Trajanas Decijus, leisdamas pasišalinti Trebonianui Galui.- Papasakosi ką dar sužinojai apie barbarus. Tris dienas leisiu kariams pasiilsėti ir judėsime visi toliau. Turime tuos smirdinčius gyvulius sumušti ir išvyti atgal pas jų kiaules ir ožkas,- Imperatoriaus žodžius palydėjo skardus jo aplinkos žmonių juokas. Tik vieno Treboniano Galo juokas neėmė. Į jo planus visiškai neįėjo sumušti ir išvartyti barbarus atgal... Nesvarbu ar pas kiaules, ar pas jų moteris... Bent jau artimiausiai ateičiai su barbarais legatas siejo kiek kitokius planus.
- Žinoma, Imperatoriau,- dar kartą nusilenkęs Trebonianas Galas kartu su palydovais nušoliavo atgal link savo legionų stovyklos.

Tą patį vakarą legatas turėjo dar kartą pakartoti ką sužinojo iš savo žvalgų apie barbarus. Imperatorių domino viskas: kokios tiksliai gentys sudarė šią sąjungą, kaip barbarai elgiasi mūsų žygio metu, kur jie gauna maistą, kokią taktiką jų vadai naudoja kautynėse. O kai viską išgirdus, paprastai skaisčias ir šviečiančias Gajaus Trajano Decijaus akis aptraukė susirūpinimo šešėlis, visi karo taryboje dalyvavę romėnų vadai suprato, kad barbarų keliamas pavojus didesnis nei jie buvo prieš tai įsitikinę.

- Tas gyvačiukas labai jau gudrus,- susimąstęs pasitrynė smakrą Imperatorius, kreipdamasis į Trebonianą Galą.- Jis puikiai išmano kaip keisti kautynių strategijas ir gerai naudojasi mūsų kariuomenės trūkumais.
- Romos kariuomenė neturi trūkumų,- išpyškino Imperatoriaus sūnus, kuris buvo guvus, energingas ir drąsus jaunuolis, bet nepasižymėjo geru strategijos ar taktikos išmanymu. Tiesą sakant, loginis mąstymas taip pat nebuvo jo stiprioji pusė.
- Ir dar kaip turi,- susiraukė, bet nutylėjo besprūstančią pastabą Gajus Trajanas Decijus. Jam nepatiko, kad kažkas jį pertraukė, bet savo mylimo sūnaus Imperatorius niekada viešai nebardavo.- Kiekviena kariuomenė turi silpnų pusių. Viskas priklauso nuo to kas ir kaip jai vadovauja, kokie kariai surinkti, net nuo to kokia kariuomenės rūšis vyrauja. Tas Knyva matau į viską atsižvelgia. Jo kariuomenė juda labai greitai, reiškia taranus ir katapultas jie pasigamina jau prie Filippopolio. Kas man gali pasakyti ką tai reiškia?
- Jų nesustabdys jokia upė, nes tiltus barbarai pasistatys net lengviau nei pasigamina taranus,- pirmas atsiliepė Trebonianas Galas.
- Būtent,- linktelėjo Imperatorius.- Turime dvi galimybes. Arba bandyti atkirsti barbarų kariuomenės maisto tiekimo kelius. Arba viską nulemti viename mūšyje. Ką manot?
- Rizikinga,- po kelių sekundžių tylos, staiga pasigirdo iš šalia Imperatoriaus besibūriavusių karininkų tarpo.- Jei mūsų pralaimėsime, liks atviras kelias į Romą.
- Gal Tacitas ir teisyb,- pritarė kalbėjusiam legatas.- Bet aš nemanau, kad ši barbarų kariuomenė būtų pajėgi rimčiau grasinti Romai. Jų per mažai ir ilgai apgulčiai jie nėra pasiruošę. Be to, jei mes pralaimėsime mūsų, jie taip pat labai nukentės. Atkirsti nuo tiekimo linijų, juos būtų labai sunku. Barbarai dabar Makedonijos provincijoje ir tuoj atsidurs Šiaurės Graikijoje, iš kur galės patraukti link Konstantinopolio. Bėgiodami paskui juos išsisklaidysime ir galime būti sumušti dalimis. Geriau, suburti visus karius ir bandyti užspeisti barbarų armiją ir priversti ją stoti į lemiamą mūsų mums patogiomis sąlygomis.
- Kiek Graikijoje yra legionų?- išklausęs legatą, į savo karininkus kreipėsi Imperatorius.
- Vienas, Cezari. Ir dar vienas yra prie Konstantinopolio,- nedelsdamas paslaugiai suskambo jau girdėtas Tacito balsas.

- Dabar pat pasiųskite žygūnus pas juos ir liepkite jokių būdu nestoti į kautynes su barbarais, o trauktis link mūsų.
- Bus padaryta, Cezari,- skardžiai, kaip dūžtantis stiklas kibire, taip orą suvirpino uolių romėnų karininkų atsakymas, kuris truputį vėliau kartojosi dar ne vieną kartą po imperatoriaus paliepimų.

Romėnai tarėsi ganėtinai ilgai, tačiau kai susiruošė skirstytis, keli pasitarimo dalyviai liko labai nepatenkinti. Jei nekreipsime dėmesio į Trebonianą Galą, kuris manė, kad imperatorius yra per daug atsargus su barbarais ir taip norimo mūsų bei kartu Imperatoriaus karūnos laukimas gali užsitęsti, ar Tacitą, kuris manė, kad imperatorius yra per mažai atsargus ir tinkamai nevertina stipraus priešininko, labiausiai nepatenkintas liko uodas, visą pasitarimo laiką zyzęs netoliese. Žinoma, nepatenkintas jis liko ne pačiomis kalbomis, o tuo, kad jos taip greitai pasibaigė. Kelis kartus jau nusitaikęs ir suradęs tinkamą taip trokštamo kraujo porcijos išdavimo vietą, jis, o tiksliau ji, nes tai buvo patelė,²³ taip ir nesugebėjo įgyvendinti savo užmačių dėl netikėtų nusižiūrėtos aukos judesių. Uodei visiškai nerūpėjo tas žmonių tarpusavio karas... Iš tiesų, tai karas neberūpėjo nei debesims, nei, anksčiau tokį smalsumą rodžiusiai, Saulutei. Jai tie beprasemiai ir nusibostantys mosavimaisi kartais greitai nusibodo. Per savo ilgą ir vis besikartojančią kelionę dangaus skliautu, Saulutė iki valiai prisižiūrėjo žmonių kautynių. Nuo lazdomis mojuojančių pusnuogių tamsiaodžių Afrikoje iki tvarkingomis gretomis puolančių romėnų, visi mūsų ir jų dalyviai šiai jaunai žvaigždei ilgainiui pasidarė visiškai vienodi ir nuobodūs. Tik dėl anksčiau degusio, o dabar vos rusensio susidomėjimo Knyva, ji kartas nuo karto vis užmesdavo akį į kuršio karių stovyklą ir beveik visada nerasdavo tenai nieko įdomaus. Beveik visada... Vieną kartą ji vėl ilgam susidomėjo. Žinoma, ne pačia stovykla, o tai kas dėjosi už dviejų dešimčių kilometrų nuo jos. Ten, kur beveik tūkstantis romėnų legionierių kiūtojo pasaloje ir tykojo Medos vadovaujamo moterų kariūnių būrio, apylinkėse ieškančio maisto atsargų. Ne vien maisto atsargų ieškojimu paprastai būdavo užimtos Medos vadovaujamos kariūnės. Nebuvo Knyvos karių tarpe kito, taip žiaurumais besimėgaujancio pulko kaip Medos vedamos moterys. Sudeginti kaimai ir sodybos, ketvirčiuoti ir žiauriai nukankinti belaisviai legionieriai... Jų lavonai, nupjaustytais lytiniais organais ar išdūrinėtomis akimis geriau nei bet kokie ženklai žymėjo kelią, kuriuo praėjo moterų kariūnių pulkas. Kaip krauju išsitepusios raganos, jos šokdavo ant priešų lavonų... Vienos, turbūt, taip net nesąmoningai keršijo legionieriams už tas išniekintas ir išžudytas moteris, kurios pasilikdavo romėnams aplankius daktų, getų ar gepidų kaimus. Kitos... Jos tiesiog pasidavė kraujo kvaituliui, jau po Filipoppolio kautynių

²³ Teisybės dėlei reikia pastebėti, kad kraugerės (krauju mintančios) pas uodus yra tik patelės. Patinai paprastai nesiekia išgerti paskutinio kraujo lašo iš kitų gyvūnų, o ramiai bei oriai minta nektaru. Žinoma, tokia situacija galėtų sukelti labai daug minčių apie paraleles su žmonių gyvenimu, bet šias mintis palieku plėtoti pačiam skaitytojui.

taip užvaldžiusiam ir pačią jų vadę Medą. Romėnų legionieriai tiesiog nebegalėjo daugiau kęsti tokio pažeminimo ir matyti žiauriai išniekintus savo draugų lavonus. Tas jausmas pasidarė stipresnis net už imperatoriaus įsakymą vengti mūšio.

- Jokio mūšio ir nebus,- vienas kitą ramino legionieriai.- Ir mes nenusižengsime įsakymui.

Tiesiog užpulsime tas prakeiktas raganas ir, jas išžudę, tučtuojau pasitrauksime...

Nors ir kaip ramindami vienas kitą, romėnai suprato, kad nepaklūsta įsakymui ir sulauks bausmės. Suprato ir jos bijojo... Tačiau, jokia bausmės baimė negalėjo nuslopinti jų ryžto atkeršyti moterims, kurios pamiršo savo vietą šioje Žemėje ir išdrįso pakelti ranką prieš vyrus. Legionierių ryžtas, susimaišęs su fantazijomis, kuriose žiaurumo ir kančių, suteiktų „prakeiktoms raganoms“ buvo tikrai ne mažiau, o gal net ir daugiau, už tas, kurias patyrė prieš mirdami jų draugai, ginė romėnus į priekį iki pat to momento, kai slėpdamiesi miškelyje, jie pagaliau pamatė atjojančių Medos kariūnių būrį.

Tai buvo dar viena saulėta ir šilta rudens diena...

Tai buvo dar viena kruvina ir kupina kančių karo diena...

Tai buvo ta diena kai žuvo Meda...

250 mūsų eros metai rugsėjo mėnesio 12 diena. Šiaurės Graikija

Pavijus ramiai sėdėjo Knyvos palapinės kampe ir mėgavosi poilsiu bei saldžiu silpno vyno skoniu. Ką tik grįžęs iš susitikimo su Treboniano Galo patikėtiniu, jis jau prieš gerą pusvalandį papasakojo visas sužinotas Romos Imperijos kariuomenės naujienas ir dabar ramiai klausėsi iš karto kelių garsų. Pirmas, pats garsiausias, bet visiškai nerėžiantis ausies, buvo ganėtinai sodrus ir maloniai skambantis Didžiojo rikio balsas, jam aiškinant tolimesnius žygio planus Skomantui, Kaunui, Vykintui ir Austėjui. Tačiau Pavijus klausėsi ne jo... Tiksliau, girdėjo ir Knyvos balsą, bet tik kaip foną ramiam stovyklos ūžesiui, kaip jūra nešančiam etruską ant savo bangų, panardinančiam į sūkurius ir sužadinančiam vaizduotę, bandant išskirti atskirus to ūžesio elementus, kuriuose kaip pagrindinis smuikas orkestre išsiskyrė netoli palapinės tupėjusio paukščio čiulbėjimas. „Keista“, - galvojo Pavijus. „Aplinkui vyksta karas, vaikšto žmonės, trypia žirgai, o jis, niekieno nepabaidytas, ramiai tupi ir čiulba. Koks vis dėlto menkas yra žmogus, jei jam nėra pavaldūs nei gamtos kuriamas chaosas, nei atskleidžiama harmonija“.

Staiga viskas pasikeitė... Ne, ne viskas... Toliau ramiai kalbėjo Knyva, bet netikėtai nutilo paukščio čiulbėjimas. Pavijus kiek nustebęs dėl staigaus sparnuoto giesmininko nutylimo ir ne iš karto atkreipė dėmesį, kad ir stovyklos garsai pasikeitė. Jie nuslopo... Nurimo kaip jūra nurimsta prieš didžiulę audrą. Kaip vėjas, ką tik kedenęs plaukus ir plėšęs kepurę, lyg pakludamas burtininko

lazdelės mostelėjimui, nutyla tam, kad netrukus atūžtų dar stipresne jėga. Tik supratęs pokyčius bendrame stovyklos garso fone, Pavijus pajuto artėjant nelaimę. Tada tik pajuto... Tačiau, kai tolumoje skardžiai nuaidėjo šūksnis... Ne, nuaidėjo klyksmas, koku rėkia sužeistas kalnų liūtas... Tada Pavijus suprato, kad įvyko didžiulė nelaimė. Sekundę vėliau nutilo Knyvos balsas. Didysis rikis klyksme išgirdo savo vardą. Iš pradžių jis dar abejojo, bet po kelių dešimčių sekundžių riksmui nuskambėjus dar arčiau, ne tik Knyva, bet ir visi buvę šalia jo aiškiai išgirdo, kad labai garsiai, net su isteriškom gaidelėm balse, šaukiamas Didžiojo rikio vardas. Vėliau, tik šiek tiek vėliau atėjo pažinimas, kai Knyva atpažino Taurino balsą, o atsilikęs keliomis sekundės dalimis, juodas kaip užslenkanti tamsa, atslūkino suvokimo siaubas. Suvokimo, kad kažkas labai negero nutiko Medai. Juk būtent pasitikti Medos ir jos kariūnių prieš keturias valandas išsuoliavo neuras bei keli jo vadovaujami žvalgai. Išsuoliavo tik tam, kad perduotų Knyvos nurodymus, o grįžo tam, kad kaip juodas varnas atneštų žinią apie Medos mirtį.

Įsakymai beveik neskambėjo. Viskas vyko kažkaip spontaniškai, tačiau tuo pačiu ir sklandžiai bei suderintai. Tik pasklidus žiniai po stovyklą, kariai puolė prie žirgų ir raiti nusekė paskui keršto ugnimi liepsnojančius Knyvą bei Skomantą. Vieninteliai žodžiai išsprūdę pro kietai sučiauptas Didžiojo rikio lūpas ir vėliau perduodami kario kariui skambėjo trumpai, bet labai aiškiai:

- Paimti kiek įmanoma daugiau gyvų...- Knyva neaiškino ką jo žmonės turi paimti gyvus ir kaip tai padaryti. Visi ir taip viską puikiai suprato.

Gaudynės trumpam nutrūko laukymėje, kurioje žuvo Meda ir beveik visos jos kariūnės, tačiau netrukus prasidėjo su nauju įniršiu ir jėga. Tik Knyva jose nebedalyvavo... Apsikabinęs ką tik nuo kryžiaus nukeltos, išvagotos giliomis žaizdomis Medos kūną, jis suklupęs glaudė savo moterį prie širdies, šnekėdamas jai visus tuos švelnius žodžius, kuriuos užmiršdavo paskutiniu metu pasakyti, švelniai glostė jos sulipusius nuo kraujo plaukus ir bučiavo amžiams užmerktas akis. Keli šimtai vyrų, vadovaujami Pavijaus taip pat nebedalyvavo gaudynėse. Jie rinko sumaitotus ir išniekintus kariūnių kūnus ir rišo juos prie žirgų tam, kad vėliau galėtų iškilmingai palaidoti. Niekas netrikdė Knyvos, tik Pavijus stengėsi suklotis netoliese gedinčio vado, bijodamas, kad potvyniu slenkanti skausmo banga neužtemdytų Didžiojo rikio proto ir nepralaužtų jo savitvardos sienos.

Romėnų legionieriai neturėjo jokių galimybių išvengti keršto. Tėspėję nutolti nuo mūšio lauko apie dvidešimt kilometrų, jie buvo susekti, pavyti ir per kelias minutes apsupti. Kas vyko vėliau, net kautynėmis nebegalima pavadinti. Romėnai bandė gelbėtis ir bėgti, o neaprepiama raitų karių masė juos uždengė taip, kaip didžiulė pajūrio banga uždengia pajūrio akmenį. Nei vienas iš surengusių pasalą legionierių neišsigelbėjo. Žuvo jų taip pat ne itin daug. Kariai puikiai prisiminė Knyvos norą ir sugaudė romėnus kaip viščiukus ar, tiksliau, kaip avinus virvėmis ir net plikomis rankomis čiupdami bėgliams už sprando. Iš pradžių pakliuvę į nelaisvę legionieriai apsidžiaugė, kad liko

gyvi, tačiau vėliau, po kelių dienų, kai padangę drebinio ir pulkus tarp debesų ratus sukusių varnų gąsdino priešmirtiniai, kupini kančios romėnų klyksmai, kiekvienas iš jų gailėjosi, kad nežuvo kovos lauke.

Gailestis, gėris, supratimas, visi šie Knyvos bruožai laikinai pasislėpė tolimiausiose širdies kertelėse, o paviršiuje pasirodė kraujo marios pranašaujantis žiaurumas, skatinamas skaisčiai liepsnojančios netekties skausmo ir keršto troškimo ugnies.

Didžioji dalis romėnų karių ir visi karininkai žuvo per apeigas... Baisias, iš gilios senovės prisimintas laidojimo apeigas.

Dvi dienas ir tris naktis ant iš akmenų sukrautos pakylės gulėjo Medos ir žuvusių kariūnių kūnai. Dvi dienas ir tris naktis prie aplinkui pakylą įkastų stulpų pririšti romėnai, negaudami nei gerti nei valgyti, užkimštomis burnomis, klausėsi gedulingų giesmių, kurias pasikeisdami traukė Knyvos kariai. Antros dienos pavakaryje, kai pririšti legionieriai visiškai nusilpo, kai virvėmis užveržtose jų rankose ir kojose jautėsi beprotiškas skausmas, dauguma romėnų pradėjo melsti greitesnės mirties, net nenumatydami, kad tikrosios jų kančios dar neprasidėjo.

Lydimi pirmųjų tekančios saulės spindulių, trečios dienos ryte prie pakylės pasirodė keli baltais rūbais apsirėdę vaidilos, rankose nešantys aštrius kaulinius kirvukus, kuriais buvo žudomi Dievams aukojami gyvūnai. Daugiau nei pusė į nelaisvę paimtų romėnų buvo atrišti nuo savo stulpų ir suguldyti aplinkui žuvusių kariūnių kūnus. Trims legionieriams vaidilos nukirto galvas ir, vaikščiodami tarp kūnų, iš nukirstų galvų tekančiu krauju šlakstė kritusias kariūnes, taip suteikdami joms galią valdyti visų į pomirtinį pasaulį jas lydėsiančių sielas.

- Praamži, priimk šias romėnų sielas,- iš lėto tarė vyriausias vaidila ritualinius žodžius.- Priimk sielas vergų, kurie lydi kritusias mūsų dukras, žmonas ir drauges. Priimk ir sudegink sielas tų, kurios savimi nuties žuvusių drąsuolių kelią į atgimimą ir naują laimingą gyvenimą. Priimk šią auką ir būk maloningas bei atlaidus savo kritusioms dukroms, kurios buvo, yra ir bus dalis tavo kūno ir minčių.

Rimti ir rūstūs klausėsi šių žodžių kariai. Tylėdami klausėsi nesuprantamos kalbos romėnai. Tiesą sakant, jie ir negalėjo kalbėti, nes šiam procesui vis dar trukdė kaištis kiekvieno iš jų burnoje. Kelių legionierių akyse jau tada nušvito savo tolimesnio likimo suvokimo siaubas. Kol kas tik kelių... Išdidūs Samnijos sūnūs, ar karingų marsų palikuonys vis dar atsiminė padavimus apie senus ir beveik neatmenamus laikus, kai jų pačių žyniai atlikdavo tokias pat apeigas kritusiems didvyriams. Tačiau tokių buvo nedaug... Dauguma belaisvių buvo lotynai, kurie grobdami kitų tautų kultūras, beveik prarado savo pačių šaknis ir tradicijas. Savo netolimos ateities perspektyvas jie suprato tik tada kai iš jų burnų buvo ištraukti kaiščiai, o jų ir laidojamų moterų kūnus padengė malkų ir žabų bei šiaudų sluoksnis ir vaidilų rankose atsirado deglai su linksmai šokinėjančiomis ugnies

liepsnelėmis. Liepsnelėmis, kurios netrukus virto godžia traškančios ir medį, šiaudus bei kūnus ryančios ugnies siena. Ugnies, kuri vieną po kito užtildė kupinus maldavimo, skausmo ir kančių legionierių klyksmus.

- Likusius prikalti prie kryžių, kuriuos įkaskite aplinkui pakylą,- niūriai įsakė Knyva aplinkui jį stovėjusiems rikiams tada, kai nutilo paskutinis, pasigailėjimo maldavęs romėno balsas.- Tada visi ruoškitės... Ryt išvykstatam... Planas keičiasi. Mes trauksimės iš šios prakeiktos žemės. Pakeliui pasiimsime tiek vergų, kiek galėsime pagauti ir tiek grobio, kiek galėsime panešti. Ko nepaimsime-sudeginsime. Ir tesigaili tie, kurie bandys pastoti mums kelią.

Kitą dieną tik pulkais ratus sukančios varnos, kaip juodas džiugiai karksintis debesis, nujausdamos artėjančią puotą akimis nulydėjo paskutines išvykstančių karių gretas. Neilgai joms teko pietauti. Praėjus porai valandų, buvusios stovyklos vietose pasirodė pirmieji romėnų žvalgai ir dar tą patį vakarą vėl sužibo laidotuvių laužai, šį kartą į amžinos ramybės vietas palydėdami nuo kryžių nuimtų ir siaubinga mirtimi numirusių legionierių sielas, o, aplenkdami begalinę barbarų karių jūrą, greičiausius arklius pasibalnoję žygūnai nuskubėjo pas imperatorių su blogomis naujienomis.

250 mūsų eros metai rugsėjo 17 diena. Romos imperijos Makedonijos provincija.

- Užeik, Trebonianai Galai,- mostelėjo ranka Imperatorius, kviesdamas į vidų imperatoriškos žygio palapinės angoje pasirodžiusį legatą.- Žinai naujienas apie barbarus?

- Žinau, mano Imperatoriau,- nulenkę galvą Trebonianas Galas.- Girdėjau ir apie jų žiaurumus, ir apie tai, kad Knyvos kariuomenė pasuko atgal iš Šiaurės Graikijos bei žygiuoja tiesiai link mūsų.

- Būtent,- linktelėjo Imperatorius.- Šį vakarą sušauksiu visus vyriausius karininkus ir pristatysiu naują planą. Atrodo, pagaliau turime puikią galimybę sutriuškinti tą barbarų ordą ir pradėti mūsų jiems nepalankioje vietovėje. Tačiau, senas drauge, man reikės tavo pagalbos ir pasiaukojimo.

- Klausau, valdove,- legatas jau numatė kurlink suka Imperatoriaus mintys ir dabar karštligiškai svarstė daugiau ne apie būsimą Gajaus Trajano Decijaus planą, bet apie tai kaip jo išvengti.

- Tu žinai, kad didžiąją dalį barbarų ordos sudaro raitininkai, kurie nors ir gali kovoti pėsti, bet tikrai ne taip meistriškai kaip būdami ant žirgų. Didžiulė raitininkų masė gali efektingai kovoti tik tada kai turės pakankamai vietos manevrams. Reiškia, mums reikia tos manevrų laisvės jiems nesuteikti,- Imperatorius iš lėto vaikščiodamas po palapinę ir gurkšnodamas vyną, ramiai aiškino dalykus, kuriuos ir pats Trebonianas Galas puikiai išmanė. Gajus Trajanas Decijus garsėjo tuo, kad kitus laikė protiškai silpnesniais už jį patį ir todėl mėgo pamokomu tonu aiškinti netgi visiems suprantamus dalykus.- Dievai mums palankūs ir nukreipė netikėlius tiesiai į mūsų glėbį, kurį mes galime išskleisti štai čia,- tardamas tuos žodžius ir teatrališkai pasisukęs ant kulnų, Imperatorius

parodė ant stalo išskleistame žemėlapyje siaurą, kalnais apsuptą slėnį.- Štai šitą slėnį barbarai turės kirsti, jei toliau judės ta pačia kryptimi kaip ir dabar. Mums teliks uždaryti jo išėjimus ir tie smirdintys laukiniai atsidurs spąstuose. Mano planas toks - su savo legionais tu stosi siauriausioje vietoje prie išėjimo. Tau į pagalbą pasiūsiu Tacitą ir jo vadovaujamą legioną. Aš su likusia kariuomenės dalimi pereisime kalnus slaptais takais ir atsidursime barbarams už nugarų, kai tie visi bus visi sulindę į slėnį. Tada palauksime kol jie nusilps puldami įtvirtintas mūsų pozicijas ir, patys perėję į puolimą, juos sutriuškinsime. Kaip tau planas?

- Puikus planas, mano Imperatoriau,- vėl nulenkę galvą Trebonianas Galas, mintyse keikdamas Imperatorių ir jo planą stipresniais žodžiais nei Romos vežikas.- Jei teisingai supratau, mano legionai turės atlaikyti pagrindinį ištrūkti bandančių barbarų smūgį?

- Gal ir taip,- sutiko Imperatorius.- Bet atsimink, kad tavo kariai bus įtvirtintose pozicijose, o maniškiai tegalės prieš barbarų bangą priešpastatyti skydų ir iečių sieną. Nusileidę nuo kalnų Knyvos laukinių užnugaryje, mes neturėsime laiko įrenginėti įtvirtinimus.

- Žinoma, aš viską suprantu,- iš pažiūros nuolankiai sutiko legatas.

- Štai ir puiku,- pralinks mėjęs Gajus Trajanas Decijus, kuris kiek būkštavo, kad legatas gali pasipriešinti planui, numatančiam jo paties bei jo legionų paaukojimą vardan bendros pergalės, draugiškai paplekšnojo Trebonianui Galui per petį.- Šiandien vakare visi kartu vėl aptarsime plano detales... Dabar gali eiti.

Nusilenkęs Imperatoriui, legatas tvirtu žingsniu nuskubėjo link savo paties žygio palapinės. Tik įėjęs į vidų, jis pasikvietė savo patį patikimiausią vergą, gerai mokantį kelis Knyvos karių naudojamus dialektus. Dar po dešimties minučių šis vergas jau balnojosi eiklų žirgą ir, apsimesdamas, kad vykdo legato žvalgybinę užduotį, ruošėsi išvykti į stovyklą. Jis iš tiesų vykdė legato pavedimą ir tikrai nuskubėjo artėjančios Knyvos kariuomenės link. Tik tas pavedimas visiškai nebuvo susijęs su žvalgyba...

Po trijų dienų tas pats vergas visiškai ramiai prisigretino prie savo legionų priešakyje jojančio Treboniano Galo ir pasakęs kelis žodžius, nusilenkę bei, apsukęs žirgą, nušuoliavo link kitų legato vergų, susibūrusių apie savo šeimnininko mantą vežančius vežimus. Vergas jau nematė kaip jo šeimnininko prieš tai apniukusį veidą nušvietė plati šypsena. Nematė jis ir to ryžtingo mosto, kuriuo legatas pasikvietė vieną iš savų karininkų. Tačiau visa tai pastebėjo Tacitas, jodamas netoli nuo Treboniano Galo ir, kaip buvo įpratęs dar vaikystėje, įdėmiai stebėdamas aplinką. Romėnas dar minutėlę pasvarstė kas taip galėjo nudžiuginti rimtumu garsėjančią Trebonianą Galą, tačiau galiausiai nusprendė, kad tokiems svarstymams turi per mažai informacijos ir, išmetęs visas mintis apie legato linksmumo priežastis iš galvos, kartu su Treboniano Galo pasikviestu žvalgybos karininku prisigretino prie ramiai priekyje jojančio legionų vado.

- Tacitai,- kreipėsi legatas į priartėjusius karininkus.- Po dviejų valandų sustosime ir įsirengsime stovyklą. Tu būsi atsakingas už sargybos išdėstymą. Šiąnakt turi budėti dvigubai daugiau karių nei įprasta. Atrink pačius geriausius vyrus, kad budėtų išsisklaidę ir už stovyklos ribų. Norėčiau, kad nei vienas barbarų žvalgas, kuriam šaus į galvą šiąnakt mus sekti, negrįžtų atgal pas saviškius. Ryt per pietus būsime numatytose pozicijose. Mūsų įsitvirtinimas turi būti barbarams visišku netikėtumu. Supratai mane?

- Taip, legate,- linktelėjo galva Tacitas, kuris visiškai pritarė vado demonstruojamam atsargumui.

- Puiku,- nusišypsojo Trebonianas Galas.- Ovidijau, užduotis tavo žvalgams... Kai tik sustosime, išsiųsk pačius geriausius. Ryt ryte noriu tiksliai žinoti kaip toli barbarai nutolę nuo slėnio, koku greičiu jie juda ir kiek laiko turėsime įtvirtinimų ruošimui.

- Klausau, legate,- sumušė ranka į krūtinės šarvus Ovidijus, taip atiduodamas pagarbą vadui.

- Ponai, jei viskas klostysis gerai, ryt apie vidurdienį pradėsime statyti įtvirtinimus ir, mano pradiniais paskaičiavimais, turėsime tam dvi dienas. Manau, to užteks, kad kaip didžiuliai girių medžiai, mūsų legionai tvirtai įleistų šaknis bei taptų barbarų ordai neįveikiama kliūtimi. Imperatorius jau skuba su savo legionais kalnų takeliais ir, atsidūręs laukiniams už nugarų, suduos jiems lemiamą smūgį. Tas smūgis bus neatremiamas, nes barbarai jau bus atšipinę savo dantis į mūsų skydų sieną ir paragavę mūsų legionierių kardų ašmenų. O mūsų šlovingi legionieriai amžiams suras savo vietą šalia kitų niekuomet nepamirštamų Romos didvyrių vardų.

- Žinoma, vade,- pritardami nulenkę galvas abu karininkai ir nebedelsdami nuskubėjo ruošti vado nurodymų vykdymui.

- Skubėkite, ponai, skubėkite,- šypsojosi ir pats sau beveik negirdimai šnibždėjo Trebonianas Galas.- Jei viskas bus gerai, ryt sugrįžę žvalgai praneš, kad Knyva su savo kariais staiga pradėjo judėti žymiai greičiau ir jau kirto slėnį bei patraukė Mezijos lygumų link. Jei tik, jūs ponai žinotumėte, kad visiškai neseniai išgelbėjau jums gyvybes... Turbūt jie atsiklaupę mane garbintų... O gal priešingai, galvą man nukirstų? Ovidijus man ištikimas ir atsidavęs, bet Tacitas tai tikai galėtų taip kvailai pasielgti. Tas gyvatės vaikas kupinas kažkokių svaičiojimų apie garbę, žodį, ištikimybę imperatoriui. Reikės jį atidžiau stebėti ir tinkamu momentu, jei vaikinai neateis į protą, pasiųsti kelis profesionalus, kurie anksčiau laiko nutrauks jo gyvenimo vargus. Ką gi, viskas lyg ir gerai... Knyva laikosi susitarimo... Šaunu... Ir saulutė taip maloniai šildo.

Išgirdusi, kad kažkas taip maloniai įvertino jos triūsą, Saulutė nusišypsojo, švelniai keliais spindulėliais paglostė Treboniano Galo skruostą ir nukreipė savo žvilgsnį prie Knyvos ir jo vyrų.

- O, žiūrėkite koks sujudimas,- pasakė Saulutė pro šalį plaukiantiems debesėliams ir parodė genčių kariuomenės gretas.

- Jo, keista,- atsiliopė vienas baltais skurais pasidabinęs debesiukas.- A tai ko jie čia taip sujudo? A? Dar vakar, kai netoliese sukiojomės, tie vyrukai apačioje ramiai sau lingavo ant žirgų, ir neskubėdami traukė į šiaurę. Dabar žiūrėk kaip širšės prie sugriauto lizdo laksto.

Nors šis debesėlis buvo netašytas ir tikrai ne pats iškalbiausias tarp savo brolių, bet palyginimą jis surado labai tinkamą. Knyvos karių stovykla, kurią jie tebuvo įrengę išvakarėse ir kurioje planavo apsistoti kelioms dienoms, dabar tikrai panašėjo į širšių lizdą. Kariai karštligiškai krovė į vežimus bei ant nešulinių arklių visą mantą, balnojo žirgus, vilkosi šarvus ir visais kitais atliekamais veiksmais akivaizdžiai demonstravo siekį kuo greičiau apleisti šią stovyklą.

- Knyva, ką darom su vergais?- atžingsniaavęs iki ant kalvelės stovinčio vado, pasiklausė Vykintas, ranka parodydamas į kaip išsigandusios avys susispietusį didžiulį pagrobtų moterų ir vaikų bei į nelaisvę paimtų vyrų būrį.

- Išžudyti visus reikia,- dar įsiutęs ant romėnų dėl sesers mirties įsiterpė šalia Knyvos stovėjęs Skomantas.

- Išžudyti sakai,- liūdnomis akimis Knyva nužvelgė draugą.- O, jūs vyrai, ką galvojate?- pasiklausė Didysis rikis aplinkui stovėjusių artimiausių bendražygių nuomonės.

- Per daug laiko truksime kol visus išžudysime,- ryžtingai įsiterpė Kaunas.- Reikia susodinti į vežimus ir kartu pasiimti. Vergai reikalingi...

- Ypač tau, Kaunai, jie reikalingi,- piktai atkirto Skomantas.- Tu su savo idėja apie Kauno miestą, kurį įkursi ten kur susikerta Nemunas ir Neris jau visiems nusibodai. Statyboms tau vergai reikalingi. Ne kitaip... Vežimų mums pritrūks, tu skylėta galva. Kol pasigaminsime naujus laiko dar daugiau praeis. Išžudykime visus romėnus...

- Skomantai, bet ne visi mūsų belaisviai yra romėnai,- užstojo bičiulį Vykintas tuo pačiu savo nežmoniškai stipriomis rankomis apkabindamas Kauną ir uždengdamas jam burną su beišsprūstančiais piktais ir Skomantą įžeidžiančiais žodžiais.

- Nesvarbu, kas jie buvo anksčiau,- toliau pyko jotvingių rikis.- Dabar jie visi romėnai...

- Nustokite bartis,- ramus Knyvos balsas iš karto nutraukė beįsiplieskiantį apsisvaidymą žodžiais.- Išvykti turime per dvi valandas. Vyrai per daug užsiėmę, kad galėčiau juos dar atplėšti nuo darbų ir pavesti žudyti beginkles moteris ir vaikus. Taigi, Skomantai, nors ir kartu su tavimi geriu iš tos pačios gedulo ir netekties taurės, nerizikuosiu visa mūsų kariauna dėl menkaverčio malonumo pamatyti išskerstų romėnų moterų ir vaikų kūnus.

- O tai tada bent dalį...- pradėjo Kaunas šiaip ne taip išsivadavęs iš lokiško Vykinto glėbio.

- Brolau, - Knyva įsmeigė savo skaisčias akis į Kerniaus sūnų.- Aš ir manau mes visi... Net ir gedintis ir piktas Skomantas, kurio jausmus turėtum suprasti, o išsprūdusius žodžius – atleisti, suprantame ir gerbiame tavo svajonę. Tai tikrai bus spindintis ir gražus miestas, kuris išdidžiai

vadinsis tavo vardu. Aš tikiu tuo ir visapusiškai tave palaikysiu... Tačiau, suprask, mes negalime pasiimti šių vergų. Mūsų laukia spartus žygis, kuriam reikės visų žirgų ir visų vežimų. Negalime imti nei visų, nei dalies dabartinių belaisvių. Kad tavęs neliūdinti, aš tau pažadu po žygio atiduoti visus naujus vergus, kurie teks mano daliai. Ar tu sutinki?

- Aš...- Kaunas ir susigėdo, ir pasimetė išgirdęs švelnius vado žodžius.- Vyrai, buvau neteiskus... Nereikia, Knyva. Mes dar pririnksime vergų... Žygis juk dar nesibaigė. Tada, grįžę į savo žemes, viską sąžiningai padalinsime. Jei man jų trūks miesto statymui, paprašysiu Jūsų visų arba parduoti man savo vergus, arba juos paskolinti, arba išleisti mane į žygį prisirinkti naujų.

- Žinoma, bičiuli,- pirmas ištarė Skomantas, kuris, matydamas kaip garbingai pergyvena patirtą skausmą Knyva, taip pat susigėdo dėl savo pikty žodžių. Kiti rikiai vieningai palingavo galvomis, išreikšdami savo sutikimą.

- O tai ką su vergais darysime dabar?- pagaliau naiviai paklausė Vykintas, nors visi kiti jau suprato Knyvos planus.

- Paleisim, brolau,- šyptelėjo Knyva.- Tiesiog paleisim... Tegu eina namo ir meldžiasi savo dievams už tokią likimo dovaną. O dabar, vaikinai, kulniuokite pas savo vyrus ir paraginkite juos. Po poros valandų išvykstate.

Jau po kelių minučių ant kalvelės teliko stovėti Knyva, Pavijus ir Didžiojo rikio asmens sargyba. Pasinėręs į liūdnus prisiminimus ir apmąstymus kuršis nepastebėjo kokia susižavėjimo ugnimi tuo metu degė į jį žvelgiančios Pavijaus akys. Knyvos sprendimas paleisti belaisvius, tarp kurių buvo ir etruskų palikuonys, buvusio romėnų legionieriaus akyse pakylėjo kurši beveik į pačią vidinio Pavijaus olimpo viršūnę.

250 mūsų eros metai rugsėjo 21 diena. Romos imperijos Makedonijos provincija.

- Legate, žvalgai grįžo,- spustelėjęs savo žirgą ir prie ramiai balne linguojančio Treboniano Galo prisigretinęs Tacitas, parodė ranka į pagaliau pasirodžiusią grįžusių žvalgų grupelę.- Įdomu, kodėl jie taip užtruko? Dar naktį turėjo sugrįžti...
- Patys jų ir paklausime,- šyptelėjo legatas, demonstruodamas „ledinę“ ramybę už jo jojantiems karininkams.- Štai, žiūrėk kaip jie skuba. Turbūt atnešė svarbių žinių...
- Legate, barbarai paspruko,- neužilgo atsuoliavęs žvalgų būrelio vyresnysis atiduodamas pagarbą sumušė ranka į krūtinės šarvus ir iš karto pranešė blogiausią naujieną.- Mes aptikome tik galinius jų būrius jau kirtusius slėnį ir pasiekusius lygumas. Jie lėkė kaip požemių valdovo genami. Visi barbarai ant žirgų, o manta sukrauta vežimuose. Šiek tiek pasekėme juos... Jie juda tris kartus greičiau nei Jūsų legionai.

- Į kurią pusę barbarai pasuko?- ištarė Trebonianas Galas rūpimą klausimą. Jis vis dar bijojo, kad Knyva gali jį išduoti. Dabar būtų tam pats tinkamiausias momentas. Tereikėtų Knyvos būriams užpulti jo legionus ir iš jų per kelias valandas neliktų nei atsiminimo.
- Filippopolio link,- atraportavo žvalgas.- Tačiau jie juda labai greitai ir bet kada gali pakeisti kryptį.
- Tacitai,- ryžtingai pradėjo įsakinėti legatas.- Dabar pat nusiųsk greičiausią žygūną pas Imperatorių ir pranešk naujienas. Barbarai mus apgavo. Nežinau iš kur jie sužinojo apie mus. Gal sargyba vis dėlto nesugebėjo aptikti jų žvalgų... Dabar tai jau nebesvarbu. Visi kiti grįžkite atgal prie savo būrių. Žygį nutraukiame. Ruoškite įtvirtintą stovyklą. Lauksime žinių iš Imperatoriaus. Kol jis su savo kariuomene neatvyks, turime būti pasiruošę bet kada atremti barbarų puolimą. Jie žino kur mes ir kiek mūsų, todėl bet kada gali pakeisti kryptį ir užgriūti mus kaip stipri žiemos audra.

Audros nuojauta kamavo ne tik legatą. Greitai, kaip miško gaisras per sausą žolę, pasklido gandas kareivių gretomis apie netoliese siaučiančius barbarus. O baimės ir nežinojimo alyva šį panikos gaisrą tik dar labiau kurstė. Tūkstančių legionierių ausys klausėsi Filippopolio apsiaustį išgyvenusių veteranų pasakojimų apie laukinių žiaurumus, išgąščio kupinos akys dairėsi bandydamos tolumoje įžiūrėti barbarų raitelių keliamas dulkes, įkaitusios ir nuo beprasidedančios panikos apdujusios smegenys tegalėjo mąstyti apie tai kaip nepastebimai pabėgti ir išsigelbėti. Jei tuo metu tolumoje būtų pasirodžiusios bent kelios Skomanto jotvingių šimtinės, turbūt, daugiau nei pusė legato karių nieko nelaukę išsilakstytų kaip pabaidytų kiškių būrys. Turbūt... Tačiau laikas ėjo ir barbarai nesirodė. Karininkų šauksmai ir ramių veteranų pavyzdys išjudino net labiausiai baimės sustingdytus naujokus, o sunkus stovyklos įrenginėjimo darbas po truputį išstūmė visas mintis iš iki devinto prakaito triūsančių legionierių galvų. Beįsplieskiantis panikos gaisras po truputį nurimo ir laukta audra taip ir neatėjo. Kitą dieną, kai žvalgai atnešė paskutines žinias apie priešų judėjimą, nusiramino net labiausiai įsibaiminusios širdys. Tarp kurių tikrai ne tyliausiai daužėsi paties legato širdis. Tik išgirdęs, kad Knyvos karių pulkai nekeitė krypties ir plačiai išsisklaidę bei plėšdami visus pakeliui pakliuvusius kaimus ir miestelius toliau juda Filippopolio link, Trebonianas Galas atsikratė vėl beišlendančių sielos demonų, vis dar besirodančių jam sapnuose šuoliuojančių „sarmatų“ raitelių pavidalu.

Kitos penkios dienos praėjo visiškai ramiai. Legatas kūrė planus kaip jam geriau tapus imperatoriumi, skaitė mėgstamo poeto eiles, mylėjo verges, lošdavo su karininkais ir užsiėmė kitais panašiais ir taip dažnai Romos karininko gyvenimą lydinčiais darbais. Šeštą dieną idilė baigėsi, nes tolumoje pagaliau pasirodė Imperatoriaus legionai.

- Ką gi, -atsisuko Trebonianus Galas į Tacitą, kai tik išgirdo žvalgų pranešimus apie artėjančią Imperatoriaus kariauną.- Štai ir mūsų valdovas atvyko. Jojam jo pasitikti...
- Imperatorius bus piktas,- Tacitas, pagalvojęs apie laukiančią pylą, susiraukė kaip suvalgęs citriną.
- Bus, - sutiko Trebonianus Galas.- Bet pykti ant mūsų neturės jokio pagrindo. Planą sugalvojo jis. Mes viską vykdėme greitai ir tiksliai. Legionų nepraradome ir, pagal visas taisykles įrengę įtvirtintą stovyklą, sulaukėme jo karių.
- Vis tiek mums klius,- nesutiko su legato žodžiais Tacitas.
- Ne,- papurtė galvą legatas.- Jis pyks, bet mūsų nei baus, nei bars. Nori lažintis?
- Noriu,- sutiko Tacitas, įsitikinęs savo teisumu.- Statau du savo vergus. Tinka?
- Puiku,- šyptelėjo Trebonianus Galas.- Sutarėme... O dabar judame, pasitiksime jį ir sužinosime kuris iš mūsų laimėjo.

Lažybas laimėjo Trebonianus Galas. Imperatorius Gajus Trajanus Decijus siuto jau penkias dienas, tai yra nuo pat to momento kai suvokė, kad barbarai paspruko jam iš po nosies ir, be viso to, neišdegė gudrus armijoje populiaraus konkurento Treboniano Galo atsikratymo planas. Tačiau, būdamas patyręs karys, Imperatorius suvokė, kad negali užsipulti savo karininkų, kurie tiksliai vykdė jo paties planą ir įsakymus. Tokios išlietos emocijos labai pakenktų tolimesnei karių kovinei dvasiai. Todėl, pamatęs atjojančius Trebonianą Galą, Tacitą ir jų palydovus, Imperatorius prisivertė jiems nusišypsoti ir rankos mostu nurodė užimti vietas jo palydovų gretose, taip smarkiai nustebindamas ką tik du vergus pralošusį Tacitą.

- Legate,- neatsisukdamas ištarė Gajus Trajanus Decijus jau į palydos eiles įsimaišiusiam Trebonianui Galui.- Mano legionų karininkai jau žino, bet tu dar negirdėjai... Šį vakarą visi vyresnieji karininkai kviečiami į mano palapinę tartis, o ryt vėl kilsime ir vysimės barbarus. Kokie duomenys apie priešų judėjimą?
- Mano Cezari, barbarai juda plačiai ir šiandien arba ryt jau bus Frakijos provincijoje netoli Filippopolio miesto,- raportavo legatas.
- Ką tai reiškia plačiai?- nustebė Imperatorius.- Jie išsiskirstė?
- Ne... Jie juda panašiai kaip varovai per medžioklę. Labai išsisklaidę...
- Vergus gaudo?
- Taip, mano Cezari. Gaudo vergus, plėšia miestus, degina vilas. Manau, jie traukia atgal ir bando susirinkti kuo daugiau grobio,- išdėstė legatas savo mintis.
- Reiškia, tas grobis juos sulėtins ir mes turėsime puikią galimybę juos pasivyti,- susimąstė imperatorius iš lėto linguodamas balne.- Ne tik sulėtins, bet ir trukdys manevruoti bei kautis.
- Kodėl trukdys?- savo "trigrašį" įkišo imperatoriaus sūnus.

- Viskas labai paprasta,- kantriai aiškino tėvas.- Vergai labai lėtins jų judėjimą, nes dauguma sučiuptų vergų keliaus pėsčiomis, o barbarų raiteliai turės prisitaikyti prie vergų judėjimo greičio. Mūšyje barbarai užnugaryje turės palikti stiprų dalinį, kuris privalės saugoti grobį ir sugautus vergus. Tai sustiprina mūsų galimybę pasiekti pergalę mūšio lauke.

Niekas neprieštaravo Imperatoriui, tačiau ne vienas karininkas savo viduje skeptiškai įvertino tokį Gajaus Trajano Decijaus aiškinimą. Tą patį vakarą susirinkusiems imperatoriškoje žygio palapinėje karininkams Gajus Trajanas Decijus pristatė naują tolimesnių karo veiksmų planą, kuris susidėjo iš dviejų labai paprastų dalių- iš pradžių priešus pavyti ir, tada, priversti sau naudingomis sąlygomis stoti į lemiamą mūšį. Po šio plano pristatymo Imperatoriaus kalboje sekė smulkesni, labiau išvestiniai tikslai- atimti visą grobį ir išlaisvinti Romos piliečius bei kitus provincijų gyventojus, sučiupti kaip galima daugiau vergų barbarų ir paimti į nelaisvę Knyvą, kurį sukaustytą grandinėmis atsivežti į Romą bei parodyti triumfo eisenos metu. Imperatorius taip įtikinamai pasakojo savo svajas apie būsimą triumfo eisena, kad kai kurių gal bailesnių, o gal kiek blaiviau mąstančių karininkų galvose kirbėjęs pasiūlymas leisti barbarams pasitraukti ir nerizikuoti didžiulėmis Romos pajėgomis taip ir liko neištartas.

Jau kitą dieną, vykdydami Imperatoriaus planą, Romos legionai patraukė paskui barbarus. Pirmą plano dalį- pasivyti priešus- jie įgyvendino ganėtinai greitai, tik per dvi savaitės. Tačiau su antra jo dalimi kilo sunkumai. Knyva vėl patvirtino savo kaip puikaus karvedžio reputaciją. Jis ne tik neleido romėnams pasirinkti jiems tinkamų pagrindinio mūšio sąlygų, bet, kelis kitus mėnesius, bejėgiškai stebint legionams ir toliau sėkmingai siaubė Frakijos, o paskiau ir Mezijos provincijas. Greiti kaip vėjas Knyvos karių būriai, raiti ant savo eiklių ir ištvermingų žirgų, be perstojo puldinėjo atsiskyrusias ar provizijos ieškančias Romos legionierių grupes. Imperatorius pyko, rėkė ant savo karininkų, tačiau nieko negalėjo pakeisti. Romėnų žvalgų būrys labai greitai sumažėjo tris kartus, o kiekviena, net ir legiono dydžio kariuomenės dalis, vykdydama atskiras užduotis, rizikavo būti netikėtai užpulta barbarų raitelių ir sunaikinta greičiau nei spės ateiti pagalba.

- Taip aš prarasiu visą kariuomenę dar nestojęs į mūšį,- pyko Imperatorius, sužinojęs, kad vos už valandos kelio nuo pagrindinės įtvirtintos legionierių stovyklos provizijos ieškojusi romėnų kohorta buvo labai greitai sunaikinta iki paskutinio žmogaus.- Mes dabar kaip lokys kovojantis su vilkų ruja. Kur bepasisuktumėme greitesni priešai puola iš nugaros. Nuo šiol jokio išsisklaidymo ir jokių atskirų užduočių daliniams. Visa kariuomenė bus kaip vienas kumštis, kurio smulkūs barbarų raitelių "įkandimai" negalės pasiekti ar rimčiau pakenkti.

- Mano Cezari,- išklausęs pasipiktinusio imperatoriaus tiradą, ramiai prašneko Trebonianas Galas.- Drįsčiau pateikti tolimesnių veiksmų pasiūlymą...

- Kalbėk,- atsainiai mostelėjo ranka Gajus Trajanas Decijus, nusisukęs įsipilti vyno.

- Siūlau spausti barbarus ir stumti juos prie Danubės pelkių. Ten jie nebeturės kur trauktis ir kaip apeiti mūsų rikiuotes bei privalės savo kavaleriją siųsti tiesiai ant legionierių iečių.
- Kaip tai spausti?- nusišypsojo imperatorius jau pasiruošęs viešai išsityčioti iš nemėgstamo legato.
- Paprastai,- toliau ramiai aiškino Trebonianas Galas.- Judėsime, kaip Cezaris ir sakė, lyg vienas kumštis ir provokuosime barbarus lemiamam mūšiu, pastoviai užtverdami jiems kelius, išskyrus kelią atgal link Danubės ir jos pelkių.
- O jei barbarai stos į mūšį?- pasitikslino Imperatorius, įžvelgęs šio pasiūlymo privalumus ir nutylėjęs besprūstančius įžeidimus.
- Tada jie privalės pulti tankias legionierių, užėmusių gynybines pozicijas, gretas. Būdami neapkrauti vergais, priešų raiteliai galėtų apeiti mūsų kariuomenę ir patraukti į imperijos gilumą, tačiau vergai jiems maišys.
- Pabandę padaryti šį manevrą tempdami iš paskos grobį bei vergus jie atidengs savo sparnus ir taps lengvai pažeidžiami legionams,- pratęsė bei šyptelėjo Imperatorius, pritardamas planui ir tuo prisiskirdamas sau geros idėjos autorystę.- Šaunu taip ir darysime. Kiekvienas tegu apgalvoja smulkmenas ir ryt ryte visi vėl susitiksimė jas aptarti. O dabar, ponai esate laisvi...

250 mūsų eros metai gruodžio 12 diena. Kernavės apylinkės.

Drėgna nosis kelis kartus trūkčiojančiai įtraukė orą ir po kelių akimirų pranešė savo šeimnininkui, kad vėjas nieko skanaus pietums nežada. Tiksliau, nei pietums, nei vakarienei. O ir pusryčius nosies šeimnininkas paskutinį kartą valgė prieš kelias dienas... Tada darbo ėmėsi ilgas raudonas liežuvis. Jis švelniai nuvalė prie nosies prilipusias snaiges ir vėl tvarkingai sulindo atgal už eilės didžiulių baltų dantų. Nosis, pakludama šeimnininko įgeidžiams, pasisuko į kitą pusę ir pasistengė užuosti bent kokį nors pretendantą į patiekalą seniai jau iš bado urzgiančiam skrandžiui. Vienas trūktelėjimas, antras ir... Atrodo, nosis kažką pajuto, bet niekaip negalėjo nustatyti ką. Ją pasiekė per daug silpnas kvapas. Tučtuojau jai į pagalbą atėjo akys ir ausys. Jei akys, neišlaikiusios aplinkui blizgančio sniego baltumos, vėl greitai prisimerkė, tai ausys, lyg lokatoriai judėdamos ir pasisukdamos greitai užfiksavo garsus. Kažkas, o tiksliau keli, keturias kojas turintys, gyvūnai, žengė neseniai pašalusiu sniegu, kiekviename žingsnyje laužydami ploną virš sniego susidariusio ledo sluoksnį. Tada lyg iš labai toli atskriejo prunkštelėjimas ir dar kažkokie garsai. Nosies, akių ir ausų šeimnininkas įdėmiai klausėsi vėl ir vėl trūkčiojančiai uosdama orą. Galiausiai jis pažino kvapą ir tolumoje girdimus garsus. Pažino ir iš karto pabruko savo pilką didžiulę uodegą. Labai stambus, beveik metrą per mentis siekiantis vilkas nieko nebijojo. Beveik nieko... Jis bijojo tik žmonių. Nors ir dar labai stiprus, šis patinas jau buvo ganėtinai patyręs ir išmintingas, kad susietų tolimesnio savo gyvenimo

galimybes su būtinumu nesirodyti žmonių akyse. Jis būtų nesvyruodamas puolęs suaugusią lūšį, tačiau tik be galo stiprus badas priverstų jį brautis prie žmonių gyvenviečių ir medžioti žmonių saugomus gyvulius. Akimirksniu iš bebaimio plėšrūno virtęs galima auka, vilkas kelias sekundes pastovėjo dairydamasis, tada trimis šuoliais pasiekė tankesnius ir beveik užsnigusius krūmus bei prigludo prie žemės. Aplinkui buvo tik atviri laukai ir pasislėpti miške pilkis jau nebūtų spėjęs, todėl jam beliko slėptis tik po šiais krūmais bei tikėtis, kad jo nepastebės. Garsai vis artėjo, o kvapas darėsi vis stipresnis. Po kelių minučių net anksčiau tokie tolimi žmonių balsai nuskambėjo žymiai arčiau ir aiškiau. Tik plėšrūnas tų balsų nesuprato. Turbūt ir nenorėjo suprasti. Jie jam atrodė kaip blogos lemties pranašai, kurie mieliausi būna tada kai jų visiškai nesigirdi. Jei vilkas būtų žinojęs, kad prieš daugelį metų dabar jau miręs elnias, lygiai taip pat drebėdamas ir lindėdamas krūmuose ir lygiai taip pat nieko nesuprasdamas klausėsi to paties žmogaus balso ir jei dar vilkas būtų turėjęs humoro jausmą... Taigi, daug nieko nereiškiančių „jei“. Vilkas nei žinojo apie seniai kojas pakračiusį elnią, nei suvokė, kad egzistuoja kažkoks humoro jausmas. Dabar jis pats beveik sustingęs laukė kol žmonės pasišalins ir net nenutuokė, kad tie grėsmingi padarai kalba apie jį.

- Žiūrėk Krivaiti, - ištarė priekyje jojęs raitelis po kurio vilkimais kailiniais akylesnis žiūrovas galėtų pamatyti vaidilos aprėdus ir atsisuko į už jo einančio žirgo balne linguojantį žmogų.- Ką tik čia praėjo vilkas. Vienas iš tų milžinų vienišių, kurių dabar nebe taip dažnai pasitaiko kaip anksčiau. Gal pasekime?
- Mindaugai, ne tam tave Rėda pas mane atsiuntė, kad vilkus vaikytum,- ramiai atsiliepė jau senyvas, bet vis dar tvirtas ilgos, baltos ir vėjelyje besiplaikstančios barzdos puošiamo, tauraus veido vyras.- Toli ieškoti nereiktų... Anava jis, tavo pilkis, už didžiausio krūmo tupi. Galvoja, kad pasislėpė, bet uodega tai netilpo ir kyšo išlindusi.
- O gal sumedžiojam jį, Krivaiti,- įsiterpė trečiais raitelis, saugantis Brutenio nugarą.- Koks kailis puikus būtų.
- O kam tau tas kailis, Vyteni? Tu kailių mažai turi? O gal gyvybių mažai atėmei? Tas vilkas puola tave? Ar tu jau nebesijauti vaidila, o tesi paprastas karštakošis medžiotojas,- Krivių Krivaitis kalbėjo ramiai, bet ledinės balso gaidelės rodė, kad jis pradeda pykti.- Ar vis dar atsimenate savo užduotį?
- Atsimename, Krivaiti,- nuleidęs akis ir susigėdęs ištarė vaidila Vytenis. Jam ir pačiam buvo nesmagu kai medžiotojo azartas taip greitai įveikė labai ilgai viduje puoselėtą meilę viskam kas gyva. Kita vertus, meilė viskam kas gyva, netrukdė nei Vyteniui, nei Mindaugui būti geriausiais vaidilų tarpe žudikais ir kovotojais, iš mažens patyrusiems sunkias fiziškai bei psichologines treniruotes ir auklėtais būti ištikimais Krivaičiui bei vykdyti pačius sunkiausius pavedimus.- Mes čia, kad lydėtume ir saugotume tave, Krivių Krivaiti.

- Būtent, vaikai mano,- valios pastangomis nusiramino Brutenis.- Todėl nesiblaškykite ir nesikėsinkite į tokių gamtos bei Praamžio vaikų, kurie nėra mums pavojingi, gyvybes. Mindaugai, pajojėk greičiau ant anos kalvelės, kur matai priekyje ir pasidairyk. Jau turėtų Uršulės pasiųsti Kernavės kariai mus sutikti. Nors ir apkvailinome mirusio Vaidevučio sekėjus, bet jie jau gali susiprotėti, kad manęs nebėra Romuvoje ir pabandyti mus užpulti.
- Abejoju, - palingavo galvą Vytenis, stebėdamas greitai tolstantį Mindaugą. – Visi įsitikinę, kad tu likai žiemoti pas kuršius. Visi tavo sargybiniai ir palydovai liko tenai. Ir kuršių Saulius viską gerai suplanavo ir atliko. Vaišės, iškilmės, tavo liga... Puiki istorija. Niekas nepastebėjo kaip mes išvykome. Pabūsime dvi dieneles Kernavėje ir ten jau su rimta palyda visu greičiu pas Knyvą. Ta Vaidevučio šutvė ir atsitokėti nespės, net jei ir sužinos kur mes esame.
- Saulius šaunus rikis,- palingavo galvą Brutenis.- Ne toks kaip jo brolis Knyva, bet ir šaunus. Gerai, kad Knyva paskutiniu momentu apsigalvojo ir jį paliko namie saugoti gimtųjų pakrančių nuo sužūlėjusių jutų, frankų ir fryzų. Jei ne kuršių rinktinė, tai ir sembams vasarą riesta būtų. Beveik visi stipriausi vyrai išjojo su Austėju paskui Knyvą, o plėšikai fryzai tik to ir telaukė. Gerai Saulius fryzams įkrėtė. Net kulnai raitėsi, kai tie bėgo nuo kuršių iečių ir kirvių. O dėl, kaip tu pasakei, Vaidevučio šutvės... Gal ir nesusiprotės laiku? Gal? Nors abejoju... Tas vaidila Mantas labai jau galvotas. Net galvotėsnis už mirusį Vaidevutį. Ir klastingas bei suktas ne ką mažiau... Tik ne toks ryškus kaip mano buvęs „brolis“. Jis gali suprasti kur mes patraukėme. Visi žino, kad Knyva grįžta ir tik laukia paskutinio lemiamo mūšio su romėnais. Jei aš būsiu ten ir laiminsiu mūsų karius, Mantas nebegalės man prikišti drąsos ir ryžto stygių. Taip pat jis nebegalės savo juodomis kalbomis užnuodyti genčių rikių proto. Visi jau bus mane matę kartu su Knyva. Visi žinos, kad mes vienas kitą remiame ir, kad kėsintis į vieną, tai reiškia užsitraukti ir kito rūstybę. O dabar Knyvos rūstybės nei vienas rikis nebenorėtų užsitraukti. Net toks galingas ir stiprus rikis kaip jotvingių Skomantas visiškai paklūsta Knyvos valiai. Žiūrėk, Mindaugas grįžta atgal ir mojuoja. Reiškia Uršulės kariai jau netoli ir mes saugūs beveik pasekėme Kernavę.
- Krivaiti,- pranešė Mindaugas, staigiai sustabdydamas šuoliavusį arklį netoli Brutenio žirgo.- Kernavės kariai atšuoliuoja mūsų pasitikti. Jie lydi apsupę ir abiejų pusių kažkokias tai roges. Manau, kad pati Uršulė atvažiuoja tavęs pasveikinti.
- Puiku,- linktelėjo Brutenis ir nusišypsojo.- Reiškia likusį kelią važiuosiu patogiai rogėse, o ne kratysiu savo senus kaulus ant šito paklaikėlio.
- Paklaikėlio,- nusijuokė Vytenis, jau visiškai nurimęs po to kai jį subarė Krivaitis.- Tai pats ramiausias arklys koks tik buvo pas kuršius. Krivaiti, neapkalbinėk arklėko Praamžio akyse,- draugiškas juokas, nuskambėjęs po šių Vytenio žodžių, kiek išgąsdino vis dar ramiai tūnantį

vilką, nedrįstantį sujudėti, kol visai nedings tų baisių dvikojų kvapas ir tolumoje nenutils jų balsai. Pilkis nuo juoko skambesio krūptelėjo, bet tik giliau įkišo nosį į pusnį ir laukė toliau. Laukė dar beveik dešimt minučių. Tik tada, kai nieko susijusio su žmonėmis nebegirdėjo ir nebeužuodė, vilkas lėtai pakilo, apsidairė ir nukurnėjo į tolumoje dunksantį mišką. Tuo metu Brutenis jau patogiai sėdėjo apsikaišęs kailiais šalia Uršulės rogėse ir linksmai plepėjo su savo nuo jaunystės pažįstama drauge.

- Turiu prašymą, Bruteni,- Uršulė pagaliau ištarė žodžius dėl kurių ji pati išsiruošė į šaltus, žiemos speigų sukaustytus laukus pasitikti savo seno pažįstamo. Ta linksma ir nerūpestinga kalba, pasisveikinimo žodžiai ir domėjimasis sveikata tebuvo įžanga. Įžanga į tai kas Uršulei paskutinius mėnesius kėlė didžiulį rūpestį.- Net nežinau kaip pasakyti, bet man tikrai reikia tavo pagalbos.
- Germantas?- paklausė Brutenis jau suvokdamas kas galėjo nutikti.
- Berniukui labai negera, Bruteni. Kai tik sužinojo, kad žuvo mama... Atvyko Knyvos žygūnas ir pranešė. Aš Germantui nesakiau, slėpiau, maniau vėliau pasakysiu, bet po savaitės kažkoks tarnas prasarė. Berniukas vietos neranda iš skausmo.
- Supyko ant tavęs?
- Ne tai mane neramina. Supyko ir jau atleido,- kelios ašaros nuriedėjo Uršulės skruostais ir, sukaustytos šalčio, sustingo ant kailinių.- Jis labai mylėjo savo tėvus. Nebemiega, mažai valgo, net pas savo žirgą nebeina. Kelis kartus pilėnai jį sučiupo smarkiai persivėrusį per aukščiausią pilies langą. Aš jam kalbėjau apie tėtį. Sakiau, kad tėčiui jis labai reikalingas ir jei jam kažkas atsitiks, tai tėtis tikrai neištvers. Sakiau, kad mama buvo pati drąsiausia moteris ir kovojo su tūkstančiais romėnų. Pasakojau kaip žiauriai tėtis atkeršijo už jos mirtį. Net sakiau, kad jis privalo išaugti stiprus vyras, kad atkeršytų Romai už žuvusią mamą. Jis klausėsi... Ilgai klausėsi. Kiekvieną kartą, kai aš kalbėdavau... O žinai ką Germantas man vakar pasakė? Pasakė, kad aš nesigraužčiau. Kad jis suprato, kodėl aš slėpiau baisią žinią ir man atleido. Dar pasakė, kad kol kas gyvens, bet ne tam, kad atkeršytų Romai, bet tam, kad neapviltų savo tėvelio.
- Tai berniuko žodžiai?- nusistebėjo Bruteni.
- Drauge mano, kai kurie vaikai jau gimsta seni, patyrę ir išmintingi,- šyptelėjo Uršulė besididžiuodama savo anūku.- Toks buvo Knyva, tokiu yra ir Germantas. Kai kada jis šėlioja kaip mažas ir kvailas erziliukas, bet kai kada pašneka kaip gyvenimo matęs senolis. Jei Praamžis bus palankus, Germantas galės kada nors pabaigti Knyvos darbą ir suvienyti visas gentis. Tik aš ne apie tai... Dar jis pasakė... Labai tvirtai pasakė, kad mirs jeigu ir tėvelis negrįš namo. Sakė, kad jis nori būti kartu su savo tėvais. Žuvo mama ir jei žus ir tėtis, tai jis seks

paskui juos. Žinai, aš žiūrėjau jam į akis kai kalbėjomės ir mačiau tokią valią ir tokį pasiryžimą, kokį matydavau tik pas Knyvą. Todėl man reikia tavo pagalbos.

- Sakyk ko tik nori, Uršule,- rimtai ištarė Brutenis.- Padarysiu viską, kas tik mano jėgose.
- Atvažiuosime į pilį ir tu nueik pasikalbėti su Germantu. Pasakyk jam, kad keliauji pas tėtį ir pažadėk, kad parvesi berniuko tėtį atgal pas sūnų. Tvirtai pažadėk, o, svarbiausia, įvykdyk šį pažadą. Ar tai gali padaryti, Bruteni?
- Uršule,- pradėjo Krivaitis, bet iš karto užsikirto pamatęs „liepsnojančias“ moters akis.- Taip aš tai padarysiu. Aš jam pažadėsiu ir įvykdysiu šį pažadą. Temato ir tegirdi Praamžis mano žodžius, Uršule. Aš parvesiu Knyvą atgal gyvą pas jo laukiančius sūnų ir motiną. Ir žinok, jei aš to nepadarysiu, tai tik todėl, kad jau bus nustojusi plakti mano širdis.
- Žinojau, kad galiu tavim pasitikėti,- atsipalaidavo ir nusišypsojo Uršulė.

„O kas gi man belieka“, - mąstė Brutenis, žiūrėdamas į nušvitusias draugės akis. „Jei Knyva žus, tai ir aš pratempsiu ne daugiau kaip vienus metus. Mantas tikrai tuo pasirūpins. Būk rami, Uršule, darysiu viską kas tik įmanoma, kad Knyva namo grįžtų sveikas ir gyvas. Man to reikia ne mažiau nei tau su Germantu“.

Kitos dienos rytą, tik išlydėjusi Bruteniį kartu su jo palyda, Uršulė iš karto nuskubėjo į anūko kambarį. Tyliai pravėrusi duris, ji ant pirštų galų pritykino prie Germanto lovos ir pamačiusi, kad vaikas ramiai miega, tiesiog švelniai paglostė jo šviesiaplaukę galvą. Tada, apsisuko ir žengusi durų link, išgirdo:

- Aš nemiegu, močiute. Tik gulėjau užsimerkęs, nes neseniai pabudau.
- O aš tikrai pagalvojau, kad tu miegi,- nusišypsojo Uršulė, prisėsdama ant anūko lovos krašto.- Ką aš matau... Negi šitas berniukas moka šypsotis?
- Moka, močiute, moka,- linktelėjo galva Germantas.- Dabar turėsiu šypsotis, daug valgyti, žaisti su draugais ir rūpintis savo žirgu.
- Kodėl turėsi?
- Pažadėjau dėdei Bruteniui,- rimtai pasakojo berniukas.- Jis man pažadėjo parvesti namo tėtį, o aš jam pažadėjau, kad tėtis ras mane sveiką, stiprų ir besišypsantį. Močiute, o dėdė Brutenis įvykdys savo pažadą?
- Įvykdys, Germantai,- linktelėjo galva Uršulė.- Tikrai įvykdys. Aš labai seniai pažįstu Bruteniį. Jis visuomet laikėsi savo žodžio.
- Tai gerai,- staigiai atsisėdęs berniukas stipriai apsikabino močiutę.- Aš ir juo patikėjau. Jo tokios geros akys. Pagalvojau, kad žmogus su tokiomis akimis negali man meluoti. Todėl ir aš jam nemelavau. Labai stengsiuosi būti sveikas, stiprus ir linksmas. Kai grįš tėtis, paprašysiu, kad jis mane pradėtų mokyti kaip reikia vyrams vadovauti mūšyje. Brutenis sakė, kad mano tėtis yra

pats geriausias vadas, koks tegali būti. Ir aš toks noriu būti užaugęs. Noriu būti toks pat stiprus ir protingas kaip mano tėtis. Tada išaugęs galėsiu atkeršyti Romai už mano mamytę.

- Būsi, mano berniuk,- šnabždėjo Uršulė, glostydama vaiko galvą.- Tikrai būsi. Išaugsi ir atkeršysi. Dar ateis tas laikas, kai Romoje visi drebės vien tavo vardą išgirdę.

251 mūsų eros metai sausio 3 diena. Romos imperijos Mezijos provincija.

Turbūt dalis skaitytojų kada nors tikrai yra pagalvoję apie tai kaip gi jausdavosi senovėje kariai prieš jų laukiantį kruviną mūšį. Greičiausiai jaudindavosi, nervindavosi, nerasdavo sau vietos... Galų gale, beveik kiekvienam žmogui yra nesvetimas baimės jausmas, ypač baimės netekti gyvybės. Beveik kiekvienam žmogui... Gal tas baimės jausmas buvo nesvetimas ir Knyvai bei jo rikiams? Jei ir taip, tai jie šio savo bruožo- gebėjimo jausti baimę- niekaip neatskleidė. Bent jau garsiai Knyvos palapinėje skambantis juokas niekaip negalėjo būti tapatinamas su baimės išraiška.

- Na, Krivaiti tu ir šaunuolis,- garsiausiai už visus juokėsi Knyva, draugiškai pliaukšėdamas Bruteniui per pečius.- Tai taip ir sutarėte? Tu parvesi mane namo, o jis lauks manęs sveikas ir stiprus.
- Būtent taip,- šypsojosi Brutenis, gurkšnodamas midų.- Ir savo pažadą tesėsiu. Ryt tu man į kautynių sukurį nelįsi... Supratai? Ar padėsite vyrai man ištesėti pažadą Germantui?
- Padėsime, padėsime,- po dar vienos juoko bangos, kilusios rikiams įsivaizduojant kaip Brutenis griežtai draudžia Knyvai pačiam dalyvauti kautynėse, o tas nuolankiai klauso, nuskambėjo darnūs atsakymai.
- Aš dar daugiau pasakysiu,- valydamasis ištryškusias juoko ašaras, pridėjo Vykintas.- Jei tik pamatysiu Knyvą besišlaistantį apie žemaičių pėstininkų rikiuotes, tuoj varysiu jį atgal.
- O aš tam reikalui dar ir gerą rykštę pasiimsiu,- antrino jam Skomantas.- Neklausys žodžių, tai aš jam per sėdimąją rykštele pliaukštelsiu.
- Na va, reikės kaip nors susirasti šarvus, kurie mano vargšę sėdynę nuo tavo rykščių apsaugotų, Skomantai,- atšovė Knyva dar labiau prajuokindamas susirinkusius rikius.- Na gerai, vyrai, linksmoji dalis baigėsi. Pakartosime mūsų planą. Prieš tai klausimas Bruteniui. Tu šį vakarą kai visiškai sutems galėsi apeigas atlikti. Su buliaus aukojimu... Tas, kurios skiriamos Praamžiui prašant laiminti būsimą mūšį ir karius. Nebūsi labai pavargęs po tolimos kelionės?
- Nebūsiu,- atsiliepė Krivaitis.- Vaidilos ir vaidilutės man padės. Atliksime apeigas, perduosime kariams Praamžio laiminimą. Tiesą sakant, aš, dar prieš ateidamas į tavo palapinę, pasakiau saviškiams ruošti vakaro apeigoms.

- Puiku,- šyptelėjo Knyva labai patenkintas ir Brutenio atneštomis žiniomis apie Germantą ir rodomu Krivaičio noru padėti būsimose kautynėse.- Tada jau galime pakalbėti apie mūsų planus. Kaunai?
- Viskas paruošta,- raportavo Kaunas.- Šiltas maistas bus paruoštas ir prieš mūsų kariai visi bus pamaitinti. Vergai įkurti arčiausiai pelkių. Juos saugos kuršiai. Jei teks eiti į mūsų ir kuršiams, vergus paliksime saugoti tuos kelis šimtus daku, kurie, kartu su šeimomis, įsijungė į mūsų gretas. Gal dar vaidilos prisidės, jei bus visai striuka padėtis? Aš vadovausiu kuršiams.
- Aišku,- linktelėjo Knyva.- Vykintai?
- Visi mano žemaičiai stovės dešiniajame krašte iš karto už įtvirtinimų. Su mumis bus tavo lietuviai iš Kernavės ir Vilniaus bei galindų lankininkai. Turėsime iš pradžių atlaikyti romėnų puolimą ir, kai tik tu duosi ženklą, sutriuškinti prieš mus stovinčius romėnų legionus bei atverti kelią Skomanto raitininkams. Tada paskui jotvingius, pulti romėnų centrą.
- Gerai,- nusišypsojo Knyva.- Tik manau, kad jums priešinsis tik vienas legionas, kurį turėsite kuo greičiau sunaikinti, o Treboniano Galo legionai tiesiog pasitrauks mums iš kelio į mišką. Jų neliesite. Supratote? Taurinai?
- Mano žvalgai ir tūkstantis galindų būsime miške šalia Vykinto žemaičių. Mūsų užduotis sustabdyti romėnus, jei tie bandys apeiti Vykintą mišku.
- Užteks žmonių užduočiai atlikti?
- Užteks,- patikino vadą Taurinas.- Miškas tankus ir romėnų raitininkai tenai kelių neras. Didelės pėstininkų pajėgos, puldamos mišku susilpnina savo pozicijas mūsų lauke. Manau, kad net visą romėnų legioną be vargo sustabdysiu toje tankynėje su savo žvalgais ir tūkstantėliu galindų lankininkų.
- Ką darysi su Treboniano Galo legionais, kai tie pasitrauks į mišką?- nuskambėjo Knyvos klausimas.
- Jau viską apgalvojau,- ramiai aiškino Taurinas.- Mano žvalgai jiems parodys takelius ir palengvins atsitraukimą.
- Puiku. Skomantai.
- Visa mano sūduvių kavalerija išsidėstys iš karto už Vykinto pėstininkų eilių,- Skomantas pasakojo apie savo vaidmenį mūsų įgyvendinant Knyvos planą.- Kai tik Vykintas atvers kelią-pulsime. Sakei, kad mus bandys sutikti Imperatoriaus sūnaus vadovaujama romėnų kavalerija. Sutriuškinę ją, trenksime iš šono romėnų centrui, sukelsime sumaištį ir iš karto atsitrauksime, užleisdami kelią Vykinto būriams. Tada lygiai taip pat trenksime dešiniajam romėnų sparnui ir, sukėlę sumaištį tenai, apsisuksime ir pulsime Imperatoriaus vadavietę ir rezervines romėnų pajėgas.

- Ar atsimeni įsakymą dėl Imperatoriaus sūnaus?- pasitikslino Knyva.
- Nei tėvas, nei sūnus neturi likti gyvi,- pakartojo gautą įsakymą Skomantas.
- Labai gerai,- vėl nusišypsojo Knyva, patenkintas tuo, kad jo vadai suprato anksčiau jiems išdėstytą planą ir patys apgalvojo visas smulkmenas.
- Ruiki.
- Aš ir tūkstantis mano galindų būsime kartu su germanais ir avarais kairiajame krašte. Germanų pėstininkai stovės iš karto už įtvirtinimų. Už jų stovės mano galindai ir galiausiai bus avarai, kuriuos nusodinsiu nuo žirgų. Kai Skomantas su saviškiais trenks prieš mane esantiems romėnų legionams, pereisiu į puolimą. Iki tol mano pareiga išsilaikyti neatsitraukus.
- Gerai. Tavo krašte bus sunku, bet aš stebėsiu padėtį ir jei tik prireiks, pasiūsiu tau į pagalbą kuršius. Be to, rezerve pasiliksiu tūkstantį lietuvių, kurie taip pat galės tave paremti. Austėjau.
- Aš vadovausiu centrui,- pradėjo aiškinti sembų rikis.- Centre stovės visi mano sembai ir Garbaus getai. Pradinė mano užduotis – atlaikyti pirmą romėnų puolimą. Vėliau, kai tik Skomantas smogs prieš mane stovintiems legionams, pereisiu į puolimą ir, kartu su atskubėjusiu Vykintu, apsupsiu ir visiškai sunaikinsime romėnų centrą.
- Pasak mūsų žinių šaltinio, prieš tave stovės didžiausios Imperatoriaus pajėgos. Turbūt, penki legionai,- aiškino Austėjui Knyva.- Tame tarpe visi rinktiniai veteranų legionai.
- Niekis,- šyptelėjo Austėjas.- Tiek mano, tiek Garbaus vyrai nėra iš molio drėbti. Atsilaikysime. Tik ar žinių šaltinis yra patikimas?
- Kol kas neapvylė,- ištarė Knyva.- Jis labai suinteresuotas mūsų pergale ir yra visai šalia paties Romos Imperatoriaus. Dabar atskleisti jo vardo negaliu net jums, mano draugai. Su jo patikėtiniu bendrauja Pavijus. Pasak mūsų etrusko, gaunamos žinios yra patikimos. Aš Pavijumi tikiu...
- Reiškia tikėsime ir mes,- įsiterpė Kaunas, taip pabaigdamas šnekas apie gaunamas iš romėnų stovyklos žinias.
- Ar dar turite klausimų?- apžvelgęs bendražygius, pasidomėjo Knyva ir po keliolikos sekundžių tylos pratęsė.- Gerai... Jei klausimų nebėra, tada visi eikite ruošti mūšiui. Po kelių valandų susitiksime per apeigas.

Dar po poros minučių Knyvos rikiai išsivaikščiojo pas jiems patikėtus karius, o tuo pačiu metu lygiai toks pats mūšio aptarimas vyko priešingame lauko krašte buvusioje romėnų stovykloje, kur lygiai taip pat buvo kuriami mūšio planai, statomos oro pilys bei galvojama apie būsimą pergalę.

- Taigi,- šioje kompanijoje paprastai skambėdavo tik Imperatoriaus balsas ir dabartinis mūšio planų aptarimas nebuvo išimtimi.- Penki mano legionai smūgiuos į centrą ir, pralaužę barbarų gynybą, apsups dešinįjį jų sparną bei jį sunaikins. Tarp jų bus visi trys, jau ne vienus metus

mano vadovaujami ir mūšiuose pasižymėję, rinktiniai veteranų legionai. Kairiajam mūsų kraštui vadovaus Tacitas. Jo legionas ir vienas Treboniano Galo legionas puls prieš juos stovinčius barbarus ir, kartu su centre prasiveržusioms mūsų pajėgoms, jį sunaikins. Tada pasitrauks ir praleis mano sūnaus vadovaujamus raitininkus, kurie smogs priešų stovyklai bei išlaisvins į nelaisvę paimtus Romos piliečius ir kitus provincijų gyventojus. Sutriuškinus centrą ir dešinią Knyvos plėšikų kraštą, visi apsisuks ir sunaikins kairiajame barbarų sparne esančias pajėgas. Jie patys save įvarė į kampą ir neturės kur trauktis. Už jų tik pelkės plyti, o tankiais miškais nedaug tesugebės išsigelbėti. Mūsų dešiniajame sparne kausis abu neseniai iš Romos atvykę naujokų legionai. Jų užduotis – kovoti per daug nespaudžiant priešo ir sulaukti, kol atvyks mūsų centre ir kitam krašte kovoję legionai. Vienas Treboniano Galo legionas, vadovaujamas paties legato, liks rezerve. Aš suprantu, legate, kad, būdamas rezerve, Jūs negalėsite dalyvauti mūšyje ir, tikiuosi, tuo Jus labai neįžeisiu.

- Aš karys, mano Imperatoriau. Kur Cezaris nurodys, ten aš ir kausiuos. Jei mano vieta rezerve, reiškia būsiu rezerve,- ramiai atsiliepė Tebonianas Galas, kurio planų įgyvendinimui labai tiko tokia dislokacijos vieta.
- Chm,- truputį nusivylęs atsikrenkštė Imperatorius, kuris tikėjosi, kad legatas kitaip sureaguos į tokį pažeminimą.- Reiškia viskas gerai. Tiesa, dėl Knyvos... Pasistenkite jį paimti į nelaisvę. Noriu, kad tas sumautas barbaras, sukaustytomis kojomis ir rankomis, eitų paskui mano vežimą triumfo eisenos metu. Supratote?
- Taip, Imperatoriau,- nuskambėjo vieningas karininkų atsakymas.
- Puiku,- nusišypsojo Gajus Trajanas Decijus.- O dabar eikite pas savo karius ir ruoškite juos mūšiui. Manau, kad planas yra labai aiškus.

Romos karininkai, vienas po kito saliotavę Imperatoriui, pasišalino iš imperatoriškosios žygio palapinės. Paskutinis išėjo Trebonianas Galas. Visą pasitarimą buvęs ramus ir kontroliavęs savo emocijas, išeidamas legatas piktdžiugiškai nusišypsojo, pasidžiaugdamas, kad puikiai įspėjo būsimą Imperatoriaus sukurtą mūšio planą bei Knyvai perdavė tikslius duomenis. Šis momentas galėjo būti lemiamas ne tik Trebonianui Galui ar Gajui Trajanui Decijui, bet ir visai Romos imperijai. Jei Imperatorius būtų pamatęs legato šypsnį ir įtaręs klastą bei paskutiniu momentu pakeitęs mūšio planą, viskas galėjo baigtis kitaip. Tačiau Imperatorius nežiūrėjo į savo, kaip Gajus Trajanas Decijus manė, sugniuždytą priešininką ir piktdžiugos to veide nepastebėjo. Imperatorius buvo labai užsiėmęs... Jis ragavo ką tik iš Romos atgabentą vyną ir grožėjosi ką tik atvykusia nauja verge.

.....

Reginyje ir vėl buvo kažkas didingo... Knyva jau ne kartą stebėjo vaidilų atliekamas apeigas, bet kiekvieną sykį pajusdavo kažkokį neapsakomą vienybės ir didingumo jausmą. Atrodo, kas gali būti ypatingo degančioje ugnyje, juodo buliaus nudūrime, žolių deginime, vaidilučių giesmėse. Nieko net panašaus į išpuoštas šventyklas ir jose skambančias garsias dainas. Tačiau ypatingas buvo pats apeigų atlikimas. Krivaičio rimtis ir iškilmingumas, vaidilučių susikaupimas... Šie žmonės tikėjo tuo, ką darė. Galima net kitaip pasakyti, jie gyveno tuo ką darė, buvo atsidavę tam visa savo širdimi ir esybe. Ir tas jų tikėjimas, tas atsidavimas, kartu su kiekvienu ritualiniu judesiu ir su kiekviena traukiamos giesmės nata sklido aplinkui, kaip banga panardinanti visų juos matančių ir girdinčių vyrų bei moterų širdis ir protus. Kariai, stebėdami Brutenį ir vaidilutes, visų pirma jas jautė ir tada suprato. Suprato kiekvieno ritualinio judesio prasmę, kiekvieno skambančios giesmės žodžio paskirtį. Kai karių protai pildėsi suvokimu, jų širdys tapo sklidinios neapsakomo pasididžiavimo savo gentimis ir bendražygiais, neapsakomo vieningumo su kiekvienu gyvu padaru ir su pačia Motina Žeme. Kariai jau prieš tai žinojo, kad jų priešas yra Roma, tačiau dabar jie savo esybe tai pajuto. Jie pajuto, kad yra pačios Motinos Žemės gynėjai nuo ją niekinančių, blogiausiomis ydomis persisunkusių romėnų.

- Šie kariai tikrai nebėgs iš mūšio lauko,- sušnibždėjo šalia Knyvos stovėjęs Pavijus, pirmą kartą gyvenime išgyvenęs tokius jausmus.
- Nebėgs,- kupinu pasididžiavimo balsu atsiliepė Knyva.- Galbūt jie bijos, bet dabar jų širdys bus stipresnės už bet kokį baimės kirminą, bandantį užvaldyti jų sielas.
- Tikrai,- susižavėjęs pritarė Pavijus.- Šitos apeigos... Aš nesu niekada gyvenime patyręs ko nors panašaus. Net tada kai laidojome Medą...
- Tada apeigas atliko ne Brutenis,- paaiškino Knyva.- Tik labai retas vaidila sugeba taip veikti stebinčius jo apeigų atlikimą. O Brutenis yra pats geriausias. Jis tiesiog susilieja su pačiomis apeigomis, tampa jų dalimi, pasiekia beveik nesąmoningą būseną ir tuo pačiu neapsakomu būdu perduoda visus savo jausmus ir pojūčius aplinkiniams. Mes pradėdame jausti tai ką jaučia jis ir suprasti tai ką supranta jis. Štai kodėl aš kviečiausi Brutenį pas save ir nepradėjau lemiamo mūšio, kol jis neatvyko. Joks kitas man žinomas vaidila taip atlikti apeigų nesugebėtų. Anksčiau buvo dar vienas...
- Kas toks?- smalsiai pasidomėjo Pavijus.
- Almantas. Kol dar buvo nepasenęs ir nepasirinkęs keistą ir man nesuprantamą vidinį dvasios kelią,- kiek liūdnai atsiliepė Knyva, prisiminęs tą įspūdingą liepsnojančiomis akimis vaidilą Almantą, kurį matė vaikystėje ir tą, juodų minčių bei vidinės klastos suėstą Krivaitį Almantą, kurį matė prieš išvykstant į žygį. - O dabar nustok blaškytis ir žiūrėk toliau. Vaidilutės girdys Motiną Žemę buliaus krauju ir barstys žolėmis, meldamos jos pagalbos. Krivaitis buliaus širdį,

apvyniotą Motinos Žemės išaugintomis žolėmis plikomis rankomis įdės į ugnį, taip meldamas paties Praamžio pagalbos. Jei Krivaičio rankos neapdegs jam dedant aukas į ugnį, reiškia Praamžis aukas priėmė ir bus maloningas.

- O?- pradėjo Pavijus.
- Neapdegs,- nutraukė etruską Knyva.- Kai Brutenis pasiekia tokią sąmonės būseną kaip dabar, net ugnis jo beveik neliečia. Brutenio rankos niekada neapdega. Aš net manau, kad jis dabar pats žengęs į ugnį nepajustų jokio skausmo. Stebėk ir bandyk visa tai pajauti. Pajausk šilumą ant rankų, kurią šalia ugnies jaučia Brutenis. Pajausk vienovę su visais kariais, su pačia ugnimi ir krauju pagirdyta Motina Žeme. Dabar tylėk ir pajausk...

Ir Pavijus jautė... Viską jautė... Jau po apeigų, sukrėstas iki širdies gelmių, jis vėl ir vėl pergyveno šventumo ir patirtos tikros laimės jausmą, saugodamas jį ir bandydamas neleisti jam išsisklaidyti. „Dabar aš žinau, kodėl Knyvos vyrai pasiryžę paaukoti gyvybes gindami savo žemes,“ galvojo Pavijus. „Jie gina savo šventovę, savo širdies tyrumą, savo gyvenimą. Ir aš būsiu su jais. Gal ne kaip karys, tačiau būsiu šalia... Kai grįšim atgalios, pasikalbėsiu su Bruteniu apie tai. Keista, niekuomet anksčiau net nepagalvojau apie buvimą šventiku ar žyniu, o dabar labai noriu būti vaidila ir vienyti šiuos žmones taip, kaip tai daro Brutenis. Tik ar aš sugebėsiu...“

.....

- Ei, tingine, kelkis,- kumštelėjo Mėnulis kietai įmigusią Saulutę.- Tavo eilė Žemę stebėti.
- Aaaa,- praplėšė akis Saulutė.
- Ne aaa, o kelkis greičiau,- pyktelėjo Mėnuo, kuris pats norėjo greičiau pasinerti į saldų miegą.- Ir žvilgtelk apačion... Na ten... Žinai, kur tas jaunas kuršis su savo vyrais.
- O ką?- šūktelėjo susidomėjusi Saulutė, kuriai išgaravo visi miegai.- Kas nors vyksta?
- Atrodo, kažkas labai didelio nusimato. Visą naktį žmonės ten ir šen šmirinėjo, rikiavosi, mankštinosi. Gal vėl kokios kautynės? Papasakosi... O dabar einu miegoti. Visą naktį plušau, bluoso nesudėjau.
- Aha... Saldžiū,- tarstelėjo Saulutė, taisydamosi savo spindulėlius ir, kaip ir kiekviena moteris, gražindamosi prieš darbo dieną. Kai kada, ypač apniukusiais šaltos žiemos rytais, Saulutė ilgai ruošdavosi, kol pagaliau tingiai pasileisdavo į savo kasdieninę kelionę dangaus skliautu. Šį kartą viskas buvo kitaip. Jau labai smarkiai spirgėjo amžinas Saulutės variklis Smalsumas, neleidamas jai net kaip reikiant pasipuošti ir versdamas kuo greičiau praplėsti nakties tamsą. Gal būtent dėl to spirgėjimo 251 metų sausio 4 diena išaušo nors ir žvarboka, bet saulėta ir

maloni. Vikrūs Saulutės pasiūsti spindulėliai greitai sudraskė paskutines nakties drapanas ir apšvietė ilgas didžiulių, viena priešais kitą išsirikiavusių armijų eiles.

- Žiūrėk tu man, Mėnulis atspėjo, bus dar vienos kautynės,- pati sau pasakė Saulutė ir pasijuto truputį nusivylusi. Kaip jau minėjau, ji buvo labai taiki Saulutė, kuri neypatingai mėgo žiūrėti kaip miršta žmonės. - Aha, štai ten Knyva, o ten kitoje pusėje ant kalvelės sėdi Romos imperatorius. O kas gi ten už jo? A, tai tos abi bjaurios senės, Lemtis su Mirtimi.

Kaip tik tuo metu pastebėjusios, kad Saulutė nukreipė savo žvilgsnį į jas, abi senos draugės pradėjo kikenti, o Mirtis net pamojavo Saulei savo kaulėta ranka.

- Ša,- galiausiai nutildė save ir draugę Lemtis.- Užteks... Dabar žiūrėk, mūšis prasideda.
- Tu tikra, kad mes užėmėme pačias geriausias vietas?- dar pasidomėjo Mirtis.- Romėnai atrodo tokie stiprūs... Jei pagrindinis veiksmas suksis kitoje pusėje, man prireiks laiko tenai nusigauti derliaus surinkti.
- Nepergyvenk,- nuramino ją Lemtis.- Ar aš tave kada nors klaidingai nuvedžiau? Visada parodydavau derlingiausias vietas.
- Na...- pradėjo Mirtis.
- Tie kartai nesiskaito,- atšovė pašnekovė.- Tai Atsitiktinumas man viską sumaišė. Aš nekalta... Pažadu, kad šį kartą jokio Atsitiktinumo šalia nėra.
- Tada gerai,- linktelėjo Mirtis.- Tačiau, žiūrėk koks savimi pasitikintis tas Romos imperatorius. Jis gi protingas vyras, gal žino tai, ko tu nežinai?
- Kur gi,- paniekinamai numojo Lemtis.- Tas jo pasitikėjimas mane dar labiau linksmina. O dabar ša, žiūrėk kautynes, stebėk Imperatorių ir klausykis jo žodžių.
- Matote, - kaip tik tuo metu Imperatorius atsisuko į už jo susispietusius karininkus ir gurkštelėjo vyno iš auksinės taurės.- Aš ir vėl buvau teisus. Barbarai nulipo nuo žirgų ir stos prieš mūsų legionus pėsti. O ką tai reiškia?
- Gal tai, kad jie nesugebės pabėgti?- skubiai atsiliepė Gajaus Trajano Decijaus sūnus, stovėjęs tarp karininkų.
- Teisingai,- šyptelėjo Imperatorius.- Jie niekur nuo mūsų nepabėgs. Dar niekada pėsti barbarai nesugebėjo pasipriešinti mūšiuose užgrūdintiems Romos legionams. Įstumsime visus į pelkes ir ten sugaudysime kaip kiškius. Pradėkime... Signalą pulti...

Nuskambėję trimitų garsai ir juos pakeitęs dešimčių tūkstančių į puolimą einančių legionierių kojų keliamas dundėjimas, karininkų šūksniai, tolumoje skambantys barbarų karo šūksniai, nerimstančių žirgų žvengimas... Visa ši kakofonija, staiga užpildžiusi būsimo mūšio lauką, lyg rėkė, virpindama kiekvieno ją girdinčio nervus – „Prasidėjo“.

Lygios, darniai žygiuojančių legionierių gretos kėlė susižavėjimą ir baimę. Tiksliau, turėjo kelti baimę. Bent jau niekas, net iš pirmosios gretos stovinčių Knyvos karių, niekaip išoriškai neparodė, kad bijotų atplūstančios legionierių masės. Priešingai, jie atrodė tiesiog apimti kovinės ekstazės ir lyg berserkai pasiruošę pulti į pačią priešų tankmę. Tik drausmė ir vado valia laikė šiuos vyrus gretose. Darnus romėnų žygiavimas tęsėsi tol, kol jie nepriartėjo prie barbarų per šūvio atstumą. Tada tūkstančiai galindų ir avarų lankininkų pasiuntė savo mirtį nešančias strėles į artėjančius priešus. Tamsūs strėlių debesys vienas po kito krito ant legionierių, kurių eilės iš pradžių virptelėjo ir stabtelėjo, bet netrukus išsitiesė ir toliau ritmingai tęsė savo puolimą.

- Vėžlys,- nuskambėjo dešimčių karininkų įsakymai, nurodantys rikiuotės tvarką. Jiems paklusdami legionierių skydai vieningai pakilo virš karių galvų, apsaugodami nuo krintančių strėlių. Tik pirmos romėnų eilės neiškėlė savo skydų, o ir toliau juos laikė prieš save. Šių legionierių galvas dengė antroje eilėje stovinčių karių skydai.
- Neblogai,- ištarė Knyva šalia buvusiam Pavijui, stebėdamas romėnų manevrus.- Tik jų gretos suirs ties įtvirtinimais ir taps bevertėmis, atsitrenkusios į tokią pačią mūsų karių skydų sieną.

Kuršis ir ši kartą buvo teisingas. Kaip didžiulė tamsios, audringos jūros banga, pasiekusi krantą, pikta riaumodama plauna pakrantės kopas, taip legionierių gretos... Geriau pagalvojus, toks sulyginimas nėra teisingas. Milžiniškos, audringos jūros sukeltos bangos iš tiesų plauna ir suardo smėlio suneštas kopas, o romėnai tik bandė suardyti genčių karių eiles. Pasiekę atkakliai ir pasiaukojamai tūkstančių rūsčių vyrų ginamus įtvirtinimus, romėnai sustojo. Dingo jų išstobulintos kovos rikiuotėje privalumas, neteko savo pranašumų toks nepakeičiamas, kovojant kūnų spūstyje, romėniškas kardas. Legionieriai turėjo prasibrauti pro jų nekenčiamų ir niekinamų barbarų išstatytas užtvaras ir braudamiesi sumaišydavo savo rikiuotę. Tokioje kovoje barbarų naudojami ilgesni už romėniškuosius kalavijai bei kirviai pasirodė pranašesni nei daugelyje karų įgytoje patirtyje išstobulinti legionierių ginklai. Tačiau romėnai, ypač patyrę, daugelį metų kartu su Imperatoriumi prieš barbarus kariavę legionieriai, buvo per daug išdidūs, atkaklūs ir užsispyrę, kad susvyruotų tik susidūrę su sunkumais. Jie spaudė genčių karius, centimetras po centimetro grūsdamiesi į priekį, neprarasdami savo drausmės ir kovos įniršio. Eilė po eilės, kohorta po kohortos, legionas po legiono... Romėnų spaudimas nenusilpdavo nei minutei, tačiau ši kartą jie sutiko savęs vertus priešininkus. Tai vienoje, tai kitoje vietoje, legionieriai pasistūmėdavo toliau, praplėsdami vieną ar dvi genčių karių gretas, bet tučtuojau būdavo atbloškiami atgal. Jei romėnai savo puolimo įkarštyje tikrai priminė audringos jūros bangas, tai jų priešas buvo toli gražu ne toks birus ir minkštas kaip pajūrio smėlio kopos, bet labiausiai panašėjo į kietas, jokioms bangoms nepasiduodančias uolas. Tokia kova vyko ne visame lauke. Dešiniajame romėnų sparne išrikiuoti neseniai iš Romos atvykę naujokai, be jokio įkarščio kapojosi su prieš juos stovinčiais germanais ir labiau priminė ne

audringos jūros bangas, o raibuliuojančio ežero bangeles. Tačiau ten, kur kairiajame krašte puolė Tacito legionas, o, ypač centre, kur užsispyrusiai į priekį brovėsi Imperatoriaus legionai, kova virė be galo įnirtingai ir atkakliai.

- Sembai ir getai centre svyruoja,- pagaliau ištarė Knyva, įdėmiai stebėdamas kovos lauką.- Pavijau, siųsk žygūną pas Kauną. Tegul stoja į kovą kuršiai ir padeda Austėjui su Garbumi. Palauk,- staigiu rankos mostu Knyva sustabdė skubantį vykdyti gautą pavedimą Pavijų.- Antrą žygūną pas Vykintą. Tegul pradeda puolimą. Pasiimk didžiąją vėliavą ir, kaip sutarei, duok ženklą Trebonianui Galui, kad mes pradėdame vykdyti savą susitarimo dalį.
- Gerai, - linktelėjo galva Pavijus ir nuskubėjo prie žygūnų.

Tuo metu ramiai kautynes stebintis Imperatorius, rankos mostu pasikvietė arčiausiai buvusį karininką ir įsakė:

- Skubėk ir perduok mano įsakymą centre padvigubinti spaudimą. Dar truputėlis ir barbarai tenai palūš,- mostelėjęs ranka ir taip leidęs karininkui pasišalinti, Gajus Trajanas Decijus dar kartą pakėlė auksinę taurę prie lūpų ir, gurkštelėjęs, ištarė už jo susispietusiems karininkams.- Jeigu neatsitiks nieko nenumatyto, šį mūsų mes laimėsime. Nors turiu pasakyti, kad šie barbarai kaunasi įnirtingiau nei aš maniau. Germanai jau būtų palūžę nuo tokio mano legionierių spaudimo.
- O kas gali nenumatyto atsitikti?- paklausė Imperatoriaus sūnus.- Bent jau aš negaliu sugalvoti kaip galėtumėme išleisti pergalę iš rankų.
- Nežinau, sūnau,- gūžtelėjo pečiais Gajus Trajanas Decijus.- Likimo deivė yra nenuspėjama. Čia ji tau meiliai šypsosi, čia rodo aštrius dantis. Tikėkimės, kad dabar ji mums meiliai šypsosis ir šypsosis toliau.
- Va, va,- šyptelėjo Lemtis, kumštelėdama senus Mirties kaulus.- Girdėjai kaip jis protingai pasakė... Tie vargšai žmogeliai taip ir nesugebėjo išmokti atskirti švelnią šypseną nuo šypsio, rodant įkandimui paruoštas smailias iltis. Žiūrėk toliau. Dabar prasidės pats įdomumas ir tavo didysis darbymetis.
- Gerai jau būtų,- suniurzgėjo Mirtis.- Kol kas gyvybių derlius ne toks didelis kaip aš tikėjausi...

Dešimt minučių po šio pokalbio nevyko nieko naujo ir staiga virš Vykinto žemaičių eilių pakilo didžiulė vėliava su raudoname fone šuoliuojančiu vyčiu.

- Kas čia dabar?- nustebo Imperatorius, nuo savo kalvos pastebėjęs aukštai virš besikaunančių vyrų galvų ir net virš daugelio trypančių kojų sukeltų dulkių kamuolių iškilusią didžiulę ir ryškią vėliavą.- Kam jie tokią didelę vėliavą iškėlė?
- Gal taip perduodami jų vado įsakymai?- neužtikrintai spėjo netoliese stovėjęs Gajaus Trajano Decijaus sūnus.

- Ne,- nuskambėjo tvirtas Imperatoriaus atsakymas.- Tada vėliava kiltų nuo kalvos, ant kurios Knyva stebi mūšį, o ši pakilo dešiniajame barbarų kariuomenės sparne, iš karto už karių eilių arba net tarp jų. Taip duoti ženklą savo būriams yra nelogiška. Ar kas nors matote kokius pasikeitimus mūšio lauke?
- Nieko, mano Cezari,- vienas po kito atsiliepė karininkai, bandydami įžiūrėti karių judėjimą mūšio lauke.
- Tėve, žiūrėk,- staiga riktelėjo Gajaus Trajano Decijaus sūnus, kuris tarp visų galėjo pasigirti toliausiai matančiomis akimis.- Kairiajame mūsų krašte... Kur juda tas legionas? Jis juk turėtų keisti besikaunančias Tacito kohortas... Ar ne taip?

Šoktelėjęs iš savo vietos Imperatorius, numetė šalin vyno taurę ir kelias minutes įtemptai stebėjo įvykius kairiajame kariuomenės sparne.

- Žygūną pas Trebonianą Galą,- staiga riktelėjo Gajus Trajanas Decijus.- Įsakau jam ir jo rezerviniam legionui nedelsiant stoti į mūšį kairiajame sparne. Sūnau,- Imperatorius atsisuko į sūnų.- Skubėk pas savo raitininkus ir kartu su legato legionu pabandyk sulaikyti barbarų prasiveržimą kairėje.
- Kokį prasiveržimą, Tėve?
- Kuris bus,- nukirto daug neaiškindamas Imperatorius.- Kai stabilizuosite padėtį, susigražink į miškus pasitraukusius legionus ir nuvesk juos atgal į mūšį.

Nebeklausydamas nuskambėjusio atsakymo, Gajus Trajanas Decijus toliau susikaupęs stebėjo netikėtai besirutuliojančius įvykius.

- Gal dar spės,- beveik po dešimties minučių tylos vėl ištarė Imperatorius.- Gal Tacitas atsilaukys? Jis šaunus karininkas. Užsispyręs ir ištikimas... Toks greičiau mirs nei atsitrauks.

Imperatorius nežinojo, kad kaip tik tuo metu, bandydamas surikiuoti bekrinkančias savo legiono eiles, Tacitas krito stiprios žemaičio rankos nukreipto kardo perverta širdimi. Jo legionieriai jau nebegalvojo apie puolimą, bet gintis dar sugebėjo. Net be savo kritusio vado... Kurį laiką sugebėjo... Ištisas dešimt minučių... Gal kam šios dešimt minučių ir atrodys labai mažai, bet besikaunančiam už savo gyvybę, draugų ir priešų krauju apšlakstytam ir puolamam gerokai už save aukštesnių, stambesnių ir fiziškai stipresnių žemaičių, Tacito legionieriui šios dešimt minučių atrodė visa amžinybė, kurią jis ištvėrė tik begalinės drausmės dėka. Tačiau ir drausmė bei net labiausiai užgrūdinta valia turi savo ribas. Genčių karių šiame sparne buvo daugiau ir jie buvo stipresni. Kaip sniegas karštą pavasario dieną tirpo romėnų kohortos. Lyg lapai vėlyvą rudenį vienas po kito krito narsiausi ir labiausiai užsigrūdinę legiono veteranai. Galiausiai palūžo net drąsiausios legionierių širdys, subyrėjo beprotiškų pastangų dėka besilaikiusios rikiuotės ir prasidėjo bėgimas, o Tacito legiono karių protus ir sielas užvaldė vienas vienintelis troškimas- išgyventi.

- Imperatoriau,- sunkiai šnupuodamas išbėrė atskubėjęs Gajaus Trajano Decijaus sūnaus atsiųstas žygūnas.- Tacito legionas subyrėjo ir bėga, o Treboniano Galo legionai pasitraukė į mišką.
- Kodėl aš matau puolančią tik mūsų kavaleriją?- nekreipdamas dėmesio į žygūną, Imperatorius paklausė aplinkui stovinčių karininkų.- Kur Trebonianas Galas su savo rezerviniu legionu?
- Cezari, Trebonianas Galas pasitraukė iš mūšio lauko. Jūsų sūnus paprašė perduoti, kad vienas pabandys sulaikyti barbarus kairėje ir prašo atsiųsti jam legioną iš centro,- priklausęs ant vieno kelio ir nulenkęs galvą, žygūnas pranešė blogas žinias.
- Ar grįžo mano centre esantiems legionams įsakymą nešęs žygūnas?- nervingai pasidomėjo Imperatorius.
- Taip, Cezari,- nuskambėjo atsakymas.- Ką tik sugrįžo. Barbarai centre perėjo į puolimą. Jų spaudimas tiesiog beprotiškas. Mūsiškiai priversti vien tik gintis ir negali skirti legiono kairiojo krašto apsaugai.
- Tu,- mostelėjo ranka Imperatorius vis dar klūpinčiam žygūnui.- Perduok centro ir dešiniojo sparno legionams iš lėto trauktis. Šis slėnio kraštas yra siauresnis. Legionai galės persirikiuoti ir sėkmingai gintis nuo barbarų spaudimo. O tu,- Gajus Trajanas Decijus dūrė pirštu į arčiausiai stovintį karininką.- Pasiimk kelis sargybinius ir, pasivijęs Trebonianą Galą, jį suimk bei perimk vadovavimą jo legionui. Tada kaip įmanoma greičiau grįžk atgal į mūšio lauką.

Net nežiūrėdamas į skubančius jo nurodymus pildyti karininkus, Imperatorius vėl įsmeigė savo akis į mūšio lauką.

- O Dievai!- galiausiai jau nevilties kupinu balsu šūktelėjo Gajus Trajanas Decijus.- Kodėl Jūs taip su manimi pasielgėte?

Imperatorius buvo patyręs karvedys ir iš karto perprato genčių karių manevrų esmę. Tik pamatęs kaip pėsti barbarai prasiskyrė ir praleido darnias raitininkų eiles bei įžiūrėjęs blizgančius prieš saulę raitelių šarvus bei plevėsuojančias vėliavas, jis viską suprato.

- Jie nesivys bėgančių Tacito karių ir nesuteiks mums laiko!- šaukė neviltyje Imperatorius.- Kavalerija jų nesustabdys ir tada seks smūgis centrui ir dešiniam kraštui. Trauktis, tučtuojau trauktis!

Tačiau trauktis jau buvo vėlu. Kaip audringas vėjas nunešantis smėlio smilteles, taip jotvingių sunkioji kavalerija beveik nesustodama „išnešiojo“ jai kelią užtvėrusius romėnų raitininkus. Vienas pirmųjų su krūtinę pervėrusia sūduvio kario ietimi krito beatodairiškai narsus Gajaus Trajano Decijaus sūnus, kaip visuomet buvęs savo karių priešakyje. Toliau viskas vyko pagal Knyvos planą. Kavalerijos smūgis romėnų centrui ir dešiniajam kraštui. Tada žemaičių pėstininkų smūgis centre buvusiems legionams, juos apsupant. Naujokų legionierių iš dešiniojo sparno paniškas bėgimas po jotvingių kavalerijos smūgio ir, galiausiai, sūduvių raitininkų puolimas prieš bandantį bėgančius

legionierius aplinkui save suburti Imperatorių ir jo palydovus. Veltui Gajus Trajanas Decijus iki paskutinės minutės dairėsi atvykstančio Treboniano Galo legiono. Jis nežinojo, kad tuo metu, kai keli tūkstančiai aplinkui savo Imperatorių susispietusių legionierių ruošėsi atremti sunkiosios sūduvių raitijos puolimą, pasiūstas suimti legatą karininkas jau buvo kritęs nuo paties Treboniano Galo, atsisakiusio vykdyti Gajaus Trajano Decijaus įsakymus ir iškėlusio maišto vėliavą, rankos. O tada... Tada prasidėjo pasiūtęs išsišiepusios Mirties šokis. Mirties, kuri savo svaigulyje sukosi tiek apsuptame Romos legionų centre, tiek tarp aplinkui Imperatorių susispietusių legionierių eilių. Su didžiausiu pasimėgavimu, mostelėjusi dalgiu ir nutraukusi Gajaus Trajano Decijaus gyvybės giją, Mirtis atsikususi padėjo savo draugei Lemčiai už puikiai parinktą gyvybių derliaus vietą.

- Nesidžiauk,- šyptelėjo Lemtis.- Geriau skubėk ir sukis kol dar gali. Knyva ką tik įsakė likusius legionierius paimti į nelaisvę. Jis ruošiasi Kernavės pilį sutvirtinti ir Vilniuje pastatyti stipresnę pilaitę, todėl jam reikia vergų rankų.
- Och nenaudėlis,- pyktelėjo Mirtis.- Na nieko, kada nors ir Knyvos gyvybė kris nuo mano dalgio kirčio.
- Kada nors kris,- sutiko Lemtis.- Bet dar ne greitai...

251 mūsų eros metai sausio 15 diena. Romos imperijos Mezijos provincija.

Lygios išrikiuotų trijų legionų karių eilės kėlė didžiulį gaudesį, vieningai skanduodamos: „Imperatorius! Imperatorius!“. Priešais savo būrius stovintys karininkai saliotavo, sveikindami prajojantį naująjį Romos Imperatorių. Visos skanduotės ir visi sveikinimai šlovino tikrai jį. Tai buvo jo svajonių išsipildymas, aukščiausios šlovės valanda. Tai buvo pati laimingiausia Treboniano Galo gyvenimo akimirka. Tik jis pats neatrodė labai laimingas. Iš dalies tai buvo kaukė- patyręs ir rūstūs karys, ką tik netekęs mylimo Imperatoriaus, negali atrodyti laimingas. Tačiau iš dalies tai buvo ir tiesa. Svaiginantį nežabotos laimės pojūtį temdė lengvi rūpesčių debesėliai, susiję su būsimu susitikimu. Susitikimu, kuris buvo paskirtas viduryje lauko stovinčioje palapinėje, link kurios dabar ir jojo Imperatorius Trebonianas Galas su savo sargybiniais bei palyda.

- Kokios šaunios karių eilės, kokie stiprūs mūsų legionai!- neiškentęs ir nesuvaldęs emocijų šūktelėjo vienas iš karininkų, įsimintame, neseniai įvykusiame, mūsų vadovavusių naujokų legiono kohortai.
- Tu, Kasijau, keistas žmogus,- rūsčiu žvilgsniu nužvelgė išsišokėlį Imperatorius.- Kitoje lauko pusėje stovi tris kartus stipresnė barbarų kariuomenė, o mes jojame susitikti su jų vadu ir jo rikiomis, tikėdamiesi išsiderėti kuo geresnes taikos sąlygas. Ko vertos karių eilės gali įsitikinti ne

rikiuotės metu, o kautynėse. Stipriausi mūsų legionai visiškai sunaikinti. Šiaip ne taip iš pabėgėlių surinkome vieną legioną. Kiti arba negyvi, arba patekę į nelaisvę, arba vis dar slapstosi apylinkėse. Tai, kad baik čia džiūgauti, pasitempk ir bent jau atrodyk rimtas ir patikimas Romos karininkas.

Trebonianas Galas pradėjo dar labiau nervintis nei prieš tai. „O jei Knyva mane išduos ir nuspręs sunaikinti ir mano legionus bei pulti Romą“, - ilgai miegojusios fobijos vėl pabandė išlįsti į paviršių, primindamos apie gaisro pašvaistės nušviestus žiaurių „sarmatų“ raitininkų šešėlius. „Tada aš žuvs... Pasitraukti nespėsime, o pasipriešinti nesugebėsime. Kelias į Romą jam būtų atviras. Su tokia jėga, kokią turi dabar, jis į miltus sumaltų tuos kelis italikų legionus, kurie dar galėtų pastoti jo kariams kelią, ir užimtų patį Amžinąjį miestą. Tik ar jis taip darys? Iki šiol atrodė, kad jis visada yra sąžiningas. Gal jis net iš tų retų kvailių, kurie visuomet laikosi duoto žodžio? Tada man pasisekė. Nors kokie dar čia žodžiai, kai tokios nuostabios galimybės atsiveria. Vergus išsiųstų su keliais tūkstančiais sargybinių per upę, o pats su visais vyrais... Aš taip ir pasielgčiau... O Fortūna, atsuk savo veidą į mane, padaryk taip, kad Knyvai užtemptų protas ir jis nuspręstų pasitraukti bei tesėti duotą žodį.“ Taip bemintydamas buvęs legatas, o prieš tris dienas legionierių paskelbtas Romos Imperatoriumi, kartu su lydinčiais karininkais prijojo viduryje lauko stovinčią didžiulę, specialiai vadų deryboms pastatytą, žygio palapinę, kurioje ir turėjo vykti derybos tarp jo ir Knyvos. Kuršis su savo rikiomis jau stovėjo šalia jos ir laukė atvykstančių romėnų. „Stiprūs vyrai tie barbarai,“ - Trebonianas Galas nužvelgė pasitinkančiuosius, prieš savo valią žavėdamasis Knyvos rikių išvaizda. „O šitas tai tikras milžinas. Tokį stipruolį tik vieną kartą kažkada tarp Nubijos samdinių esu matęs“, - toliau galvojo Imperatorius, žiūrėdamas į Vykintą, kuris šalia atvykusių legionierių atrodė kaip pilies bokštas tarp namukų.

- Būk pasveikintas, Didysis riki Knyva,- linktelėjo galva Trebonianas Galas jo laukiančiam Kernavės rikiui.- Džiaugiuosi, kad kilę nesusipratimai tarp Romos ir Sarmatų genčių gali būti išspręsti geranoriškomis derybomis.
- Būk pasveikintas ir tu, Imperatoriau,- atsiliepė Knyva nepriekaištinga lotynu kalba.- Tebūnie tavo valdymas ilgas ir laimingas. Tikiu, kad mes išspręsime visus ginčytinus klausimus ir surasime abiem pusėm tinkamą išeitį. Tik viena pastaba - mes nevadiname savęs sarmatais.
- O kaip Jus vadinti?- pasidomėjo Trebonianas Galas, džiaugdamasis, kad Didysis riki pasirodė besąs malonaus veido, atviro ir tiesaus žvilgsnio ir dar išsilavinęs žmogus. Toks, kuris, buvusio legato nuomone, tikrai galėtų iškrėsti kvailystę ir dabar, kai jau beveik nugalėjo, pasitraukti iš Romos Imperijos žemių dėl tokio nieko nereiškančio dalyko kaip garbė.- Mano raštininkai surašys pasiektą susitarimą ir turės kaip nors jus apibūdinti. Būtų labai nepatogu vardinti visas gentis, kurios dalyvauja šiame žygyje.

- Na gerai,- šyptelėjo Knyva.- Tegu rašo ką tik nori: sarmatai, getonai ar gudojai. Koks skirtumas...
- Tai tebūnie gudojai arba getonai. Rinkis pats,- atsisukęs į raštininką, pasakė jam Trebonianas Galas. Tas linktelėjo galva ir atidžiai užsirašė „gutones“.²⁴
- Tai, jei jau dėl pavadinimų išsiaiškinome, gal užėikime į vidų ir aptarkime likusias sąlygas,- šypsodamasis Knyva parodė į atvirą palapinės įėjimą.
- Mielai,- draugiškai linktelėjo Imperatorius ir žengė į vidų. Trebonianas Galas stengėsi atrodyti mandagus ir taikus, bet tvirtas ir nelinkęs per daug nuolaidžiauti žmogus, tačiau viduje niekaip negalėjo nustoti kartojęs maldų, skirtų lemties deivei Fortūnai.

251 mūsų eros metai vasario 5 diena. Danubės upė.

Tamsūs ir šalti upės vandenys grėsmingai gurgėdami plovė pakrantės akmenis. Žiema pasitaikė šilta ir todėl dažniau lijo nei krito sniegės, kurios, atsidūrusios ant žemės, greitai ištirpdavo ir prisijungdavo prie begalės čiurlenančių ir įsilieti į Danubę skubančių upeliukų. Plūstant ir plūstant naujoms vandens masėms, upė, pajutusi augančią jėgą, po truputį pradėjo „mankštinti raumenis“ ir dairytis į viliojančiai atrodančias pakrantės žemes. Iš pradžių negarsus gurgėjimas sulig kiekviena diena garsėjo, o jame skambantys žodžiai pradėjo bauginti baukščius pakrantės medelius. „Paskandinsiu, nuplausiu, apsemsiu“,- gąsdino upė, o medeliai jos bijojo ir ta baimė dar labiau linksmino tamsia vandenų juosta pasipuošusią Danubę. Anksčiau linksmino... Dabar upė nebežiūrėjo į medelius ir nebesidžiaugė augančia jų baime. Ji niūriai žvelgė į žmones, kurie visiškai nebijojo jos sraunių vandenų. Maža to, lyg norėdami įžeisti Danubės savimeilę, žmonės truputį daugiau nei per savaitę pasistatė medinį tiltą ir susiruošė pereiti sraunią jos tėkmę net nesušlapę kojų.

- Ach, kaip norėčiau pačiupti bent vieną iš tų nenaudėlių, apglėbti savo vandenimis ir išstumti iš jų tą šlykštų orą, kurio jie kvėpuoja,- griaudėjo upė. Griaudėjo, bet niekas iš žmonių į tai dėmesio nekreipė.

²⁴ Žinoma, jei Knyva vis tik būtų išvardijęs visas žygyje dalyvaujančias gentis, vėliau nebekiltų ginčių apie „gotų“ kilmę ir aiškinimų apie jų germaniškumą. Kaip jau minėjau, nei viena iš „gotų“ germaniškumą patvirtinančių teorijų neturi jokio realaus pagrindo. Visada remiamasi tuo pačių vieninteliu ir iš esmės klaidingu šaltiniu Vyskupo Ulfilos (Wulfilos) Biblija. Bandytas versti žodžius „gutones“ ir „gotones“ kaip gotų tauta, tėra vieno asmens fantazijos vaisius, kurį, nepaisant visiško jo nepagrįstumo, aklaai kartoja net tokie lietuvių kalbininkai kaip Zigmas Zinkevičius.

Tik išaušus vasario penktajai dienai, per tiltą tvarkingomis kolonomis plūstelėjo kariai, būriais sliūkino belaisviai, vienas po kito riedėjo grobiu apkrauti vežimai. Ši milžiniška masė kėlė tokį triukšmą, kad nustelbė net grėsmingą upės gaudimą.

- Dabar aš žinau kas tai yra tvarkingas chaosas,- nuskambėjo balsas ant netoli upės krantų dar Romos Imperijos pusėje esančiose žemėse stūksančios kalvos. Balsas priklausė vyrui, kuris būrelyje kitų vyrų bei kelių moterų stebėjo besikeliančius per Danubę karius.
- Pavijau, negi tu nestebėjai mūšio? Ten buvo ta pati tvarkinga betvarkė,- tęsdamas prieš tai nuskambėjusią mintį atsiliepė Kaunas.- Tai tik Knyvai atrodė, kad viskas vyksta pagal planą. Atskleisiu tau paslaptį: jokio plano nebuvo ir tik todėl mes nugalėjome romėnus. Matai, jie įpratę veikti kai viskas tvarkinga ir suplanuota, o mes papratę prie visiškos betvarkės ir plano nebuvimo. Todėl jie truputį pasimetė ir mes laimėjome.
- Žinoma,- rimtai linktelėjo Pavijus, kuris jau suspėjo perprasti Kauno juokavimo stilių. Iš pradžių etruskas visą laiką apsigaudavo ir, pamatęs kaip rimtai ir su solidžia veido išraiška Kaunas sako visiškas nesąmones, jomis patikėdavo taip labai pralinksmindamas kitus rikius. Tačiau, ilgainiui Pavijus išmoko „žaidimo“ taisykles ir sugebėdavo atsikirsti taip, kad dažnai net suglumindavo patį Kauną.- Lūžis mūšyje prasidėjo kai į kovą ėjo Kauno vadovaujami kuršiai. Matot, jie ėjo pro maistui laikytus galvijus, kurie išsigandę Kauno veido išraiškos, pradėjo garsiai bliauti ir mūkti. Tie garsai sutrikdė romėnus, kurie pagalvojo, kad dabar juos puls karvių banda ir kiek atsitraukė. Va taip pavyko genealus Kauno sumanymas apsimesti jaučiais,- Pavijaus žodžius nulydėjo draugiškas juokas, kuris dar labiau sustiprėjo kai Kaunas nesugebėjo iš karto atsikirsti ir pakėlė rankas pripažindamas savo pralaimėjimą. Pavijus iš esmės nemelavo. Iš tiesų, kuršiams žygiuojant padėti centre besikaunantiems kariams, kilo labai didelis triukšmas, sklidęs iš šalia laikytų galvijų aptvarų. Žinoma, romėnai jo negirdėjo ir išsigąsti negalėjo...

Vyrai ir prie jų prisijungusi Rėda su keliomis savo vaidilutėmis linksminosi iš širdies. Vienas po kito skambėjo juokeliai, sukeldami draugišką, kai kada erziliukų žvengimą primenantį juoką. Tik vienas žmogus nesidžiaugė. Negalima sakyti, kad jis liūdėjo, tačiau šypsena nei karto nenuskaidrino jo veido, o žvilgsnis, įsmeigtas į tamsius Danubės vandenį, rodė, kad ne visos jo galvoje besisukančios mintys yra šviesios.

- Ko liūdi, Knyva?- šalia nuskambėjo raminantis ir kupinas šilumos Brutenio balsas.
- Nežinau, Krivaiti,- papurtė galvą Knyva.- Sąžiningai sakau, nežinau. Mes nugalėjome, privertėme Romą sudrebėti. Dabar ramiai pasitraukiame su visu grobiu ir vergais. Maža to, romėnai sutiko kasmetinę duoklę mums mokėti ir jau dabar išmokėjo didžiulę išpirką. Trebonianas Galas galvojo, kad mane apgavo ir pigiai išsisuko, bet iš tiesų, tai aš jį apvyniojau

aplinkui pirštą. Kariai jau buvo pavargę bei pasiilgę savo šeimų ir namų. Todėl ilgai kariauti mes nebegalėtumėme. Atsitraukti paėmus didžiules dovanas buvo geriausia išeitis. Tokie žygiai negali trukti ilgai. Ilgesnei kovai, kuri truktų kelis metus, reikėtų leisti kariams pasiimti savo šeimas. O aš labai to nenoriu. Blogos čia žemės... Labai blogos. Jos pasiglemžė Medos širdį, užnuodijo jos sielą, o po to atėmė iš manęs ir jos kūną. Nenoriu, kad taip atsitiktų ir kitiems mūsų žmonėms.

- Tu teisus, mano drauge ir valdove,- Krivaitis uždėjo delną ant Knyvos peties, taip parodydamas juos siejantį ryšį.- Almantas mirdamas man nurodė niekada neleisti mūsų žmonėms apsigyventi romėnų užnuodytose žemėse. Tą patį aš prisakysiu savo įpėdiniui. Žinok, aš tave remsiu visur ir visada. Ir kai tu vienysi gentis, ir kai tu rengsis žygius.
- Net tada kai aš kursiu ir plėsiu mokyklas savo žemėse?- Knyvos akyse žybtelėjusios linksmesnės liepsnelės, rodė, kad jam patiko toks Brutenio palaikymas.
- Net tada,- linktelėjo nusišypsojęs Krivaitis.- Tik dėl mūsų švento rašto naudojimo mums teks ilgiau pasiginčyti. Aš vis dar galvoju, kad gyvo, išarto žodžio tradicijos turi ir toliau gyvuoti mūsų genčių tarpe.
- Pasiginčysime, Krivaiti,- plačiai nusišypsojo Didysis rikis.- Būtinai pasiginčysime... Tiesa, mačiau vakar ilgai kalbėjai su Pavijumi. Ką manai?
- Sunku pasakyti,- nuskambėjo Brutenio atsakymas.- Vilties yra ir net nemažai. Kažką aš jame pajutau. Gėrį, valią, jėgą... Tik bijau, kad jam jau gali būti per vėlu. Krivaičiai ruošia savo įpėdinius nuo pat vaikystės. Pavijus gali būti jau per senas tokiems mokslams.
- Pala, pala... Bent vienas iš krivių yra pasiruošęs tapti pilnaverčiu tavo įpėdiniu?
- Ne. Ir tai mane labai liūdina,- pasiguodė Brutenis.
- Tai bandyk mokyti Pavijų,- pasiūlė Knyva.- Ką tu prarandi?
- Bet jis žmoną turi,- abejojo Brutenis.
- Na ir kas? Labai šauni ir miela moteris. Aš ją pažįstu,- toliau įkalbinėjo Krivaitį kuršis.- Ji netrukdytų Pavijui tobulėti, o, priešingai, skatins ir padės jam. Kiek žinau, pas mus jau kažkada buvo Krivaičiai, kurie turėjo mylimas moteris.
- Chm,- numykė Krivaitis.- Buvo. Jie buvo suradę visišką gyvenimo ir pojūčių pilnatvę. Jausmas moterims labai sklandžiai užpildydavo ir net sušvelnindavo jų aplinkos suvokimą, taip sustiprindamas prigimtinį jų gėrio pojūtį.
- Štai apie tai aš ir kalbu,- visas Knyvos liūdesys išgaravo kaip užgesusio laužo dūmas.- Pavijus irgi tokiu gali būti. Patikėk manimi... Kol jis buvo šaliai manęs, aš jį visada stebėjau. Tai ypatingas žmogus. Pabandyk, Bruteni... Paimk jį į mokinius.

- Na gerai,- linktelėjo Krivaitis.- Sutarėme. Pabandysiu. O dabar eime su visais namolio. Užteks čia stypsoti ir į juodus vandenį žiūrėti. Keliauk pas sūnų. Jei pats neisi, žinok, aš jau su Vykintu susitariau. Žemaitis sakė, kad padės man savo žodį ištesėti ir, jei reikės, tave persimes per pečius ir parneš į Kernavę.
- Na nereikia jau taip smarkiai,- šyptelėjo Knyva ir atsisukęs į netoliese šurmuliuojantį būrelį, suriko.- Vyrai ir moterys, keliaujame namo. Pažadu, kad mes dar čia sugrįšime ir savo kardais pabarškinsime romėnų šalumus. O dabar traukime tenai, kur mūsų laukia namai, šeimos ir poilsis.
- Valio!- nuskambėjo darnus įsilinksminusių rikių šūksnis. Visi jie norėjo grįžti namo, tačiau visi tvirtai žinojo, kad tai buvo tik pirmas iš didžiulių bendrų genčių žygių prieš „supuvusį“ Romos miestą ir kaip užkratas besiplečiančią Romos Imperiją, atnešusią daugybę nelaimių aplinkinėms tautomis. Pirmas, bet tikrai nepaskutinis...

Ir jie buvo visiškai teisūs, nes šis žygis tebuvo pirmas visoje eilėje vėliau buvusių tokių pat didžiulių ir sėkmingų genčių karių žygių prieš Romos imperiją. Žygių, kuriuos gerokai vėliau gyvenę istorikai pavadino „Gotų karais“.